

Doorrekening verkiezingsprogramma's: methodische verkenning en haalbaarheid

Doorrekening verkiezingsprogramma's: methodische verkenning en haalbaarheid

Deze studie schat de haalbaarheid in van een doorrekening van verkiezingsprogramma's op vlak van Omgevingsthema's in Vlaanderen. Daarbij wordt specifiek aandacht besteed aan de te behandelen thema's (scope), het te volgen proces en de inzet van middelen. Bij de uitwerking van de haalbaarheidsstudie peilden we naar de verwachtingen bij de politieke partijen en het Departement Omgeving, maakten we een inschatting van de meest aangewezen modellen, en gingen we ook te rade bij het Federaal Planbureau (DC2019), Rekening '14 en het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland om van de opgedane ervaring nuttige lessen te trekken. Al de verkregen inzichten en informatie werd in een eerste interne haalbaarheidstoets samengebracht die vervolgens in een werksessie verder werden besproken en verfijnd.

We kunnen stellen dat het in principe haalbaar is om een doorrekening van Omgevingsthema's in Vlaanderen uit te voeren. Doch de keuze dient gemaakt te worden op welke institutionele schaal en met welke doorrekeningpiste men de doorrekening wil doen. De voor- en nadelen van verschillende opties werden geïdentificeerd. De studie sluit af met een ontwerptijdslijn die de verschillende te nemen stappen op hoofdlijnen weergeeft om tot een doorrekening van verkiezingsprogramma's te komen. Onafhankelijk van welk traject zal gekozen worden, is het belangrijk dat reeds in de tweede helft van 2019 met de voorbereidingen wordt aangevat.

Dit rapport bevat de mening van de auteur(s) en niet noodzakelijk die van de Vlaamse Overheid.

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Peter Cabus
Departement Omgeving
Vlaams Planbureau voor Omgeving
Koning Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
vpo.omgeving@vlaanderen.be
www.omgevingvlaanderen.be

Auteurs

Valentijn Bilsen – IDEA Consult Wim Van der Beken – IDEA Consult Valentijn Vanoeteren – IDEA Consult Katelijne Verhaegen – KENTER

Wijze van citeren

Bilsen, V., Van der Beken, W., Vanoeteren, V., Verhaegen, K. (2019) Doorrekening verkiezingsprogramma's: methodische verkenning en haalbaarheid. Brussel: Departement Omgeving – Vlaams Planbureau voor Omgeving

PARTNERS

MANAGEMENTSAMENVATTING

Haalbaarheid van een doorrekening van verkiezingsprogramma's

Het Departement Omgeving, meer specifiek het Vlaams Planbureau voor Omgeving, liet nagaan in welke mate het haalbaar is om een doorrekening van verkiezingsprogramma's voor omgevingsthema's zoals natuur, milieu en ruimtelijk beleid op regionale schaal uit te voeren. In het bijzonder werden drie aspecten nader belicht, elk met een achterliggende vraag:

- 1 de thema's (scope); wat is een realistische scope en omvang voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's binnen het beleidsdomein Omgeving?
- 2 het proces; welk aanpak dient er gevolgd te worden om een doorrekening van verkiezingsprogramma's mogelijk te maken?
- 3 de nodige middelen; welke analytische capaciteit, expertises en instrumenten (modellen, rekentools) zijn er minstens nodig om de doorrekening uit te voeren?

In Nederland heeft men een lange traditie van doorrekeningen van verkiezingsprogramma's, zowel op socio-economisch vlak (door het Centraal Planbureau) als op het vlak van leefomgeving (door het Planbureau voor de Leefomgeving). Voor België was de doorrekening door het Federaal Planbureau bij de verkiezingen van mei 2019 echter een primeur. Deze oefening kende wel een beperktere voorloper, namelijk het media-initiatief Rekening '14. Toen rekenden onderzoekers van de KU Leuven vooral de impact van een aantal maatregelen op het gezinsbudget uit. Met deze studie willen we lessen trekken uit en aansluiting vinden op deze initiatieven voor de Vlaamse context.

Onderzoek in vijf fasen

Om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen combineerden we deskresearch, interviews, casestudies en workshops in vijf gerichte fasen:

- 1 Fase 1: stelde het **onderzoekskader** scherp door te peilen bij het Departement Omgeving en de politieke partijen naar de verwachtingen;
- 2 Fase 2: inventariseerde de mogelijk inzetbare **instrumenten en rekentools** die voor een doorrekening van Omgevingsthema's zouden kunnen gebruikt worden;
- 3 Fase 3: bracht de reeds bestaande ervaringen over doorrekeningen van verkiezingsprogramma's in kaart aan de hand van **drie gevalstudies**:
 - De doorrekening van het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland (2017).
 - DC2019 van het Federaal Planbureau;
 - Rekening '14;
- 4 Fase 4: vormde de kern van het onderzoek met de feitelijke **haalbaarheidstoets** waarbij de resultaten van voorgaande fasen werden samengebracht. Meer specifiek werden de resultaten op vlak van verwachtingen, meest voorkomende Omgevingsthema's (fase 1) gekoppeld en vergeleken met de resultaten van de inventarisatie van instrumenten en rekeningtools (fase 2) en dit op basis van een set van belangrijke criteria en aandachtspunten die naar voor kwamen uit de analyse van de gevalstudies (fase 3). Eerst werd intern een aanzet van haalbaarheidstoets uitgewerkt. Deze resultaten werden vervolgens in een werksessie met leden van de stuurgroep en experten besproken, verfijnd en gevalideerd.

5 Fase 5: op basis van de intermediaire resultaten van fase 4 werden de meest haalbare opties voor een doorrekening van verkiezingsprogramma's vertaald naar **aanbevelingen** voor de voorbereiding en uitwerking richting 2024.

De haalbaarheid van een doorrekening naar scope, proces en middelen

Uit het onderzoek is gebleken dat een doorrekening aan vier basisvoorwaarden dient te voldoen om succesvol te kunnen zijn. Deze zijn:

- Draagvlak: samenwerking met politieke partijen, media;
- Betrouwbaarheid: expertise;
- Capaciteitsopbouw: opbouw capaciteit en voorbereiding met tussentijdse test-doorrekeningen en evaluaties;
- Focus: model-gedreven aanbod van thema's.

Wanneer we deze condities implementeren naar de praktijk komen we tot de volgende aanbevelingen op vlak van scope, processen en middelen:

- Hanteer een pragmatische scope die rekening houdt met de capaciteit van de rekentools. Dit geldt voor de inhoudelijke afbakening waarbij wordt vertrokken van bestaande modellen en expertise, maar evenzeer voor de afbakening van de maatregelen die doorgerekend (kunnen) worden. De aanpak van het Federaal Planbureau waarbij een template wordt gebruikt met specificaties waaraan de maatregelen moeten voldoen bleek een nuttige werkwijze, gegeven de Belgische wettelijke context en de relatief nieuwe ervaring op het vlak van doorrekeningen in België. Er dienen ook keuzes gemaakt te worden over de termijn waarvoor de impacts doorgerekend dienen te worden. Bij de federale doorrekening lag de focus op de middellange termijn (1 legislatuur). Doch voor klimaat- en milieuthema's heeft het langetermijn perspectief een belangrijke meerwaarde. Tot slot dient ook een keuze gemaakt te worden over het aantal politieke partijen die bij de doorrekening wordt betrokken. We stellen voor deze te beperken tot de partijen die in het Vlaams Parlement vertegenwoordigd zijn.
- Stippel een doordacht proces uit. Dit impliceert vroeg met de voorbereiding aan te vangen, liefst tweede helft 2019. Ook dienen de nodige garanties op confidentialiteit geboden te worden, bijvoorbeeld via het gebruik van Single Point of Contacts. Hierbij aansluitend dient een gestroomlijnd communicatietraject uitgebouwd te worden, zowel naar de politieke partijen als naar de media. Ook de nodige actualisaties, doorontwikkelingen van de rekentools dienen te gebeuren. Voor de opbouw van het referentiescenario is het belangrijk met het Federaal Planbureau af te stemmen zodat de federale en regionale scenario's onderling consistent zijn, wat tot de geloofwaardigheid van de ganse doorrekening bijdraagt. Het is ook nuttig een aantal (interne) evaluatiemomenten in te lassen om de processen waar nodig bij te sturen.
- Vergroot de capaciteit door samenwerking maar binnen een duidelijk kader. Samenwerking is belangrijk zowel tussen de departementen, agentschappen binnen het beleidsdomein Omgeving, als met andere beleidsdomeinen. Vooral de samenwerking met de Statistische Autoriteit Vlaanderen en met het netwerk van Statistiek Vlaanderen levert mogelijkheden. Daarnaast zal effectief moeten samengewerkt worden met het Federaal Planbureau, externe partners zoals VITO en/of andere onderzoeksinstellingen op vlak van rekentools, politieke partijen en de media. Dit vergt uiteraard de mobilisatie van middelen. Het is wellicht waarschijnlijk dat bijkomend budget dient gealloceerd te worden voor de doorrekening doch de grootte daarvan zal afhangen van de flexibiliteit in prioritering van bestaande beleidstaken, de

aanwezige competenties, de doorrekeningpistes en ook de institutionele schaal waarop de doorrekening wordt uitgevoerd.

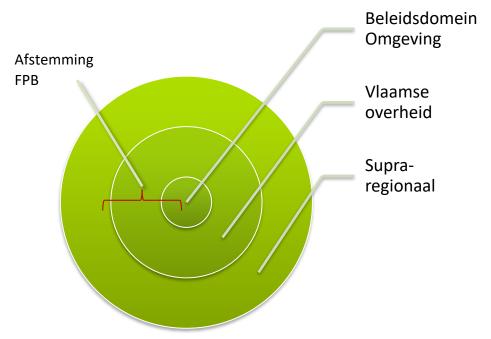
Belangrijke determinanten: institutionele schaal en type doorrekening

De belangrijkste dimensies die de scope, processen en vereiste middelen bepalen zijn:

- de institutionele schaal waarop de doorrekening wordt uitgevoerd, en
- het type doorrekening, systemisch dan wel thematisch of beide.

We werkten drie scenario's uit, elk met een verschillende institutionele schaal, waarbij gegeven bovenstaande aanbevelingen de implicaties voor de scope, processen en middelen werden geïdentificeerd. Voor elk van de scenario's werden telkens de voor- en nadelen geduid.

Drie scenario's

Bron: IDEA Consult, KENTER

Scenario 1: beleidsdomein Omgeving: de doorrekening wordt binnen het beleidsdomein Omgeving uitgevoerd, met als scope een focus op beleidsthema's die aansluiten met het beleidsdomein Omgeving: klimaat, (hernieuwbare) energie, ruimte, wonen en groene economie. Het proces is relatief eenvoudig doordat gebruik kan gemaakt worden van bestaande rekentools waarmee reeds in het verleden beleidsvoorbereidend werk werd gedaan. Het belangrijkste voordeel is de beheersbare schaal waarbij op korte termijn kan gestart worden. De nadelen zijn evenwel de geringe onafhankelijkheid, de ICT en communicatie die hoofdzakelijk binnen het beleidsdomein zullen georganiseerd moeten worden en de interacties met thema's van andere beleidsdomeinen die niet worden meegenomen. De politieke wil om een doorrekening voor één beleidsdomein te laten doen wordt eerder als klein ingeschat. Qua middelen is de oefening vergelijkbaar met deze van het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland.

Scenario 2: Vlaamse Overheid: naast het beleidsdomein Omgeving worden ook de andere 10 beleidsdomeinen betrokken. De scope wordt in dit scenario aanzienlijk uitgebreid. De bottom-up doorontwikkeling van HERMREG zit in dit scenario expliciet ingebouwd. Het proces is meer complex en vergt dat ook de andere beleidsdomeinen de relevante en haalbare thema's, rekentools en indicatoren identificeren, alsook de nodige (interne) processen en middelen in kaart brengen. De interne coördinatie is meer uitgebreid en ook de coherentietoets van de rekenmodellen. De schaal van dit scenario is aanzienlijk groter, wat ook zijn impact op de middelen heeft. Een inschatting op basis van functies en rollen geeft aan dat op vlak van capaciteiten en middelen deze 1,5 tot 2 maal groter zijn dan bij scenario 1.

Het voornaamste voordeel van dit scenario is dat een breder aanbod van thema's en indicatoren wordt aangeboden, evenals interacties tussen de verschillende thema's, alsook de mogelijkheid om de doorrekening op een meer onafhankelijke manier te organiseren via de Vlaamse Statistische Autoriteit en Statistiek Vlaanderen. Het nadeel is evenwel de grotere complexiteit van de oefening, wat ook een weerslag heeft op de middelen.

Scenario 3: supra-regionaal: dit omvat een meer expliciete samenwerking met het Federaal Planbureau en/of met de andere gewesten. Het Federaal Planbureau zou, op basis van haar ervaring met de uitbouw van HERMREG, een faciliterende rol kunnen spelen. De selectie van thema's zijn vergelijkbaar met deze van de vorige scenario's. Het proces vergt bijkomend overleg en afstemming met de andere gewesten, waarvoor ook de nodige tijd en middelen moeten voor voorzien worden. In vergelijking met scenario's 1 en 2 zal dit zich waarschijnlijk eerder uiten in meer tijd voor de betrokken personen dan een verhoging van het aantal betrokken personen. Het belangrijkste voordeel van dit scenario is dat het een rijker aanbod van informatie aanlevert waarbij nauwer met de huidige staatsstructuur wordt aangesloten (thema's federale bevoegdheden en gewestelijke bevoegdheden). Het nadeel is echter het relatief meer complex proces en het risico dat niet in alle gewesten het nodige politiek engagement (tijdig) wordt gevonden.

In alle scenario's zal bij de aanvang met het Federaal Planbureau moeten worden afgestemd over een coherent referentiescenario zodat achteraf de resultaten vergelijkbaar zijn.

Drie doorrekeningpistes: systemisch, thematisch en combinatie

Voor elk van de scenario's werden inhoudelijk drie doorrekeningpistes gedefinieerd op basis van de volgende criteria:

- Aansluiting met de meest voorkomende Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's van 2019;
- Kenmerken van operationalisering;
- Coherentie met de doorrekening op federaal vlak;
- De mogelijkheid om referentiescenario's te ontwikkelen, en
- De nodige interacties tussen variabelen om aldus resultaten (verschillen ten opzichte van het referentiescenario) te kunnen duiden.

We lichten de drie pistes kort toe.

 Piste 1: een systemische doorrekening: deze doorrekening is gebaseerd op de functionaliteiten van het Systeemdynamisch Model Vlaanderen dat ontworpen werd bij VITO. De impacts worden op hoofdlijnen doorgerekend voor tien sociaal-economische en omgevingsthema's. Het grote voordeel van dit rekeninstrument zijn de terugkoppelingen en kruislingse effecten die endogeen worden doorgerekend. Men verkrijgt dus eerder een lange termijn zicht (2050) op veranderingen in het systeem dat een breed gamma van thema's omvat. Aandachtspunten bij deze piste zijn dat modelaanpassingen en actualisaties nodig zijn alsook speciale aandacht voor de communicatie, interpretatie en presentatie van systeemresultaten. Ook de afstemming van de economiemodule met HERMREG is belangrijk.

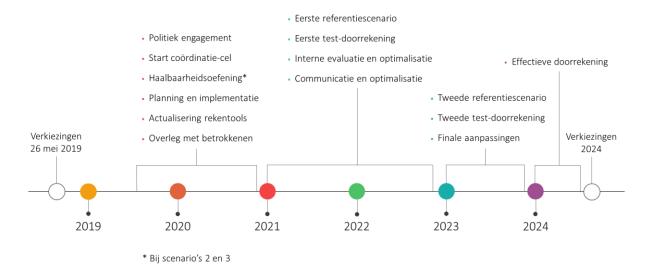
- Piste 2: een thematische doorrekening: hierbij ligt de focus op specifieke
 impactdrukindicatoren. Zes modellen komen in aanmerking voor dit doorrekeningtraject:
 - Milieukostenmodel lucht en klimaat (energie, lucht en klimaat);
 - UrbClim (klimaatadaptatie);
 - ATMO-Street (lucht en immissies);
 - Times (energie);
 - Ruimtemodel Vlaanderen (ruimtegebruik, wonen); en
 - HERMREG (macro-budgettair).

Met uitzondering van de bottom-up module van HERMREG zijn al de geselecteerde rekeninstrumenten operationeel en de actualisaties en aanpassingen zijn in 2019 reeds gepland en gebudgetteerd binnen lopende opdrachten voor het beleidsdomein Omgeving en/of Vlaamse Overheid. De voornaamste aandachtspunten waar bij verdere ontwikkeling dient rekening gehouden te worden zijn de selectie van welke indicatoren met welk model worden berekend, de onderlinge consistentie van de resultaten, en de afstemming van de referentiescenario's met HERMREG en dit van het Federaal Planbureau.

Piste 3: een combinatie van de systemische en thematische doorrekening. Bij piste 3 worden de vorige twee pistes parallel uitgevoerd. Het is daarbij belangrijk de referentiescenario's goed op elkaar af te stemmen, de keuze van de indicatoren alsook de consistentie van de resultaten.
 Ook verschillen in tijdsverloop bij actualisatie en aanpassingen van de rekentools dienen opgevangen te worden.

Naar een effectieve doorrekening

Een doorrekening is een zinvolle oefening met maatschappelijke meerwaarde maar ook voor het beleid. Een doorrekening sluit perfect aan met de drie pijlers van een 'evidence-informed' beleid zoals geformuleerd in bijdragen en suggesties van de Vlaamse administratie met het oog op het regeerakkoord evenals met de uitbouw van de zogenaamde planbureaufunctie. De voorgestelde scenario's en doorrekeningpistes zijn niet als dusdanig te nemen of te laten. Combinaties zijn mogelijk waarbij elementen van het ene scenario met deze van een ander scenario worden verweven. Bijvoorbeeld zou een scenario 1+ kunnen gevolgd worden waarbij het beleidsdomein Omgeving samen met de Vlaamse Statistische Autoriteit een doorrekening rond de aangegeven milieuthema's in 2024 uitvoert en waarna andere beleidsdomeinen aansluiten tegen de daaropvolgende verkiezingen. In scenario 1+ kunnen het Vlaams Planbureau voor Omgeving en de Vlaamse Statistische Autoriteit een voortrekkersrol spelen. Wat ook het gekozen scenario en doorrekeningpiste zal zijn, de lessen van de gevalstudies leren ons dat het uitermate belangrijk is tijdig met de voorbereiding te beginnen en reeds in de tweede helft van 2019 aan te vangen, zeker indien een effectieve doorrekening in 2024 beoogd wordt, zoals hieronder in de ontwerptijdslijn is weergegeven.

Bron: IDEA Consult en KENTER

INHOUDSTAFEL

Manag	gementsamenvatting	3
Haalbaa	rheid van een doorrekening van verkiezingsprogramma's	3
Onderzo	oek in vijf fasen	3
	paarheid van een doorrekening naar scope, proces en middelen	4
	jke determinanten: institutionele schaal en type doorrekening	5
Naar eei	n effectieve doorrekening	7
Execut	ive summary	11
Feasibili	ty study of an ex-ante impact assessment of political parties' environmental proposals in the con	ntext of election
	nmes in Flanders	11
	h in five phases	11
	sibility of an ex-ante impact assessment in terms of scope, process and resources	12
	nt determinants: institutional scale and type of assessment s an effective ex-ante assessment	13 15
1	Kadering en doelstelling van het onderzoek	
- 1.1	Haalbaarheid van een doorrekening	17
1.2	Traditie in Nederland, primeur in België	17
1.3	Concrete aanleiding	18
1.4	Leeswijzer	19
2	Aanpak van het onderzoek	20
3	Gevalstudies	
3.1	Planbureau voor de Leefomgeving Nederland	23
3.1.1	Doelstelling van de doorrekening en context	24
3.1.2	Scope van de doorrekening	25
3.1.3	Proces van de doorrekening	28
3.1.4	Middelen	31
3.1.5	Uitdagingen	31
3.1.6	Belangrijkste lessen	33
3.2	Federaal Planbureau België	33
3.2.1 3.2.2	Doelstelling van de doorrekening en context Scope van de doorrekening	33 34
3.2.3	Proces van de doorrekening	36
3.2.4	Middelen	38
3.2.5	Belangrijkste lessen	40
3.3	Rekening '14	41
3.3.1	Doelstelling van de doorrekening en context	41
3.3.2	Scope van de doorrekening	42
3.3.3	Proces van de doorrekening	42
3.3.4 3.3.5	Middelen Belangrijkste lessen	43 44
4		
	Haalbaarheid doorrekening verkiezingsprogramma's op omgevingsthema's	
4.1 4.1.1	Bevindingen interviews politieke partijen Ervaringen politieke partijen met doorrekening Federaal Planbureau	45 45
4.1.2	Thematische afbakening	46
4.1.3	Gebruik van de resultaten door de partijen	47
4.1.4	Betrouwbaarheid	47
4.1.5	Leereffecten voor het VPO	48
4.2	Doorlichting huidige verkiezingsprogramma's	49
4.2.1	Vertrekpunt voor de verdere doorrekening	49
4.2.2	Tekstanalyse met NVivo	50
4.2.3	Vier Omgevingsthema's als rode draad	51
4.2.4 4.3	Van verkiezingsprogramma's naar doorrekenbare maatregelen Inventarisatie instrumenten en tools	53 55
4.3.1	Algemene inventaris beschikbare instrumenten	55
	<u> </u>	33

4.3.2	Van longlist naar shortlist	58
4.3.3	De shortlist van meest aangewezen modellen	59
4.4	Voorstellen voor mogelijke doorrekeningpistes	62
4.4.1	Systemische doorrekening: focus op interacties en lange termijneffecten	62
4.4.2	Thematische doorrekening: focus op specifieke indicatoren en korte en middellange termijneffecten	65
4.4.3	Combinatie van een systemische en thematische doorrekening: meer ambitieus maar ook meer	
beleidsr	relevant	67
5	De doorrekening realiseren: conclusies en aanbevelingen	69
5.1	VPO als partner in een doorrekening	69
5.1.1	Waardevolle dienstverlening met inherente beperkingen	69
5.1.2	'Evidence-informed' beleid versterken	70
5.1.3	Vier basisvoorwaarden voor een geslaagde doorrekening	70
5.2	Praktische handvaten	70
5.2.1	Pragmatische scope	71
5.2.2	Doordacht proces	71
5.2.3	Capaciteit vergroten door samenwerking, maar binnen duidelijk kader	72
5.3	Aansluiting met andere beleidsdomeinen en -niveaus: drie mogelijke scenario's	74
5.3.1	Scenario 1: beleidsdomein Omgeving	74
5.3.2	Scenario 2: Vlaamse Overheid	77
5.3.3	Scenario 3: supra-regionaal	80
5.4	Gebruik van de modellen in drie concrete doorrekeningpistes	82
5.4.1	Systemische doorrekening: focus op lange termijneffecten met kruislingse terugkoppelingen voor een br	
0.1.1	set van Omgevingsthema's	82
5.4.2	Thematische doorrekening: focus op korte en middellange termijneffecten voor een selecte set van	02
0	Omgevingsthema's	83
5.4.3	Combinatie van de systemische en thematische piste	84
5.5	Ontwerptijdslijn	84
5.6	Aan de slag	86
	Ç	
6	Referenties	
7	Lijst van afkortingen en termen	88
8	Bijlage 1: Overzicht uitgevoerde interviews	89
9	Bijlage 2: Thema's en indicatoren PBL Nederland	
10	Bijlage 3: Overzicht relevante maatregelen	
_		
10.1	Bodem en grond	91
10.2	Dierenwelzijn	94
10.3	Energie	100
10.4	Groene economie	127
10.5	Klimaat	143
10.6	Leef en omgevingskwaliteit	168
10.7	Lucht	176
10.8	Materialen, afval en grondstoffen	183
10.9	Natuur en biodiversiteit	192
10.10	Onroerend erfgoed	198
10.11	Platteland en open ruimte	200
10.12	Ruimtelijke ontwikkeling en territoriale cohesie	204
10.13	Waterbeleid	213
10.14	Wonen	219
11	Bijlage 4: Inventaris modellen per beleidsdomein	235
12	bijlage 5: De belangrijkste kenmerken van de geselecteerde rekentools	
13	Billage 6: Template DC2019 door het Federaal Planhureau t a v. de nolitieke nartiien	
1.7	omase o, template in zota pool het redelaat slandufeau La.V. de boimeke harrien	/ 54

EXECUTIVE SUMMARY

Feasibility study of an ex-ante impact assessment of political parties' environmental proposals in the context of election programmes in Flanders

The Department of Environment and Spatial Development, more specifically the Flemish Planning Bureau for the Environment and Spatial Planning, commissioned a study on the feasibility of an exante impact assessment of political parties' election programmes for environmental themes such as nature, the environment and spatial policy on a regional scale. In particular, three aspects were analysed, each with an underlying question:

- the themes (scope); what is a realistic scope and size for the ex-ante impact assessment of environmental policy proposals in the election programmes?
- 2 the process; what approach should be taken to do such an ex-ante impact assessment?
- 3 the necessary resources; what analytical capacity, expertise and instruments (models, calculation tools) are needed at least to carry out the assessment?

In the Netherlands, there is a longstanding tradition of ex-ante assessments of election programmes, both in the socio-economic field (by the Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis) and in the field of environment (by the Netherlands Environmental Assessment Agency). For Belgium, however, the Federal Planning Bureau's assessment for the May 2019 elections was the first one ever done. This exercise did have a more limited predecessor, namely the media initiative Rekening '14. At the time, researchers from KU Leuven mainly calculated the impact of a number of measures on the family budget. With this study, we want to draw lessons from these initiatives for the Flemish context and assess the feasibility for doing an ex-ante impact assessment in Flanders.

Research in five phases

To answer the research questions, we combined desk research, interviews, case studies and workshops in five specific phases:

- 1 Phase 1: the research framework was finetuned by surveying the Department of Environment and the political parties about their expectations;
- 2 Phase 2: made an inventory of the possible instruments and calculation tools that could be used for the ex-ante assessment of Environmental themes in the political parties' election programmes;
- 3 Phase 3: mapped out the existing experiences with the assessment of election programmes on the basis of three case studies:
 - The assessment of the Netherlands Environmental Assessment Agency (PBL) (2017).
 - DC2019 by the Belgian Federal Planning Bureau;
 - Rekening '14;
- 4 Phase 4: formed the core of the study with the actual feasibility assessment, which brought together the results of the previous phases. More specifically, the results in terms of expectations, most common environmental themes (phase 1) were linked and compared with the results of the inventory of instruments and models (phase 2). This was done on the basis of

- a set of important criteria and points of interest that emerged from the analysis of the case studies (phase 3). First, an initial feasibility test was developed internally. These results were then discussed, refined and validated in a workshop with members of the steering committee and external experts.
- 5 Phase 5: on the basis of the intermediate results of phase 4, the most feasible options for an ex-ante assessment of election programmes were translated into recommendations for the preparation and elaboration by 2024.

The feasibility of an ex-ante impact assessment in terms of scope, process and resources

The analysis has shown that in order for an ex-ante assessment to be successful, four basic conditions must be met. These are:

- Support: cooperation with political parties, media;
- Reliability: expertise;
- Capacity building: building gradually capacity and preparation with interim tests, assessments and evaluations;
- Focus. model-driven selection of themes.

When we implement these conditions in practice, we arrive at the following recommendations in terms of scope, processes and resources:

- Use a pragmatic scope that takes into account the capacity of the models. This applies to the substantive delineation based on existing models and expertise, but also to the delineation of the measures that are (or can be) assessed. The Federal Planning Bureau's approach of using a template with specifications with which the measures must comply proved to be a useful working method, given the legal context in Belgium and the relative new experience with exante impact assessments of election programmes. Choices also have to be made about the period for which the impacts have to be calculated. In the federal assessment, the focus was on the medium term (1 legislature). However, for climate and environmental themes, the long-term perspective has significant added value. Finally, a choice must also be made as to the number of political parties to be involved in the assessment. We propose to limit this to the parties represented in the Flemish Parliament.
- Establish a well-considered process. This implies starting the preparations early, preferably in the second half of 2019. The necessary guarantees of confidentiality must also be offered, for example through the use of Single Point of Contacts. Additionally a streamlined communication process, both to the political parties and to the media needs to be elaborated. The necessary updates and further developments of the models need to take place. For the construction of the reference scenario, it is important to coordinate with the Federal Planning Bureau so that the federal and regional scenarios are consistent with each other, which contributes to the credibility of the entire assessment. It is also useful to include a number of (internal) evaluation moments in order to adjust the processes where necessary.
- Increase capacity through cooperation but within a clear framework. Cooperation is important both between the departments, agencies within the Environment policy area and with other policy areas. Especially the cooperation with the Flemish Statistical Authority and the network of Statistics Flanders provides opportunities. In addition, there must be effective cooperation with the Federal Planning Bureau, external partners such as VITO and/or other research

organisations specialised in modelling, political parties and the media. Of course, this requires the mobilisation of resources. It is likely that an additional budget will have to be allocated for the ex-ante assessment, but the size of this budget will depend on the flexibility in prioritising existing policy tasks, the available competencies, the particular types of assessments chosen and also the institutional scale on which the assessment is carried out.

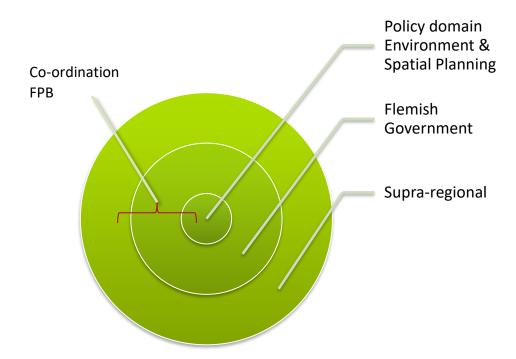
IMPORTANT DETERMINANTS: INSTITUTIONAL SCALE AND TYPE OF ASSESSMENT

The most important dimensions that determine the scope, processes and required resources are:

- the institutional scale on which the assessment is carried out, and
- the type of assessment, whether systemic or thematic or both.

We developed three scenarios, each with a different institutional scale, in which, given the above recommendations, the implications for the scope, processes and resources were identified. For each of the scenarios, the pros and cons were identified.

Three scenarios

Source: IDEA Consult, KENTER

Scenario 1: policy domain Environment and Spatial Planning: the calculation is carried out within the policy domain Environment, the scope of which has a focus on policy themes that fit in within the policy domain: climate, (renewable) energy, space/housing and green economy. The process is relatively simple because use can be made of existing models that have already been used in the past to prepare policy assessments. The most important advantage is the manageable scale, which can be started up in the short term. However, the disadvantages are situated in the areas of (lack of) independence, ICT and communication - which will mainly have

to be organised within the policy domain -, and interactions with themes from other policy domains that are not included. The political will to do the assessment for a single policy domain is estimated to be rather small. In terms of resources, the exercise is comparable to that of the Netherlands Environmental Assessment Agency (PBL).

Scenario 2: Flemish Government: in addition to the policy domain Environment, the other 10 policy domains are also involved. In this scenario, the scope is considerably expanded. The bottom-up development of HERMREG is explicitly built into this scenario. The process is more complex and requires that the other policy areas also identify the relevant and feasible themes, models and indicators, as well as identify the necessary (internal) processes and resources. The internal coordination is more extensive and so is the coherence test of the calculation models. The scale of this scenario is considerably larger, which also has an impact on resources. An estimate based on functions and roles indicates that in terms of capacities and resources these are 1.5 to 2 times larger than in scenario 1.

The main advantage of this scenario is the possibility to organise the assessment in a more independent way via the Flemish Statistical Authority and the network of Statistics Flanders. Additionally it offers a wider range of themes and indicators as well as a view on the interactions between these themes. The disadvantage, however, is the greater complexity of the exercise, which also has an impact on the resources

Scenario 3: supra-regional: this involves a more explicit cooperation with the Federal Planning Bureau and/or the other regions. The Federal Planning Bureau could play a facilitating role on the basis of its experience with the development of HERMREG. The selection of themes is similar to that of the previous scenarios. The process requires additional consultation and coordination with the other regions, for which the necessary time and resources must also be provided. However in comparison with scenario 1 and 2, this will probably be manifested more in terms of extra time per person involved rather than in additional people. The main advantage of this scenario is that it provides a richer range of information that is more closely linked to the current state structure (themes of federal and regional competences). The disadvantage, however, is the relatively more complex process and the risk that the necessary political commitment will not be found (in time) in all regions.

In all scenarios, a coherent reference scenario will have to be agreed with the Federal Planning Bureau at the outset, so that the results are comparable afterwards.

Three types of assessment: systemic, thematic and a combination

For each of the scenarios, three types of assessment were defined on the basis of the following criteria:

- Connection with the most common Environmental themes that were identified in the 2019 election programmes;
- Operationalisation characteristics;
- Coherence with the assessment on the federal level;
- The possibility of developing reference scenarios, and
- The necessary interactions between variables in order to be able to interpret results (differences compared to the reference scenario).

We shortly present the three types of assessments.

- Type 1: systemic assessment: this assessment is based on the functionalities of the System-Dynamic Model Flanders which was designed by VITO. The impacts are assessed in a rather broad manner for ten socio-economic and environmental themes. The main advantage of this model is the feedback and cross-effects that are calculated endogenously. It is therefore well suited to provide a long-term view (2050) of changes in the system, which covers a wide range of themes. Points of attention are that model adaptations and updates are needed, as well as special attention for the communication, interpretation and presentation of system results. The coordination of the economy module with HERMREG is also important.
- Type 2: thematic assessment: the emphasis is on specific impact indicators and themes/ Six models have been selected for this type of assessment:
 - Environmental Costing Model, air and climate (energy, air and climate)
 - UrbClim (climate adaptation)
 - ATMO-Street (air and ground level concentrations)
 - Times (energy)
 - Spatial Model Flanders (land use, residence and habitation)
 - HERMREG (macro economy and government budget)

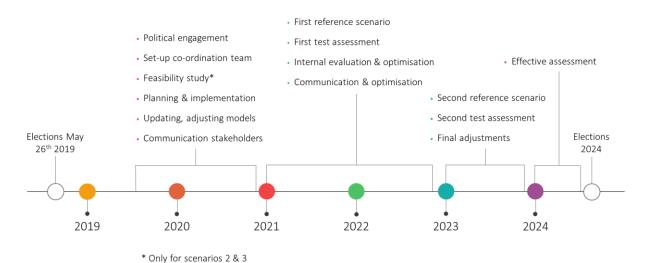
With the exception of HERMREG's bottom-up module, all selected models are operational and the updates and adjustments have been planned and/or budgeted (2019 and later) within the set of current policy tasks for the Environment policy area and/or the Flemish Government. The main points of attention that need to be taken into account in further development are the selection of which indicators are calculated using which model, the mutual consistency of the results, and the coordination of the reference scenarios with HERMREG and that of the Federal Planning Bureau.

Type 3: a combination of the systemic and thematic types of assessment. Both type 1 and type
 2 assessments run in parallel. It is important that the reference scenarios, the choice of indicators and the consistency of the results are well coordinated. Differences in the time span of updating and adjusting models need also to be taken into account.

Towards an effective ex-ante assessment

An ex-ante impact assessment of political parties' environmental policy proposals is definitely a useful exercise not only with a societal added value but with a policy value added as well. An exante assessment fits perfectly within the three pillars of an 'evidence-informed' policy as formulated in contributions and suggestions from the Flemish administration in view of the new regional government's coalition agreement. Such an assessment is also consistent with the gradual development of the so-called 'planning bureau' functionality within the Flemish Government administration. The proposed scenarios and the three types of assessment cannot be taken or left as such. Combinations are possible in which elements of one scenario are interwoven with those of another scenario. For example, a scenario '1+' could be followed in which the Environment policy domain, together with the Flemish Statistical Authority, carries out an assessment of the indicated environmental themes in 2024, after which other policy domains could join for the subsequent elections. In this scenario the Flemish Planning Bureau for the Environment and Spatial Planning and the Flemish Statistical Authority could play a pioneering role

in unison. Whatever the scenario and the type of assessment chosen, the lessons learned from the case studies show us that it is extremely important to start preparing in good time and to start as early as the second half of 2019, especially when an effective assessment by 2024 is envisioned as is shown below in the timeline.

Source: IDEA Consult and KENTER

1 KADERING EN DOELSTELLING VAN HET ONDERZOEK

1.1 HAALBAARHEID VAN EEN DOORREKENING

Het Departement Omgeving, meer specifiek het Vlaams Planbureau voor Omgeving, wil nagaan in welke mate het haalbaar is om een doorrekening van verkiezingsprogramma's voor omgevingsthema's zoals natuur, milieu en ruimtelijk beleid op regionale schaal uit te voeren. In het bijzonder worden drie aspecten nader belicht, elk met een achterliggende onderzoeksvraag:

- de thema's (scope); wat is een realistische scope en omvang voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's binnen het beleidsdomein Omgeving?
- 2 het te volgen proces; welk proces dient er gevolgd te worden om een doorrekening van verkiezingsprogramma's mogelijk te maken?
- de nodige middelen; welke analytische capaciteit, expertises en instrumenten (modellen, rekentools) zijn er minstens nodig om de doorrekening uit te voeren?

1.2 TRADITIE IN NEDERLAND, PRIMEUR IN BELGIË

De inspiratie voor deze ambitie kwam voort uit de recente doorrekening van verkiezingsprogramma's door het Federaal Planbureau (DC2019¹) en de lange traditie om verkiezingsprogramma's door te rekenen door het Centraal Planbureau (sinds 1986) en het Planbureau voor de Leefomgeving (sinds 1994) in Nederland. Er zijn heel wat raakvlakken, maar minstens evenveel verschillen tussen deze voorbeelden en de voorliggende onderzoeksvraag.

De doorrekening van het Federaal Planbureau concentreert zich op thema's die vermeld zijn in de wet van 22 mei 2014. Deze zijn hoofdzakelijk economisch-budgettair van aard. In het bijzonder stelt Art. 2. 4°: "doorrekening: een berekening op korte en middellange termijn van de gevolgen voor:

- de overheidsfinanciën,
- de koopkracht en
- de werkgelegenheid van de diverse inkomensgroepen,
- voor de sociale zekerheid en alsook van
- de impact op het milieu en
- de mobiliteit die inherent verbonden zouden kunnen zijn aan de uitvoering van de prioriteitenlijst."²

Wat de laatste twee thema's betreft berekende het Federaal Planbureau (DC2019) de middellange termijn uitstoot van broeikasgassen en fijn stof van mobiliteitsmaatregelen alsook de totale CO₂-uitstoot door de Belgische elektriciteitssector van de in de verkiezingsprogramma's voorgestelde energieprioriteiten.

^{2 2} Zie Kruispuntbank Wetgeving http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi loi/change |g.pl?language=nl&la=N&cn=2014052237&table name=wet (opgehaald 03-06-2019). Deze wet werd aangepast wat betreft scope en uitvoeringstermijnen door de wet van 30 juli 2018 die ook een evaluatie voorziet http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi loi/change |g.pl?language=nl&la=N&table name=wet&cn=2018073055 (opgehaald 03-06-2019).

¹ Federaal Planbureau (2019) Doorrekening, Chiffrage 2019, https://www.dc2019.be/index_nl.html (opgehaald 03-06-2019).

De doorrekening van het Federaal Planbureau gebeurt op federaal niveau, dus voor de drie gewesten samen. Er worden geen regionale impacts berekend. Daarenboven zijn de thema's van het beleidsdomein Omgeving veel ruimer dan de milieu- en klimaat impacts die door het Federaal Planbureau worden berekend. Tabel 1 geeft een overzicht van de beleidsthema's binnen het beleidsdomein Omgeving en de mate waarin de thema's door DC2019 worden behandeld.

Tabel 1: Overzicht beleidsthema's beleidsdomein omgeving en afdekking door geplande doorrekening Federaal Planbureau

Beleidsthema's	Afgedekt door berekening FPB?		
Wonen	Neen		
Sociaal wonen	Neen		
Ruimtelijke ontwikkeling en territoriale cohesie	Neen		
Platteland en open ruimte	Neen		
Onroerend erfgoed	Neen		
Leef- en omgevingskwaliteit	Neen		
Klimaat	Deels via link vervoer &		
	luchtvervuiling		
Lucht	Deels via link vervoer &		
	luchtvervuiling		
Energie	Neen		
Integraal waterbeleid	Neen		
Natuur en biodiversiteit	Neen		
Bodem en ondergrond	Neen		
Materialen, afval en grondstoffen	Neen		
Dierenwelzijn	Neen		
Groene economie	Deels transport en luchtvervuiling		

Bron: IDEA Consult (2018) EU-financiering voor het omgevingsbeleid, in opdracht van Departement Omgeving.

1.3 CONCRETE AANI FIDING

Op vraag van de minister-president werd in 2017 door Statistiek Vlaanderen een onderzoek uitgevoerd naar de capaciteit van de Vlaamse Overheid om een doorrekening voor regionale thema's uit te voeren, waaronder ook de thema's van het beleidsdomein Omgeving. Hieruit bleek dat er onvoldoende capaciteit aanwezig was binnen de Vlaamse Overheid. Tegelijkertijd kwam naar voor dat binnen de Vlaamse Overheid tal van rekentools gebruikt worden die mogelijks interessant kunnen zijn voor een doorrekening doch die momenteel onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Ook ontbreekt het momenteel aan de nodige structuur en mankracht om een doorrekening van verkiezingsprogramma's te kunnen uitvoeren.

Het Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO) wil daarom nagaan op welke manier de capaciteit binnen Vlaanderen kan worden uitgebouwd om een doorrekening van verkiezingsprogramma's op vlak van Omgevingsthema's (zie Tabel 1) te doen. Het VPO wil zich, als onderdeel van het netwerk van Statistiek Vlaanderen, inschakelen in de gestage uitbouw van een doorrekeningcapaciteit in Vlaanderen met de ambitie om bij volgende verkiezingen van 2024 aan te sluiten bij de doorrekening van de partijprogramma's maar dan voor regionale thema's.

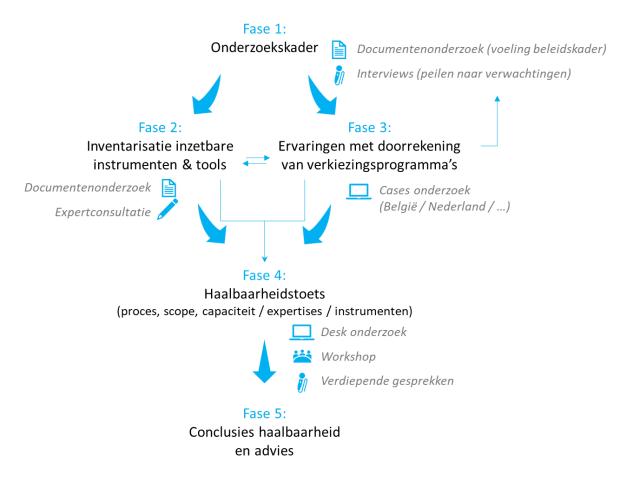
1.4 LEESWIJZER

In het volgend hoofdstuk 2 presenteren we kort de gevolgde methodologie, waarna we in hoofdstuk 3 de analyse van de reeds bestaande voorbeelden belichten, in het bijzonder DC2019, Rekening '14 en de oefening van het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland. Hoofdstuk 4 geeft de resultaten weer van elk van de tussentijdse stappen van de haalbaarheidsanalyse te beginnen met de bevindingen van de interviews met de politieke partijen, de resultaten van de doorlichting van de verkiezingsprogramma's, de inventarisatie van de instrumenten en rekentools, om vervolgens te culmineren in drie mogelijke doorrekenpistes. In hoofdstuk 5 leggen we alle puzzelstukken samen om te komen tot een stappenplan op hoofdlijnen. We onderscheiden drie mogelijke scenario's om een doorrekening te realiseren, elk met zijn eigen kenmerken, voor- en nadelen, hetgeen dienstig is om de effectieve operationalisering voor te bereiden en uit te werken.

2 AANPAK VAN HET ONDERZOEK

Het onderzoek is opgedeeld in vijf fasen die elk een specifiek onderdeel van de puzzel aanleveren om tot gedegen antwoorden op de hoger gestelde onderzoeksvragen te komen. De samenhang tussen de verschillende fasen wordt in Figuur 1 weergegeven.

Figuur 1: Samenhang tussen de vijf fasen van het onderzoek

Bron: IDEA Consult en KENTER

We bespreken elk van de opeenvolgende fasen hieronder in meer detail.

Fase 1: in deze fase werd het onderzoekskader scherp gesteld met de peiling naar de verwachtingen van de betrokkenen, voornamelijk de politieke partijen omtrent een doorrekening van de verkiezingsprogramma's. In deze fase werd tevens een analyse van de verkiezingsprogramma's gemaakt op het vlak van thema's die door het beleidsdomein Omgeving worden afgedekt. Op die manier werd niet alleen een inzicht verkregen op inhoudelijk vlak, maar tevens over vorm, context en wijze waarop de Omgevingsthema's in partijprogramma's naar voor komen. Ofschoon aanvankelijk de mogelijkheid werd open gehouden om deze oefening met verkiezingsprogramma's van 2014 uit te voeren, werd beslist de verkiezingsprogramma's van 2019 te analyseren en dit voor de zes partijen die in het Vlaams Parlement zijn vertegenwoordigd: CD&V, Groen, N-VA, Open VLD, sp.a en Vlaams Belang. De meeste van deze verkiezingsprogramma's werden vrij laat in het projecttraject ter beschikking

gesteld wat ons noodzaakte de timing van het project aan te passen en ook de analyse later uit te voeren dan oorspronkelijk gepland. Doch hiertegenover staat het voordeel dat de inhoud van de studie meer relevant is voor de voorbereiding van een doorrekening tijdens de nieuwe legislatuur 2019-2024 en voor de implementatie tegen de volgende verkiezingen in 2024. De resultaten van Fase 1 worden in delen 4.1 en 4.2 van dit rapport voorgesteld.

- Fase 2: inventariseerde de mogelijk inzetbare instrumenten en rekentools die voor een doorrekening van Omgevingsthema's zouden kunnen gebruikt worden. Het doel was niet een exhaustieve lijst van modellen en instrumenten in Vlaanderen te bekomen, maar een basislijst van instrumenten die gegeven de veel voorkomende Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's nuttig kunnen zijn. Deze inventarisatie bouwt voort op de interne bevraging van Statistiek Vlaanderen en vult deze verder aan. De eigenschappen van de rekentools en modellen werden in kaart gebracht alsook de organisaties die deze ontwikkelden, onderhouden en gebruiken. Deze fase resulteerde in een longlist van instrumenten die in fase 4 bij de haalbaarheidsanalyse als input werd gebruikt.
- Fase 3: bracht de reeds bestaande ervaringen over doorrekeningen van verkiezingsprogramma's in kaart aan de hand van drie gevalstudies:
 - De doorrekening van het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland (2017).
 - DC2019 van het Federaal Planbureau;
 - Rekening '14;

De gevalstudies gaan dieper in op de ervaringen qua scope, proces en middelen, alsook de uitdagingen waarvoor de uitvoerders stonden en de belangrijkste lessen voor toekomstige doorrekeningen door de Vlaamse Overheid. De resultaten van de gevalstudies worden voorgesteld in hoofdstuk 3.

- Fase 4: vormde de kern van het onderzoek met de feitelijke haalbaarheidstoets waarbij de resultaten van fasen 1, 2 en 3 werden samengebracht. Meer specifiek werden de resultaten op vlak van verwachtingen, meest voorkomende Omgevingsthema's (fase 1) gekoppeld en vergeleken met de resultaten van de inventarisatie van instrumenten en rekeningtools (fase 2) en dit op basis van een set van belangrijke criteria en aandachtspunten die naar voor kwamen uit de analyse van de gevalstudies (fase 3). Eerst werd intern een aanzet van haalbaarheidstoets uitgewerkt. Hieruit kwamen twee mogelijke scenario's van doorrekeningen naar voor. Deze resultaten werden vervolgens in een werksessie met leden van de stuurgroep en experten besproken, verfijnd en gevalideerd en dit telkens voor scope (thema's), proces, en middelen.
- Fase 5: op basis van de resultaten van fase 4 werden de meest haalbare opties voor een doorrekening van verkiezingsprogramma's vertaald naar aanbevelingen voor de voorbereiding en uitwerking richting 2024.

Voor deze studie werd gebruikt gemaakt van verschillende informatiebronnen en onderzoeksmethoden. Tabel 2 geeft een overzicht van welke methode we voor elk van de bovenstaande fasen toegepast hebben.

Tabel 2: Overzicht van gebruikte onderzoeksmethoden per fase

Methode Fasen	Desk & literatuur- onderzoek	Interviews	Geval- studies	Haalbaarheids -analyse	Beleids- analyse	Afstemming opdrachtgever en stuurgroep, workshops
1. Onderzoekskader	х	х				Х
2. Inventarisatie inzet instrumenten & tools	X	X				
3. Ervaringen doorrekening verkiezingsprogram ma's	X	X	Х			Х
4. Haalbaarheidstoets	х	х		х		х
5. Conclusie haalbaarheid & advies					Х	х

Bron: IDEA Consult en KENTER

Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de geraadpleegde werken. De geïnterviewde experten worden in bijlage 1 vermeld.

3 GEVALSTUDIES

Doorrekeningen van verkiezingsprogramma's voor Omgevingsthema's worden behalve in Nederland en nu voor het eerst in België (voor een beperkt aantal aspecten) niet op systematische wijze in andere landen uitgevoerd. In enkele landen heeft men interesse (bv. Canada, Spanje) of heeft/had men ook de intentie om een doorrekening te introduceren (bv. UK) of beschikt men over een systeem van doorrekening, maar betreft het dan vooral de macro-economische impacts (bv. Australië, Ierland, Frankrijk). Andere doorrekeningen van effecten van verkiezingsprogramma's op leefomgevingsthema's zijn tot nu toe niet bekend.

We gingen langs bij het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland, bij het Federaal Planbureau in België en bij de KU Leuven voor Rekening '14.

3.1 PLANBUREAU VOOR DE LEEFOMGEVING NEDERLAND

Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is het nationale Nederlandse instituut voor strategische beleidsanalyses op het gebied van milieu, natuur en ruimte. Het PBL draagt bij aan de kwaliteit van de politiekbestuurlijke afweging door het verrichten van verkenningen, analyses en evaluaties waarbij een integrale benadering vooropstaat. Het PBL verricht zijn beleidsgericht onderzoek gevraagd en ongevraagd, onafhankelijk en wetenschappelijk gefundeerd.

In januari 2018 gingen we in gesprek met Hans Hilbers, Programmaleider Verkeer en Vervoer van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Hij was projectleider van de meest recente (Analyse van de Leefomgevingseft

was projectleider van de meest recente 'Analyse van de Leefomgevingseffecten in 2017³' in Nederland, waar de programma's van zeven Nederlandse politieke partijen werden doorgerekend. Het interview werd afgenomen in Den Haag, in aanwezigheid van VPO.

Sinds 1986 rekent in Nederland het Centraal Planbureau (CPB), het nationaal instituut voor economische beleidsanalyse met als kerntaak het maken van economische prognoses en analyses, systematisch de verkiezingsprogramma's van Tweede Kamerpartijen voorafgaand aan de verkiezingen en het afgesloten regeerakkoord na de verkiezingen door. Er werden al negen doorrekeningen uitgevoerd. De focus ligt op financieel-economische effecten. De doorrekening is niet wettelijk verankerd maar gebeurt op vrijwillige basis (op vraag van politieke partijen). Sedert 2010 zorgt het Planbureau voor de Leefomgeving voor de 'groene' doorrekening van de verkiezingsprogramma's (effecten op milieu, natuur, energie, klimaat), voorheen (sinds 1994) gebeurde dat door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) en het Milieu en Natuurplanbureau (MNP). Er werd al zeven keer doorgerekend voor leefomgevingseffecten. De doorrekening van leefomgevingseffecten gebeurt eveneens op vrijwillige basis. In 2010 en 2012 gebeurden de doorrekeningen door CPB en PBL gekoppeld. Sinds 2017 maken beide planbureaus afzonderlijke analyses en publicaties maar met onderlinge afstemming om inconsistenties te voorkomen, zowel bij de ingediende maatregelenpakketten, als bij de raming van de kosten en

³ De publicatie 'Analyse Leefomgevingseffecten – Verkiezingsprogramma's 2017-2021' is beschikbaar op de website van PBL https://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2017-analyse-leefomgevingseffecten-verkiezingsprogramma's-2568.pdf

effecten. Het basispad (referentiescenario) dat PBL heeft gebruikt past bij de economische ontwikkeling zoals die ook in de CPB-doorrekening van de verkiezingsprogramma's werd gehanteerd.

Naast de financieel-economische doorrekening door het CPB en de groene doorrekening door het PBL heeft het derde planbureau in Nederland, het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), soms ook een rol in de doorrekeningen voor de Tweede Kamerverkiezingen. In 1998 maakte het SCP bijvoorbeeld samen met het CPB een analyse van de politieke beleidswensen voor het inkomensbeleid en de financiering van het zorgstelsel. In 2017 had het SCP weer een rol naast het CPB en het PBL. Het SCP publiceerde voor het eerst, op eigen initiatief, een eigen rapportage over enkele maatschappelijke kwesties (toegankelijke zorg, sociale veiligheid en een goed pensioen) en de gevolgen van alle verkiezingsprogramma's voor deze kwesties.

Bij de recentste Tweede Kamerverkiezingen van 2017 brachten alle drie de planbureaus een eigen doorrekening van de verkiezingsprogramma's uit: een financieel-economische (CPB), een groene (PBL), en een sociale doorrekening (SCP). Elf partijen lieten hun programma economisch doorlichten, zeven van hen ook op het vlak van leefomgevingseffecten (Bolhuis, W., 2018).⁴

3.1.1 Doelstelling van de doorrekening en context

3.1.1.1 Voor en na de verkiezingen

De doorrekening van de leefomgevingseffecten in Nederland gebeurt in de eerste plaats om de kiezers inzicht te geven in de verschillende standpunten van de partijen op het vlak van leefomgeving (effecten van voorgenomen beleidsmaatregelen). Daarnaast zijn de politieke partijen ook geïnteresseerd om die effecten te laten doorrekenen om eventuele verschillen met andere partijen te kunnen zien. Tijdens de laatste verkiezingsronde in Nederland (2017) bleken de doorrekenresultaten niet alleen nuttig als onafhankelijke informatie voor de kiezers maar werden de doorrekeningen ook gebruikt in het latere formatieproces.

Tijdens de formatiebesprekingen voor de laatste regeringsvorming in Nederland bleek het klimaatbeleid een belangrijk issue te zijn (naar aanleiding van het klimaatakkoord van Parijs). Het PBL is op die manier ook 'aangeschoven' bij het proces voorafgaand aan de formatievorming omdat plots vragen kwamen hoe een emissiereductiedoel van 49 % in 2030 kon gehaald worden op basis van te nemen maatregelen. Los van de algemene publieke functie vormde de doorrekening daarnaast ook de basis voor de formatieonderhandelingen. Het bleek dat partijen die meegedaan hadden met de PBL doorrekening en hun programma naar klimaateffecten hadden laten doorrekenen, een voorsprong hadden bij de onderhandelingen. De andere partijen dienden een spoedcursus 'klimaatmaatregelen' te volgen. Ook tijdens dit proces was een grote vertrouwelijkheid zeer belangrijk. Het PBL werd begin 2019 ook gevraagd om het concept-klimaatakkoord door te rekenen en moest beoordelen of de beleidsvoorstellen van de vier coalitiepartijen en de klimaattafels volstonden om de Nederlandse broeikasgasuitstoot voor 2030 met 49 procent terug te dringen. Het rapport (Effecten ontwerp Klimaatakkoord, 28 mei 2019) was van grote politieke betekenis, want het klimaatbeleid is in Nederland een pijler onder het regeerakkoord.

-

⁴ De doorrekeningen door de planbureaus in Nederland zijn vrijwillig. In 2010 en 2012 werden de doorrekeningen van CPB en PBL wel gekoppeld en gezamenlijk gepubliceerd. Deelname aan de economische doorrekening door CPB impliceerde ook een doorrekening voor de leefomge vingseffecten door PBL. Sinds 2017 zijn de doorrekeningen terug 'ontkoppeld' en kiezen weer minder partijen voor een 'groene' doorrekening. Rechts-conservatieve partijen hebben doorgaans een weinig groen programma en zullen dus minder geneigd zijn de doorrekening door PBL te laten uitvoeren.

3.1.1.2 Dubbel leereffect

Het effect van doorrekeningen in het algemeen bij politieke partijen is dubbel:

- Enerzijds kunnen partijen minder met vage verkiezingsbeloften afkomen omdat ze vertaald moeten worden in concrete maatregelen. De doorrekeningen hebben een 'hygiënische werking' op het politieke debat;
- Anderzijds kunnen de politieke partijen de doorrekeningen gebruiken om tot een bijsturing van hun programma te komen, er zit een leertraject in. De doorrekeningen lijken ook een rol te spelen in het veranderen van de mindset van politici, burgers en bedrijfsleven voor lange termijn visies (en nodige transitie) en het stimuleren van visievorming over nodige investeringen, R&D, institutionele en financiële vernieuwingen.

3.1.2 Scope van de doorrekening

3.1.2.1 Drie thema's

Voor de effecten op de leefomgeving werden drie thema's doorgerekend (mobiliteit en bereikbaarheid, landbouw en natuur, energie en klimaat). De keuze voor deze thema's is gebeurd op basis van de berekenbaarheid, omdat ze politiek en maatschappelijk relevant zijn voor de bedoelde regeerperiode, omdat ze het terrein van de leefomgeving behoorlijk afdekken en omdat de doorrekening uitvoerbaar was binnen de beschikbare analyseperiode. Effecten op woningmarkt of luchtkwaliteit werden bijvoorbeeld niet meegenomen. Voor elk thema zijn een aantal indicatoren bepaald.

3.1.2.2 Sterke sturing

De doorrekening in Nederland is niet gebaseerd op de teksten van de partijprogramma's. Er worden pakketten van maatregelen aangeboden waaruit de politieke partijen maatregelen ter doorrekening kunnen kiezen.

Soms komen de gekozen pakketten niet overeen met de verkiezingsprogramma's. Het is dan aan de pers om dit te interpreteren en uit te zoeken. Het is wel de verantwoordelijkheid van de politieke partijen om correcte en dezelfde pakketten door te geven aan CPB én PBL. Beide instituten houden wel contact om te bewaken dat er consistentie is tussen beide doorrekeningen (dat er met dezelfde inputgegevens wordt gewerkt).

De keuze van de thema's en de indicatoren moet weloverwogen gebeuren. Bijvoorbeeld het effect op de files is een duidelijke indicator maar 'bereikbaarheid' is meer dan alleen files oplossen dus er moeten bijkomende indicatoren bedacht worden en deze moeten eerlijk zijn. De publicaties in de reeks 'Kansrijk beleid' helpen om de partijen mee te krijgen. In de periodes tussen de verkiezingen is het van belang dat iedereen nadenkt over geschikte indicatoren, dan kan er beter tegemoet gekomen worden aan de verschillende zienswijzen. Men moet zich uiteraard aan een aantal basisregels houden. Er kan enkel doorgerekend worden wat in de regeerperiode gerealiseerd kan worden. Hetgeen in Europa gebeurt telt niet mee, ook niet hetgeen na de regeerperiode zal gebeuren. Hier kunnen afwijkende visies over bestaan. Het PBL bekijkt telkens hoe ze kunnen of moeten meebewegen met deze verschillende visies. Vooral bij het klimaatbeleid bleek dit bij de laatste doorrekening een kwestie. Ook het landbouwbeleid wordt in grote mate Europees bepaald. Bepaalde partijen vinden bijvoorbeeld niet dat Nederland binnen Europa het voortouw moet nemen op vlak van klimaat. Er wordt dan gevreesd dat andere EU-landen hun uitstoot laten stijgen omdat Nederland extra zijn best heeft gedaan. Dit wordt het zogenaamde waterbedeffect

genoemd omdat voor de emissies van broeikasgassen die onder het EU-ETS (het Europees emissiehandelssysteem) vallen een vaste emissieruimte gehanteerd wordt. In de doorrekening door het PBL wordt echter met dat effect rekening gehouden bij de uiteindelijke beoordeling. De indicatoren zijn zo gekozen dat zowel de emissies op Nederlands grondgebied (zowel de ETS als de niet ETS emissies), de ETS-EU brede emissies als de mondiale emissies in beeld komen. Een belangrijke opgave is om telkens tot een optimaal passende indicatorenset te komen. En herijking is op sommige momenten zeker nodig.

3.1.2.3 Onafhankelijkheid bewaken

Belangrijk is dat het planbureau onafhankelijk en voldoende streng opereert maar ook voldoende voorspelbaar blijft. Politieke partijen houden niet van verrassingen. De partijen 'trekken en duwen' constant aan hetgeen het PBL voorstelt. Een heldere keuze die verdedigbaar is, is belangrijk anders haken partijen af. Groen Links blijft aan tafel (omdat ze goed scoren), de Partij van de Dieren heeft bijvoorbeeld afgehaakt en de rechtse partijen zijn dikwijls sceptisch.

3.1.2.4 Lange termijn

Doorrekeningen gebeuren voor de korte tot middellange termijn (zichtjaar 2030). De vraag is hoe met de langetermijn evolutie, in het bijzonder met transities omgegaan wordt. In de laatste PBL analyse (2017) wordt bijvoorbeeld voor klimaat voor 1 indicator (Voortgang van het energietransitieproces⁵) ook naar het jaar 2050 gekeken. Het CPB kijkt enkel naar de periode 2018-2021 (regeerperiode). Met deze verschillen zijn sommige partijen heel creatief omgegaan (door bijvoorbeeld de eerste jaren geen grote uitgaven te doen (en daardoor goed te scoren op koopkrachteffecten bij de doorrekening van het CPB) en dan pas na 2021 grote uitgaven te doen.

Voor klimaateffecten (reductie in emissie van broeikasgassen) wordt enerzijds naar 2030 gekeken maar moet dus eigenlijk ook naar de lange termijn (2050) gekeken worden. In de PBL doorrekening is voor de lange termijn voor een kwalitatieve energietransitie-indicator gekozen die nagaat welke transitie-impulsen al in het maatregelenpakket zijn opgenomen. De bijdrage aan de energietransitie is uitgedrukt in een kwalitatieve score (0 tot 10 - zijnde geen tot krachtig emissiereducerend beleid). Het basispad (huidige beleid) had een score van 3,5/10. Er is gekozen om met het verschil ten opzichte van het basispad te werken. Het is moeilijk te onderbouwen hoe goed een partij bezig is met klimaattransitie. Met modellen en scenario's is het mogelijk op basis van de aangereikte beleidsmaatregelen de emissieniveaus in 2050 te berekenen maar dit zou te veel onzekerheden opleveren en bijkomende aannames nodig hebben waardoor het resultaat te ver af zou komen te staan van het te analyseren maatregelenpakket. Dus diende een verstandige kwalitatieve indicator ontwikkeld te worden op basis van 'expert judgement'. Dit is een moeilijke oefening, op dergelijke momenten is het belangrijk om als instituut voldoende gezag en geloofwaardigheid te hebben. De partijen moeten beseffen dat ze er met mooie woorden ('we spannen ons maximaal in om tegen dan zoveel mogelijk te bereiken') alleen niet komen. De effecten zijn niet gratis, de transitie verwezenlijken kost hoe dan ook geld. Dergelijke indicatoren ontwikkelen is een ambacht op zich.

⁵ Er wordt een kwalitatieve analyse gemaakt op de aanwezigheid van impulsen om in 2050 op ten minste 80 procent emissiereductie in Europa uit te komen zoals overeengekomen in het Klimaatakkoord van Parijs. Naast maatregelen die direct leiden tot vermindering van uitstoot in 2030 worden ook maatregelen geanalyseerd die een stimulerend effect kunnen hebben op het bereiken van een emissiearme economie in 2050. Het gaat hierbij zowel om technologische aanpassingen als om socio-economische veranderingen (Ros, J., 2017)

3.1.2.5 Keuze van indicatoren

Het is in verband met de indicatoren sowieso van belang om tot een slimme lijst te komen, die voldoende recht doet aan de belangrijkste aspecten en effecten op de leefomgeving maar die ook de doorrekening niet te complex maakt en behapbaar houdt. Ook moet er voldoende kennis zijn over mogelijke effecten. Voor natuur en landbouw is zo bijvoorbeeld het effect op natte natuur (aquatische biodiversiteit) niet doorgerekend. Het PBL kan natuurlijk bogen op een lange ervaring. Het is van belang te vertrekken van zekerheden. Maar er moet voldoende ruimte en discussiemogelijkheid zijn om nieuwe inzichten telkens mee te nemen.

Het blijft telkens een moeilijke evenwichtsoefening om de thema's en indicatoren voldoende te operationaliseren, om aan de eisen van de politieke partijen inzake de actualisatie van de modellen en inputgegevens te voldoen, maar ze toch niet voor verrassingen te stellen. Om de ca. vier jaar is er ook rekening te houden met nieuwe modelversies, maar als er nog niet voldoende zekerheid is over de gevoeligheid van de nieuwe versie dan is het niet aangeraden om vlak voor een nieuwe doorrekeningronde met die nieuwe versie te werken.

Het blijft een moeilijke puzzel om telkens te beslissen welke nieuwe inzichten nog meegenomen kunnen en moeten worden 'tijdens de wedstrijd'. Een recent voorbeeld was het meenemen van de effecten op de nationale CO₂-emissie en ook op de mondiale CO₂-emissies. Voor kernthema's⁶ en -indicatoren zijn kernmodellen ter beschikking, verder zijn er diverse 'Excel'-

berekeningen omheen.

3.1.2.6 Sociaal en Cultureel Planbureau

Het starten met een doorrekening is altijd een lastig moment. Er wordt verwezen naar het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) in Nederland, die huiverachtig stonden ten opzichte van een doorrekening. Zij hebben een andere rol, bij hen gaat het om een globale analyse van een aantal maatschappelijke kwesties en de effecten van verschillende beleidsopties voor verschillende groepen van burgers, geen echte doorrekening. Maatschappelijke cohesie bijvoorbeeld is niet cijfermatig te berekenen. Politieke partijen vinden een kwalitatief waardenverhaal over het algemeen best spannend (ze gaan hier graag over in discussie). Het SCP is hierdoor kwetsbaarder. Belangrijk is dat een planbureau voldoende gezag heeft en als scheidsrechter kan optreden in discussies.

3.1.2.7 Geografische afbakening

De doorrekening in Nederland gaat over het nationale niveau. Er is daar geen behoefte om meer regionale doorrekeningen uit te voeren. Dit speelt minder in Nederland dan in België, het is bovendien niet uitvoerbaar in de korte doorlooptijd van de doorrekening⁷). Een aantal effecten zit er omwille van de korte tijd ook niet in (bv. woningmarkt, luchtkwaliteit, ...). Met betrekking tot luchtkwaliteit zijn wel uiteindelijk enkele tekstuele uitspraken over NO_x in de tekst toegevoegd. Er werden echter geen berekeningen uitgevoerd. Andere emissieberekeningen werden ook niet voorzien. Er is meestal niet voldoende zekerheid waar de depositie precies zal plaatsvinden, waar komen er wegen bij? Er is gewoon te weinig tijd om al deze effecten door te rekenen, dit vraagt nog meer inspanningen. In Vlaanderen kan een regionale verkeersproblematiek (denk aan Antwerpen) wel een nationaal thema in de verkiezingen worden. Ook de kwestie in verband met rekeningrijden zou eventueel een niet-nationaal thema kunnen zijn.

⁶ Kernthema's in de doorrekening van 2017 waren: mobiliteit & bereikbaarheid, energie & klimaat en natuur & landbouw.

⁷ Voor de doorrekening 2017 werd de startnota op 3 oktober2016 gepubliceerd, de politieke partijen dienden hun voorlopige plannen in op 31 oktober en de doorrekening door PBL werd op 16 februari 2017 gepubliceerd.

3.1.2.8 Meer dan 2000 maatregelen

Er zijn verschillen tussen de partijen op te merken in hoeveel belang ze aan de doorrekening hechten. De ene partij komt met een lijstje af en laat alles snel op hoofdlijnen doorrekenen, andere partijen blijven doorrekenen en schaven tot cijfers na de komma. Een doorrekening mag geen afspiegeling zijn van de ijver die aan de dag gelegd werd maar moet een zicht geven op de politieke voorkeur of de verschillen tussen de partijen. Een doorrekening kost veel tijd en mankracht, niet alleen voor de planbureaus, maar ook voor de politieke partijen. Bij het CPB werden de laatste keer ca. 2000 en bij het PBL ca. 600 maatregelen doorgerekend. Deze aanpak die voor de laatst uitgevoerde doorrekening (februari 2017) is gevolgd heeft circa 5 maanden in beslag genomen.

Het CPB werkt met een ondergrens per maatregel (100 miljoen euro), dat ligt moeilijker bij het PBL. Een bordje met een snelheidsbeperking kost bij wijze van spreken niets maar zal wel grote effecten hebben op de leefomgeving.

3.1.3 Proces van de doorrekening

3.1.3.1 Traject

Het traject in Nederland (PBL) ziet er op hoofdlijnen uit als volgt:

- Opmaak startnotitie met een standaardlijst en indicatoren: De startnotitie stelt de aanpak en het tijdspad voor. De thema's en de indicatoren worden voorgesteld en er worden voorbeelden van mogelijke maatregelen gegeven. De partijen zijn vrij om andere maatregelen of andere invullingen van maatregelen aan te leveren. Verder wordt er naar literatuur verwezen.
 - De doorrekening gebeurt steeds ten opzichte van een basispad (BaU), voor elk van de thema's. Die berekening moet uiteraard op punt staan bij het begin van het proces en het moet heel duidelijk zijn wat er als beslist beleid is meegenomen⁸.
- Indienen van de voorstellen: Nadat de politieke partijen een voorstel hebben ingediend, volgt er een gesprek met hen om hun mapping te overlopen, om te zien of hetgeen ze voorstellen doorgerekend kan worden, om te horen hoe ze een en ander interpreteren.
- Resultaten van de eerste doorrekeningen: De eerste doorrekening gebeurt parallel met die van het CPB. Na deze doorrekening is er een mogelijkheid om de pakketten aan te passen (hier is 1 à 1,5 weken tijd voor). Alle gesprekken met de partijen verlopen zeer vertrouwelijk.
- Definitieve doorrekening: Op de tekst kunnen nog kleine opmerkingen gegeven worden, aan de cijfers wordt niet meer geraakt. De partijen hebben wel het recht om te beslissen om niet te publiceren.

In 2016 – 2017 bedroeg de periode van startnotitie tot publicatie van de doorrekeningresultaten ca. 137 dagen, de termijn vanaf wanneer de partijen hun voorlopige plannen indienden tot de publicatie bedroeg ca. 109 dagen.

3.1.3.2 Voorbereiding via kansrijk beleid

De politieke partijen (en de burger) worden op voorhand 'voorbereid' met de kansrijk-reeks van het CPB/SCP/PBL waarin nagedacht wordt over kansrijke opties voor toekomstig beleid. Hierbij worden de voor- en nadelen op diverse niveaus in beeld gebracht. Dit dient als inspiratie voor de politieke partijen. Voor de laatste doorrekening zijn een aantal aanpassingen doorgevoerd (omdat

⁸ Bij de laatste doorrekening in Nederland (2017) werd na de startnotitie die op 3 oktober 2016 gepubliceerd is, nog een tweede notitie gepubliceerd (nadere informatie – 17 oktober 2016). Hier werd verder toelichting gegeven bij het basispad, een aantal effecten, de omgang met emissies van bedrijven die onder het Europese emissiehandels-systeem (ETS) vallen, de transitiebeoordelingstool voor energie en klimaat en de kostenberekening.

de oefening te complex en te ingewikkeld geworden was). Het CPB rekent enkel nog budget- en koopkrachteffecten door, het PBL nog drie thema's.

Sinds vorige doorrekening (2017) worden twee aparte publicaties uitgegeven (CPB: Keuzes in Kaart en PBL: Analyse leefomgevingseffecten). De berekeningen van het PBL geven wel input aan de doorrekeningen van het CPB. De pers wordt op dezelfde dag ingelicht. Vorige keer werd er 1 (dik) boek gepubliceerd. De effecten op de leefomgeving waren toen onderdeel van de CPB-publicatie en kregen minder aandacht.

3.1.3.3 Contact via parlementsleden

Het contact met de politieke partijen in Nederland verloopt eerder rechtstreeks met de parlementsleden. In Vlaanderen heeft elke politieke partij een eigen studiedienst. In Nederland is dit niet zo specifiek. Elke partij heeft wel een Stichting maar die spelen geen belangrijke rol bij de doorrekening. In Nederland is er natuurlijk al een lange traditie met doorrekeningen bij de politiekers.

3.1.3.4 Eenvoud siert

Het PBL merkt op dat er, om het geheel van de doorrekening hanteerbaar en behapbaar te houden, zowel voor de politieke partijen als voor de planbureaus, soms met vrij simpele modellen gewerkt wordt. Men is ook wel goed vertrouwd met de rekenregels die (voornamelijk bij het CPB) gebruikt worden. De partijen weten goed hoe ze er mee kunnen omgaan. Het ligt nog iets moeilijker bij de berekeningen die door het PBL gebeuren.

3.1.3.5 Actieve voorlichting van de pers

De pers wordt via een typisch proces (via de website) op de hoogte gebracht van het proces en de resultaten van de doorrekening. Zij krijgen ook een technische briefing. Er wordt aan actieve voorlichting gedaan, nog meer bij PBL dan bij CPB. Zeker in verband met het 'klimaatkonijn' (de kwalitatieve transitie-indicator) in de afgelopen doorrekening, was dat noodzakelijk. Bij de rapportage/publicatie op de website wordt veel aandacht besteed aan heldere en overzichtelijke resultaten (grafieken, infografieken).

3.1.3.6 Externe partners

De ministeries in Nederland spelen geen rol tijdens de doorrekeningen, daarmee wordt geen overleg gepleegd. De planbureaus in Nederland worden onafhankelijker geacht. Wel wordt gebruik gemaakt van de rekenmodellen van de ministeries. Die modellen zijn ook in gebruik voor andere analyses. Het is belangrijk om de **modellenstrategie** ook op de doorrekeningen te enten, het is slim om dit te combineren. In Vlaanderen zit VPO ingebed in een ministerie. Tijdens de doorrekening wordt soms beroep gedaan op externe consultants, die worden dan tijdelijk PBL'er. Vertrouwelijkheid en onafhankelijkheid zijn hierbij belangrijke aandachtspunten. In Nederland werd op een bepaald moment een berekening (in verband met voedsel/landbouw) door de Universiteit Wageningen uitgevoerd. Wanneer op derden beroep gedaan wordt, moeten goede afspraken gemaakt worden over vertrouwelijkheid.

Tijdens de doorrekening kunnen maatregelen nog wijzigen. Er dient dus voldoende aandacht te gaan naar interactie-effecten. PBL en CPB werken onafhankelijk van elkaar maar dienen tijdens het proces voldoende af te stemmen.

3.1.3.7 Duiding basispad

Heel belangrijk is een **goede boekhouding** te hebben, voor de honderden maatregelen, die dan in de verschillende overlegrondes nog kunnen wijzigen.

Ook over het **basispad**, (in Nederland was dat het middenpad uit de NEV⁹), of referentiescenario of ook de BaU moet men heel expliciet zijn. Wat zit daar exact in, op welke manier wordt er van af geweken. Dat dient helder en traceerbaar beredeneerd te worden. In Nederland bleek ook de optielijst van Financiën belangrijk te zijn. Waar kan er nog bezuinigd worden, wat is nog 'spillbaar' ten opzichte van het basispad en wat is wettelijk verplicht.

3.1.3.8 Evaluatie

In Nederland wordt telkens na afloop van de doorrekening van de verkiezingsprogramma's een evaluatie uitgevoerd (door het CPB). De evaluatie wordt als een notitie gepubliceerd¹⁰ en overgemaakt aan de politieke partijen vertegenwoordigd in de Tweede Kamer. De notitie bevat een evaluatie en een overzicht van verbeterpunten. De evaluatie gebeurt aan de hand van bevragingen van Tweede Kamerleden en medewerkers van politieke partijen, journalisten van een aantal dagbladen, een aantal ministeries, het PBL en de centrale plancommissie (externe adviescommissie). In de twee recentste evaluaties (uit 2013 en 2018) werden volgende aspecten bekeken:

- inhoudelijke knelpunten, opties voor verandering om geïdentificeerde problemen en kwetsbaarheden op te lossen en een overzicht van verbeterpunten;
- beheersbaarheid van het proces met aandacht voor omvang (aantal politieke partijen, aantal onderwerpen, aantal door te rekenen maatregelen en de complexiteit er van), capaciteit en werkdruk, kwaliteitsborging en doorlooptijd;
- presentatie van de resultaten (publicatie van de resultaten, gebruikte infografieken, samenvatting, de voorstelling van het basispad / referentiescenario) en de persconferentie over de resultaten.

Er wordt dus continu nagedacht over verbeterpunten. De vorige ronde heeft bijvoorbeeld CDA niet meegedaan aan de PBL-doorrekening, mogelijk zal een partij als VVD dat de volgende keer dan ook niet meer doen. Dat is een nadeel van de vrijwilligheid. Het CPB wil ook geen koppelverkoop¹¹, ze willen zo veel mogelijk onafhankelijk zijn, ook op dat vlak.

De doorrekening mag geen optimalisatiespelletje worden: hoe kunnen we als partij een maximaal positief effect bekomen met zo weinig mogelijk investeringen (kosten)? Het is de bedoeling dat de doorrekening de verschillen in standpunten over een aantal kwesties laten zien aan de Nederlandse kiezer. Blijkbaar is daar bij de vorige doorrekening vanuit de effecten op landbouw door een aantal partijen 'mee gespeeld'. Het komt er niet op neer de beste cijferaar te zijn. Het is duidelijk dat continue evaluatie, bijsturing en correcte heldere communicatie van groot belang zijn bij het uitvoeren van doorrekeningen.

⁹ NEV = De Nationale Energieverkenning 2017 werd opgesteld door het Energieonderzoek Centrum Nederland (ECN) samen met het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en met bijdragen van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl). De NEV brengt jaarlijks de stand van zaken rondom de energiehuishouding in Nederland in kaart, en geeft inzicht in de te verwachten ontwikkelingen tot 2035. ¹⁰ CPB (2018) Evaluatie Keuzes in Kaart 2013-2017, 11 p.

¹¹ In Nederland nam het aantal aan de groene doorrekening deelnemende partijen toe van twee in 1994 naar zeven in 2017. In 2010 lieten negen partijen en in 2012 tien partijen hun programma's doorrekenen, zowel door CPB als PBL. Reden hiervoor was dat beide planbureaus toen samen 'Keuzes in Kaart' maakten en publiceerden. Politieke partijen deden zo automatisch mee aan beide doorrekeningen, dit was een verplichting. Toen het PBL in 2017 weer zijn eigen, afzonderlijke doorrekening van de leefomgevingseffecten van de verkiezingsprogramma's maakte, besloten slechts zeven partijen (opnieuw) vrijwillig mee te doen. Aan de afzonderlijke financieel-economische CPB-doorrekening deden elf partijen vrijwillig mee (Bolhuis, W., 2018).

3.1.4 Middelen

3.1.4.1 Combinatie van modellen

Voor een overzicht van de gebruikte modellen en methodes om effecten van maatregelen op Omgevingsthema's in Nederland door te rekenen, wordt verwezen naar bijlage C van de publicatie 'Analyse Leefomgevingseffecten – Verkiezingsprogramma's 2017-2021'.

Voor het thema 'mobiliteit en bereikbaarheid' werden volgende modellen gebruikt:

- Dynamo (autopark)
- LMS 2016 (bereikbaarheid)
- Kennis uit literatuur (rekenregels)

Voor het thema 'landbouw en natuur' kwamen deze modellen aan bod:

- Landbouwemissies met NEMA 2016 (+ gedragseffecten omgezet in fysieke parameters op basis van expertkennis)
- Natuureffecten met het MetaNatuurplannermodel 2017 en expertkennis

Voor het thema 'Energie en klimaat' berekende men de:

- Effecten op broeikasgasemissies en kosten: diversie energiemodellen van PBL en ECN en studies
- Voortgang van het energietransitieproces: methode van Ros (2017 expert judgement)

Voor het inschatten van kosten van de maatregelen worden kostenmethoden gebruikt die onder andere gebaseerd zijn op definities van de milieukostenmethodiek (VROM)

3.1.4.2 Ervaring en capaciteit

De doorrekeningoefening is een intense periode, het tijdsschema is strak maar haalbaar. De planbureaus in Nederland hebben er natuurlijk al een lange en goede ervaring mee, evenals de politieke partijen. Bij het CBP zijn ca. 80 mensen betrokken, bij het PBL ca. 20-25 mensen (niet allen voltijds). Bij het PBL is er een kerngroep van ongeveer 5 personen verantwoordelijk, met thematische expertise. Ze zijn verantwoordelijk voor de modelleringen, de rapportage, eventueel tussentijds onderzoek, actualisatie van de modellen, ontwikkeling nieuwe indicatoren en het actualiseren van de serie Kansrijk Beleid.

3.1.5 Uitdagingen

3.1.5.1 Op vrijwillige basis

Een belangrijk verschil met de doorrekening in België is dat de analyse van de economische en leefomgevingseffecten in Nederland op vrijwillige basis gebeurt. Aan de laatste doorrekening hebben zeven politieke partijen deelgenomen. Voor de laatste doorrekeningen (regeerperiode 2017-2021) zijn bovendien separate trajecten gevolgd, er heeft geen 'koppelverkoop' met het Centraal Planbureau (CPB) plaatsgevonden. Partijen zijn vrij om te kiezen voor een doorrekening door het Centraal Planbureau¹² met of zonder een doorrekening op leefomgevingseffecten door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Beide instituten hebben wel voor consistentie tussen de doorrekeningen gezorgd. De losgekoppelde trajecten zorgen wel voor spanning bij het PBL

 $^{^{\}rm 12}$ Deelname aan beide doorrekeningen is op vrijwillige basis.

omdat ze hierdoor meer kwetsbaar worden, de vrees bestond/bestaat immers dat rechtse partijen zullen afhaken op het vlak van doorrekening van leefomgevingseffecten door het PBL.

3.1.5.2 Vertrouwelijkheid

De vertrouwelijkheid tussen de politieke partijen en het PBL is een zeer belangrijk element. Na het indienen van de maatregelenpakketten is er mogelijkheid om aanpassingen te doen na de eerste doorrekening door PBL. Het voorstellen van bijvoorbeeld rekeningrijden op enkel de hoofdwegen of ook op de kleinere wegen zal een wezenlijk verschillend effect hebben. Dit leertraject van de politieke partijen is vertrouwelijk. Er gebeurt ook na de ronde van bijsturing een consistentiecheck tussen CPB en PBL.

3.1.5.3 Afbakening van de maatregelen

Politieke partijen kunnen in principe aanleveren wat ze willen. Hun creatieve voorstellen en nieuwe inzichten vormen uitdagingen voor het PBL. Voorstellen zoals 'het verbieden van vrachtverkeer op zondag' of 'wij willen een tramoffensief' zijn niet eenvoudig te vertalen naar hanteerbare maatregelen of moeilijk met de bestaande modellen door te rekenen. PBL is beducht om te snel en te veel te zeggen dat bepaalde creatieve nieuwe ideeën niet kunnen doorgerekend worden omdat de politieke partijen hierdoor zullen afhaken. De doorlooptijd van de doorrekening is beperkt tot enkele weken. Het vergt veel expert judgement om nieuwe voorstellen snel en op een verdedigbare manier in de doorrekening op te nemen. Het is handig om dan een aantal eenvoudige maar aanvaardbare rekenregels te kunnen gebruiken.

3.1.5.4 Omgaan met onvoorspelbaarheid

Uitdagingen zijn zeker het omgaan met niet kwantificeerbare effecten, langetermijn effecten, transitievraagstukken en grensoverschrijdende effecten zoals klimaat, landbouw, In Nederland heeft men reeds veel ervaring met het actueel houden van de modellen, ook het basispad (BaU) moet op punt staan om de doorrekeningen te kunnen doen. De modellen worden ook voor andere doeleinden gebruikt.

Heel belangrijk is het bewaren van evenwicht tussen complexiteit (aantal thema's, aantal indicatoren, aantal maatregelenpakketten) en behapbaarheid, zowel voor het planbureau als voor de kiezers en partijen. Het is beter om minder aspecten door te rekenen en daarbij geen fouten te maken dan veel meer te gaan doorrekenen met kans op kwaliteitsverlies.

Andere aandachtspunten/uitdagingen zijn het behoud van onafhankelijkheid en de zorg voor voorspelbaarheid. Er moeten heldere, verdedigbare keuzes gemaakt worden en die moeten op tijd en goed gecommuniceerd worden om draagvlak voor de doorrekeningen te behouden.

3.1.5.5 Voorwerp van discussie

Het planbureau moet zich ook bewust zijn van mogelijk misbruik van de doorrekeningen door de politieke partijen en hier op anticiperen. Partijstandpunten worden soms inhoudelijk aangepast om ze 'planbureau-proof' te maken (gunstig effect in de doorrekening).

Alhoewel de doorrekeningen dus een traditie zijn in Nederland en de planbureaus geen waardeoordeel vellen of adviezen geven, vormen ze telkens opnieuw een basis voor discussie. Voorstanders van de doorrekening vinden dat de partijprogramma's hierdoor geloofwaardiger worden en een nuttige bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat. De discussie kan dan ook gaan over de inhoud van de voorstellen in plaats van over de cijfers. Tegenstanders stellen dat de

doorrekeningen de campagnes beperken tot louter materiële zaken en detailzucht veroorzaken. Bovendien worden na de verkiezingen toch coalities gevormd waardoor de berekeningen niet zinvol zijn. De gebruikte methodes en modellen zouden schijnzekerheid opleveren, hebben geen voldoende werkelijkheidswaarde en zouden te manipuleren zijn. Ook werden er in het verleden opmerkingen over de onafhankelijkheid van de planbureaus geformuleerd en worden telkens opnieuw vragen gesteld bij de rekenvaardigheid van de planbureaus (actualiteit van de gebruikte basisgegevens, ingezette modellen en de gehanteerde aannames en prognoses).

3.1.6 Belangrijkste lessen

De belangrijkste lessen vanuit de doorrekening in Nederland voor deze haalbaarheidsstudie omtrent een doorrekening in Vlaanderen zijn de volgende:

- Begin met zekerheden (kwantificeerbare effecten, operationele modellen die wetenschappelijk voldoende onderbouwd zijn, ...) en bouw stapsgewijs uit;
- Onafhankelijke positie en neutraliteit en objectiviteit zijn noodzakelijk;
- Geloofwaardigheid opbouwen en behouden;
- Besteed veel aandacht aan communicatie en overleg.

3.2 FEDERAAL PLANBUREAU BELGIË

In 2019 rekende het Federaal Planbureau voor de eerste keer 'prioritaire maatregelen' uit de verkiezingsprogramma's van 13 politieke partijen door. Ze communiceerden hierover onder de noemer 'DC 2019', wat staat voor 'Doorrekening-Chiffrage 2019'.

We baseren ons voor deze casestudie op:

- Documentatie van het Federaal Planbureau (startnota, wetgeving, <u>www.DC2019.be,...</u>);
- Twee interviews met Jan Verschooten (commissaris-adjunct van het Federaal Planbureau) en Bart Hertveld (coördinator DC 2019), eerst voor de effectieve doorrekening en vervolgens na de publicatie van de resultaten;
- Deelname aan de workshop door Jan Verschooten en Bart Hertveld.

3.2.1 Doelstelling van de doorrekening en context

3.2.1.1 Objectivering en concretisering van verkiezingsvoorstellen

Het doel van de doorrekening was in eerste instantie om een objectivering te maken van de voorgelegde beleidsprioriteiten. Dit zou moeten leiden tot een grotere transparantie en een realistischer beeld van de voorstellen van politieke partijen. Zo kunnen de discussies gaan over politieke en maatschappelijke keuzes. Een bijkomend effect is dat het een hefboom vormt om partijen te stimuleren om hun programma verder te concretiseren en uit te werken.

3.2.1.2 Ruime wettelijke basis

De wettelijke basis van de doorrekening door het FPB werd gelegd door de Kamerleden. Net voor de federale verkiezingen op 25 mei 2014, werd de wet van 22 mei 2014 goedgekeurd. De scope van de wetgeving was initieel heel breed. Niet enkel federaal vertegenwoordigde partijen, maar

ook partijen die in een gewest- of gemeenschapsparlement zitten, moesten verplicht hun prioriteitenlijst laten doorrekenen. Partijen die deelnemen aan de verkiezingen kregen de optie om dit te doen. Ter illustratie van de immense omvang van deze oorspronkelijke insteek: in 2014 namen 68 politieke partijen deel aan de verkiezingen.

Om tegemoet te komen aan de bezorgdheden van het Federaal Planbureau rond de omvang van de oefening werd een wetswijziging doorgevoerd in 2018. Enkel de 13 politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in de federale Kamer vallen nog onder de wetgeving.

3.2.1.3 Historiek

De doorrekening van verkiezingsprogramma's is geen nieuw idee in de Belgische politiek. Al sinds 1998 dienden CD&V-parlementsleden tijdens elke legislatuur een, soms enigszins aangepast, wetsvoorstel in "betreffende de berekening van de financiële impact van de aan de kiezer voorgestelde partijprogramma's". ¹³ In deze voorstellen was de rol van de politieke partijen zelf wel groter dan de uiteindelijke uitwerking in DC 2019. Het Rekenhof werd als partner gezien om de financiële correctheid te controleren van de budgettaire raming die door de partijen zou gemaakt worden.

In 2014 werd ook al richting het FPB gekeken om een rol op te nemen in "rekening '14" (zie case verder), maar dit was niet haalbaar binnen de toenmalige capaciteit en werkplanning.

3.2.2 Scope van de doorrekening

De scope van de doorrekening door het FPB is wettelijk verankerd. Deze wetgeving is heel ambitieus qua afbakening, zowel wat het aantal betrokken partijen, de omvang van de maatregelen, de inhoud, de geografische scope en de doorrekentermijn betreft.

3.2.2.1 13 politieke partijen

Het aantal betrokken partijen werd uiteindelijk beperkt tot degene die vertegenwoordigd zijn in de Kamer. Momenteel gaat dit over 13 partijen. Hoewel dit een serieuze inkrimping is ten opzichte van de oorspronkelijke wet in 2014, blijft dit een hoog aantal. Bij de start van de doorrekening in Nederland door het Centraal Planbureau in 1986 namen maar 3 politieke partijen deel. Het aantal partijen nam substantieel toe, maar zelfs in 2017 bleef de oefening met 11 politieke partijen nog iets beperkter dan in België.

De impact van het aantal partijen mag niet onderschat worden. Iedere extra partij betekent immers een bijkomende batterij aan maatregelen, extra overlegmomenten, een extra contactpersoon, ... Niet iedere partij kan ook beroep doen op een uitgebreide studiedienst. In de praktijk legt dit bijkomende druk op de organisatie die moet doorrekenen. De partijen werd zelf gevraagd om een budgettaire raming te maken en hun maatregelen te concretiseren. Bij minder ervaren partijen vroeg dit aanzienlijk afstemmingswerk met het FPB.

3.2.2.2 Maximaal 5 prioriteiten

DC 2019 omvat geen volledige doorrekening van verkiezingsprogramma's, maar focust op een prioriteitenlijst die wordt bepaald door de politieke partijen. Het staat de politieke partijen zelf vrij

¹³ Startnota DC 2019, Federaal Planbureau (https://www.plan.be/admin/uploaded/201901111049100.DC2019_Startnota_11849_N.pdf)

om hun prioriteiten te bepalen. Na de indiening is er wel overleg het met FPB om eventuele aanpassingen te doen. De doorrekening biedt ook geen volledig budgettair plaatje. Partijen kunnen immers zelf kiezen of ze ook inkomsten koppelen aan hun uitgaven, of niet. De wet van 22 mei 2014 voorzag een afbakening op basis van overleg met het FPB. Uiteindelijk werd met de wetswijziging van 2018 een beperking van het aantal prioriteiten opgelegd. Elke prioriteitenlijst omvat minimaal drie en maximaal vijf prioriteiten.

Deze afbakening laat nog altijd veel ruimte voor een groot aantal maatregelen. Er wordt immers niet gespecifieerd hoeveel maatregelen er onder elke prioriteit vallen. In totaal berekende het FPB tijdens DC2019 meer dan 300 maatregelen. Als we rekening houden met herberekeningen en teruggetrokken maatregelen zal het aantal rond de 500 liggen. Dit betekent dat de partijen gemiddeld een kleine 40 maatregelen indienden.

3.2.2.3 Inhoudelijke afbakening vooral door beperkingen van modellen

De doorrekening omvat socio-economische thema's zoals koopkracht, werkgelegenheid, overheidsfinanciën en sociale zekerheid. Er wordt echter verder gegaan, met ook aandacht voor de impact van de maatregelen op leefmilieu en mobiliteit. De inhoudelijke afbakening is dus heel breed.

In de wetgeving wordt niet thematisch afgebakend welke maatregelen kunnen worden ingediend. Partijen kunnen dus inhoudelijk heel uiteenlopende prioriteiten laten doorrekenen. Er wordt wel aangegeven welke effecten worden doorgerekend, namelijk de gevolgen en de inherent verbonden impact op de thema's die hierboven werden aangegeven.

De precieze invulling van de inhoudelijke afbakening gebeurde initieel in overleg met de parlementaire werkgroep Politieke Partijen. In 2018 werd dit overleg verdergezet met de contactpersonen van de politieke partijen. Dit waren hoofdzakelijk vertegenwoordigers uit de studiediensten. Deze afstemming bleek beter geschikt voor het uitklaren van meer technische discussies.

Bij de inhoudelijke afbakening was er geen onderlinge afstemming tussen de politieke partijen. Het Federaal Planbureau stuurde ook niet in welke maatregelen konden worden doorgerekend. Dit zorgde ervoor dat de maatregelen van de politieke partijen niet onderling vergelijkbaar zijn, wat meteen een belangrijke beperking was van DC 2019.

De capaciteit van de modellen vormen wel een inherente afbakening van de oefening:

- De ingediende maatregelen moeten immers aansluiten bij de domeinen waarvoor het FPB modellen ter beschikking heeft;
- Modellen zijn per definitie een vereenvoudigde voorstelling van de werkelijkheid, waardoor ze nooit alle effecten van een maatregel kunnen weergeven. Ze kunnen ook alleen kwantificeerbare aspecten duiden;
- Maatregelen die een systemische verandering op het oog hebben, kunnen niet in de modellen ingepast worden.

Het risico bestaat ook dat politieke partijen bewust misbruik maken van de beperkingen van modellen.

3.2.2.4 Federale instelling

België is een federaal land, en het Planbureau een federale instelling. Dit verhoogde de complexiteit van de oefening aanzienlijk, niet enkel door het hogere aantal partijen. De bevoegdheden van de verschillende overheden zijn immers niet altijd strikt te scheiden. Andere zijn dan weer pas bij de laatste staatshervorming overgedragen, waardoor het FPB over relevante expertise beschikt. In de modellen wordt wel geprobeerd om hier rekening mee te houden.

De effecten van de maatregelen zijn soms ook verschillend per regio, door andere contextfactoren of regelgeving. Een aantal modellen kan de verschillen wel regionaal duiden, maar in de publicatie werd bewust gekozen om op nationaal niveau te werken.

3.2.2.5 Focus op korte en middellange termijn

DC 2019 spitst zich vooral toe op de korte (1j) en middellange termijn (5j). De ambitie leeft bij het FPB om ook op langere termijn (bv. 10j) te gaan kijken. Zeker voor de thema's waar het Vlaams Planbureau voor Omgeving mee bezig is, kan deze langere termijn relevant zijn. Dit is echter geen evidente oefening, want de modellen moeten hierop voorzien zijn.

3.2.3 Proces van de doorrekening

3.2.3.1 Lange voorbereiding

Het FPB is in 2015 begonnen met de voorbereiding van het doorrekenproces. Toen was er echter nog veel onduidelijkheid. De wetgeving moest nog verder ingevuld worden, er moest afgestemd worden met de partijen, er waren nog geen extra middelen,... Toch was het nodig om al stappen te ondernemen. Zo moest er nog een model ontwikkeld worden om koopkrachteffecten door te rekenen.

In de praktijk lag het zwaartepunt van de voorbereiding vooral in 2017 en 2018. Vanaf dan was er een duidelijker beeld over de concrete invulling. Dit zorgde ervoor dat de timing krap was om alles rond te krijgen.

3.2.3.2 Informeren van de politieke partijen

Het was belangrijk om de modellen voor te stellen aan de partijen.

- Ze moeten goed weten wat de modellen wel en niet kunnen. Zo kunnen ze beter de verwachte resultaten inschatten.
- Het anticipeert ook op een aantal frustraties (bv. te vraag gestuurde (Keynesiaanse) modellen, niet alles kan berekend worden,...) Een aantal partijen hield rekening met deze beperkingen (trokken corresponderende maatregelen terug), maar andere bewust ook niet en lieten deze maatregelen in het partijprogramma staan met achteraf de klacht dat de doorrekening niet lukte.
- Zorgde voor zekere discipline bij partijen: beseffen dat hun maatregelen kwantificeerbaar moeten zijn. Het resultaat en het proces heeft partijen ook iets bijgebracht. Was soms didactisch voor partijen; werd ook geapprecieerd.

3.2.3.3 115 dagen

DC 2019 was gebonden aan een strak tijdsschema voor de effectieve doorrekening. In de oorspronkelijke wetgeving waren 100 dagen voorzien, maar dit is uiteindelijk uitgebreid naar 115.

De timing zag er als volgt uit:

- X-115 (31 januari 2019): laatste moment voor het indienen van de maatregelen door partijen, inclusief een eerste budgettaire raming.
- X-75 (12 maart 2019): voorlopige versie van de doorrekening doorgeven aan partijen. De partijen hebben één week om te reageren.
- X-65 (22 maart 2019): (geen wettelijke datum, maar afspraak met partijen) start bilateraal overleg met de partijen om opmerkingen te verwerken en resultaten te duiden.
- X-45 (11 april 2019): laatste dag voor opmerkingen en interactie met partijen. Na deze datum stoppen contacten met partijen.
- X-30 (26 april 2019): publicatie van resultaten op de website van het FPB

Het aantal dagen is een realistisch compromis tussen de werking van de politieke partijen en de tijd die het FPB nodig heeft. Veel vroeger van start gaan is voor politieke partijen heel moeilijk, omdat ze nog onvoldoende zicht hebben op de prioriteiten voor de verkiezingen.

Een aandachtspunt is wel de tijdsverdeling tussen de politieke partijen en het FPB tijdens het proces. Terwijl het FPB maar 40 dagen hebben om de eerste doorrekening te maken, hebben de partijen 30 dagen om daarop te reageren.

3.2.3.4 2 fasen

Er zijn twee grote fasen in het proces:

- Aan de politieke partijen wordt gevraagd om zelf een budgettaire raming te geven van hun maatregelen. Het FPB valideert deze raming.
- Het planbureau analyseert de impact van de voorgestelde maatregelen op een reeks economische indicatoren.

Deze rolverdeling verplicht de partijen na te denken over de modaliteiten van de maatregelen. Het is ook voor een stuk gegroeid uit de geschiedenis van de doorrekening (zie historiek), waarbij de partijen in de initiële voorstellen zelf instonden voor de doorrekening.

De eerste fase, met de budgettaire raming door de partijen, gebeurt op basis van een template door het FPB. De volledige template vindt u in bijlage. Concreet wordt volgende informatie opgevraagd bij de partijen:

- Beschrijving van de maatregel
- Beleidsniveau waaronder de maatregel valt
- Technische modaliteiten
- Tijdschema voor de uitvoering van de maatregel
- Raming van de budgettaire impuls. Iedere partij moet aangeven hoe ze dat bedrag heeft berekend. Deze informatie blijft tijdens de doorrekening vertrouwelijk.

Het FPB controleert deze ramingen door de partijen. Bij conflicterende resultaten wordt contact opgenomen met de betreffende partij. De eindbeslissing ligt bij het FPB. Wanneer het voor het FPB technisch onmogelijk is om zelf de budgettaire raming te valideren, wordt de raming van de partij gebruikt. Dit werd wel telkens aangegeven in de communicatie.

De tweede fase omvat de effectieve doorrekening van de budgettaire impuls in de modellen. Hiervoor wordt telkens een basisscenario berekend, met daarop het afwijkende effect veroorzaakt door de maatregel. Het FPB combineert meerdere modellen (zie verder) om een zo volledig mogelijk resultaat te berekenen.

3.2.3.5 Single Point Of Contact (SPOC)

Tijdens het proces wordt gewerkt met een Single Point Of Contact (SPOC), zowel bij de politieke partijen als bij het FPB. Deze werkwijze bleek van groot belang. Het laat toe om de communicatie te stroomlijnen met de partijen. Anders bestaat het risico dat er tegenstrijdige signalen worden gegeven.

Deze methode laat ook toe om de vertrouwelijkheid te garanderen. Hier werd veel aandacht aan besteed, onder andere door het versleutelen van documenten. Het laat ook toe om de behandeling van de voorstellen volledig traceerbaar te maken.

3.2.3.6 Communicatie voor brede publiek uitbesteed aan media

Het FPB publiceerde de definitieve resultaten van hun doorrekening 30 dagen voor de verkiezingen op de website www.dc2019.be. De eigen communicatie naar het brede publiek door het FPB was beperkt tot het eindresultaat van alle maatregelen per partij (en dus niet van individuele maatregelen) en een duiding over de aanpak.

Voor de verdere communicatie werd samengewerkt met de media. Ter voorbereiding van de oefening werd contact opgenomen met de media om duiding te geven bij de methodologie en de interpretatie. De media kreeg de resultaten ook onder embargo op voorhand om goed te kunnen communiceren. Deze aanpak bleek te werken. Een aantal kranten ging bijvoorbeeld effectief aan de slag met de resultaten om er interactieve figuren van te maken.

3.2.3.7 Geplande evaluatie

Er komt een evaluatie van de doorrekening, zoals in de wet van 22 mei 2014 werd aangegeven. Het FPB hoopt dat dit snel gebeurt, en met betrokkenheid van breed gamma stakeholders (media, professoren, middenveld...). Deze evaluatie kan een interessante bron zijn voor het VPO.

3.2.4 Middelen

3.2.4.1 Ouderloos project

Voor het FPB kwam het wettelijk kader voort uit een parlementair initiatief, enkele weken voor de verkiezingen in 2014. Er was weinig tot geen overleg met ministers of administratie. Dit zorgde voor een 'ouderloos project'. Er was weinig bereidheid om geld en verdere invulling te koppelen aan de wetgeving. De les voor het VPO is dat ze moeten zoeken naar een minister die zich hiervoor verantwoordelijk voelt en daarvoor de nodige middelen kan en wil vrijmaken.

3.2.4.2 Combinatie van modellen

Het FPB combineert meerdere modellen voor de doorrekening:

 Het macro-economisch model HERMES staat in voor de effecten op het bbp en de voornaamste componenten van de finale vraag, het indexcijfer van de consumptieprijzen, de uurloonkosten, het reëel beschikbaar inkomen van de particulieren, de werkgelegenheid, de werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad, het vorderingensaldo van de overheid en de overheidsschuld. Dit vraag-gestuurd model rekent op middellange termijn (1 legislatuur). Het kan in principe gecombineerd worden met andere modellen (bv. PROMES voor gezondheidszorg)

- De impact op de koopkracht wordt berekend met het EXPEDITION-model. Het model is een verfijning van de aanpak bij Rekening '14, en gebruikt administratieve gegevens voor een representatieve steekproef van de volledige Belgische bevolking.
- De macro-economische effecten op lange termijn en vanuit een aanbodperspectief worden berekend met het QUEST III model.
- De impact op de mobiliteit wordt berekend met PLANET. Het is een transportmodel dat ook een beeld geeft van externe kosten zoals milieu- en congestiekosten.
- De impact op het elektriciteitsnetwerk wordt berekend CRYSTAL SUPER GRID. Dit is een energiemodel dat ook wordt toegepast door de Europese Commissie.

Om bruikbaar te zijn voor de doorrekening moeten de modellen aan twee duidelijke basisvoorwaarden voldoen:

- Ze moeten in staat zijn om basisscenario's te ontwikkelen (het zogenaamde Business as Usual of BaU scenario);
- Het moet mogelijk zijn om causale verbanden en interrelaties tussen variabelen te vatten (om afwijkingen van BaU te kunnen simuleren en vanuit het model te kunnen duiden waarom een bepaald effect zich voordoet).

3.2.4.3 Budgetten en mankracht

Bij het FPB werden ongeveer 60 mensen ingezet bij de doorrekening, weliswaar niet allemaal voltijds. Er werden ook extra middelen voorzien voor de oefening. Sinds 2017 beschikt het FPB ook over 8 extra medewerkers. Het is duidelijk dat dit een omvangrijke oefening is. De scope die werd gehanteerd in de wetgeving gaat dan ook heel breed, zowel inhoudelijk als qua aanpak. Dit brengt heel wat coördinatie- en rekenwerk met zich mee.

Er moeten ook heel veel verschillende rollen worden opgenomen:

- Thematische experten;
- Modelexperten;
- 13 SPOC's, die niet direct betrokken mogen zijn bij de berekening, maar die er wel voldoende nabijheid moeten mee hebben;
- Informaticacel: bv. ontwikkelen van de website en de visualisering. Het FPB ontwikkelde ook een tool om de interne workflow te organiseren. Vergelijk het met een 'track&trace' systeem, waarbij er steeds een overzicht is van de fase waarin de maatregelen zich bevinden.
- Redactioneel team;
- Stuurgroep.

3.2.4.4 Samenwerking om de capaciteit te versterken

De wet van 22 mei 2014 laat ruimte voor samenwerking met externe partners. Er zijn ook een aantal interessante partners. Zo werd met Rekening '14 bij de KU Leuven verder kennis uitgebouwd over beleidsrelevante modellering. In de praktijk was samenwerking echter heel moeilijk te realiseren doordat:

- Er geen extra budget voorzien was voor samenwerking;
- Het moeilijker zou zijn om vertrouwelijkheid te garanderen als er met externe partners werd samengewerkt. Hoe groter het aantal stappen en betrokken partijen, hoe groter de kans dat er iets uitlekt;

 De timing en complexiteit van de oefening een heel strakke regie vereisen tijdens de doorrekening.

Het Federaal Planbureau staat ook open voor samenwerking met de gewesten en gemeenschappen. In de huidige oefening zitten wel regionale aspecten (bv. arbeidsmarktbeleid), maar er wordt voorlopig enkel op federaal niveau gerapporteerd. Het federale economische basisscenario zou ook gehanteerd kunnen worden in de regionale doorrekening. Er is ook potentieel om door samenwerking een meer omvattende en gedetailleerde doorrekening te doen.

De mogelijke samenwerking brengt wel een aantal uitdagingen met zich mee:

- Als federale instelling is het moeilijk voor het FPB om een asymmetrische oefening te maken.
 Het gevolg is dat een grote rol voor het FPB in een regionale doorrekening enkel mogelijk is als dit ook in de andere regio's wordt toegepast;
- Binnen de beperkte tijdspanne van een doorrekening is een heel nauwe samenwerking moeilijk te organiseren. Er wordt beter vanuit een gemeenschappelijk kader vertrokken, om daarna het werk te verdelen:
- De modellen moeten voldoende op elkaar afgestemd worden. Verschillende resultaten verkrijgen op regionaal en federaal niveau over vergelijkbare thema's is heel nefast voor de geloofwaardigheid. HERMREG, de regionale versie van het federale HERMES model biedt hiervoor wel mogelijkheden.

3.2.5 Belangrijkste lessen

De ervaring van het FPB leert ons iets op vlak van scope, proces en middelen:

- Een strikte afbakening van de scope verhoogt de haalbaarheid van de oefening aanzienlijk. Een beperking in het aantal partijen (bv. enkel vertegenwoordigd in het parlement) en aantal maatregelen (bv. beperkt aantal prioriteiten) maakt een eerste doorrekening realistischer. Inhoudelijk wordt best vertrokken vanuit de eigen expertise. Belangrijk hierbij is om deze scope in een vroeg stadium te communiceren naar de stakeholders, zoals politieke partijen en de media. Qua termijn moet dan weer op voldoende lange termijn gedacht worden. Eén legislatuur is te beperkt om de relevante effecten voor bijvoorbeeld klimaat en ruimtebeslag weer te geven.
- Om het proces te laten slagen, is een vroege start van de voorbereiding noodzakelijk. Het ontwikkelen en bijsturen van modellen, de interne organisatie, de afstemming met alle stakeholders en partners moet zo vroeg mogelijk beginnen om de timing van 115 dagen effectief haalbaar te maken. Binnen het doorrekenproces zelf moet er ook voldoende tijd zijn voor de effectieve doorrekening. Nu gaat er relatief veel tijd naar de politieke partijen om terug te koppelen. Tijdens het proces is een gestroomlijnde communicatie en vertrouwelijkheid essentieel. De SPOC's zijn hiervoor sleutelfiguren. Na afloop van het proces is een evaluatie aangewezen. Uit een eerste doorrekening kan heel veel geleerd worden voor de verdere uitwerking.
- Een doorrekening is een omvangrijke oefening die heel wat middelen vereist. Op vlak van modellen moet er voldoende expertise zijn. De basisvereiste voor een bruikbaar model is dat het een basisscenario kan ontwikkelen. Politieke maatregelen zijn immers afwijkingen ten opzichte van dit basisscenario. De benodigde expertise gaat echter veel verder dan enkel modellen. Bij het FPB waren een zestigtal mensen betrokken tijdens de doorrekening. Politiek draagvlak voor een project van deze omvang is cruciaal, zowel voor het toekennen van

middelen, de concretisering van de verwachtingen en de vertalingen van verkiezingsbeloftes naar doorrekenbare maatregelen. Via samenwerking kan de capaciteit uitgebreid worden. Zo is een goede relatie met de media een goede manier om te focussen op de eigen kerntaken, en toch breed te kunnen communiceren. Niet alle samenwerkingen zijn echter eenvoudig te realiseren. Binnen het huidig kader was samenwerking met externe partners heel moeilijk. Er is wel potentieel om samen te werken met de regio's, maar dit vereist een gemeenschappelijk kader om coherente resultaten te bekomen en duidelijke afspraken om het werk te verdelen.

3.3 REKENING '14

Rekening '14 was een samenwerking tussen de KU Leuven, de VRT, De Standaard en De Tijd om de Vlaamse verkiezingsprogramma's op een cijfermatige en vergelijkbare manier in kaart te brengen. De doorrekening spitste zich in eerste instantie toe op microeconomische simulaties die de impact weergeven van wijzigingen in de kinderbijslag of de personenbelasting op gezinnen en individuen. Er werd echter ook rekening gehouden met een meer macro-economisch perspectief door de effecten 'op te tellen'.

We baseerden ons voor deze casestudy hoofdzakelijk op:

- een interview met André Decoster, de projectleider van Rekening '14 bij de KU Leuven;
- het eindrapport 'Rekening 14 Een Vergelijking tussen de partijprogramma's'14;
- de deelname van André Decoster aan de workshop voor dit onderzoek;
- feedback van de politieke partijen op Rekening '14;
- publicaties in de betrokken media.

Doelstelling van de doorrekening en context 3.3.1

3.3.1.1 Geen Test-aankoop voor verkiezingsprogramma's

De ambitie van Rekening '14 was om de verkiezingsbeloftes van politieke partijen te objectiveren en beter vergelijkbaar te maken. De doorrekening moet gezien worden als input voor de discussie onder politieke partijen. Hoewel de doorrekening zelf dus een technocratische insteek kent, is het resultaat dit heel bewust niet.

Er werd gekozen om geen normatief kader te hanteren. Rekening '14 wou dus niet oordelen wat de 'beste koop' is voor de kiezer. Als normatieve keuzes onvermijdelijk waren bij de conceptualisering, werd dit systematisch expliciet weergegeven.

Een bijkomend resultaat van de doorrekening was het educatief effect bij partijen. Tijdens het proces werden soms voorstellen bijgestuurd en verdiept door de partijen. Het vormde dus voor een stuk 'grondwerk' voor DC 2019 door bewustwording te creëren.

Eindrapport verkiezingsprogramma's (FINAAL)

Eindrapport.pdf

3.3.1.2 Initiatief van media

Het initiatief voor Rekening '14 kwam vanuit de media. Dit is een groot verschil met DC 2019 of de Nederlandse case, waar binnen een wettelijk kader wordt gewerkt.

Dankzij de directe link met de media was er een goede toegang tot de politieke partijen. De communicatie werd ook zeer toegankelijk gepresenteerd voor een breed publiek. Tegelijk was er soms weinig ruimte voor nuancering. De druk was ook groot om na te gaan of de 'rekening klopt' op macro-economisch niveau, terwijl de beschikbare modellen dit eigenlijk niet toelieten. Door de exclusiviteitsafspraken met de betrokken partners was ook maar een deel van de media betrokken.

3.3.2 Scope van de doorrekening

3.3.2.1 Uitdijende scope

Inhoudelijk werd de scope bepaald door de beschikbare microsimulatiemodellen. In overleg met de media opteerde de KU Leuven voor een focus op de berekening van de koopkrachteffecten bij gezinnen, beperkt tot de 'morning-after'-effecten (dus impact- of eerste ronde-effecten).

De initiële scope was dus veel beperkter dan bij DC 2019. De KU Leuven beschikte niet over macroeconomische modellen om de impact van maatregelen op de hele economie of op lange termijn door te rekenen. Hetzelfde geldt voor milieueffecten.

Ondanks duidelijke afspraken met de mediapartners bleef er een grote druk op het algemeen macro-budgettair effect te berekenen. Uiteindelijk werd hieraan tegemoet gekomen door een eenvoudig macro-budgettair kader op te stellen waarin ze de impacteffecten samen brachten in één overzicht van alle inkomsten en uitgaven. Dit kader werd op een vergelijkbare manier voor alle partijen toegepast. Voor dit kader werden de meest recente prognoses van het Federaal Planbureau gehanteerd. Let wel, dit kader is dus geen macro-economisch model dat ook interacties en indirecte effecten meeneemt.

3.3.2.2 Eén Legislatuur

De tijdshorizon voor de doorrekening was 1 legislatuur. Binnen de legislatuur werd per jaar een resultaat weergegeven. Een langere tijdshorizon was binnen de scope van Rekening '14 niet nodig, gezien de focus op koopkrachteffecten.

3.3.2.3 Zes grootste Vlaamse partijen

Rekening '14 werd beperkt tot de zes grootste Vlaamse partijen. De oefening was niet gebonden aan wettelijke partijen, dus de initiatiefnemers hadden zelf de vrijheid om het aantal betrokken partijen te bepalen. Dit gebeurde in onderling overleg tussen de media en de KU Leuven.

3.3.3 Proces van de doorrekening

3.3.3.1 Beperkte voorbereidingsperiode

De concrete vraag om de doorrekening te maken kwam pas een aantal maanden voor de verkiezingen. Er was dus geen uitgebreide voorbereidingsperiode, wat in de twee andere cases wel het geval was. De initiële insteek (zie hierboven) was dan ook vrij beperkt om de oefening haalbaar te houden.

3.3.3.2 Proces in zeven stappen

Het proces van de doorrekening verliep in zeven stappen:

- 1 Contactname door de mediapartners van de betrokken politieke partijen;
- 2 Doorsturen van template van parameters waarmee de onderdelen van het programma werden samen gevat;
- 3 Iteratie met de partijen over juiste begrip van de voorstellen;
- 4 Doorrekening en communicatie aan elke partij afzonderlijk van de resultaten voor de partij zelf:
- 5 Bespreking van de resultaten met de partij en eventuele bijsturing;
- 6 Doorsturen definitieve resultaten ter goedkeuring door de partij (nog altijd enkel de resultaten per partij);
- 7 Na goedkeuring door alle betrokken partijen, naar buiten brengen van de resultaten in een vergelijkend format.

3.3.3.3 Leereffecten

Deze flow is in grote lijnen vergelijkbaar met DC 2019. Over het algemeen bleek deze aanpak ook relatief goed te werken. Toch zijn er een aantal leereffecten:

- Door de beperkte capaciteit voor deze oefening konden de resultaten voor de partijen niet allemaal op hetzelfde moment gecommuniceerd worden naar de betrokkenen. Dit zorgde voor spanningen.
- Een gezamenlijk vergadering met de partijen om de methodiek en de mogelijke resultaten te duiden was aangewezen geweest om de verwachtingen juist te krijgen.

3.3.3.4 Evaluatie

Rekening '14 was een onuitgegeven oefening. Er kwam geen formele evaluatie, maar de resultaten en eerste inzichten werden wel uitgebreid beschreven in een eindrapport. We bespreken de lessen die getrokken kunnen worden voor deze studie onder hoofdstuk 3.3.5 .

Het format van Rekening '14 werd uiteindelijk niet herhaald bij de verkiezingen van 2019 omdat de doorrekening door het Federaal Planbureau omvattender is.

3.3.4 Middelen

3.3.4.1 Microsimulatiemodellen aangevuld met macro-budgettair kader

Binnen Rekening 14 werden twee microsimulatiemodellen gebruikt:

- MEFISTO is een microsimulatiemodel dat beleidshervormingen simuleert voor een representatieve populatie van individuele economische agenten. Het model maakt gebruik van Europese gegevens uit de huishoudenquête voor ongelijkheid en armoede-analyse. De onderliggende berekeningen worden uitgevoerd door EUROMOD. Dit model werd gebruikt voor de berekening van de koopkrachteffecten bij de voorgestelde maatregelen binnen de personenbelasting en sociale zekerheidsbijdragen van de werknemer, de verdelingseffecten van een BTW-hervorming en de voorgestelde hervormingen voor kinderbijslag.
- FANTASI is ook een microsimulatiemodel, maar gericht op de personenbelasting. De basis voor het model is een steekproef van fiscale aangiften. Dit biedt veel detail, maar is niet geschikt om analyses te doen over welvaartsverdeling.

Bij de KU Leuven is er een groot bewustzijn over de beperkingen van deze modellen. Het zijn slechts partiële modellen, die enkel monetaire effecten op het beschikbaar inkomen in kaart brengen.

Aanvullend op deze microsimulatiemodellen werd een macro-budgettair kader ontwikkeld om de verkiezingsprogramma's onderling vergelijkbaarder te maken. Voor dit kader werden de meest recente prognoses van het Federaal Planbureau gehanteerd. Let wel, dit kader is dus geen macro-economisch model dat ook interacties en indirecte effecten meeneemt.

3.3.4.2 Heel beperkte capaciteit

De financiering voor Rekening '14 kwam van de mediapartners en was heel beperk in verhouding met de ambities. Concreet ging het over 20.000€ of 1 persoon voor 3 maanden. Er werden ook vier doctoraatsstudenten ingeschakeld op piekmomenten.

Dit klein team was soms wel een troef. Er kon kort op de bal gespeeld worden. De uitdaging op vlak van vertrouwelijkheid was ook veel beperkter dan bij een grote doorrekening zoals DC 2019, waarbij meer dan 60 mensen betrokken waren.

Er werd ook gepolst bij andere academische partners om mee te werken, maar hier was weinig animo voor gezien de complexiteit en politieke gevoeligheid van de oefening. Uiteindelijk werd er wel een academische stuurgroep met collega's van andere universiteiten opgericht.

3.3.5 Belangrijkste lessen

Op heel wat vlakken kan Rekening '14 beschouwd worden als de beperktere voorloper van DC 2019. De macro-economische modellering door het Federaal Planbureau gaat bijvoorbeeld veel verder dan de budgettaire optelling bij Rekening '14. De inhoudelijke scope van DC 2019 is ook breder doordat ook rekening wordt gehouden met effecten op vlak van energie en mobiliteit. Het Federaal Planbureau was ook een Belgische oefening, en niet enkel een Vlaamse.

Met het beperkte budget van Rekening '14 is de vergelijking met DC 2019 niet volledig eerlijk. Toch beschikt Rekening '14 over een aantal troeven. Zo is de sterke vergelijkbaarheid van de partiële maatregelen en het macro-budgettaire plaatje een meerwaarde volgens de politieke partijen.

We kunnen heel wat lessen trekken uit de oefening die zowel voor het FPB als deze studie relevant zijn:

- Het is essentieel dat de output vergelijkbaar is. De modellen produceren geen exacte voorspelling of 'de waarheid'. Ze zorgen er wel voor dat de voorstellen van de partijen op een systematische en vergelijkbare manier worden behandeld. Die modellen hebben wel hun beperkingen, maar die gelden voor alle partijen. In de communicatie moet duidelijk zijn dat er geen analyse wordt gemaakt van de 'beste koop', maar dat de keuze voor de kiezer wel geobjectiveerd wordt.
- Er is weinig ruimte voor nuance in de communicatie naar het brede publiek. Toch moet er voldoende duiding zijn naar verschillende stakeholders:
 - Een gezamenlijke vergadering met alle partijen om de methodiek en output te duiden is een meerwaarde;
 - Er moet voldoende tijd voorzien worden bij de publicatie van de resultaten om als doorrekenaar duiding te kunnen geven;
 - De verklarende teksten, ook over technische aspecten zoals de data achter de modellen, moeten heel uitgebreid en duidelijk zijn.

4 HAALBAARHEID DOORREKENING VERKIEZINGSPROGRAMMA'S OP OMGEVINGSTHEMA'S

Haalbaarheid kan in deze beschouwd worden als een balans tussen wat wenselijk is voor de doorrekening en van wat realiseerbaar is op vlak van thema's, processen en middelen. Zowel het wenselijke als het mogelijke werden in deze methodische verkenning naar de haalbaarheid van een doorrekening van verkiezingsprogramma's onderzocht. Hiernavolgend geven we eerst de bevindingen van de politieke partijen weer op basis van interviews over hun visie, verwachtingen en ervaringen met doorrekeningen, in het bijzonder DC2019. Vervolgens geven we de resultaten weer van de analyse van de huidige verkiezingsprogramma's met als belangrijkste resultaat de identificatie van de meest voorkomende Omgevingsthema's. Vervolgens presenteren we de inventarisatie van rekentools alsook de selectie van modellen die het meest aangewezen lijken om binnen de nieuwe legislatuur de doorrekening voor te bereiden en uit te voeren. De afstemming van wensen qua thema's, processen en middelen met de mogelijkheden op middellange termijn (5 jaar) resulteerde in de formulering van twee mogelijke doorrekeningpistes die in het laatste deel van dit hoofdstuk in detail worden toegelicht.

4.1 BEVINDINGEN INTERVIEWS POLITIEKE PARTIJEN

In maart en april 2019 interviewden we vijf politieke partijen (Open VId, CD&V, sp.a, Groen en Vlaams Belang). Op het moment van de interviews waren de resultaten van de doorrekening DC2019 nog niet gekend. De resultaten van deze interviews moeten dan ook vanuit dit perspectief gelezen worden. N-VA gaf aan pas na de verkiezingen beschikbaar te zijn voor een interview¹⁵.

De bedoeling was te peilen naar de algemene verwachtingen van de politieke partijen over de eventueel geplande doorrekening van omgevingseffecten en te polsen naar hun ervaringen tot nu toe met de doorrekening van de economische effecten door het Federaal Planbureau.

De gesprekken vonden plaats met een of enkele leden van de studiediensten van de betrokken politieke partijen, die ook de unieke contactpersonen waren die momenteel de lopende doorrekening van het Federaal Planbureau opvolgen.

We beschrijven hieronder de synthese van hun input.

4.1.1 Ervaringen politieke partijen met doorrekening Federaal Planbureau

De partijen namen een eerder afwachtende en (licht) wantrouwende houding aan ten opzichte van de lopende doorrekening van het Federaal Planbureau. Nochtans behoorde de helft van de geïnterviewde partijen tot de meerderheid die besliste om de doorrekening uit te voeren. Hun twijfels waren dan ook niet fundamenteel, maar veel meer over de vorm van de uitvoering. Dit illustreert het belang van de concrete invulling van dergelijke doorrekening. De algemene teneur was dat 'the proof of the pudding is in the eating'.

Er zijn wel al een aantal duidelijke bezorgdheden bij de geïnterviewde politieke partijen:

¹⁵ Op het moment van de verkiezingen (26-05-2019) was deze onderzoeksfase al afgerond. Dit interview werd dan ook niet meer uitgevoerd.

- De vergelijkbaarheid van de resultaten voor de verschillende partijen zal hoogstwaarschijnlijk heel laag zijn. Het stond hen immers vrij om heel uiteenlopende prioriteiten en bijhorende maatregelen in te dienen. De partijen vonden het tijdens deze eerst doorrekening ook niet opportuun om hun prioriteiten onderling af te stemmen. Achteraf bleek ook dat er een breed scala van thema's en soorten maatregelen werd ingediend.
- Niet alle door de partijen ingediende maatregelen konden effectief worden doorgerekend door het FPB. De gehanteerde modellen hebben immers een aantal beperkingen. Voor de partijen betekende dit soms dat slechts een deel van de voorgestelde maatregelen onder hun prioriteiten in beschouwing werd genomen. Dit zorgde voor een zekere frustratie en onbegrip. Het effect is immers dat de coherentie onder een prioriteit wegviel.
- De gehanteerde aanpak is gevoelig voor manipulatie door de partijen. Het is immers geen doorrekening van het volledige programma, maar van een eigen selectie van prioriteiten. Deze aanpak laat toe om strategisch in te spelen op beperkingen of sterktes van modellen. Zo kunnen 'goedkope' maatregelen naar voor worden geschoven die een grote impact hebben op de parameters in het model, terwijl dure flankerende maatregelen buiten beschouwing worden gelaten.

Dit alles zorgt ervoor dat er ook een zekere ongerustheid heerst over de interpretatie van de resultaten door het brede publiek. De politieke partijen werden gebrieft over de werking en de beperkingen van de toegepaste modellen. Op deze manier werd een deel van de bezorgdheid weggenomen. De inherente beperkingen van de doorrekening laten echter onvermijdelijk ruimte voor foutieve vergelijkingen en interpretaties. Stel dat een partij strategisch inspeelt op de werking van de gebruikte modellen met een selectie van coherente en elkaar versterkende maatregelen. Als deze resultaten worden vergeleken met die van een partij die andere thematische prioriteiten stelde en een globaler plaatje indiende, kan dit nefaste gevolgen hebben voor de perceptie. Deze valse vergelijking kan versterkt worden als de omkadering in de pers niet correct is.

De bezorgdheden van de partijen kunnen een impact hebben op het draagvlak voor de oefening van het Vlaams Planbureau voor Omgeving (VPO). Gelukkig kunnen we dit meteen nuanceren:

- De ervaring met Rekening '14 was voor de meeste partijen wel een positieve ervaring. De onderlinge vergelijkbaarheid was een stuk groter. Het gaf een globaler beeld over kosten en baten van een maatregelen en de politieke partijen waren actief betrokken.
- De lessen die nu worden geleerd uit de ervaring van het FPB, kunnen worden meegenomen in een verdere uitwerking van de denkoefening door het VPO. Er is ook begrip bij de politieke partijen over de moeilijke omstandigheden waarin deze eerste doorrekening moet worden uitgevoerd.

4.1.2 Thematische afbakening

Idealiter is een thematische afbakening niet nodig, maar kunnen de volledige verkiezingsprogramma's worden doorgerekend. De 'correcte' thematische afbakening is immers sterk afhankelijk van de politieke prioriteiten en insteken van de partijen. Sommige linkse partijen wensen de omgevingseffecten bijvoorbeeld vertaald te zien in koopkrachteffecten, een deel van de rechtse partijen zijn dan weer geïnteresseerd in de impact van de bevolkingsgroei (onder andere door migratie) op het ruimtebeslag. Individuele partijen zijn dan ook een verre van ideale scheidsrechter voor de belangrijkste thema's. Ze willen vanuit strategisch oogpunt vooral een focus op de thema's en effecten die het best aansluiten bij hun maatschappijvisie en partijprogramma.

Een initiatief vanuit één beleidsdomein houdt ook een sterke thematische voorafname in, die niet noodzakelijk strookt met de wensen van de politieke partijen. Voor partijen die veel belang hechten aan Omgevingsthema's is de doorrekening heel relevant. Partijen die de nadruk leggen op andere thema's zullen hier anders over denken.

Een globale doorrekening is met de beschikbare capaciteit echter weinig realistisch, zowel voor de afgelopen oefening door het FPB als bij een toekomstige doorrekening door het VPO. De meer pragmatische aanpak is dat er wordt gestuurd op basis van de aanbodzijde, namelijk de beschikbare capaciteit en modellen. We hanteren dit dan ook als uitgangpunt in deze studie bij de afbakening van de scope, weliswaar rekening houdend met de noden bij de partijen.

4.1.3 Gebruik van de resultaten door de partijen

De geïnterviewde politieke partijen beschouwen de resultaten van een doorrekening in eerste instantie als een communicatiemiddel in hun campagne. Ze willen graag uitpakken met onderbouwde en doorgerekende maatregelen.

In tweede instantie zien ze ook een mogelijke terugkoppeling tussen de resultaten van de doorrekening en hun programma. Het kan immers leiden tot nieuwe inzichten over het effect en de impact van een voorgestelde maatregel.

Eén partij zag ook een rol voor de resultaten bij de regeringsonderhandelingen en bij de uitwerking van verder toekomstig beleid. In Nederland gebeurt dit ook effectief.

4.1.4 Betrouwbaarheid

Over het algemeen is er vertrouwen in de expertise en de onafhankelijkheid van het FPB. Toch werden ook een aantal elementen genoemd die de betrouwbaarheid ondergraven:

- De gehanteerde modellen hebben een aantal inherente beperkingen. Zo wordt er maar heel beperkt rekening gehouden met gedragseffecten. Ook 'niet-budgettaire' impulsen zoals het veranderen van wetgeving is moeilijk in de bestaande modellen te gieten.
- De terugkoppeling over de resultaten gebeurt enkel op federaal niveau. Nochtans hebben veel
 van de voorgestelde maatregelen een impact op verschillende beleidsniveaus, van lokaal tot
 Europees. Er zijn ook substantiële verschillen in mogelijke effecten op de gewesten. Hier is op
 vandaag te weinig inzicht in, wat de betrouwbaarheid niet verhoogt.
- Het is de eerste doorrekening, waardoor er veel onzekerheid is over de uitkomst en de communicatie van de resultaten. Er zijn veel twijfels over de vergelijkbaarheid van de resultaten, de volledigheid van de doorrekening en de manipulatiegevoeligheid van de modellen.

Een aantal factoren verhogen volgens de politieke partijen de betrouwbaarheid:

- Er moet transparantie zijn over de methodes, de aannames en de modellen. Op het moment van het interview beoordelen ze dit in het proces van het FPB als eerder positief. De resultaten waren toen nog niet bekend.
- De politieke partijen moeten actief betrokken worden tijdens het proces. Zowel bij het FPB als bij rekening '14 was dit het geval.

Er moet voldoende duiding en interpretatie zijn bij de communicatie over de resultaten.
 Hierover konden de partijen nog niet oordelen, aangezien de resultaten op het moment van de interviews nog niet bekend waren.

4.1.5 Leereffecten voor het VPO

De interviews met de politieke partijen vonden plaats voor de bekendmaking van de resultaten door het FPB (en dus ook voor de verkiezingen). Een deel van hun bezorgdheden zullen bevestigd zijn, andere dan weer tegengesproken. Het aftoetsen van de reacties van de politieke partijen lag buiten de scope van dit onderzoek.

Toch blijven de conclusies uit de interviews relevant. Wanneer er op Vlaams niveau een doorrekening voor de eerste keer wordt uitgevoerd, zullen immers veel van dezelfde bezorgdheden weer naar boven komen. Deze lessen laten toe om hier al een stuk aan tegemoet te komen.

Een duidelijke conclusie is dat de politiek partijen het belang van vergelijkbare resultaten benadrukken. Dit betekent dat er op voorhand keuzes gemaakt moeten worden over hoe voorstellen van de politieke partijen vergelijkbaar worden gehouden. De matching en de ervaringen in Nederland kunnen hierbij houvast bieden.

Samenwerking blijkt ook een sleutel te zijn voor een succesvol traject:

- Samenwerking met de politieke partijen doorheen het proces laat toe om een aantal bezorgdheden weg te nemen en de kwaliteit te verbeteren;
- Samenwerking met universiteiten en kennisinstellingen. De positieve ervaringen van de politieke partijen met Rekening '14 tonen aan dat er al capaciteit en expertise beschikbaar is bij universiteiten. Ze kunnen een interessant klankbord vormen voor de kwaliteit van de doorrekening. Op vlak van modellen bleek DC2019 en de expertise bij andere kennisinstellingen relevanter.
- Samenwerking tussen het Federale niveau en de gewesten. Dit biedt een aantal belangrijke voordelen:
 - Het zorgt voor onderlinge vergelijkbaarheid. Tegengestelde resultaten uit een berekening door de verschillende niveaus zou de geloofwaardigheid sterk ondergraven.
 - Er kan expertise uitgewisseld worden.
 - Het laat toe om een meer globale doorrekening over meerdere thema's en soorten effecten uit te voeren.

De partijen denken wel dat er een substantiële capaciteitsopbouw nodig zal zijn om een goede doorrekening mogelijk te maken. Er heerst een perceptie dat het niveau van evidence-based policy nog relatief laag ligt. De stap naar een doorrekening die een meerwaarde biedt is daarom niet evident. De voorgestelde samenwerking en het benutten van de opgebouwde capaciteit doorheen de volledige beleidsperiode kunnen het proces wel faciliteren. De vraag werd zelfs gesteld of de doorrekening van beleid niet prioritair is. Het is ook een mogelijk opstap naar de doorrekening van verkiezingsprogramma's.

4.2 DOORLICHTING HUIDIGE VERKIEZINGSPROGRAMMA'S

Als vertrekpunt voor de verdere doorrekening analyseerden we verkiezingsprogramma's van de zes grootste Vlaamse politieke partijen voor de verkiezingen van 26 mei 2019. We labelden de Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's om de belangrijkste thema's te identificeren. Het resultaat zijn vier Omgevingsthema's waarop gefocust kan worden. Tot slot gaan we in op wat er nodig is om van de voorstellen in de verkiezingsprogramma's doorrekenbare maatregelen te maken.

4.2.1 Vertrekpunt voor de verdere doorrekening

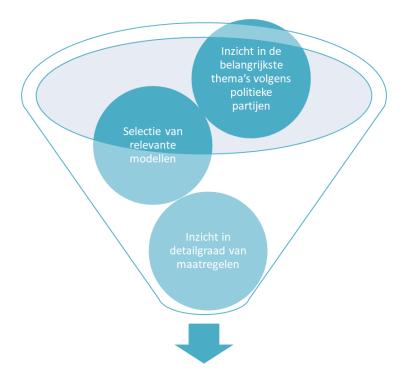
In verkiezingsprogramma's formuleren politieke partijen hun ambities voor de komende legislatuur. Ze vormen daarom een goed vertrekpunt om:

- Zicht te krijgen op de belangrijkste ambities van de politieke partijen. Het laat ons toe om het belang en de richting van Omgevingsthema's in de komende jaren beter in beeld te brengen.
- De link te maken met de huidige beschikbare tools en kennis om beleidsambities door te rekenen. Het biedt met andere woorden een eerste inzicht in welke ambities er relatief snel zouden kunnen worden doorgerekend.
- De detailgraad en concretisering van de ambities die politiek partijen bij verkiezingen naar voren schuiven. Het geeft ons dus meer inzicht in welke aanvullende informatie nodig zou zijn om de ambities technisch gezien te kunnen doorrekenen.

Deze drie doelstellingen kunnen als een trechter beschouwd worden. Onderstaande figuur visualiseert dit.

- Door een eerste afbakening te maken van de belangrijkste Omgevingsthema's volgens politieke partijen zorgen we dat de doorrekening politiek relevant is. We beschrijven het resultaat hiervan in 4.2.3.
- Vervolgens maken we een match tussen deze belangrijkste thema's en de beschikbare modellen. De methodiek en het resultaat van deze matching beschrijven we in hoofdstuk 4.3.
- Tot slot bespreken we de uitdagingen op vlak van detailgraad en concretisering van de maatregelen in hoofdstuk 4.2.4

Als bijlage geven we een volledig overzicht van de relevante maatregelen die uit deze trechteraanpak kwamen (B.3). Op deze manier kan het VPO zelf aan de slag met de relevante maatregelen uit de verkiezingsprogramma's als testcase.

Vertrekpunt doorrekening

4.2.2 Tekstanalyse met NVivo

4.2.2.1 Actuele partijprogramma's

We kiezen er bewust voor om ons te baseren op de verkiezingsprogramma's voor de verkiezingen van 26 mei 2019. Dit heeft het voordeel dat we kunnen inspelen op de meest actuele voorstellen en noden van de politieke partijen. Omgevingsgerelateerde thema's zoals klimaat, (leef)milieu en verdichting staan steeds hoger op de politieke agenda. We gaan er dan ook van uit dat ze meer aandacht en uitwerking krijgen in de huidige programma's. Door de meest recente verkiezingsprogramma's te hanteren is er ook een directere link naar het beleid in de volgende legislatuur. Het maakt 'quick wins' dus realistischer.

De keuze voor recente verkiezingsprogramma's brengt echter wel een aantal uitdagingen met zich mee. De programma's worden pas laat vrijgegeven. We konden de analyse pas volledig uitvoeren na de interviews met de partijen. De verkiezingen van 26 mei zijn ook samenvallende verkiezingen, waarbij niet enkel Vlaamse, maar ook federale en Europese thema's aan bod komen. Er is dan ook geen duidelijke scheiding van het beleidsniveau waarop de voorgestelde maatregelen van toepassing zijn.

4.2.2.2 Thematische labelling

We voerden een tekstanalyse uit op de verkiezingsprogramma's van de zes grootste Vlaamse partijen, namelijk CD&V, Groen, N-VA, Open Vld, sp.a en Vlaams belang. Voor deze analyse gebruiken we NVivo, een softwarepakket voor kwalitatieve data-analyse. Het gebruik van deze tool laat toe om de verkiezingsprogramma's op een professionele en consequente manier te analyseren.

Aan elk concreet beleidsvoorstel kennen we een thematisch label toe. Dit betekent dat we niet ieder woord in de tekst labelen, maar enkel de meest concrete uitwerking van de ambitie. We categoriseren bijvoorbeeld niet de overkoepelende ambitie voor een 'groenere economie' onder het gelijknamige label, maar wel de onderliggende maatregelen zoals het invoeren van een CO₂-taks.

We hanteren de thematische labels op basis van de verschillende beleidsthema's binnen het departement Omgeving (weergegeven in tabel 1). Deze onderverdeling laat ons toe om de link te maken tussen de thema's en de verschillende instrumenten.

4.2.2.3 Pragmatische insteek

De labels zijn echter geen strikte categorisering. Eén maatregel die gaat over groene stroom in sociale woningen kan bijvoorbeeld zowel onder de labels 'sociaal wonen', 'wonen' als 'energie' en 'klimaat' vallen. Maatregelen die op meerdere plaatsen in het programma herhaald worden, krijgen ook opnieuw een label toegekend. De bedoeling is immers vooral om het gewicht dat partijen aan een thema geven in te kunnen schatten en om de link met de beschikbare berekeningsinstrumenten te maken. Daarbij is het van belang om de beleidsmaatregelen vanuit verschillende invalshoeken mee te kunnen nemen.

Bij het toekennen van de thematische labels spitsen we ons wel enkel toe op de directe effecten en de benoemde doelstelling van de maatregel. Als partijen bijvoorbeeld pleiten voor het verhogen van de kinderbijslag om gezinsgroei te bevorderen, krijgt dit onder onze benadering geen thematisch label. Indirect kan je nochtans argumenteren dat demografische groei een druk legt op klimaat, ruimtelijke ontwikkeling, wonen,... Dit zijn echter indirecte effecten die niet beoogd werden in de oorspronkelijke maatregel. We hanteren het criterium van directe en benoemde effecten om twee redenen:

- Het voorkomt verschillende interpretaties bij de analyse;
- Indirecte effecten worden mogelijk wel meegenomen in de modellen, maar ze vormen niet de hoofddoelstelling van de berekening. Door op directe effecten te focussen kunnen we een betere match maken met de instrumenten, die dan mogelijk wel indirecte effecten mee opnemen.

4.2.3 Vier Omgevingsthema's als rode draad

4.2.3.1 Vergelijkbaarheid van de programma's

Om de programma's van verschillende partijen aan de hand van tekstanalyse te kunnen vergelijken, moeten we goed toezien op methodologische valkuilen. Als de structuur of praktische uitwerking van de partijprogramma's onderling sterk verschilt, kunnen in de tekstanalyse uitschieters zitten. Zo kan één partij bijvoorbeeld haar programma volledig baseren op ecologische thema's met een klemtoon op concrete maatregelen. Indien dan gewoon percentages gecumuleerd worden, krijgen we een vertekend beeld.

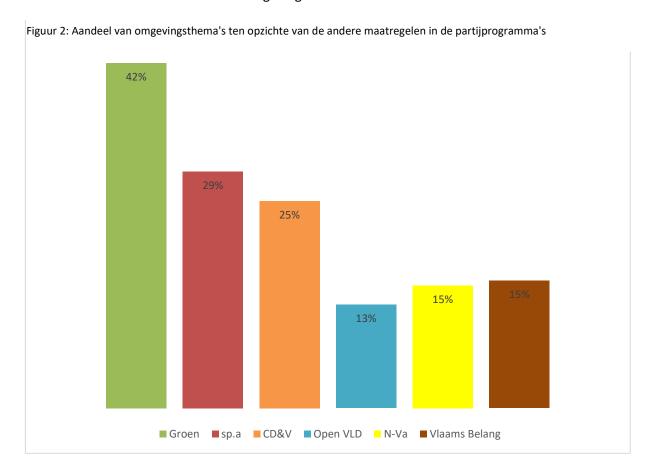
We lossen dit methodologisch op door waardes toe te kennen aan de vaakst voorkomende thema's binnen het verkiezingsprogramma per partij. Het vaakst voorkomende thema bij een partij krijgt de waarde vijf, het tweede vaakst voorkomende waarde 4, enz. Op deze manier krijgt iedere partij vijf 'prioritaire' thema's. Daarna gaan we op zoek naar de thema's met de hoogste score over de partijen heen.

Om een beter beeld te krijgen over het belang van Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's bekijken we ook hoe vaak ze vernoemd worden in verhouding met 'niet-Omgevingsthema's.

Deze aanpak wordt naast de input uit de interviews gelegd om de resultaten te controleren en valideren.

4.2.3.2 Vooral aandacht voor Omgevingsthema's bij linkse partijen

Er zijn grote verschillen in het gewicht dat partijen in hun verkiezingsprogramma geven aan Omgevingsthema's. Het zijn vooral de linkse partijen (Groen, sp.a en in mindere mate ook CD&V) die een groot deel van hun programma wijden aan thema's zoals klimaat en energie. Rechtsere partijen doen dit veel minder. Aan de rechterzijde van het spectrum zijn het vooral Vlaams Belang en N-Va die aandacht besteden aan Omgevingsthema's.

Let wel, de hoeveelheid aandacht zegt niets over de richting van de maatregelen. Ook maatregelen zoals het afschaffen van Lage Emissie Zones in de steden vallen onder Omgevingsthema's.

4.2.3.3 Energie, Klimaat, groene economie en wonen

De vaakst voorkomende thema's bij de politieke partijen zijn energie, klimaat, groene economie en wonen. Sociaal wonen was als aparte categorie het vijfde vaakst genoemde thema. Voor de verdere uitwerking voegen we dit samen bij de ruimere categorie wonen.

Het zijn deze vier thema's die we hanteerden bij het verder selecteren van de modellen voor de doorrekening. Ook tijdens de gesprekken met politieke partijen werden deze thema's vaakst

genoemd als prioriteiten. Aanvullend werd door een aantal partijen ook het belang van ruimte benadrukt, maar dit komt minder expliciet naar voor in verkiezingsprogramma's.

Er zijn binnen de thema's wel verschillen tussen de politieke partijen. Zo staat bij alle partijen klimaat bij de 2 vaakst genoemde thema's, behalve bij Vlaams Belang. Daar lag de klemtoon op wonen. CD&V schoof dan weer het Omgevingsthema leefkwaliteit als verkiezingsthema naar voor, maar dit werd niet door andere partijen opgepikt.

4.2.4 Van verkiezingsprogramma's naar doorrekenbare maatregelen

4.2.4.1 Inhoudelijke diversiteit

We bakenden de vier meest prominente omgevingsthema's af, namelijk energie, klimaat, groene economie en wonen. Op basis van de interviews met partijen kunnen we hier ruimte nog aan toevoegen. Ondanks deze focus zien we nog een brede inhoudelijke waaier aan concrete maatregelen, zowel binnen als tussen politieke partijen:

- Binnen een partij wordt er bijvoorbeeld bijna altijd ingezet op verschillende beleids- en actieniveaus. Dit zorgt al voor een grote scope in het soort maatregelen en het mogelijk effect ervan. We passen dit bij wijze van illustratie toe op het thema klimaat. Zo verwijzen verschillende partijen naar de Europese doelstellingen tegen 2030 als kapstok voor hun klimaatmaatregelen. Op federaal niveau formuleren partijen maatregelen over het al dan niet sluiten van kerncentrales. Vlaams wordt dan weer gekeken naar de inplanting van windturbines of het energiezuinig maken van woningen. Lokaal krijgt dit een uitwerking in burgemeestersconvenanten, circulatieplannen, goede praktijken uitwisselen,...
- Tussen de zes onderzochte partijen zijn er ook grote verschillen in de richting van de maatregelen, de aanpak van uitdagingen of de inhoudelijke klemtonen. Naar doorrekening toe zijn sterk vergelijkbare maatregelen met een tegengestelde richting relatief eenvoudig uit te werken. Zo kan het afschaffen van of het investeren in kerncentrales op federaal niveau uitgezet worden tegen een basisscenario waarin de huidige kerncentrales worden behouden. In de manier waarop hiermee Vlaams wordt omgegaan zitten echter heel veel verschillen in soorten maatregelen, gaande van investeringsfondsen in nieuwe technologieën tot het verminderen van het energieverbruik. De meeste partijen combineren een aantal van dit soort maatregelen, maar met verschillende klemtonen.

4.2.4.2 Vormelijke afbakening

Door de inhoudelijke diversiteit binnen de afgebakende thema's is het van belang om duidelijke vormvereisten voorop te stellen aan de maatregelen. De overgrote meerderheid van de maatregelen die in verkiezingsprogramma's staan, zijn niet direct door te rekenen doordat ze vormelijk nog te vaag zijn.

Een belangrijk aandachtspunt is dat heel wat van de voorstellen in verkiezingsprogramma's eigenlijk doelstellingen zijn, en geen maatregelen. Zo geven zowel sp.a als Groen aan dat ze de opwarming van de aarde willen beperken tot 1,5°C door een minimale uitstootvermindering van 55% tegen 2030. Dit geeft aan wat ze willen bereiken (doel), maar niet hoe (maatregel). Alle andere partijen mengen ook doelstellingen en maatregelen door elkaar. Vanuit politiek-strategisch niveau is het uiteraard ook een valide keuze om de doelstelling te benadrukken. Voor een doorrekening is echter ook een maatregel nodig, die niet alleen de richting maar ook de weg ernaartoe aangeeft.

Concreet moeten een aantal parameters afgebakend worden. De template die het Federaal Planbureau (zie bijlage 6) hanteert ten aanzien van de politieke partijen biedt hierbij een houvast. Ze vragen onder meer aan de partijen om:

- Het overheidsniveau aan te geven. We illustreerden hierboven al hoe elke partij maatregelen op verschillende overheidsniveaus combineert. Bij een doorrekening is het van belang dat de beleidsmaatregelen binnen de scope van de doorrekening vallen. Let wel, dit betekent niet dat een Vlaamse doorrekening noodzakelijk beperkt is tot maatregelen binnen de bevoegdheden van de Vlaamse overheid. Het kan bijvoorbeeld dat een model het mogelijk maakt om het effect van federale of lokale maatregelen op de regio Vlaanderen door te rekenen. De scope kan echter wel om strategische redenen beperkt worden tot Vlaamse beleidsmaatregelen, bijvoorbeeld om uit het vaarwater van een federale doorrekening te blijven.
- De technische modaliteiten af te bakenen. Zo stelt CD&V bijvoorbeeld voor om de woonbonus te hervormen tot een klimaatbonus. Dit betekent dat een bestaande wettelijke maatregel wordt hervormd. Om de doorrekening mogelijk te maken, moet bepaald worden aan welke parameters er precies wordt gesleuteld.
- Het tijdstip waarop deze technische modaliteiten van kracht zullen zijn te definiëren. Een maatregel die gefaseerd wordt uitgerold kan immers een ander effect hebben. Zo stelt Open VLD bijvoorbeeld voor om te gaan naar een renovatieritme van drie procent per jaar te gaan voor de komende 20 jaar. Deze maatregel zou een ander effect hebben als er bijvoorbeeld gekozen wordt voor een trage start met een toenemend ritme.
- Een raming van de budgettaire impuls te maken. Zo stellen meerdere partijen in hun verkiezingsprogramma voor om een klimaatinvesteringsfonds op te richten om innovatie te stimuleren. Er wordt echter niet aangegeven hoe groot dit fonds is, waardoor deze maatregel (nog) niet doorrekenbaar is. Het is ook belangrijk dat het duidelijk is hoe wordt gekomen tot deze raming, zodat ze gevalideerd kan worden.

4.2.4.3 Intensief overleg

Het afbakenen van deze parameters is cruciaal om de doorrekening mogelijk te maken. Het is echter niet voldoende. Een aantal maatregelen zullen ondanks het invullen van de gevraagde parameters nog steeds niet binnen de beschikbare modellen passen. Zo was het Federaal Planbureau niet in staat om een vermogensbelasting door te rekenen. Politieke partijen zullen waarschijnlijk ook een aantal parameters willen bijsturen eens ze de eerste resultaten van een doorrekening zien. Bij de oefening van het Federaal Planbureau werden zelfs een aantal maatregelen teruggetrokken door de politieke partijen.

Enkel een template is dus niet voldoende. De ervaring in Nederland en bij het Federaal Planbureau leert dat intensief overleg met de politieke partijen nodig is om verkiezingsbeloftes van politieke partijen te vertalen naar doorrekenbare maatregelen. Dit begint bij een duidelijke briefing over de doelstellingen van een doorrekening en de mogelijkheden van de modellen. Het proces van overleg stopt pas na de laatste doorrekeningen.

In Nederland werd ook een traditie opgebouwd van doorrekeningen. Dit helpt om te komen tot doorrekenbare maatregelen. Politieke partijen weten immers beter wat wel en niet kan doorgerekend worden. De doorrekenaars kunnen ook beter inspelen op de noden bij de politieke partijen.

4.3 INVENTARISATIE INSTRUMENTEN EN TOOLS

Onafhankelijk van en gelijktijdig met de analyse van de verkiezingsprogramma's werd een oplijsting gemaakt van in Vlaanderen beschikbare modellen en rekentools waarmee effecten van in verkiezingsprogramma's voorgestelde maatregelen zouden kunnen doorgerekend worden. Er werd in eerste instantie een (niet exhaustieve) longlist gemaakt waarin mogelijk geschikte modellen verzameld werden die ingezet zouden kunnen worden voor de grote range aan Omgevingsthema's. Daarna is een eerste selectie van een beperktere set van relevante, kansrijke modellen gemaakt waarbij rekening werd gehouden met de resultaten van de screening van de verkiezingsprogramma's. De voor- en nadelen van de geselecteerde modellen werden in beeld gebracht.

4.3.1 Algemene inventaris beschikbare instrumenten

Voor het opmaken van een algemene inventaris van beschikbare instrumenten en tools (met name modellen om omgevingseffecten door te rekenen) is vertrokken van de inventaris die in de loop van 2017 is opgemaakt op vraag van de minister-president via de Vlaamse Statistische Autoriteit (VSA). Deze inventaris, die een overzicht bevat van beschikbare modellen binnen de Vlaamse overheid (per beleidsdomein), is begin 2019 aangevuld met gegevens van VMM en Agentschap Wonen. In Bijlage 4 zijn de resultaten van die bevraging (inventaris) te vinden.

Naast de modellen die door de overheid zelf beheerd worden, zijn er nog modellen en rekentools die niet door de overheid gebruikt worden maar die eventueel ook zouden kunnen worden ingezet. Daarvoor werd een longlist samengesteld van mogelijk in aanmerking komende modellen en rekentools via gericht literatuuronderzoek en een schriftelijke bevraging van enkele externe academische actoren (universiteiten van Gent, Leuven, Antwerpen, Hasselt via de coördinatoren van de (voormalige) Steunpunten Ruimte, Milieu en Gezondheid en Duurzaam Materialenbeheer). Ook aan VITO werd gevraagd om een overzicht op te maken van door hen gebruikte en in ontwikkeling zijnde modellen. Met het Federaal Planbureau werden de mogelijkheden om het HERMREG model in te zetten voor regionale doorrekeningen besproken.

Alle gegevens werden in een longlist (werktabel) samengebracht. Er werd breed gezocht naar modellen voor alle beleidsthema's van het beleidsdomein Omgeving. Voor de meeste beleidsthema's met uitzondering van dierenwelzijn en onroerend erfgoed werden modellen gedetecteerd. Tabel 3 geeft een overzicht van de modellen die in de werktabel van de longlist zijn opgenomen.

Tabel 3 Longlist gescreende modellen/instrumenten per omgevingsthema

Thema	Naam	Toepassing	Туре
Waterbe	leid		
	WEISS	Waterkwaliteit, emissies naar water	Stochastisch model
	LATIS	Schade en slachtoffers door overstromingen	GIS-gebaseerd, op basis van landgebruik en overstromingsdiepte
	WKM	Water (waterkwaliteit)	Procesmodel, deterministisch
	Nemo	Water (emissies nutriënten vanuit de landbouw)	Procesmodel, ruimtelijk gedistribueerd, mechanistisch model
	Milieu Kostenmodel Water	Waterkwaliteit	
	Flood4Cast	Waterkwantiteit	Realtime overstromingsvoorspelling
	BAM	Waterkwaliteit	Deterministisch

Thema	Naam	Toepassing	Туре
	PEGASE	Waterkwaliteit in functie van de	Deterministisch, hydrodynamisch waterkwaliteitsmodel
		lozingen en vervuilingsbronnen	
	ELMO	Biologische waterkwaliteit	Deterministisch
Bodem e	n ondergrond	I = .	
	SWAP (Soil, Water, Atmosphere and	Transport van water, opgeloste stoffen en warmte in verzadigde en	Eendimensionaal bodem hydrologisch model
	Plant)	onverzadigde bodems, rekening	
	i idire,	houdend met planteninteractie	
	Geologisch 3D-	Geologie	
	model		
	CN – WS	Erosiemodellering,	
Lucht		sedimenttransport	
Lucht	Atmosys -planning	Luchtverontreiniging,	Webtool, maakt gebruik van aparte emissiemodule
	Attitiosys -piatititing	emissiereductiescenario's,	(FASTRACE) en verspreidingsmodule (IFDM)
		milieuvergunning, MER	(,
	CAR Vlaanderen	Luchtverontreiniging transport en	Concentratieberekening op basis van verdunning
		verkeer, urbane setting	vertrekkende van bron
	VLOPS	Luchtkwaliteit	Statistisch, real-time forecasting, scenariomodel,
	IFDM	Luchtverontreiniging transport en	deterministisch model
	IFUIVI	verkeer, buitenstedelijke omgeving	Bigaussiaans dispersiemodel
	FASTRACE	Verkeersemissies	Transportemissies op lijnsegmenten (wegen)
	BELEUROS	Luchtkwaliteit	Procesmodel, 3-D Euleriaans Verspreidingsmodel,
			scenariomodel, deterministisch model
	AURORA	Luchtkwaliteit	Procesmodel, deterministisch model
	CHIMERE	Luchtkwaliteit	Scenariomodel, deterministisch model
	OVL	Luchtkwaliteit	Neuraal netwerk model
	Milieukostenmodel Lucht-klimaat	Emissiereductie	Techno-economisch model
	Simulatiemodel	Toekomstige energieverbruiken,	
	lucht, energie,	broeikasgassen en	
	klimaat RIO	luchtverontreinigende polluenten Luchtkwaliteit op basis van	Interpolatiemodel voor luchtkwaliteitsmetingen
	NIO	metingen	interpolatiemoder voor identkwanteitsmetingen
		(achtergrondconcentraties)	
	ATMO-Street (RIO-	Mapping & prognoses	Deterministisch model
	IFDM-OSPM)	luchtkwaliteit	
	ATNAO Church (IEDNA	(achtergrondconcentraties)	Deterministisch model
	ATMO-Street (IFDM- VLOPS)	N-deposities	Deterministisch model
	EISSA	Luchtemissies	Emissie-inventaris
	EMMOSS	Emissies binnenvaart,	
		zeescheepvaart en spoorverkeer	
	MKM Lucht	Kosteneffectiviteit van milieubeleid	Statisch model
	klimaat water	(BBT)	
Die di -	natuur		
biodivers	siteit en natuur NARA-S 2018	Biodiversiteitsmodellering	Scripts met GIS-output
	Natuurwaardeverke	Bepaling en begroting van (effecten	Impactbepaling van effecten op ESD van wijzigingen in
	nner	op) ecosysteemdiensten	landgebruik
	NICHE	Vegetatiemodellering	Hydro-ecologisch model
	Pattern-Lite	Natuur-water	Procesmodel
	Larch	Natuur- ruimtegebruik, gevolgen	Statisch model
		van veranderingen in landgebruik	
Duimete !"	ilea ambuilelealina an t-	op biodiversiteit	<u> </u>
Kuimtelij	ike ontwikkeling en terr Ruimtemodel	Landgebruik (37	Procesmodel, Ruimtelijk-dynamisch, gebiedsdekkend
	Vlaanderen	landgebruiksklassen)	r rocesmouel, Ruillitelijk-uylidillisell, gebieusuekkellu
	GeoDynamiX	Landgebruik	Procesmodel, Ruimtelijk-dynamisch, gebiedsdekkend
	Ruimtemodel	Europees beschermde habitats	Procesmodel, Ruimtelijk-dynamisch, gebiedsdekkend
	Vlaanderen – SBZ		,
Material	en, afval en grondstoffe	en	
	Vlaams uitgebreid	Materiaalgebruik, emissies naar	Statisch model
	milieu input-output	water, lucht, bodem,	
	model	energiebalans, afvalproductie	<u> </u>

Thema	Naam	Toepassing	Type
	SDM afval	Materiaalgebruik (deel afval)	
	CE monitor	Circulaire economie, meten	
		voortgang naar CE	
	MOOV	Biomassa/brandstof	
	GE-FORCE	Circulaire economie - Algemeen	
		evenwichtsmodellering	
	ELV model	Materiaalgebruik en -voorraad	
	input-output model	Algemeen economisch model	
	Levenscyclusanalyse en levenscyclus-	Analyse van milieu-impacten en kosten	
	costing (LCA/LCC)	ROSTEII	
Plattelan	d en open ruimte (land	bouw)	I
	SELES	Landbouw, lucht, water	Evenwichtsmodel
	EMAV	NH ₃ emissies	
Klimaat			
	COSMO-CLM	Klimaatmodellering	
	Milieukostenmodel Lucht en klimaat	Mitigatie - emissiereductie	Techno-macro-economisch
	Burgemeestersconv enant inventaristool	Mitigatie	
	Burgemeestersconv enant	Mitigatie	
	maatregelentool		
	UrbClim	Adaptatie (stedelijk hitte- eilandeffect)	Deterministisch model
Energie			
	OPEERA	Energiescenario's	
	Hernieuwbare energie-atlas	Potentiële productie HE	
	SAVER-LEAP	Energiegebruik huishoudens en emissies	Statisch model
	Belgisch TIMES model	Energiesysteemplanning	Evenwichtsmodel
	DEA	Dynamische Energie Atlas	
	EBECS/UEP	Energierenovatiecalculator gebouwbestand	
Economi	e		
	HERMES	Nationaal macro-economisch model	Evenwichtsmodel, korte en middellange termijn
	MALTESE	Nationaal macro-economisch model	Evenwichtsmodel, lange termijn
	HERMREG	Regionaal macro-economisch model, econometrisch model met milieumodule voor energieverbruik en CO2-, CH4- en N2O-emissies	Evenwichtsmodel, korte en middellange termijn
Mobilite	it		
	Strategisch vrachtmodel Vlaanderen	Grote nationale en internationale goederenstromen voor de vervoerwijzen weg, spoor, binnenvaart en intermodaal vervoer	Statisch, multimodaal en geaggregeerd verkeersmodel
	Strategisch personenmodel Vlaanderen	Verkeersstromen voor wegverkeer, openbaar vervoer, fiets- en voetgangersverkeer	Statisch, multimodaal en geaggregeerd verkeersmodel
Systeem		_	
	Systeemmodel Vlaanderen	Demografie, Economie, Mobiliteit, Ruimte, Lucht, Landbouw, Afval, Water, Energie, Biodiversiteit	Dynamisch systeemmodel met kruiskoppelingen tussen thema's
		ritaire thema's wit de warkiezingenragra	· · ·

(grijze rijen zijn modellen voor prioritaire thema's uit de verkiezingsprogramma's)

Uiteraard is dit geen volledig overzicht van alle bestaande modellen. Maar ze bevat een goed overzicht van een aantal frequent geciteerde en gebruikte modellen die in staat zouden moeten zijn om effecten van maatregelen uit verkiezingsprogramma's te kunnen doorrekenen. Gezien

maatregelen in verkiezingsprogramma's meestal Vlaanderen als toepassingsgebied hebben, werd in eerste instantie ook naar modellen gezocht die berekeningen op het niveau Vlaanderen kunnen uitvoeren.

Volgende algemene karakteristieken werden verzameld per model:

- Naam Model
- Deeltoepassing
- Type
- Ruimtelijk toepassingsgebied
- Ruimtelijke schaal
- Tijdsresolutie
- Tijdhorizon
- Output
- GUI en instelbaarheid door de eindgebruiker
- Input
- Eigenaar/ontwikkelaar
- Eindgebruiker
- Contactpersoon
- Link naar documentatie

4.3.2 Van longlist naar shortlist

Op basis van de longlist van mogelijk inzetbare modellen voor de doorrekening van maatregelen van verkiezingsprogramma's werd via een trechterbenadering een shortlist van beloftevolle modellen afgeleid.

De trechtering is gebeurd op basis van de analyse van de verkiezingsprogramma's (zie § 4.2) en de interviews met de politieke partijen. Uit die analyse kwamen de thema's energie, groene economie, klimaat en wonen bij de meeste partijen als belangrijkste thema's naar voor. Deze Omgevingsthema's zijn niet alleen politiek en maatschappelijk relevant voor de lopende en wellicht volgende regeerperiode maar zijn daarnaast ook algemeen van belang voor de (bescherming van de) leefomgeving en staan ook hoog op de beleidsagenda. Aan modellen en rekentools die voor deze thema's inzetbaar zijn om effecten door te rekenen werd bijgevolg verder de voorkeur gegeven.

Voor elk van de geselecteerde thema's werd vervolgens overlegd met een aantal deskundigen om binnen het betrokken thema tot de meest geschikte modellen te komen. Binnen de vier thema's werden de verschillende beschikbare modellen onderling vergeleken naar algemene geschiktheid voor een doorrekeningoefening. Volgende criteria werden gebruikt voor de vergelijking (waar mogelijk in overleg met de ontwikkelaars/gebruikers):

- Algemeen: is het model geschikt voor het berekenen van effecten van (beleids-)maatregelen, werd het daarvoor in het verleden al gebruikt?
- Is het model operationeel, gebruiksklaar?
- Is er al veel ervaring met het model?
- Zijn de basisgegevens actueel of kunnen die relatief eenvoudig geactualiseerd worden? Binnen welke termijn?
- Hoeveel tijd is er nodig om het model aan te passen om specifieke maatregelen door te kunnen rekenen (preprocessing)?

- Wat is de rekentijd?
- Wat is de modelonzekerheid?
- Hoe gebruiksvriendelijk is het model?
- Zijn er koppelingsmogelijkheden met andere modellen?

4.3.3 De shortlist van meest aangewezen modellen

Uit bovenvermelde analyse zijn volgende kansrijke thematische modellen naar voor gekomen:

- ATMO-street: luchtkwaliteit en N-depositie
- UrbClim: klimaatadaptatie: hitte-eiland effecten
- Milieukostenmodel MKM lucht en klimaat: klimaatemissies, energieverbruik
- TIMES (The Integrated Markal-Efom System): energiesysteemanalyse
- Ruimtemodel Vlaanderen: ruimtelijk-dynamisch procesmodel: wijzigingen in landgebruik en ruimte-indicatoren

De geselecteerde thematische modellen zijn alle 'state of the art' modellen die momenteel in gebruik zijn (bijvoorbeeld door departement Omgeving of VMM) in diverse lopende projecten en toepassingen (bv. in het kader van beleidsvoorbereidend werk zoals het luchtbeleidsplan of het ruimterapport) en die (zeer) gedetailleerde analyse van thematische effecten op de omgeving mogelijk maken. Ze kaderen grotendeels binnen referentietaken (van VITO) en worden structureel onderhouden. Actualisaties of optimalisaties zijn voor alle modellen gepland of in uitvoering. Tussen nu en 2023 (wanneer de volgende verkiezingsperiode aanvangt) is er nog tijd om de modellen aan te passen, dus in principe komen al de geselecteerde modellen in aanmerking om voor een doorrekening ingezet te worden. Nadeel bij een aantal van de modellen is de soms lange(re) rekentijd (bijvoorbeeld van ATMO-street en UrbClim) en het feit dat het gebruik en de interpretatie van de resultaten (concentraties NO₂, PM₁₀, PM_{2.5}, O₃, EC, temperatuur, ... voor de genoemde modellen) meestal enkel door specifieke domeinexperten kan gebeuren.

Daarnaast is ook het Systeem-dynamisch model Vlaanderen (of kortweg Systeemmodel) geselecteerd als een optie voor het doorrekenen van maatregelen in verkiezingsprogramma's. Het specifieke aan dit model is dat er systemische effecten tussen een 10-tal thema's in beeld kunnen gebracht worden. De voordelen van het Systeemmodel zijn de hoge rekensnelheid wat interactief gebruik mogelijk maakt, het feit dat er ca. 100 beleidsrelevante indicatoren kunnen doorgerekend worden voor alle belangrijke Omgevingsthema's (energie, mobiliteit, ruimtegebruik, natuur, landbouw, afval en materiaalgebruik, lucht, water, demografie en economie). Instelbare drivers zijn onder meer klimaat, immigratie, EU beleid, export en de olieprijs. Demografie en economie zijn endogeen in het model ingebouwd maar zijn ingesteld op de projecties van het FPB. Simulatieperiodes van 2010 tot 2050 met een tijdstap van 1 jaar zijn doorrekenbaar, het toepassingsgebied is het Vlaams Gewest en er zijn koppelingen met de thematische modellen mogelijk indien ruimtelijk detail gewenst zou zijn. Het systeemmodel leent zich ook voor een dynamische beschrijving van de impact van de verkiezingsprogramma's (bv. tijdelijke terugval werkgelegenheid of tijdelijke afname van congestie of toename overheidsuitgaven). Andere troeven van het Systeemmodel zijn de transparante visualisatie, het feit dat effecten van het beleid in samenhang gepresenteerd worden, dat toekomstvisies objectief kunnen gekwantificeerd worden en dat onverwachte effecten van het beleid kunnen geïdentificeerd worden.

Ook de mogelijkheid om het model door meer generieke experten te laten gebruiken is een voordeel. Nadeel is dat het model nog relatief weinig uitgetest is of nog niet systematisch ingezet

wordt voor routineopdrachten en nog op een aantal aspecten verder doorontwikkeld moet worden.

Daartegenover staat dat een aantal van de thematische modellen eveneens doorontwikkeling vereisen bijvoorbeeld om de rekentijd per scenario te verkleinen teneinde de geschiktheid voor doorrekening in een relatief korte periode (bv. 115 dagen) nog te vergroten (bv. ATMO-street) of om verdere verbeteringen aan de modellen aan te brengen. Bij een aantal modellen maken die gewenste optimalisaties reeds deel uit van lopend onderzoek (bv. TIMES, ruimtemodel, MKM). Alle modellen dienen op jaarbasis meestal geactualiseerd te worden maar dit vergt doorgaans niet veel tijd, kan op voorhand gebeuren en behoort normaal gezien tot het bestaande onderhoud gezien alle modellen operationeel zijn.

Verdere prioritering tussen de modellen is afhankelijk van meerdere factoren en het belang dat er aan gegeven wordt, enerzijds vanuit de verkiezingsprogramma's, anderzijds vanuit het beleid. Vanuit de analyse van de huidige verkiezingsprogramma's lijken maatregelen die emissiereducties van diverse polluenten door verkeer, huishoudens en industrie en maatregelen om broeikasgasemissies te verminderen (door toename van het aandeel hernieuwbare energie, vermindering energieverbruik, ...) in de meeste verkiezingsprogramma's aanwezig. Vanuit deze hoek lijken ATMO-street, MKM lucht en klimaat en het energiemodel TIMES zeker relevant.

Indien een vergelijking van de voorgestelde maatregelen van de politieke partijen op basis van totale emissies op het niveau Vlaanderen volstaat, kan voor wat betreft het thema lucht voor het MKM model geopteerd worden. Wenst men naast totale emissies meer inzicht in de immissies (concentraties en ruimtelijke spreiding in Vlaanderen) en of deposities dan kan de ATMO-street modelketen bijkomend ingezet worden.

Met betrekking tot de energiemodellen lijkt het TIMES model inzetbaar. TIMES is een energieoptimalisatietool en eerder een energie-systeemmodel in tegenstelling tot MKM dat als scenariomodel gebruikt wordt. Het TIMES model wordt binnen lopende onderzoekstrajecten momenteel al verder geoptimaliseerd (tegen 2021). Een voordeel van TIMES is dat het volledig op basis van publiek beschikbare gegevens gebaseerd is, in tegenstelling tot MKM, een nadeel is dat er momenteel geen Vlaams TIMES model beschikbaar is, enkel een model voor heel België.

Het MKM berekent bottom-up effecten van diverse beslissingen rond energietoepassingen waaruit dan de impact op klimaatemissies kunnen berekend worden, de systemische effecten en lange termijn effecten worden hierbij niet automatisch meegenomen.

Ruimtelijke maatregelen (doorrekenbaar met het Ruimtemodel Vlaanderen) en klimaatadaptatiemaatregelen (UrbClim) lijken momenteel minder manifest aanwezig te zijn in de huidige verkiezingsprogramma's maar worden vooral vanuit het beleid sterk naar voor geschoven en zullen mogelijk 'aan belang' winnen in toekomstige verkiezingsprogramma's. Beide modellen zijn operationeel, voor het ruimtemodel is een uitbreiding van de mobiliteitsmodule gepland en dienen de inputgegevens nog geactualiseerd.

Voordeel van het Systeemmodel Vlaanderen is dat er niet moet gekozen worden tussen prioritaire en minder prioritaire modellen/effecten en dat zelfs steeds kruiseffecten op andere, minder 'populaire' thema's in beeld kunnen gebracht worden.

In Tabel 4 is een overzicht opgenomen van de belangrijkste voor- en nadelen van de geselecteerde modellen. Alle modellen zijn door VITO ontwikkeld, de eindgebruiker is meestal de (Vlaamse) overheid.

Ook het HERMREG model¹⁶ wordt mee opgenomen maar hierbij hoort de bemerking dat het een macro-budgettair model is ofschoon CO₂ en energieverbruik erin meegenomen worden. HERMREG is wel van belang om referentiescenario uit te tekenen en kan ook gebruikt worden om economisch/budgettaire impacts van omgevingsmaatregelen door te rekenen.

Op basis van de beschikbare informatie lijken de nodige en geplande optimalisaties en actualisaties van de modellen geen beperkende tijdsfactor te vormen mits er voldoende op voorhand aan begonnen kan worden indien tegen een volgende verkiezingsperiode de doorrekeningen voor omgevingseffecten effectief zouden moeten plaatsgrijpen.

Tabel 4: Belangrijkste voor- en nadelen van de geselecteerde modellen

Rekentool	Voordelen	Nadelen
ATMO-street (lucht)	Hoge ruimtelijke resolutie, ruimtelijke visualisatie, gedetailleerde effecten (immissies), focus op knelpuntgebieden is mogelijk	Lange doorlooptijd (2 maand), versnelling nodig (14 dagen), reservatie op VSC, te gedetailleerd, enkel door modelexperten te gebruiken
UrbClim (klimaat)	Geactualiseerd, hoge ruimtelijke resolutie, ruimtelijke visualisatie, gedetailleerde effecten, focus op knelpuntgebieden is mogelijk	Lange doorlooptijd (1 maand), contextaanpassing te overwegen, reservatie op VSC, enkel door modelexperten te gebruiken, enkel voor grootschalige veranderingen
MKM lucht- klimaat	Zeer snelle rekentijd, korte doorlooptijd, relatief gebruiksvriendelijk	Grondige revisie nodig (gepland Q3 2021, geen ruimtelijke output, geen immisies, geen systemische effecten tussen de energiebronnen
TIMES (energie)	EU-gebruikt landenmodel, systemische effecten tussen energievormen, gebaseerd op publieke gegevens, korte doorlooptijd	Grondige revisie en optimalisatie nodig (gepland Q4 2021), geen Vlaams model, enkel door modelexperten te gebruiken
Ruimtemodel Vlaanderen	Snelle rekentijd, ruimtelijke visualisatie	Actualisatie basisgegevens nodig, uitbreiding mobiliteitsmodule nodig (maar al lopend), doorlooptijd kan 1 maand bedragen
Systeemmodel Vlaanderen (10 thema's)	Alle thema's, kruiseffecten en onverwachte effecten in beeld, korte rekentijd/doorlooptijd, interactief, gebruiksvriendelijk, flexibel	Actualisatie model/indicatoren en verder uittesten model nog nodig, effecten op hoofdlijnen, geen ruimtelijke schaal

¹⁶ Regionaal macro-economisch model met milieumodule voor energieverbruik en CO₂-, CH₄- en N₂O-emissies emissie. Het is een econometrisch model voor het opstellen van regionale middellangetermijnvooruitzichten dat ontwikkeld werd via een samenwerking tussen de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR), het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse (BISA), Institut Wallon de l'Evaluation, de la Prospective et de la Statistique (IWEPS) en het Federaal Planbureau (FPB)

-

Rekentool	Voordelen	Nadelen
HERMREG	Functioneel en coherent met HERMES, in gebruik voor regionale economische vooruitzichten (top-down). Versie 'bottom-up' voor doorrekening economische impact van asymmetrische regionale maatregelen, te combineren met andere modellen	HERMREG bottom-up is (nog) niet zo ver ontwikkeld als HERMES, bijkomende testen ontwikkelingsstappen nodig om volledig potentieel te benutten

4.4 VOORSTELLEN VOOR MOGELIJKE DOORREKENINGPISTES

De voorgestelde pistes zijn het resultaat van de haalbaarheidsanalyse waarbij enerzijds werd rekening gehouden met de meest voorkomende Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's voor de verkiezingen van 26 mei 2019 en anderzijds met de eigenschappen van instrumenten en modellen die het beleidsdomein Omgeving in het verleden reeds heeft gebruikt, evenals modellen die via literatuur en interviews werden geïdentificeerd. De rekentools voor de twee pistes of scenario's werden geselecteerd op basis van de volgende criteria:

- Aansluiting met de meest voorkomende Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's, met name klimaat (inclusief lucht), energie, groene economie en ruimte/wonen;
- Operationalisering:
 - Opmaak: gebruiksklaar of al in ontwikkeling
 - Gebruik:
 - ▶ Voorstudie nodig of directe input voor het model mogelijk
 - ▶ Graad van nodige voorkennis en specialisatie
 - ▶ Rekentijd
 - ► Kostprijs gebruik
 - Onderhoud:
 - ► Actualisatie van gegevens (brondata en programma's)
 - Kostprijs van actualisaties
- Aansluiting en coherentie met de doorrekening van het Federaal Planbureau.

Daarenboven dient aan twee bijkomende doch belangrijke voorwaarden te worden voldaan:

- Het model moet toelaten om referentiescenario's te ontwikkelen, en
- Het model dient causale verbanden en overdrachtsmechanismen te vatten via gedragsparameters om de afwijkingen van het referentiescenario te kunnen verklaren en simuleren. Immers in termen van een beleidsinterventielogica zijn de voorgestelde maatregelen de impulsen waarvan dan de impacts worden gesimuleerd.

4.4.1 Systemische doorrekening: focus op interacties en lange termijneffecten

Met het Systeemmodel worden op een integrale wijze effecten van veranderingen op hoofdlijnen doorgerekend voor tien sociaal-economische en omgevingsthema's. Bij gebruik voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's zal dus rekening kunnen gehouden worden met

terugkoppelingen tussen deze thema's. Op die manier worden al dan niet onverwachte kruiseffecten tussen thema's in beeld gebracht die bij het gebruik van afzonderlijke thematische modellen niet tot uiting komen. Deze interacties zijn van invloed op de respons van het systeem op verschillende combinaties van beleid/maatregelen en exogene condities. Het model rekent endogeen (automatisch) de interactie tussen de thema's door, op basis instelbare beleids- en andere keuzes (inkomstenbelasting, pensioenleeftijd, telewerk, deeltijdwerk, investeringen in hernieuwbare energie, ...) en scenario's (klimaat, immigratie, olieprijs, capaciteit hoofdwegennet, ...) en beschikt over een ingebouwde onzekerheidsanalyse.

Het Systeemmodel is inzetbaar voor doorrekeningen van verkiezingsprogramma's op het niveau van het Vlaams Gewest mits actualisatie van het model, het opnieuw betrekken van thematische experten van VITO en departementen/agentschappen (VMM, VPO, ...) voor de verdere doorontwikkeling en mits vertaling naar programma-relevante beleidsopties en indicatoren waar nodig.

Voordelen van het model zijn de brede scope in combinatie met de kruiseffecten die bij de thematische modellen niet zichtbaar worden, de mogelijkheid om relatief eenvoudig nieuwe indicatoren toe te voegen (waardoor wisselende maatregelen voorgesteld in verkiezingsprogramma's onmiddellijk kunnen meegenomen worden)en het interactief gebruik van het model. Ook het feit dat de rekenresultaten van het systeemmodel gekoppeld kunnen worden aan themamodellen indien meer ruimtelijk detail gewenst is, is een troef. Het feit dat het model naar de lange termijn kan kijken (2010 – 2050, met tussenstappen van een jaar) is (minstens wetenschappelijk) een meerwaarde. Het Systeemmodel is in staat om na te gaan hoe duurzaam de maatschappij evolueert. Dit is een gemis bij de huidige economische doorrekeningen van het Federaal Planbureau, waar enkel naar de korte en middellange termijn gekeken wordt.

Het Systeemmodel Vlaanderen is reeds ingezet in een aantal toepassingen maar dient verder doorontwikkeld te worden teneinde bruikbaar te zijn voor doorrekeningen van verkiezingsprogramma's. Volgende aandachtspunten/stappen zijn nodig bij een verdere uitrol van de systemische doorrekening op het vlak van scope, processen en middelen.

4.4.1.1 Scope

- Per deelthema dienen een aantal thematisch-inhoudelijke aanpassingen/evaluaties te gebeuren, bijvoorbeeld het herzien, toevoegen of verfijnen van een aantal indicatoren en koppelingen tussen variabelen. De toegepaste modelconcepten, het gebruik van gegevens en het gedrag van het deelmodel dient verder gevalideerd te worden zodat vertrouwen groeit en een groter draagvlak gecreëerd wordt, enerzijds voor de inzetbaarheid van de modellen van de deelsystemen, anderzijds voor het gebruik van het model voor doorrekening van verkiezingsprogramma's. Dit gebeurt best in overleg met de diverse domeinexperten per thema (deelmodel) en eerder betrokken andere deskundigen (VPO, VMM, ...);
- Er zijn ook een aantal systeem-inhoudelijke en model-technische aanpassingen aan het model uit te voeren die bij eerdere toepassingen aan het licht gekomen zijn. Dit gebeurt door het ontwikkelteam van het Systeemmodel;
- Ook moet uiteraard bekeken worden welke specifieke programma-relevante indicatoren (op basis van de analyse van de verkiezingsprogramma's) moeten/kunnen toegevoegd worden. Dit gebeurt best in interactie tussen de thema-experten, VPO en eventueel vertegenwoordigers van de studiedienst van politieke partijen;

- Hierna moet een her-implementatie en herkalibratie/actualisatie van het Systeemmodel gebeuren. Ook moet het referentiescenario (BaU) op punt gesteld worden en helder beschreven zodat de veranderingen van de indicatoren duidelijk geïnterpreteerd kunnen worden. Dit gebeurt door het ontwikkelteam van het Systeemmodel;
- Daarna is het aangewezen om bij wijze van test een doorrekening van een verkiezingsprogramma uit te voeren zodat voeling met de werking en reactie van het model kan opgedaan worden en kan nagegaan worden hoe de bekomen resultaten (effecten op thema's, beleidsindicatoren, verschillen tussen scenario's, evolutie in de tijd) gevisualiseerd kunnen worden zodat ze bruikbaar zijn voor de doorrekening. Betrokkenen hierbij zijn het ontwikkelteam, de thema-experten, vertegenwoordigers van politieke partijen en VPO;
- Verdere specifieke aandachtspunten zijn:
 - Bekijken of de interacties/terugkoppelingen die in het Systeemmodel zitten op een termijn van 5 jaar (de regeerperiode) al tot uitdrukking komen;
 - Nagaan of de simulaties gevoelig genoeg zijn om de programma's te vergelijken;

4.4.1.2 Proces

- Gezien het Systeemmodel zeer snel en interactief berekeningsresultaten kan simuleren dient vooral voorafgaand aan de doorrekeningsperiode van bijvoorbeeld 115 dagen voldoende overleg en duiding gegeven worden aan de stakeholders (politieke partijen, pers) zodat de output en de betekenis van het systeemdenken goed gekaderd en begrepen wordt;
- Hoe dan ook zal telkens, voorafgaand aan de doorrekening, nog een voorbereidende stap nodig zijn om eventuele onverwachte maatregelen uit de verkiezingsprogramma's door te vertalen naar indicatoren voor het model.
- Afstemming met de macro-economische basissituatie van HERMREG gezien het model een eigen economische module heeft. Indien er onvermijdelijke verschillen op zitten moet dit goed geduid worden en kan best ook al voorafgaand aan de eigenlijke doorrekenperiode gebeuren. Dit geldt eveneens voor eventuele effecten die vanuit de buurlanden of andere regio's gecapteerd worden;
- Gezien politieke partijen, pers en kiezers minder vertrouwd zijn met systeemdenken dient werk gemaakt van het goed communiceerbaar maken van de output. Ook dit is een taak die voorafgaand aan de volgende doorrekeningsperiode moet gebeuren;
- Hoger genoemde stappen (zie scope) dienen, gezien de tijd nodig voor de doorontwikkeling en uittesten in de loop van 2019 aan te vangen. Tegen 2021 zou een eerste test-doorrekening met het Systeemmodel moeten kunnen plaatsvinden zodat op basis hiervan dan nog verdere aanpassingen kunnen gebeuren, voorafgaand aan de volgende verkiezingen (in 2024).

4.4.1.3 Middelen

- In tegenstelling tot de thematische doorrekening, waar de meeste modellen in gebruik en dus onderhouden zijn (in andere toepassingen) en waar een aantal actualisaties en optimalisaties al in het kader van lopende trajecten op korte termijn gepland of in uitvoering zijn, zal nog een specifiek budget voor de doorontwikkeling en het uittesten van het Systeemmodel moeten voorzien worden;
- Gezien het groot aantal experten dat bij de doorontwikkeling en actualisatie van het
 Systeemmodel betrokken is, zal het budget wat hoger zijn dan de actualisatie/optimalisatie van een thematisch model.

 Vrij vroeg in het voorbereidingsproces dient het politiek engagement (regering, parlement) verkregen te worden, temeer daar middelen voor verdere ontwikkeling van modules nodig zijn, evenals de actualisatie ervan. Echter ook belangrijk is de creatie van het nodige wettelijk kader indien nodig.

4.4.2 Thematische doorrekening: focus op specifieke indicatoren en korte en middellange termijneffecten

Daar waar de systemische doorrekening vooral aandacht heeft voor de onderlinge (lange-termijn) samenhang en kruiskoppelingen tussen Omgevingsthema's in Vlaanderen focussen thematische doorrekeningen zich op specifieke impactdrukindicatoren. Op basis van bovenvermelde selectiecriteria komen vijf modellen naar voren die in aanmerking komen om relatief snel (binnen de nieuwe legislatuur 2019-2024) een doorrekening voor te bereiden op vlak van klimaat/lucht, energie, groene economie en ruimte/wonen. Dit zijn de volgende modellen:

- Milieukostenmodel lucht en klimaat (energie, lucht en klimaat);
- UrbClim (klimaatadaptatie)
- ATMO-Street (lucht en immissies);
- Times (energie);
- Ruimtemodel Vlaanderen (ruimtegebruik, wonen).

Daarnaast kan ook het macro-budgettair model HERMREG gebruikt worden om een coherent referentiescenario voor Vlaanderen te ontwikkelen en om de economische effecten van maatregelen op vlak van Omgevingsthema's te berekenen.

Alle voornoemde themamodellen zijn operationeel en worden reeds gebruikt in het kader van beleidsvoorbereidend werk. Voor al deze rekentools geldt dat actualisaties nodig zijn en voor een aantal modellen dienen bijkomende modules ontwikkeld te worden. Positief is echter dat deze actualisaties en aanpassingen reeds in het kader van lopende opdrachten zijn ingepland.

Bij de uitrol van de thematische doorrekening zijn er een aantal specifieke aandachtspunten op vlak van scope, processen en middelen waaraan nodige aandacht dient te worden besteed bij de voorbereiding en uitvoering. In het bijzonder denken we aan de volgende punten:

4.4.2.1 Scope

- Maak op voorhand een duidelijke selectie van relevante impactindicatoren. De geselecteerde modellen hebben een brede waaier van mogelijke impactindicatoren die niet alle even relevant zijn in het kader van een doorrekening van verkiezingsprogramma's met de kiezer als finaal doelpubliek. Bij deze selectie dient ook rekening gehouden te worden tussen de onderlinge consistentie van indicatoren tussen de modellen. Het aangeven van welk model precies voor welke indicator wordt gebruikt, is belangrijk.
- Beperk de afstemming tussen de Omgevingsmodellen en het macro-budgettair model HERMREG tot de opmaak van het referentiescenario. Een (additionele) doorrekening van de economische effecten van de impacts op vlak van klimaat, energie, ruimte en wonen die via de Omgevingsmodellen wordt bekomen wordt door experten als niet realistisch beschouwd binnen een beperkte doorrekeningperiode van (ongeveer) 115 dagen. Dit sluit niet uit dat de economische effecten van de maatregelen apart in HERMREG worden doorgerekend, zij het

dan van een consistent referentiescenario en zonder de impacts die uit de Omgevingsmodellen komen verder door te rekenen.

4.4.2.2 Processen

- Las een voorbereidende interpretatiestap in om de maatregelen uit de verkiezingsprogramma's door te vertalen naar inputs voor de rekentools. De geselecteerde rekeninstrumenten werden tot nog toe enkel voor beleidstoepassingen gebruikt. De modelinputs worden daarbij op vrij gedetailleerd niveau gespecificeerd door thema-experten zowel langs beleidskant als langs de kant van modelexperten. Uit de analyse van de verkiezingsprogramma's is ondermeer gebleken dat de maatregelen niet in dit detail worden geformuleerd. Daarom is een voorbereidende interpretatiestap nuttig.
- Het overleg met de politieke partijen is daarbij essentieel om tot een accurate interpretatie
 van de voorgestelde maatregelen te komen, zowel in termen van doorvertaling naar
 cijfermatige model-inputs als naar lering voor de politieke partijen over de impact van hun
 voorgestelde maatregelen. Overleg is daarom een belangrijk onderdeel van de voorbereidende
 interpretatiestap zoals hierboven geschetst.
- Beperk u tot de berekening van indicatoren die niet meer dan 1 dag effectieve rekentijd vergen. Gegeven de relatief korte tijdspanne waarbinnen de doorrekeningen dienen te gebeuren (115 dagen) en de stappen op vlak van voorbereiding (zie hier boven), interpretatie, analyse, weergave, feedback van de partijen, communicatie dienen de effectieve doorrekentijd beperkt te zijn, te meer daar een aantal modellen, bijvoorbeeld UrbClim en ATMO-Street de mogelijkheid hebben resultaten op zeer gedetailleerd ruimtelijk niveau weer te geven, doch met aanzienlijk meer rekentijd. Dit hangt ook samen met de selectie van de impactindicatoren.
- Bij de thematische doorrekening is de samenwerking en afstemming tussen de gebruikers van de verschillende rekentools belangrijk, voornamelijk om tot een coherent en consistent resultaat te komen. Vooral de afstemming van het referentiescenario tussen de Omgevingsmodellen en HERMREG verdient de nodige aandacht. De doorrekening kan dan nog wel apart gebeuren. Doch naar communicatie van de resultaten toe is een goede afstemming dan weer van primordiaal belang.
- Hiermee aansluitend dienen ook de nodige confidentialiteits- en samenwerkingsprotocols te worden opgemaakt. Gezien bij de thematische doorrekeningen meer rekentools worden gebruikt, en dus ook meer personen betrokken zijn in vergelijking met de systemische doorrekening, en gezien ook meer organisaties zijn betrokken (beleidsdomein Omgeving, Federaal Planbureau, VITO) zijn duidelijke afspraken hieromtrent essentieel voor het welslagen van de doorrekening. Zowel de SPOC's als de coördinatie-cel spelen daarbij een belangrijke rol.
- Gegeven dat de thematische doorrekening meerdere rekeninstrumenten gebruikt moet vooral tijdig met de voorbereidingen worden gestart. De actualisaties en verdere module ontwikkelingen kunnen best al tweede helft 2019 worden opgestart. Ook het uittekenen van de praktische ontwikkeling en implementatie kan dan best beginnen. Tegen 2021-2022 zou een eerste test-doorrekening moeten kunnen plaatsvinden. Dit laat toe nog de nodige aanpassingen te doen tegen 2024.

4.4.2.3 Middelen

 Voor het onderhoud en het gebruik van de geselecteerde Omgevingsmodellen is reeds de nodige financiering voorzien binnen het kader van bestaande referentietaken voor

- beleidsvoorbereidend werk. Het is belangrijk dat **binnen huidige financiering een flexibiliteit van prioriteiten** kan aan de dag gelegd worden om op bepaalde momenten de doorrekening te laten voorgaan op andere (beleidsgerelateerde) analyse-opdrachten.
- Vrij vroeg in het voorbereidingsproces dient het politiek engagement (regering, parlement) verkregen te worden, zowel qua budgetten als om het nodige wettelijk kader te creëren mocht dit nodig blijken. De opmaak van het regeringsprogramma is een uitgelezen moment om de doorrekening op de agenda te plaatsen.

4.4.3 Combinatie van een systemische en thematische doorrekening: meer ambitieus maar ook meer beleidsrelevant

Een derde piste bestaat erin de systemische en thematische doorrekening te combineren. Dit impliceert een vrijwel gelijktijdige voorbereidingsfase van de doorrekening en zeker in de periode van de effectieve doorrekening dienen de processen goed op elkaar te zijn afgestemd. Een combinatie van systemische en thematische doorrekeningen weegt uiteraard meer op de middelen dan de keuze voor de systemische dan wel thematische doorrekening, men verkrijgt een bredere set van impactindicatoren en vooral ook een breder tijdsperspectief gaande van korte termijnimpacts tot lange termijnimpacts, wat vooral voor beleidsvoering interessant is. Er zijn een aantal specifieke aandachtspunten te vermelden waarmee dient rekening gehouden te worden bij de keuze voor deze doorrekeningpiste.

4.4.3.1 Scope

- De keuze van welke impactindicatoren met welk model worden doorgerekend en gecommuniceerd is zeer belangrijk. Bepaalde indicatoren, bijvoorbeeld CO-uitstoot, kan zowel met het dynamisch systeemmodel Vlaanderen worden berekend, zij het dan op lange termijn, als met de thematische modellen Urbclim, ATMO-street, MKM lucht-klimaat, TIMES.
- Hierbij aansluitend is de vereiste van onderlinge consistentie van de resultaten nog meer belangrijk dan in de doorrekeningpiste van de themamodellen. Hoe verhouden de resultaten zich onderling? Wat zijn de achterliggende contexten, hypothesen?

4.4.3.2 Proces

- Vooreerst dient een selectie gemaakt te worden van welke indicatoren van welk model zullen gecommuniceerd worden voor de doorrekening. Zoals eerder aangegeven is onderlinge consistentie primordiaal.
- Daarenboven is de afstemming van het systeemmodel Vlaanderen met de themamodellen belangrijk, zowel naar referentiescenario als naar resultaten. Eventueel verschillende resultaten voor dezelfde impactindicatoren moeten kunnen geduid worden.
- Een aangepast communicatietraject dient te worden opgemaakt waarin reeds van bij de eerste communicatie naar de politieke partijen duidelijk is wat de betekenis van de geselecteerde indicatoren is en van welke rekentool die komen en waarom. De meerwaarde van de gemaakte selectie en gekozen doorrekeningpiste dienen duidelijk te worden aangegeven.
- Gezien de voorbereiding meer uitgebreid is dan voor één van de doorrekeningpistes apart, dient daarmee tijdig begonnen te worden.

4.4.3.3 Middelen

Naast het specifiek budget voor de doorontwikkeling van het Systeemmodel en de flexibiliteit
qua prioritering van het courante beleidsondersteunend werk vergt een gecombineerde piste
meer tijd voor onderlinge afstemming, en voor eventuele aanpassingen door te voeren om de
consistentie tussen het Systeemmodel en de themamodellen te waarborgen. Ook de
uitwerking van het communicatietraject zal relatief meer tijd vergen.

5 DE DOORREKENING REALISEREN: CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Een doorrekening van verkiezingsprogramma's is een ambitieuze oefening. In dit hoofdstuk leggen we de puzzelstukken samen om een antwoord te geven op de vragen van het onderzoek. We focusseren eerst op het VPO als partner in een doorrekening. We identificeren vier basisvoorwaarden voor een succesvolle doorrekening en vertalen die vervolgens naar een aantal praktische handvaten op vlak van scope, proces en middelen. Daarna gaan we een stap verder in de haalbaarheidsoefening en analyseren we de implicaties van de doorrekening naargelang de institutionele schaal met drie scenario's en drie mogelijke inhoudelijke invullingspistes qua gebruik van modellen. Tot slot beschrijven we een ontwerp van tijdslijn om mee aan de slag te gaan en sluiten af met een aantal bemerkingen richting effectieve operationalisering.

5.1 VPO ALS PARTNER IN EEN DOORREKENING

5.1.1 Waardevolle dienstverlening met inherente beperkingen

De doorrekening van verkiezingsprogramma's heeft **een duidelijke meerwaarde,** zowel voor de kiezer als voor de politieke partijen en beleidsmakers in de objectivering van de doorgerekende maatregelen. Het maakt het mogelijk om de effecten voor alle partijen op dezelfde manier en met dezelfde rekentools in kaart te brengen. Het stimuleert ook meer zin voor realisme bij de formulering van voorstellen en maatregelen.

Maar we moeten wel wijzen op de **beperkingen** van een doorrekening van verkiezingsprogramma's. De instrumenten die gebruikt worden zijn modellen, dus per definitie abstracties van de gepercipieerde realiteit, die interacties op hoofdlijnen weergeven. Niet van alle maatregelen kan de impact met een rekeninstrument gesimuleerd of becijferd worden. Zeker maatregelen die structurele veranderingen teweegbrengen blijven vrij lastig om te voorspellen of te berekenen. Hetzelfde geldt voor de effecten van maatregelen die gedragsveranderingen beogen.

Een doorrekening is ook **geen geïsoleerde oefening** in de zin dat met verschillende organisaties moet worden samengewerkt, niet alleen voor het gebruik van de rekentools maar evenzeer voor het communicatietraject, de voorbereiding, de afstemming van het referentiescenario en de presentatie van de resultaten. Al naargelang het aantal betrokken organisaties kunnen drie scenario's van doorrekening worden onderscheiden die hierna verder worden toegelicht.

Ondanks de beperkingen en de complexiteit is de slotsom toch positief. In het kader van een **objectief en modern overheidsbeleid** dat gebaseerd is op kwantitatieve ondersteuning, vormt een doorrekening van verkiezingsprogramma's een waardevolle dienstverlening naar de burger en ook naar de partijen.

5.1.2 'Evidence-informed' beleid versterken

Een doorrekening sluit voor een groot deel aan bij het beleidsvoorbereidend werk van het beleidsdomein Omgeving en van de Vlaamse Overheid. In het bijzonder denken we dan aan de geleidelijke **uitbouw van de planbureau-functie**.

In dit verband is het interessant te verwijzen naar de recente **bijdragen en suggesties van de Vlaamse administratie met het oog op het regeerakkoord** van de Vlaamse Regering voor de periode 2019-2024 (Vlaamse Overheid, 2019). Meer bepaald wordt in dit document als tweede doelstelling geformuleerd dat de Vlaamse overheid 'een sterke evidence-informed beleidsondersteuner is'. De Vlaamse overheid onderscheid hierin drie pijlers om een 'evidence-informed' beleid uit te werken:

- 1 Openbare statistiek;
- 2 Beleidsrelevant wetenschappelijk onderzoek, en;
- 3 Strategische toekomstverkenningen voor Vlaanderen.

Een doorrekening van de verkiezingsprogramma's draagt bij tot elk van de pijlers.

5.1.3 Vier basisvoorwaarden voor een geslaagde doorrekening

Het onderzoek heeft een aantal belangrijke lessen voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's naar voor gebracht. Onafhankelijk van wie of op welke manier een doorrekening gebeurt, moet aan volgende basisvoorwaarden voldaan worden om succesvol te kunnen zijn:

- Draagvlak: samenwerking is een basisconditie voor een succesvolle uitvoering. De samenwerking omvat deze met politieke partijen, maar evenzeer op vlak van communicatie met de media. Een positieve samenwerking is essentieel om het nodige vertrouwen op te bouwen.
- Betrouwbaarheid: voor de capaciteitsopbouw is het belangrijk te beginnen met de rekentools waarvoor reeds de nodige expertise aanwezig is en waarbij qua uitvoering de minste onzekerheid is. Het devies is begin met het eenvoudigste eerst.
- Capaciteitsopbouw: doorheen de beleidsperiode 2019-2024 dient de capaciteit geleidelijk aan opgebouwd te worden, met tussentijdse test-doorrekeningen en evaluaties ter verbetering.
- Focus: alhoewel de vraag naar een volledige doorrekening veelvuldig voorkomt en ook wel verstaanbaar is, dient voor ogen gehouden te worden dat dit ver de mogelijkheden langs de kant van instrumenten overstijgt. Daarom dient de nodige focus voor ogen gehouden te worden, vertrekkend vanuit het beschikbaar instrumentarium.

5.2 PRAKTISCHE HANDVATEN

We werken deze basisvoorwaarden uit in praktische handvaten voor de scope, het proces en de middelen die nodig zijn voor een doorrekening. Voor de vertaling naar de praktijk focussen we onze aanbevelingen richting de volgende verkiezingen. Het is echter belangrijk om te beseffen dat het realiseren van de meerwaarde van de doorrekening inherent een langetermijnproces is, waarbij telkens geleerd wordt uit de toepassing ervan.

5.2.1 Pragmatische scope

De afbakening van de doorrekening bepaalt de haalbaarheid ervan. Een zo pragmatisch mogelijke insteek die rekening houdt met de capaciteit van de modellen biedt het meeste kans op succes. Dit geldt zowel voor de inhoudelijke scope, de afbakening van de maatregelen, de termijn waarop wordt doorgerekend als het aantal partijen:

- Het aanbod aan modellen waarmee al expertise werd opgebouwd, is de bepalende factor voor de verdere inhoudelijke afbakening. Diezelfde aanbodgerichte aanpak werd ook toegepast in Nederland, bij het Federaal Planbureau en in Rekening '14. Er werd telkens gezocht hoe de bestaande tools en expertise konden ingezet worden in functie van de doorrekening. In dit onderzoek vertrokken we ook vanuit een longlist van potentiële modellen, die wel thematisch werd ingeperkt op basis van een matching tussen de beleidsthema's van het departement Omgeving en de insteek van politieke partijen. We baseerden ons echter vooral op de betrouwbaarheid en operationaliseerbaarheid voor de modellen bij de uiteindelijke selectie. Deze modellen kunnen weliswaar bijgestuurd worden om beter in te spelen op de maatschappelijke noden, maar zijn wel het vertrekpunt voor de inhoudelijke scope van de doorrekening.
- Een duidelijke afbakening van de maatregelen is cruciaal om het voorstel effectief te kunnen doorrekenen. In Nederland wordt dit sterk gestuurd, met bij wijze van spreken een menukaart waaruit de partijen kunnen kiezen. Deze sterke sturing vergroot ook de onderlinge vergelijkbaarheid. Dit is echter enkel mogelijk door de lange traditie van doorrekeningen. Bij een eerste doorrekening is de insteek van het Federaal Planbureau realistischer toe te passen. Daar wordt een template gebruikt met een aantal vereisten waaraan de maatregel moet voldoen, zoals een beschrijving en een inschatting van de budgettaire impuls. De partijen worden ook vroeg gebriefd en er is intensief overleg om de maatregelen 'doorrekenbaar' te maken. Een aandachtspunt hierbij is om effectief te sturen op maatregelen (hoe wil je dit effect realiseren?), en niet op doelstellingen (welk effect wil je realiseren?).
- Er moeten keuzes gemaakt worden over de termijn waarop de doorrekening van toepassing is. Bij het Federaal Planbureau was de scope grotendeels beperkt tot de middellange termijn (1 legislatuur). In Nederland worden ook (deels kwalitatieve) scenario's uitgewerkt op langere termijn. Vertrekken vanuit de korte en middellange termijn is relevant en realistisch, maar gezien de thema's waarrond gewerkt wordt (denk maar aan klimaat en ruimtelijke ordening) is de meerwaarde van een langetermijn perspectief groot. Dit betekent wel dat de modellen hier op voorzien moeten worden.
- Het aantal partijen vergroot de inhoudelijke complexiteit en de coördinatiekost. Een duidelijke afbakening van welke organisaties mogen of moeten deelnemen is een belangrijke keuze.
 Grotere partijen met een ervaren studiedienst vormen sterkere partners om de doorrekening te realiseren. Partijen die een grote trendbreuk voorstellen met hun programma zijn veel moeilijker door te rekenen. Let wel, deze afbakening is geen politiek neutrale keuze. Partijen die vertegenwoordigd zijn in het Vlaams Parlement kunnen naar analogie met het Federaal Planbureau een uitgangspunt vormen.

5.2.2 Doordacht proces

De onderzochte gevalstudies tonen overduidelijk aan dat een **vroege voorbereiding** essentieel is. Met oog op een effectieve doorrekening in 2024, zou best al vanaf 2020 met de uittekening van de processen en protocollen worden aangevat. Parallel kan met de actualisatie van de rekentools worden aangevangen, zelfs best al vanaf 2019. De voorbereiding en planning van de nodige

implementatiestappen (zie deel 5.5 Ontwerptijdslijn) kan best ook al vanaf tweede helft 2019 worden aangevat. Ideaal zou een eerste test-doorrekening zich vrij vroeg in de voorbereiding situeren, ten laatste 2021-2022, met de nodige tijd voor verdere optimalisatie en communicatie zodat tegen begin 2024 alle betrokkenen goed geïnformeerd zijn, de rekeninstrumenten op punt staan, de nodige ervaring is opgedaan en de communicatiekanalen gestroomlijnd zijn.

Het garanderen van de vertrouwelijkheid doorheen het volledige proces is een cruciale succesfactor. Een goede manier om dit te organiseren is door te werken met **Single Points Of Contacts (SPOC's)** bij de politieke partijen en de eigen organisatie. Het zorgt er ook voor dat er geen tegenstrijdigheden opduiken in de communicatie, wanneer bijvoorbeeld twee personen van eenzelfde partij een andere boodschap brengen.

Voor de doorrekening zelf is de **tijdspanne** logischerwijs veel beperkter, aangezien de politieke partijen pas een aantal maanden voor de verkiezingen zicht hebben op hun programma's. De ervaring van het Federaal Planbureau leert ons dat zelfs tijdens de doorrekening inhoudelijke aanpassingen kunnen worden gedaan. Het tijdslot van 115 dagen dat door het Federaal Planbureau wordt gehanteerd, blijkt wel een haalbare kaart. Een aandachtspunt is echter de verdeling van de tijd tussen de doorrekenende instantie en de politieke partijen. Hoewel het aangewezen is dat het zwaartepunt van het werk bij de doorrekenaar ligt, was dat bij het Federaal Planbureau alvast niet het geval. Meer bepaald werden 85 van de 115 dagen besteed aan overleg met de politieke partijen, wat toch wel als een beperking qua rekentijd werd ervaren.

Na afloop van het proces is een **evaluatie** aangewezen. Een brede betrokkenheid van stakeholders bij deze evaluatie laat toe om zowel de methodieken als het draagvlak te versterken naar een volgende doorrekening.

5.2.3 Capaciteit vergroten door samenwerking, maar binnen duidelijk kader

Een doorrekening is een omvangrijk project en vereist dus de **nodige middelen**. Bij het Federaal Planbureau waren een zestigtal mensen betrokken bij de doorrekening, weliswaar niet allemaal voltijds. De omvang van de hier onderzochte doorrekening is wel beperkter als we de doorrekening limiteren tot de partijen vertegenwoordigd in het Vlaams Parlement. In de nieuwe legislatuur 2019-2024 zijn er dat zeven¹⁷. Het Nederlandse Planbureau voor de Leefomgeving, met een inzet van ca. 20-25 mensen, biedt een realistischer referentiekader. Rekening houdend met het grote aantal rollen bij een doorrekening, is dit wel een minimum. Enkel al de SPOC's per partij en de coördinatie vereisen minstens een tiental medewerkers. Tel daarbij thematische experten, modelexperten, IT'er(s) en redactionele medewerkers en je ziet meteen waarom een team van voldoende omvang noodzakelijk is. Veel hangt echter af van de schaal waarop de doorrekening wordt uitgevoerd in termen van betrokken beleidsdomeinen en scope van beleidsthema's en indicatoren die worden meegenomen zoals in deel 5.3. meer in detail zal worden aangetoond.

Deze middelen zijn zeker nodig voor de effectieve doorrekening in de periode van 115 dagen. Maar ook voor de **voorbereiding** dient de nodige capaciteit te worden voorzien; weliswaar voor alle betrokkenen niet even intensief. Het betreft dus geen fulltime bezigheid het ganse jaar door, maar eerder bijkomende taken met periodieke activiteitpieken over de periode 2019-2024 zoals de opstart van gans de voorbereiding, de test-doorrekeningen, en de periode van de effectieve doorrekening zelf. Het team kan in principe samengesteld worden door pooling van de relevante

_

¹⁷ Vlaams Parlement (2019) Vlaamse volksvertegenwoordigers :per fractie https://www.vlaamsparlement.be/vlaamse-volksvertegenwoordigers/fractie, opgehaald 27-06-2019

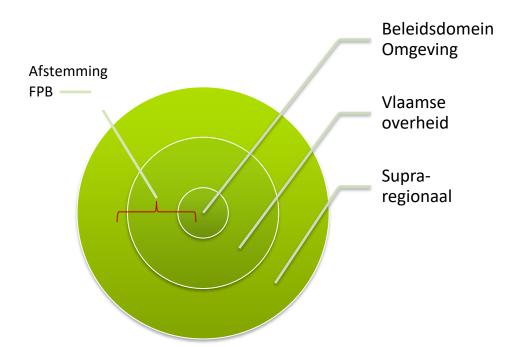
medewerkers van het beleidsdomein Omgeving/Vlaamse Overheid en modelexperten. Doch is het eerder waarschijnlijk dat, uitgaande van een efficiënte bezetting van de overheidsdiensten, een aantal aanwervingen dienen te gebeuren om de nodige capaciteit te kunnen inzetten. Dit hangt deels af van de flexibiliteit qua takenprioritering binnen bestaande opdrachten en de aanwezige competenties. Niettegenstaande is het aangewezen het coördinatieteam reeds vroeg in het stadium, tweede helft 2019, samen te stellen en het nodige politiek engagement naar budgetten en middelen te verwerven.

Het volledig 'binnenshuis' organiseren van een doorrekening is noch realistisch, noch wenselijk. Er is samenwerking nodig met het federale niveau, met externe partners, met de politieke partijen en met de media. Telkens moet dit partnerschap aan een aantal cruciale voorwaarden voldoen om het te laten slagen:

- De samenwerking met het Federaal Planbureau is van belang om een consistent en vergelijkbaar referentiescenario uit te bouwen, expertise uit te wisselen, en af te stemmen qua timing. Naar het voorbeeld van Nederland kunnen de doorrekeningen door twee instellingen apart gebeuren - in casu het Centraal Planbureau en het Planbureau voor de Leefomgeving maar de uitgangspunten en resultaten dienen wel coherent te zijn. Incoherente resultaten zijn nefast voor de geloofwaardigheid van de doorrekeningen, zowel op regionaal als federaal vlak.
- Externe partners kunnen de benodigde expertise en capaciteit aanvullen, ofwel voor de doorrekening effectief uit te voeren of om binnen de overheid de capaciteit te helpen ontwikkelen om de doorrekenmodellen zelf in eigen beheer te gebruiken, en aldus de planbureaufunctie te helpen uitbouwen. De rekentools die in eerste instantie het meest aangewezen zijn voor de doorrekening werden ontwikkeld buiten de Vlaamse Overheid. Het beleidsdomein heeft als gebruiker wel waardevolle ervaring, maar de effectieve doorrekeningen zullen, althans in de middellange termijn, door externen moeten worden gedaan. Bovendien zijn deze rekentools nog nooit gebruikt om maatregelen van verkiezingsprogramma's door te rekenen, hoewel dat in principe wel mogelijk is. Het voorbeeld van het Planbureau voor de Leefomgeving in Nederland toont aan dat het betrekken van externen een goed uitgelijnde aanpak en voorbereiding vergt. Er zijn immers grotere risico's op vlak van vertrouwelijkheid en timing dan bij een puur interne aanpak.
- Het belang van een politiek draagvlak op verschillende niveaus kan niet overschat worden. In eerste instantie betekent dit een duidelijke politieke verantwoordelijke (bv. Minister, of Minister-president), die kan instaan voor de politieke concretisering van de doorrekening en de bijhorende middelen. Dit ontbrak bij DC 2019 door het Federaal Planbureau, ofschoon daar wel een duidelijk wettelijk kader aanwezig was. Ook voor het uitwerken van een wettelijk kader is een politiek draagvlak vereist. Vervolgens worden idealiter de studiediensten van de politieke partijen in de voorbereiding betrokken. Enerzijds laat dit toe om voldoende in te spelen op hun noden. Anderzijds zorgt het voor draagvlakcreatie en bewustwording over zowel de mogelijkheden als beperkingen van een doorrekening. Ook tijdens de doorrekening zelf is goed georganiseerde communicatie via de SPOC's met de partijen essentieel. Tot slot zijn het de politieke partijen die na een evaluatie bepalen hoe de doorrekening in de toekomst wordt ingevuld.
- Samenwerking met de media laat toe om te focussen op de eigen kerntaken, en toch een breed publiek te bereiken. Het vereist echter wel een actieve inspanning. Zowel in de voorbereidende fase als na de doorrekening moet er actief gebrieft worden naar de pers om een goede duiding te verzekeren.

5.3 AANSLUITING MET ANDERE BELEIDSDOMEINEN EN -NIVEAUS: DRIE MOGELIJKE SCENARIO'S

De doorrekeningen kunnen kleinschalig- dan wel grootschalig worden opgevat, waarbij de schaal dan in eerste plaats betrekking heeft op het aantal betrokken organisaties wat zich ook vertaalt naar de benodigde ontwikkelings- en voorbereidingstijd. We onderscheiden drie scenario's die we hieronder kort toelichten. De benaming van de scenario's refereert telkens naar de institutionele schaalgrootte waarbinnen de doorrekening wordt gedaan. In abstractie wordt dit voorgesteld in Figuur 3. In volgende paragrafen lichten we elk van deze scenario's nader toe op vlak van scope, processen en middelen, evenals de specifieke voor- en nadelen bij elk scenario.

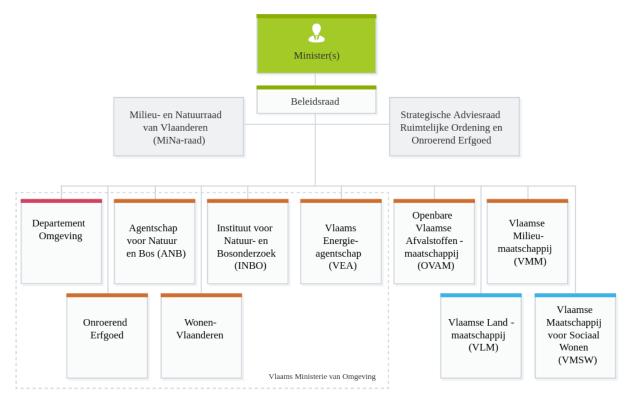
Figuur 3: Scenario's volgens schaalgrootte

Bron: IDEA Consult, KENTER

5.3.1 Scenario 1: beleidsdomein Omgeving

In dit scenario wordt de doorrekening voornamelijk binnen het beleidsdomein Omgeving uitgevoerd. De scope zijn vooral beleidsthema's die aansluiten met het beleidsdomein. Het beleidsdomein Omgeving is vrij groot en omvat naast het departement tal van agentschappen zoals in volgende figuur weergegeven. Ofschoon scenario 1 de kleinste schaal heeft van alle drie, suggereert Figuur 4 dat de interne coördinatie en organisatie toch wel al redelijk ambitieus is. Het voordeel is wel dat grotendeels binnen de bestaande structuur en procedures van het beleidsdomein kan gewerkt worden.

Figuur 4: Organigram van het beleidsdomein Omgeving

Bron: Vlaamse Overheid (2019) Administratieve diensten van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving, https://www.vlaanderen.be/fgwp-organisation/OVO003322 (opgehaald 19-06-2019)

5.3.1.1 Scope

Zoals in vorig hoofdstuk reeds vermeld kunnen we vier thema's identificeren als we vertrekken van het huidig gebruik en de ervaring met het bestaand instrumentarium en de analyse van de verkiezingsprogramma's: klimaat, energie, ruimte/wonen en groene economie. Thema-experten van verschillende agentschappen/instituten en het departement Omgeving kunnen voor de set van thema's ingeschakeld worden. De coördinatie zou dan bijvoorbeeld bij het VPO dat deel is van het Departement Omgeving kunnen liggen in het kader van haar opdracht rond de onderbouwing van de lange termijn beleid en transitieprioriteiten en rond monitoring en evaluatie.

5.3.1.2 Proces

Wat processen betreft is dit scenario voor de doorrekening zelf relatief eenvoudig gezien de ervaring die in het verleden is opgebouwd met bepaalde rekentools. Ook naar interne voorbereiding toe is het proces relatief eenvoudig zowel qua afstemming van de referentiescenario's en consistentiecheck van resultaten. De coördinatie is relatief beperkt, temeer daar al de geselecteerde instrumenten over Omgevingsthema's door één organisatie, VITO, zijn opgemaakt.

Voor het referentiescenario is het echter belangrijk dit af te stemmen met HERMREG. Dit model wordt door Statistiek Vlaanderen beheerd en onderhouden, in samenwerking met het FPB. Zelfs bij een kleinschalige uitrol zal toch moeten samengewerkt worden met Statistiek Vlaanderen en met het Federaal Planbureau op dit vlak. Tevens zal de doorrekening in dezelfde tijdspanne en periode dienen te gebeuren als de federale doorrekening door het Planbureau.

5.3.1.3 Middelen

Voortgaande op de verschillende onderscheiden rollen binnen het doorrekeningproces schatten we dat voor dit scenario een team van 20 tot 28 personen nodig is. Detail en uitleg bij deze inschatting zijn gegeven in Tabel 6. Dit team is daar over de periode 2019-2024 niet voltijds mee bezig maar er zijn wel piekmomenten. Zeker ten tijde van de effectieve doorrekening mag het als een voltijdse taak beschouwd worden.

Ondersteunende functies bij de doorrekening zoals communicatie met de politieke partijen, publicatie van de resultaten en ICT-ondersteuning zullen in dit scenario door het beleidsdomein zelf gedragen worden. Dit vergt naast een flexibiliteit in de taakprioritering wellicht ook bijkomende ondersteuning ofwel van gespecialiseerde diensten binnen de Vlaamse Overheid ofwel van externen.

5.3.1.4 Voor- en nadelen van scenario 1: beleidsdomein Omgeving

In Tabel 5 worden de voor- en nadelen van dit scenario weergegeven. Samengevat is het grote voordeel de beheersbaarheid van de oefening. Een belangrijk nadeel is evenwel dat voor de uitvoering wellicht ondersteuning van andere diensten buiten het beleidsdomein Omgeving nodig zijn. Tevens wordt de kans dat voldoende politieke wil wordt gevonden om de doorrekening door één beleidsdomein te laten doen als eerder klein ingeschat.

Tabel 5: Voor- en nadelen van scenario 1: beleidsdomein Omgeving

Voordelen	Nadelen
Beheersbare schaal, relatief gemakkelijk te organiseren. Op korte termijn kan van bestaande processen, taakverdelingen, procedures binnen het beleidsdomein gebruik gemaakt worden. Aanzet uitbouw planbureaufunctie binnen het beleidsdomein Omgeving.	Perceptie van niet-onafhankelijkheid (beleidsdomein Omgeving is onderdeel van de Vlaamse Administratie).
Kleinere groep van betrokkenen met voordelen op vlak van confidentialiteit.	Interactie met thema's van andere beleidsdomeinen worden niet meegenomen, bijvoorbeeld mobiliteit en CO ₂ -uitstoot, wonen en sociaal beleid, hernieuwbare energie en innovatie, In dit verband is de relatie met de Vlaamse Statistische Autoriteit van belang evenals met andere beleidsdomeinen.
Scenario 1 laat een gefaseerde aanpak op lange termijn toe, waarbij het beleidsdomein Omgeving een pioniersrol kan vervullen tegen 2024. De doorrekening is dan specifiek gericht op Omgevingsthema's. Andere domeinen kunnen dan later aansluiten.	Ondersteunende diensten zoals ICT, communicatie van het beleidsdomein Omgeving is wellicht te klein om doorrekening binnen het beleidsdomein uit te voeren.
Relatief snelle opstart en grote(re) waarschijnlijkheid dat de doorrekening tegen 2024 lukt.	Politieke wil om de doorrekening door en voor één beleidsdomein te doen is waarschijnlijk eerder klein.

5.3.2 Scenario 2: Vlaamse Overheid

Scenario 2 is gesitueerd op het niveau van de Vlaamse Overheid. Dus naast het beleidsdomein Omgeving worden ook de andere 10 beleidsdomeinen bij de doorrekening betrokken. Alhoewel dit in principe mogelijk is hoeven niet alle beleidsdomeinen even intensief aan een doorrekening mee te doen. Veel zal immers afhangen van de ambities, interesse en capaciteiten van elk van de beleidsdomeinen en van het politieke draagvlak. Gegeven de focus op Omgevingsthema's en de interacties met thema's uit andere beleidsdomeinen lijken vooral de volgende domeinen interessant om alvast bij een eerste doorrekening op Vlaams niveau mee te nemen:

- Statistiek Vlaanderen/ de Vlaamse Statistische Autoriteit
- Mobiliteit en Openbare Werken
- Welzijn, Volksgezondheid en Gezin,
- Economie, Wetenschap en Innovatie,
- Landbouw en visserij,
- Onderwijs en vorming,
- Financiën en Begroting.

5.3.2.1 Scope

De scope bij scenario 2 kan aanzienlijk uitgebreid worden naar thema's, wat niet alleen interessant is vanuit beleidsoogpunt maar evenzeer voor de kiezer die met een meer uitgebreid palet van indicatoren de maatregelen van de verkiezingsprogramma's kan beoordelen en vergelijken. In dit verband is vooral het Systeem-dynamisch model interessant als verbindende rekentool tussen de verschillende beleidsdomeinen, alhoewel er meteen aan toegevoegd dient te worden dat niet al de thema's van alle beleidsdomeinen in het model voorkomen. De afstemming met HERMREG en de bottom-up doorontwikkeling kan volledig binnen dit scenario geïntegreerd worden met het oog op een doorrekening.

5.3.2.2 Proces

Alhoewel het beleidsdomein Omgeving in dit scenario een voortrekkersrol kan blijven spelen, is het belangrijk dat de overige beleidsdomeinen tijdig aansluiten. In het bijzonder dienen de relevante en haalbare thema's en indicatoren geïdentificeerd te worden evenals interne processen en de nodige middelen in kaart gebracht te worden. Hierbij kan gefaseerd te werk worden gegaan via prioritering van indicatoren (in functie van rekentools) en thema's waarbij tegen 2024 de hoogste prioriteiten worden doorgerekend en andere indicatoren en thema's later. Het is ook niet noodzakelijk dat elk van de 11 beleidsdomeinen aan de doorrekening participeren. Dit kan geleidelijk over de tijd opgebouwd worden.

Coördinatie is in dit scenario toch wel van een andere orde dan bij scenario 1. Gegeven haar opdracht zou het logisch zijn de coördinatie te leggen bij de Vlaamse Statistische Autoriteit. De coördinatie is meer uitgebreid, omvat meer betrokkenen en ook op inhoudelijk vlak is deze meer uitdagend: afstemmen van referentiescenario's, afstemmen interne consistentie van de resultaten en berekeningsmethoden (verschillen kunnen duiden, welke indicator bereken we met welke tool van welk beleidsdomein, ...), een uniforme aanpak voor publicatie van resultaten, gestroomlijnde communicatie naar politieke partijen, media. Het verzekeren van confidentialiteit is bij deze schaal en institutionele organisatie ook een grotere uitdaging.

Ook voor scenario 2 zal met het Federaal Planbureau moeten worden afgestemd om de geloofwaardigheid van de doorrekening in zijn geheel (federaal en regionaal) niet te ondermijnen.

Dit betekent in eerste plaats het afstemmen van hetzelfde referentiescenario, of van een regionaal referentiescenario dat consistent is met het federale (bijvoorbeeld via HERMREG). Doch gegeven dat ook beleidsdomeinen zoals Economie, Wetenschap en Innovatie, Financiën en Begroting en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin bij de doorrekening (kunnen) betrokken worden dient ook voor de berekeningen van de indicatoren van deze thema's de nodige afstemming met de federale doorrekening te worden gedaan.

5.3.2.3 Middelen

Gezien dit scenario meer uitgebreid is dan het vorige zal het ook meer middelen vergen. De volgende tabel geeft een ruwe inschatting op basis van de verschillende functies die bij een doorrekening aan bod komen en dit in vergelijking met scenario 1. De voetnoten vermelden de specifieke achterliggende redeneringen. Afhankelijk van hoeveel beleidsdomeinen aan de doorrekening meedoen, gaat dit scenario richting omvang van de federale doorrekening door het Federaal Planbureau, (zie ook deel 3.2.4). Doch op het vlak van ICT, communicatie en redactie kunnen wellicht schaaleffecten worden gerealiseerd in die zin dat het aantal personen niet evenredig toeneemt met het aantal beleidsdomeinen. Voor de coördinatie ligt dit evenwel anders. Gegeven de organisatiestructuur dient ons inziens toch ten minste een persoon per domein betrokken te worden naast de twee personen die een overkoepelende coördinatierol op zich nemen.

Tabel 6: Inschatting van	het aantal hetrokken	nersonen hii scena	rio's 1 en 2
Tabel of Hischatting vall	HEL GAHLAL DELI OKKEH	personien bij scena	110 3 1 611 2

Functies	Scenario 1	Scenario 2
Coördinatie	2	10 ⁽³⁾
SPOCs (7 partijen) ⁽¹⁾	7	7
Thema-experten	6-7 ⁽²⁾	10 ⁽⁴⁾ - 21 ⁽⁵⁾
beleidsdomein		
Model-experten	1-7 ⁽²⁾	$1^{(4)} - 21^{(5)}$
ICT	2	4
Communicatie en redactie	2-3	4
Totaal	20-28	36 – 67

Bron: IDEA Consult en KENTER

- 1 Reserve-SPOC's niet meegerekend
- Afhankelijk of piste 1, piste 2 of beide wordt gekozen voor de aard van de doorrekening (zie deel 5.4). Noteer gezien het Systeemmodel een brede inhoudelijke scope heeft rekenen we dat toch ten minste 6 thema-experten daarvoor dienen ingezet te worden. Het aantal model-experten wordt voor deze studie ingeschat a rato van 1 expert per model. De focus ligt dan volledig op de doorrekening. Bij de voorbereiding, update en doorontwikkeling van modellen zullen waarschijnlijk meerdere model-experten betrokken worden.
- 3 In de veronderstelling dat de zeven hoger vermelde beleidsdomeinen en het beleidsdomein Omgeving participeren elk met 1 domeincoördinator, en 2 coördinatoren op Vlaams niveau.
- Indien een systemische doorrekening wordt uitgevoerd schatten we dat ten minste voor elk thema dat door het model wordt afgedekt een thema-expert nodig is. Er kunnen 10 thema's onderscheiden worden. Langs de kant van de modelexperten kan het in principe beperkt blijven tot 1 expert bij VITO, althans voor de effectieve doorrekening.
- In het geval van een thematische doorrekening wordt uitgevoerd kan elk beleidsdomein zijn specifieke rekentool(s) inbrengen. Stel dat we elk van de zeven beleidsdomeinen naast Omgeving twee thema-experten inbrengen dan dient bovenop de inschatting voor scenario 1 er 14 bijkomende experten te worden betrokken.

Deze inschatting dient als een eerste inschatting beschouwd te worden. Ze is opgemaakt vanuit het standpunt van de onderscheiden rollen en functionaliteiten. Het resultaat hangt evenwel ook af van interne procedures, visies van andere departementen, parameters en aspecten die bij de

uitwerking van een operationeel plan naar boven komen. Deze vallen evenwel buiten de scope van deze studie.

5.3.2.4 Voor- en nadelen van scenario 2: Vlaamse Overheid

In Tabel 7 worden de voor- en nadelen systematisch weergegeven. Samengevat kunnen we stellen dat het breder aanbod van thema's naar de kiezer toe een belangrijk voordeel is, alsook de mogelijkheid om de doorrekening op een meer onafhankelijke manier te organiseren via de Vlaamse Statistische Autoriteit en Statistiek Vlaanderen. Het nadeel is evenwel de grotere complexiteit van de oefening, wat ook een weerslag heeft op de middelen.

Tabel 7: Voor- en nadelen van scenario 2: Vlaamse Overheid

Voordelen	Nadelen
Vlaamse Statistische Autoriteit zou een centrale rol in de doorrekening op Vlaams niveau kunnen spelen aansluitend met haar functie van ontwikkeling statistiekbeleid en coördinator Statistiek Vlaanderen. De verdere ontwikkeling naar een meer onafhankelijke planbureaufunctie binnen de Vlaamse Overheid, in samenwerking met Statistiek Vlaanderen komt in principe de geloofwaardigheid van de resultaten ten goede.	Grote(re) groep betrokkenen, met relatief aanzienlijke coördinatiekosten en uitdagingen qua geheimhouding van tussentijdse resultaten. Meer thema- en rekentoolexperten. Groter ICT team en communicatiegroep.
Interactie met thema's van andere beleidsdomeinen worden expliciet meegenomen, bijvoorbeeld mobiliteit en CO ₂ -uitstoot, wonen en sociaal beleid, hernieuwbare energie en innovatie, milieu en welzijn, onderwijs en klimaat Integratie van bottom-up ontwikkeling van en afstemming met HERMREG is integraal in de aanpak verweven.	Meer uitgebreide oefening omtrent selectie van de indicatoren, afstemming rekentools en referentiescenario's, consistentietoets indicatoren
Een breder aanbod van thema's die zowel voor kiezer, politieke partijen als voor beleidsvoorbereidend onderzoek van belang zijn.	Andere beleidsdomeinen dienen nog de oefening te maken van welke thema's zij willen selecteren voor de doorrekening en welke indicatoren precies dienen berekend te worden, alsook de haalbaarheid ervan.
Meer mogelijkheden van ondersteuning van communicatie en ICT in vergelijking met scenario 1	
Relatief grotere kans dat de politieke wil tot engagement in het parlement en/of regering gevonden wordt indien meerdere beleidsdomeinen worden beoogd.	

5.3.3 Scenario 3: supra-regionaal

Scenario 3 omvat een meer expliciete samenwerking met het Federaal Planbureau en/of met de andere gewesten. Dit scenario is ingegeven vanuit een aantal observaties:

- De wet van 22 mei 2014 voorziet dat het Federaal Planbureau ook leefmilieu en mobiliteit in haar doorrekening meeneemt. Gegeven de beschikbaarheid van modellen bij het Planbureau komen deze thema's beperkt aan bod. Daarenboven situeert het beleid rond deze thema's zich hoofdzakelijk bij de gewesten.
- Het Federaal Planbureau is graag bereid met de gewesten samen te werken, en doet dit momenteel reeds in het kader van de ontwikkeling van het HERMREG model. Doch als federale instelling is het voor haar belangrijk dat dan alle gewesten betrokken worden.

In de vorige twee scenario's zal eveneens met het Federaal Planbureau moeten worden afgestemd doch dit beperkt zich dan hoofdzakelijk tot de afstemming van de referentiescenario's voor de doorrekeningen. In scenario 3 kan de samenwerking meer structureel worden ingebouwd en kan het proces mede in overleg met de andere regio's worden uitgetekend. De structurele samenwerking heeft dan in eerste instantie betrekking op de doorontwikkeling van de bottom-up module van HERMREG.

5.3.3.1 Scope

De mogelijkheden qua thema's zijn in principe vergelijkbaar met deze van de vorige scenario's. Doch specifiek relevant voor dit scenario is om voor de regio's de doorrekening toe te spitsen op thema's van beleidsdomeinen waarvoor de gewesten bevoegd. Bijvoorbeeld wat betreft Omgevingsthema's zouden de gewesten zich kunnen toeleggen op de eerder geselecteerde thema's klimaat, energie, ruimte en wonen.

5.3.3.2 Proces

De supra-regionale organisatie van een doorrekening impliceert een meer uitgebreid overleg- en organisatieproces dan bij de vorige twee scenario's, ten minste indien we aan de voorwaarde willen vasthouden dat alle gewesten bij de oefening dienen betrokken te worden. Voor de overige gewesten zal de haalbaarheid moeten nagegaan worden op vlak van scope, processen en middelen. Daarenboven zal ook voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië het nodige politieke engagement moeten gevonden worden om de krijtlijnen van een doorrekening uit te zetten. De doorrekeningen kunnen door de gewesten in parallel worden uitgevoerd.

Indien de mogelijkheid bestaat om de gewesten met een verschillende intensiteit te laten meewerken zou Vlaanderen een voortrekkersrol kunnen spelen. Zij heeft dan weliswaar als eerste regio te maken met de kosten die aan een doorrekening verbonden zijn, maar plukt anderzijds ook als eerste regio de vruchten ervan in termen van informatie naar haar kiezers, politieke partijen en beleidsmakers, wat ook past in de visie van de Vlaamse Overheid om 'evidence-informed' beleid te voeren

In vergelijking met scenario 1 en 2 zal bijkomende afstemming en overleg met de andere regio's nodig zijn. De referentiescenario's van de regio's dienen immers onderling consistent te zijn om de geloofwaardigheid van de ganse doorrekening niet te ondermijnen. Ook de verschillende resultaten tussen de gewesten van gelijkaardige maatregelen moeten geduid kunnen worden. Alhoewel de groep van politieke partijen voor elke regio verschilt en dus ook per regio verschillende maatregelen kunnen worden voorgesteld, is het voor de gedegenheid van de

doorrekening wel belangrijk dat verschillen in impacts per regio kunnen geduid worden. Ook hiervoor is het gebruik van verklarende modellen belangrijk.

5.3.3.3 Middelen

In vergelijking met scenario 1 en 2 zal bijkomend tijd moeten voorzien worden voor overleg en afstemming met de andere gewesten. Noteer in elk van de drie scenario's zal met het Federaal Planbureau moeten worden afgestemd, zowel qua timing, opmaak van een consistent referentiescenario, interpretatie en communicatie.

5.3.3.4 Voor- en nadelen scenario 3: supra-regionaal

In Tabel 8 vermelden we de voornaamste voor- en nadelen van scenario 3. De focus ligt daarbij op een doorrekening samen met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië, waarbij Vlaanderen al dan niet een voortrekkersrol kan spelen. Samengevat kan gesteld worden dat scenario 3 een rijker aanbod van informatie aanlevert dat qua proces aansluit bij de huidige staatsstructuur, doch dat ook meer complex is en waarschijnlijk meer tijd zal vergen om voor te bereiden dan scenario's 1 en 2.

Tabel 8: Voor- en nadelen van scenario 3: supra-regionaal

Voordelen	Nadelen
Meer informatie over de impacts van maatregelen die betrekking hebben op regionale bevoegdheden en beleidsdomeinen.	In vergelijking met scenario 1 en 2 is een inter- regionale afstemming nodig. Het Federaal Planbureau zou daarbij kunnen faciliteren vanuit eerder opgedane ervaring met ontwikkeling van HERMREG
Inter-regionale vergelijking van resultaten is mogelijk, wat vooral voor beleid (federaal, regionaal) interessant kan zijn.	In principe kan elke regio haar eigen instrumentarium gebruiken voor de doorrekening. Ten behoeve van de geloofwaardigheid is het van belang om voor dezelfde thema's en indicatoren vergelijkbare methoden te gebruiken.
Betere aansluiting met de huidige staatsstructuur.	Relatief groter risico van vertragingen bij de afstemming met andere regio's omwille van grotere institutionele complexiteit.
Naar het voorbeeld van Nederland kan een doorrekening binnen de setting van scenario 3 kwaliteitsvolle informatie aanreiken die nuttig kan zijn bij de federale regeringsvorming en opmaak regeringsprogramma.	Het politiek engagement van meerdere parlementen en regeringen is vereist, wat in vergelijking met scenario's 1 en 2 waarschijnlijk meer tijd zal vergen.

5.4 GEBRUIK VAN DE MODELLEN IN DRIE CONCRETE DOORREKENINGPISTES

De haalbaarheid van een doorrekening is een balans tussen enerzijds de gewenste doorrekeningen qua thema's, aanpak en middelen en anderzijds wat praktisch haalbaar is. Dit geldt voor elk van de drie voornoemde scenario's. Gegeven de vier basisvoorwaarden en de vertaling naar praktische implicaties werden twee concrete en haalbare pistes afgeleid voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's door het beleidsdomein Omgeving. Daarbij werden een aantal criteria gebruikt waarvan de voornaamste de volgende zijn:

- Aansluiting met de meest voorkomende Omgevingsthema's in de verkiezingsprogramma's van 2019;
- Kenmerken van operationalisering;
- Coherentie met de doorrekening op federaal vlak;
- De mogelijkheid om referentiescenario's te ontwikkelen;
- De nodige interacties tussen variabelen om aldus resultaten (verschillen ten opzichte van het referentiescenario) te kunnen duiden.

De hierna voorgestelde pistes gelden voor alle hogervermelde scenario's. Dus voor elk scenario kan men een systemische dan wel thematische doorrekening uitvoeren of een combinatie van beide.

5.4.1 Systemische doorrekening: focus op lange termijneffecten met kruislingse terugkoppelingen voor een brede set van Omgevingsthema's

De systemische doorrekening is gebaseerd op de functionaliteiten van het Systeem-dynamisch Model Vlaanderen dat ontworpen werd bij VITO. De impacts worden op hoofdlijnen doorgerekend voor tien sociaal-economische en omgevingsthema's. Het grote voordeel van dit rekeninstrument zijn de terugkoppelingen en kruislingse effecten die endogeen worden doorgerekend. Men verkrijgt dus eerder een lange termijn zicht (2050) op veranderingen in het systeem dat een breed gamma van thema's omvat. Het Systeemmodel is een uniek model om na te gaan hoe duurzaam de maatschappij op lange termijn evolueert en dit voor tal van milieudrukindicatoren. Aandachtpunten voor deze doorrekeningpiste zijn:

- De identificatie van relevante indicatoren voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's;
- De betrokkenheid van thematische experten langs de kant van het beleidsdomein en van de modelexperten (VITO);
- Een aantal modelaanpassingen en actualisaties dringen zich op met een analyse interacties en kruiskoppelingen op middellange termijn (5 jaar);
- Afstemming met het referentiescenario van HERMREG is noodzakelijk
- Speciale aandacht voor communicatie is nodig: vertrouwdheid met systeemdenken is nodig voor een goede interpretatie en presentatie van resultaten;
- Een specifiek budget voor de doorontwikkeling en uittesten van het Systeemmodel is vereist;
- De aanpassingen van het Systeem-dynamisch model Vlaanderen vergen de inbreng van een relatief groot aantal experten, gezien de koppelingen van het Systeemmodel met een brede set van Omgevingsthema's die elk specifieke expertise vereisen. Dit vertaalt zich uiteraard in de nood aan een bijkomend budget, tenminste voor zover dit niet binnen de lopende opdrachten van de thema- en modelexperten kan ingepast worden.

5.4.2 Thematische doorrekening: focus op korte en middellange termijneffecten voor een selecte set van Omgevingsthema's

Daar waar de systemische doorrekening vooral aandacht heeft voor de onderlinge (lange-termijn) samenhang en kruiskoppelingen tussen Omgevingsthema's in Vlaanderen, focussen thematische doorrekeningen zich op specifieke impactdrukindicatoren. Zes modellen komen in aanmerking voor dit doorrekeningstraject:

- Milieukostenmodel lucht en klimaat (energie, lucht en klimaat);
- UrbClim (klimaatadaptatie);
- ATMO-Street (lucht en immissies);
- Times (energie);
- Ruimtemodel Vlaanderen (ruimtegebruik, wonen); en
- HERMREG (macro-budgettair).

HERMREG geeft wel impacts weer in termen van CO₂, CH₄, N₂O emissies en energieverbruik, doch het is echter in hoofdzaak een economisch-budgettair model dat, ten minste wat de top-down versie betreft sterk aanleunt met het federaal HERMES-model. De toegevoegde waarde van HERMREG ligt vooral in de berekening van economische en budgettaire effecten van Omgevingsmaatregelen. Voor de milieu, klimaat, energie en ruimtelijke effecten te berekenen dienen de eerste vijf modellen gebruikt te worden.

In tegenstelling tot het Systeem-Dynamisch Model Vlaanderen zijn al voornoemde rekeninstrumenten voor de thematische doorrekening operationeel en actualisaties en aanpassingen zijn reeds gepland en gebudgetteerd binnen lopende opdrachten voor het beleidsdomein Omgeving en/of Vlaamse Overheid. De thematische doorrekeningpiste heeft doch evenzeer een aantal aandachtpunten waarmee bij verdere ontwikkeling rekening moet worden gehouden. We sommen de voornaamste op:

- Bij aanvang dient een duidelijke selectie van relevante impactindicatoren worden gemaakt:
 welke indicatoren zijn relevant en met welk model worden ze best berekend?
- Het referentiescenario voor elk van de modellen dient afgestemd te worden met dit van het HERMREG model, dat op zijn beurt consistent is met dit van het HERMES model van het Federaal Planbureau.
- Een voorbereidende interpretatiestap waarbij vertegenwoordigers van de (studiediensten van de) politieke partijen meer (kwantitatief) detail over de maatregelen geven en ook eerste feedback ontvangen is zeker aangewezen. De interactie met de thema- en modelexperten kan via SPOC's verlopen zoals bij het Federaal Planbureau.
- Samenwerking en afstemming tussen de experten van de verschillende thematische rekentools zijn noodzakelijk voor coherentie en geloofwaardigheid.
- De nodige confidentialiteits- en samenwerkingsprotocols dienen te worden opgesteld.
- Wat middelen betreft is het belangrijk dat binnen de courante referentietaken op bepaalde momenten de doorrekening voorrang kan krijgen.
- Het politiek engagement om op budgettair en indien nodig op wetgevend vlak de krijtlijnen uit te zetten is tevens een belangrijke factor om tot een succesvolle doorrekening te komen.

Net zoals bij de systemische doorrekening is het zaaks tijdig met de voorbereidingen te beginnen. Reeds tijdens de fase van de opmaak van de beleidsprioriteiten en het regeringsprogramma kan met de nodige besprekingen worden begonnen. Vanaf de tweede helft van 2019 kan een coördinatie-cel met eventueel een centrale verantwoordelijke worden aangesteld. In deze periode

kan ook begonnen worden met de uitwerking van een gedetailleerd en praktisch implementatieplan.

5.4.3 Combinatie van de systemische en thematische piste

Een derde doorrekenpiste is de combinatie van zowel de systemische doorrekening als van de thematische doorrekening. Specifieke aandachtspunten voor deze piste zijn:

- De afstemming van de rekentools op vlak van referentiescenario en onderlinge consistentie van de indicatoren;
- Keuze van de indicatoren en het vermijden van overlapping: welke indicatoren worden met het Systeem-dynamisch model berekend en welke met (één van) de themamodellen? Een meerwaarde is in ieder geval dat effecten die met het Systeemdynamisch model berekend zijn vervolgens ook gekoppeld kunnen worden aan de themamodellen wanneer meer (ruimtelijk) detail gewenst is.
- Verschillen in timing bij de aanpassing en actualisatie van rekeninstrumenten: het Systeemdynamisch model Vlaanderen behoeft nog enkele aanpassingen vooraleer het voor de doorrekening van verkiezingsprogramma's kan gebruikt worden terwijl voor de thematische modellen, uitgezonder de bottom-up aanpak van HERMREG, de actualisaties reeds lopen binnen bestaande opdrachten.

5.5 ONTWERPTIJDSLIJN

De praktische uitwerking van de doorrekeningpistes en scenario's hebben we vertaald naar een tijdspad of roadmap op hoofdlijnen. Dit kan de basis vormen voor de uitwerking van een implementatieplan. Tabel 9 geeft de voornaamste stappen weer over een tijdspanne van de nieuwe legislatuur 2019-2024. Reeds in de tweede helft van 2019 zal moeten worden aangevangen met een aantal strategische activiteiten die de noodzakelijke omkadering en krijtlijnen uitzetten voor de verdere uitrol en realisatie in de komende jaren. Zeker in het geval van scenario's twee en drie is een vroege opstart aangewezen gezien de meer tijdsintensieve processen.

We voorzien ook twee effectieve test-doorrekeningen. Deze hoeven niet noodzakelijk uit te gaan van de verkiezingsprogrammapunten van 2019 maar kunnen eigenlijk beter punten van het nieuw regeerprogramma of een ander actueel beleidsvoorstel behandelen. Daardoor wordt zowel de beleidsrelevantie (de baten van de doorrekening) als de nieuwswaarde geoptimaliseerd. Wat dit laatste betreft biedt de doorrekening van een actueel beleidsvoorstel ook een betere testomgeving voor de relaties met de pers en politieke partijen dan een historische maatregel, die louter vanuit technisch oogpunt interessant is¹⁸. De test-doorrekeningen zijn essentieel. Immers tegen 2024 moeten alle rekentools op punt staan, procedures duidelijk uitgelijnd en ingeoefend, communicatiekanalen en -middelen goed uitgewerkt en afgestemd en afspraken gefinaliseerd. 115 dagen voor een doorrekening laat niet veel speling voor optimalisering 'en cour du route'. Daarom stellen we ten minste twee test-doorrekeningen voor.

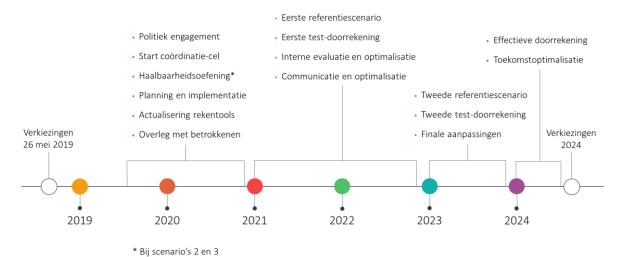
¹⁸ Het is trouwens voor dezelfde redenen dat bij deze studie verkozen werd om te wachten op de partijprogramma's van 2019 en deze te analyseren eerder dan een analyse te maken van de partijprogramma's van 2014.

Tabel 9: Belangrijkste stappen naar een doorrekening van verkiezingsprogramma's voor de drie scenario's tegen 2024

Periode	Activiteit		
2 ^{de} helft 2019 - 2020	Politiek engagement		
	Start coördinatie-cel en aanstelling centrale coördinator		
	Haalbaarheidsoefening andere beleidsdomeinen (1)		
	Uitlijnen praktische planning en implementatie		
	Actualisering rekentools		
	Overleg met betrokkenen: politieke partijen, pers, experten		
	binnen en buiten beleidsdomein		
2021 - 2022	Opmaak eerste referentiescenario		
	Eerste test-doorrekening		
	Interne evaluatie en optimalisatie scope, processen en		
	middelen/rekentools		
	Aftoetsen communicatie en optimalisatie		
2023	Opmaak tweede referentiescenario		
	Tweede test-doorrekening met communicatietraject naar		
	partijen en media		
	Finale aanpassingen aan processen, interne organisatie,		
	actualisering rekentools en protocols en communicatie		
2024	Effectieve doorrekening met team van 20 – 25 medewerkers		
	Evaluatie en optimaliseringen naar de toekomst		

Bron: IDEA Consult en KENTER (1) Enkel voor scenario's 2 en 3.

Figuur 5: Ontwerptijdslijn op hoofdlijnen

Bron: IDEA Consult en KENTER

5.6 AAN DE SLAG

Uit voorgaande analyse mag blijken dat een vrij brede waaier van mogelijke ontwikkelingen voor een effectieve operationalisering mogelijk zijn. De belangrijkste dimensies die de scope, processen en vereiste middelen bepalen zijn:

- de institutionele schaal waarop de doorrekening wordt uitgevoerd;
- het type doorrekening, systemisch dan wel thematisch of beide.

Gegeven de doelstelling en ambitie om een doorrekening van verkiezingsprogramma's op vlak van Omgevingsthema's in Vlaanderen te realiseren en de onderscheiden doorrekeningpistes en scenario's zoals hoger geschetst en gegeven de vier basisvoorwaarden voor een geslaagde doorrekening, zou het ten minste moeten mogelijk zijn om tegen 2024 een doorrekening met beleidsdomein Omgeving te doen in combinatie met de Vlaamse Statistische Autoriteit en dit in overleg met het Federaal Planbureau. Qua institutionele grootte zit deze ontwikkeling tussen scenario 1 en scenario 2; we zouden dit scenario 1+ kunnen noemen. Dit laat toe de doorrekening op de korte en middellange termijn te organiseren, terwijl de andere beleidsdomeinen meer tijd krijgen zich voor te bereiden en tevens van de ervaring van het beleidsdomein Omgeving en de Vlaamse Statistische Autoriteit kunnen profiteren. Ook binnen scenario 1+ ligt de keuze open voor de drie mogelijke doorrekeningpistes.

Onafhankelijk van welk scenario uiteindelijk zal gekozen worden is het noodzakelijk vrij vroeg in het proces de oefening te maken van welke indicatoren voor een doorrekening relevant zijn. Zoals in vorig hoofdstuk aangegeven kan dit best gebeuren vanuit de beschikbaarheid, vertrouwdheid en kennis van rekentools. Deze oefening past in het kader van beleidsvoorbereidend werk en is als dusdanig niet alleen nuttig voor een doorrekening met de focus op het kiezerspubliek en politieke partijen, maar evenzeer voor beleidsanalyses ten behoeve van de Vlaamse overheid. Zoals hoger aangetoond zijn de drie scenario's in deel 5.3 geen keuzemenu waar het één dan wel andere scenario dient gekozen te worden. Zij hebben het voordeel om bij wijze van denkoefening de voor- en nadelen te expliciteren en de condities en implicaties scherper te stellen. Ook bij de keuze van de doorrekeningpistes liggen er nog opties open wat betreft de keuze van modellen bij de thematische doorrekening en de doorontwikkeling van modules in het Systeemmodel Vlaanderen. De uiteindelijke keuze die zal gemaakt worden voor de doorrekening kan ook gebaseerd zijn op een aanpak 'á la carte' waarbij bepaalde elementen van de scenario's worden gecombineerd om gegeven de voorkeuren en mogelijkheden dan te komen tot een haalbare doorrekening.

6 REFERENTIES

- Bolhuis, W. (2018) Van woord tot akkoord. Een analyse van de partijkeuzes in CPBdoorrekeningen van verkiezingsprogramma's en regeerakkoorden, 1986-2017, 259 p.
- Centraal Planbureau (2018) Evaluatie Keuzes in Kaart 2018-2021, 13 p.
- Centraal Planbureau (2017) Keuzes in Kaart 2018-2021. Een analyse van elf verkiezingsprogramma's. Den Haag, 373 p.
- Centraal Planbureau (2013) Evaluatie Keuzes in Kaart 2013-2017, 11 p.
- De Kok, J.L. & Engelen, G. (2013) Haalbaarheidsstudie systeemdynamische modellering en interactie thematische modellering. Studie uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij, MIRA, MIRA/2013/07, VITO, 2013/RMA/R/153, 153 p.
- Decoster, A., De Swerdt, K., Sas, W., Spiritus, K., van der Wielen, W., Vanheukelom, T., & Vanleenhove, P. (2014). Rekening 14-Een Vergelijking tussen de partijprogramma's.
 Eindrapport, 1-114. http://www.andredecoster.be/wp-content/uploads/2014-Decoster-et-al.-Rekening-14-Een-vergelijking-tussen-de-partijprogramma%E2%80%99s-Eindrapport.pdf
- De Kok, J.-L., Viaene, P., Vranckx, S., Vermeiren, K., Engelen, G., Mayeres, I., De Nocker, L.,
 Valkering, P. en Wetzels, W. (2016) Blauwdruk Systeemdynamisch Model Vlaanderen, studie uitgevoerd in opdracht van de Vlaamse Milieumaatschappij, MIRA, MIRA/2016/01, VITO,
 VITO/2015/RMA/R/0367, 142 p.
- De Kok, J.L., Overloop, S. en Engelen, G. (2017) Screening models for integrated environmental planning. A feasibility study for Flanders. Futures 88, 55 68. 2017.
 https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0016328716300441
- Federaal Planbureau (2019) Startnota DC 2019.
 https://www.plan.be/admin/uploaded/201901111049100.DC2019_Startnota_11849_N.pdf
- Planbureau voor de Leefomgeving (2016a) Analyse Leefomgevingseffecten.
 Verkiezingsprogramma's 2017-2021. Startnotitie. Den Haag, 13 p.
- Planbureau voor de Leefomgeving (2016b) Analyse Leefomgevingseffecten.
 Verkiezingsprogramma's 2017-2021. Nadere informatie. Den Haag, 20 p.
- Planbureau voor de Leefomgeving (2017) Analyse Leefomgevingseffecten.
 Verkiezingsprogramma's 2017-2021, Den Haag, 136 p.
- Ros, J. (2017) Methodiek voor de analyse van transitiebeleid. Achtergrondrapport bij 'Analyse leefomgevingseffecten Verkiezingsprogramma's 2017-2021. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving, 25 p.
- Vlaamse Overheid (2019) Bijdrage van de Vlaamse administratie aan het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024, Departement Kanselarij en Bestuur, 45 pp. https://www.vlaanderen.be/publicaties/bijdrage-van-de-vlaamse-administratie-aan-het-regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024-1
- Wet van 22 mei 2014 betreffende de doorrekening door het Federaal Planbureau van de verkiezingsprogramma's van de politieke partijen bij de verkiezing voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, zoals gewijzigd door de wet van 30 juli 2018, officieuze coördinatie

7 LIJST VAN AFKORTINGEN EN TERMEN

Afkorting	Betekenis	
BaU	Business as usual, ook wel referentiescenario of basisscenario	
Bbp	Bruto binnenlands product	
BTW	Belasting op de toegevoegde waarde	
CH ₄	Methaan	
CO ₂	Koolstofdioxide	
СРВ	Centraal Planbureau (Nederland)	
DC2019	Doorrekening – Chiffrage 2019	
EC	Elementaire koolstof (dieselroet)	
ECN	Energieonderzoek Centrum Nederland	
ETS	Europees Emission Trading System	
FPB	Federaal Planbureau (België)	
MAP	Mestactieplan	
MNP	(Voormalig) Milieu en Natuurplanbureau (Nederland)	
N_2O	Distikstofdioxide – lachgas	
NO ₂	Stikstofdioxide	
NEV	Nationale Energieverkenning	
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving (Nederland)	
PM ₁₀	Fijn stof met een deeltjesgrootte kleiner dan 10 μm	
PM _{2.5}	Fijn stof met een deeltjesgrootte kleiner dan 2,5 μm	
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau (Nederland)	
SPOC	Single Point of Contact	
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek	
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij	
VPO	Vlaams Planbureau voor Omgeving	
VROM	(Voormalig) Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en	
	Milieubeheer (Nederland)	
Term	Uitleg	
Korte termijn	Een termijn van 1 tot 2 jaar	
Middellange termijn	Een termijn van 2 tot 5 jaar	
Lange termijn	Een termijn langer dan 5 jaar	

BIJLAGEN

8 BIJLAGE 1: OVERZICHT UITGEVOERDE INTERVIEWS

We wensen uitdrukkelijk de volgende personen te bedanken voor hun bereidheid en tijd om hun ervaringen, visies en opinies te delen.

Naam	Functie	Organisatie	
Benjamin Dalle	Directeur CEDER	CEDER, CD&V	
André Decoster	Professor – Departement	KU Leuven	
	Economie, KU Leuven		
Marlies Fret	Studiedienst Groen,	Groen	
	beleidsmedewerker ruimtelijke		
	ordening en mobiliteit		
Inti Ghysels	Hoofd studiedienst sp.a	Sp.a	
Bart Hertveldt	SDDS Coördinator – Project	Federaal Planbureau	
	DC2019		
Hans Hilbers	Programmaleider Verkeer en	Planbureau voor de	
	Vervoer van het Planbureau voor	Leefomgeving, Nederland	
	de Leefomgeving		
Thomas Leys	Coördinator politieke studiedienst	Open Vld	
	Open Vld		
Lieven Meert	Medewerker studiedienst sp.a	Sp.a	
Annelore Nys	Studiedienst Groen,	Groen	
	beleidsmedewerker landbouw,		
	milieu, klimaat en natuur		
Bart Vandenberghe	Adjunct-directeur CEDER en	CEDER, CD&V	
	adviseur macro-economie en		
	begroting		
Wouter Vermeersch	Studiedienst Vlaams Belang	Vlaams Belang	
Jan Verschooten	Commissaris-adjunct van het	Federaal Planbureau	
	Federaal Planbureau		

9 BIJLAGE 2: THEMA'S EN INDICATOREN PBL NEDERLAND

In de analyse van de effecten van de verkiezingsprogramma's op de leefomgeving door het PBL in Nederland uit 2017 werden volgende thema's en indicatoren doorgerekend:

Thema/indicator	Uitdrukking indicator (kwantitatief, tenzij aangegeven)	Model	Opmerking	
Mobiliteit en bereikbaarheid				
Mobiliteit	Aantal autokilometers op het wegennet (personen, bestel- en vrachtwagens), aantal reizigerskilometers per trein/tram/bus/metro en het aantal afgelegde kilometers langzaam verkeer (lopen en fietsen)	Dynamo en LMS, rekenregels uit literatuur	Beeld van de verandering in de omvang en samenstelling van de mobiliteit in Nederland	
Bereikbaarheid	Files (aantal voertuigverliesuren op het hoofdwegennet), reistijdbaten, het welvaarteffect van vraag verandering en de verandering in de bereikbaarheid van arbeidsplaatsen	Dynamo en LMS, rekenregels uit literatuur		
Emissies mobiliteit	Verandering in CO ₂ -emissies van binnenlands verkeer en vervoer (kwantitatief) Effect op de Nox en fijnstof (PM10) door verkeer en vervoer en effect op geluidshinder en verkeersveiligheid (kwalitatief)	Dynamo en LMS, rekenregels uit literatuur	Zie ook energie en klimaat voor internationale luchtvaart en scheepvaart	
Kosten transportmaatregelen	Verandering in nationale (kosten voor de overheid, huishoudens en bedrijven) door maatregelen binnnen mobiliteit en bereikbaarheid		Materiële kosten en kostenbesparingen door maatregelen. Investeringskosten, onderhouds en beheerskosten, brandstofkosten en uitvoeringskosten	
Landbouw en Natuur				
Broeikasgasemissies landbouw	Emissies ten gevolge van de omvang van de veestapel, het voerrantsoen, de mestaanwending en -vergisting (methaan en lachgas) en CO ₂ emissies door landgebruik en uit de glastuinbouw	NEMA voor landbouw, vereenvoudigd (Vonk et al., 2016)	Niet ETS. Zie ook bij energie en klimaat	
Ammoniakemissie landbouw	Emissies van NH3 uit mest, stallen, opslag, bij het uitrijden, bij de weidegang en bij gebruik van kunstmest	NEMA voor landbouw, vereenvoudigd (Vonk et al., 2016)	Ammoniak draagt bij aan stikstofdepositie	
Mestafzet buiten de Nederlandse landbouw	Hoeveelheid mest die buiten de landbouw afgezet wordt (verwerking en afzet)	NEMA voor landbouw, vereenvoudigd (Vonk et al., 2016)	Maat voor de grondgebondenheid van de veehouderij	
Biodiversiteit	Percentage duurzaam beschermde VHR-soorten (broedvogels, dagvlinders en vaatplanten) met onderscheid tussen agrarisch gebied en natura 2000 gebieden. Voor natuurgebieden: ook maatregelen die stikstofdepositie terugdringen (uit landbouw of mobiliteit). Ook analyse van de neveneffecten op biodiversiteit van landgebruiksmaatregelen voor klimaat	Metanatuurplannermodel (Van der Hoek et al. 2017) en expertkennis	Geen aquatische biodiversiteit	
Kosten van landbouw- en natuurmaatregelen	Verandering in nationale kosten		Materiële kosten en kostenbesparingen door maatregelen. Investeringskosten, onderhouds en beheerskosten, brandstofkosten en uitvoeringskosten	
Energie en klimaat				
Emissie van broeikasgassen in 2030	Emissies van broeikasgassen op NL grondgebied uitgesplitst naar sectoren (industrie en energie, gebouwde omgeving, verkeer en vervoer, landbouw en natuur. Ook directe EU-brede emissie- effecten in het ETS (inzicht in grensoverschrijdende effecten van elektriciteitsproductie) en effect op de mondiale emissies van broeikasgassen	en ECN, recente studies van Daniëls & Koelemeijer	ETS en niet ETS	
Kosten emissiereductiemaatregelen broeikasgassen	Verandering in nationale kosten (investerings-, brandstof- en operationele kosten uitgesplitst naar industrie en energie en gebouwde omgeving	Aansluitend op definities van de milieukostenmethodiek van VROM		
Bijdrage aan het energietransitieproces	Mate waarin maatregelen opties aanreiken die bijdragen aan de energietransitie en in welke mate ze effect hebben (kwalitatief)	Ros, 2017		

Bron: Planbureau voor de Leefomgeving (2017) Analyse Leefomgevingseffecten. Verkiezingsprogramma's 2017-2021, Den Haag, 136 p.

10 BIJLAGE 3: OVERZICHT RELEVANTE MAATREGELEN

In deze bijlage tonen we een overzicht van de maatregelen uit de verkiezingsprogramma van de zes grootste politieke partijen die betrekking hebben op omgevingsthema's. Voor elk van de omgevingsthema's (zie tabel 1) geven we de maatregelen per partij weer.

De methodologie voor de selectie van deze maatregelen beschreven we in hoofdstuk 4.2.

Per maatregel werd ook aangeduid hoe groot het aandeel van deze maatregel is ten opzichte van de volledige tekst ('coverage'). Let wel, dit is enkel ter illustratie. Voor de meting van het gewicht van de thema's hanteerden we het aandeel van de omgevingsmaatregelen ten opzichte van andere maatregelen, en dus niet ten opzichte van de volledige tekst.

10.1 BODEM EN GROND

10.1.1 CD&V

Reference 1 - 0,04% Coverage

In landbouwgebieden met veel droogtegevoelige gewassen, zoals groenten en aardappelen, willen we bufferbekkens aanleggen om oppervlaktewater op te vangen in periodes van neerslagoverschot. Op deze manier worden bijkomende watervoorraden gecreëerd die ingezet kunnen worden voor irrigatie van gewassen in droge periodes. De vertraagde afvoer van het water zorgt bovendien voor denitrificatie, waardoor de hoeveelheid stikstof die in het watersysteem terecht komt, beperkt wordt.

Reference 2 - 0,06% Coverage

Met het zesde mestactieplan (MAP6) engageren we ons om de nutriëntenverliezen in land- en tuinbouw verder te verminderen zodat de waterkwaliteit na een periode van stagnatie opnieuw in lijn komt met de Europese langetermijndoelstellingen. We kiezen voor een aanpak die de economische activiteit loskoppelt van de milieukundige impact. Dit doen we door de implementatie van en de controle op de maatregelen van het mestbeleid te verbeteren. In de gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende verbeterd is, worden bijkomende maatregelen genomen, gedifferentieerd in functie van de doelafstand. Vier principes zijn richtinggevend: bemesting met de juiste mestsoort, op het juiste tijdstip, volgens de juiste bemestingstechniek en in de juiste dosis.

Reference 3 - 0,04% Coverage

We erkennen het belang van een evenwichtige bodemhuishouding. Gezonde bodems zijn essentieel voor de landbouw en leveren op een duurzame manier gewassen aan hoge opbrengsten per hectare. Bovendien is de bodem belangrijk om klimaatverandering tegen te gaan. Graslanden in het bijzonder zijn geschikt voor de opslag van koolstof. Een hoger koolstofgehalte leidt tot minder erosie. Maatregelen in het bodem- en waterbeleid mogen elkaar daarom niet tegenwerken en moeten, naast voor de stikstof- en fosfaatproblematiek, ook aandacht hebben voor de koolstofhuishouding van de bodem.

Reference 4 - 0,06% Coverage

Bodemsanering moet gebeuren in functie van de herwaardering van gebieden. Voor alle historische bodemverontreinigingen moet tegen 2036 minstens de sanering gestart zijn. Een diepgaand bodemsaneringsbeleid, met de focus op 'brownfields' (verwaarloosde en industrieel vervuilde gronden) biedt kansen om de schaarse ruimte beter te benutten. We gaan verder op de ingeslagen weg van de 'brownfieldconvenanten'. Niet rendabel saneerbare terreinen, zogenaamde 'blackfields', moeten met overheidsmiddelen worden gesaneerd. Terreinen met een acuut risico en waar de nieuwe bestemming al van bepaald is, hebben voorrang. Via het recent opgerichte interfederale Premazfonds kunnen we eindelijk (particuliere) saneringen van bodemverontreiniging veroorzaakt door lekkage van stookolietanks ondersteunen.

Reference 5 - 0,05% Coverage

Om de impact van de land- en tuinbouw op de omgeving te verkleinen, moet preciezer worden omgegaan met water, bodem, nutriënten en plantbeschermingsmiddelen. Gezonde bodems zijn essentieel voor de landbouw en leveren op duurzame gewassen aan hoge opbrengsten per hectare. Bovendien speelt de bodem een belangrijke rol in de strijd tegen klimaatverandering, door de opslag van koolstof. Graslanden in het bijzonder zijn hier erg geschikt voor. CD&V wil dan ook behoud van grasland stimuleren. Daarnaast leidt een hoger koolstofgehalte tot minder erosie. We willen maatregelen die bijdragen aan een betere koolstofhuishouding van de bodem, zonder bijkomende stikstof- en fosfaatverliezen te veroorzaken.

Reference 6 - 0,06% Coverage

Met het zesde mestactieplan (MAP6) engageren we ons om de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw verder te verminderen. Zo komt de waterkwaliteit, na een periode van stagnatie, opnieuw in lijn met de Europese doelstellingen. We kiezen voor een aanpak die de economische activiteit loskoppelt van de milieukundige impact. Dit doen we door de implementatie van en de controle op het mestbeleid te verbeteren. Daarnaast worden bijkomende maatregelen genomen in de gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende verbeterd is, gedifferentieerd in functie van de doelafstand. Vier principes zijn richtinggevend: bemesting met de juiste mestsoort, op het juiste tijdstip, volgens de juiste techniek en in de juiste dosis.

10.1.2 Groen

Reference 1 - 0,05% Coverage

We schakelen een versnelling hoger om brownfields, terreinen die door de aanwezige bodemverontreiniging niet meer gebruikt worden, proper te maken. Op die manier pakken we historische bodemvervuiling aan en beschermen we tegelijkertijd maagdelijk terrein tegen ontwikkeling (zogenaamde greenfields).

Reference 2 - 0,03% Coverage

Pesticiden zoals glyfosaat en neonicotinoïden verbieden we, zowel in bermen, op sportvelden als thuis. Voor de landbouw rollen we een afbouwschema uit. We ijveren voor een volledig pesticidenvrije land- en tuinbouw.

Reference 3 - 0,07% Coverage

Boeren zijn verantwoordelijk om de landbouwbodems die ze bewerken vruchtbaar te houden. We pakken de problematiek van overbemesting aan, stimuleren kringlopen met organische mest en maken komaf met kunstmest. Zo verbeteren we de bodem. Om modderstromen en

overstromingen te vermijden, beschermde soorten kansen te geven en bijen en hommels te beschermen, leggen we regionale teelt- en grondbewerkingbeperkingen op.

10.1.3 N-VA

Reference 1 - 0,02% Coverage

In het kader van het klimaatbeleid dringen we de koolstofverliezen uit landbouwbodems terug. Onder andere waardevolle graslanden spelen daar een belangrijke rol in.

Reference 2 - 0,01% Coverage

We sturen het erosiebeleid bij, met als uitgangspunt het principe "de vervuiler betaalt".

Reference 3 - 0,05% Coverage

Brownfieldterreinen hergebruiken is veel interessanter dan nieuwe gronden aan te snijden ten koste van natuur of landbouw. We zetten bijkomend in op sanering van verontreinigde gronden die een potentieel op herontwikkeling hebben en onderzoeken het potentieel tot ontginning en herontwikkeling van goed gelegen oude stortplaatsen.

10.1.4 Open VLD

Reference 1 - 0,29% Coverage

Ondanks de vele investeringen in riolering en waterkwaliteit blijven de uitdagingen groot. We kijken of en op welke manier we middelen efficiënter kunnen inzetten. Het nieuwe mestactieplan zet de gebiedsgerichte aanpak nog meer door en zet in op betere begeleiding van de landbouwers bij het mestbeheer. Het is ook in het belang van de landbouwers dat de objectieven van het nieuwe mestactieplan (MAP) 6 worden gehaald. Daarom zetten we in op periodieke evaluaties en een strikte handhaving. Wie de regels negeert of bewust overtreedt hypothekeert de toekomst van de welwillende en goed menende boeren. Tegen deze zogenaamde spelbrekers treden we krachtdadig op. Binnen het nieuwe plan zetten we in op een aanpak op maat, waarbij diegenen die het goed doen beloond worden. Het is ondertussen ook duidelijk dat onder andere het gebruik van teveel kunstmest mede aan de basis ligt van de problemen. In MAP6 wordt gefocust op het oordeelkundig gebruik van kunstmest en wordt een monitoring op het gebruik voorzien. Noord-Franse en Waalse landbouwers zijn vragende partij voor Vlaamse mest. We pleiten er bij Europa voor dat onbewerkte mest eenvoudiger van Vlaanderen naar Wallonië en over de grens kan.

10.1.5 Sp.a

Reference 1 - 0,02% Coverage

Schadelijke stoffen die in onze landbouwgebieden gebruikt worden en schadelijk zijn voor natuur, milieu en de volksgezondheid moeten verboden worden.

10.2 DIERENWELZIJN

10.2.1 CD&V

Reference 1 - 0,04% Coverage

De plaats van het dier in onze samenleving is veranderd. We hechten meer belang aan de bescherming en het welzijn van dieren. Geen enkel dier mag nutteloos omkomen, verminkt worden, letsels ondergaan of in omstandigheden gehouden worden die tot gestoord gedrag leiden. CD&V benadrukt eveneens de sociale rol van het dier: een dier brengt mensen samen, is altijd wel iemands trouwste vriend en heeft positieve effecten op de gezondheid. Sensibilisering omtrent dierenwelzijn blijft belangrijk voor mensen die een gezelschapsdier houden en binnen de veeteelt en fokkerijen.

Reference 2 - 0,02% Coverage

Dierproeven dienen beperkt te blijven tot het strikt noodzakelijke en dienen in zo goed mogelijke en respectvolle omstandigheden voor het dier te worden uitgevoerd. De overheid moet onderzoek naar alternatieven mee financieren en ondersteunen.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Foie gras- en pelsdierhouderijen werden afgelopen legislatuur verboden. CD&V zal toezien op de instandhouding van dit verbod en op de correcte uitvoering van het uitdoofscenario voor de betrokken bedrijven.

Reference 4 - 0,01% Coverage

Voor de hondenkweek wenst CD&V het regionale karakter te versterken en de verkoop van puppy's van Belgische fokkers te promoten

Reference 5 - 0,01% Coverage

Bij de mogelijkheden tot uitzondering op het recent ingevoerde totaalverbod voor vuurwerk stimuleert CD&V zowel bij overheid als particulieren het gebruik van geluidsarm vuurwerk.

Reference 6 - 0,01% Coverage

We steunen de uitbouw van een netwerk van kwaliteitsvolle asielen naar het voorbeeld van de 'Stichting Paarden in Nood'

Reference 7 - 0,03% Coverage

Van zodra dat het detectiesysteem voor berengeur aan de slachtlijn foutloos op punt staat en het dus niet langer noodzakelijk is om jonge biggen te castreren, ijvert CD&V voor een verplichte implementatie. De handhaving van de strenge wetgeving is enkel mogelijk als er voldoende middelen worden ingezet voor gerichte inspecties in slachthuizen, asielen, laboratoria en bij fokkers

Reference 8 - 0,02% Coverage

Tot slot dient het parket meer aandacht te besteden aan de vervolging van inbreuken op de dierenwelzijnswetgeving. Vooral op het vlak van de handhaving van dierenwelzijnsproblemen bij gezelschapsdieren moet er een trendbreuk komen.

Reference 9 - 0,01% Coverage

Tot slot pleit CD&V voor innovatie en onderzoek om het dierenwelzijnsniveau steeds te verbeteren, denk maar aan de geslachtsbepaling van kuikens in het ei.

10.2.2 Groen

Reference 1 - 0,04% Coverage

We pakken dierenmishandeling streng aan. De pakkans voor dierenbeulen moet omhoog. We investeren in de uitbouw van een cel van dierenpolitieagenten. Er komen strengere straffen voor dierenmishandeling en -verwaarlozing.

Reference 2 - 0,04% Coverage

Dieren hebben recht op een respectvolle behandeling. We geven landbouwdieren meer bewegingsruimte: in en buiten de stal. Landbouwdieren worden zo gehouden dat zij soorteigen gedrag kunnen vertonen. Dat kan alleen maar als de veestapel drastisch afneemt.

Reference 3 - 0,04% Coverage

Nodeloze en verminkende martelpraktijken zoals onverdoofd castreren van jonge varkens, knippen van eenden en kippen of het verhakselen van zogenaamde onnuttige kuikens leggen we aan banden. Wrede dwangvoedermethodes verbieden we.

Reference 4 - 0,07% Coverage

Het slachtproces moet gebeuren met respect voor dierenwelzijn. Slachten zonder volledige bedwelming kan niet. Veetransporten leggen we aan banden: vier uur is het maximum. Dierenartsen die de slachthuizen controleren, moeten volledig onafhankelijk zijn en meer bevoegdheden krijgen om in te grijpen wanneer er wantoestanden opduiken. Verder investeren we in opleiding van medewerkers en een betere infrastructuur voor de dieren.

Reference 5 - 0,04% Coverage

We binden de strijd aan tegen malafide hondenhandelaars. We controleren de invoer van jonge puppy's strenger. Zolang er geen bijkomende Europese regelgeving is, verhogen we de controlecapaciteit op het terrein en zetten we in op registratie en identificatie.

Reference 6 - 0,04% Coverage

We faseren dierenproeven uit en investeren in proefdiervrije alternatieven. Dierproeven laten we enkel nog tijdelijk toe zolang het de enige manier is om substantiële verbetering van de volksgezondheid te bereiken. Proeven op primaten verbieden we met onmiddellijke ingang.

Reference 7 - 0,02% Coverage

We verbieden import, doorvoer en verkoop van alle soorten bont. Ook de import en verkoop van reptielenleer verbieden we.

Reference 8 - 0,04% Coverage

Wilde dieren zijn geen huisdieren. We stellen een beperkte positieve lijst op van dieren die geschikt zijn om als huisdier te houden. We zetten ons in tegen de stroperij van en handel in wilde dieren en planten, dat zowel in binnen- als buitenland.

Reference 9 - 0,03% Coverage

Jacht is geen sport. Wanneer er geen alternatieven zijn, is beheersjacht onder strenge voorwaarden toegestaan bij ernstige schade of bedreiging van de volksgezondheid of veiligheid.

Reference 10 - 0,10% Coverage

We moeten opnieuw leren samenleven met wilde dieren zoals vossen, wolven en meeuwen. Door gerichte sensibilisatiecampagnes maken we mensen enthousiast voor wilde dieren die zich (opnieuw) vestigen in onze regio. We rollen pilootprojecten rond samenleven met wilde dieren uit met middelen van het jachtfonds, zoals een tijdelijk jachtverbod op vossen. We zetten in op preventieve maatregelen om schade door wilde dieren te vermijden. We investeren in nieuwe beheertechnieken, overleg en onderzoek. Wilde dieren mogen niet worden verstoord tijdens kwetsbare periodes: draag-, rui-, broed- en zoogtijd.

Reference 11 - 0,01% Coverage

We nemen dierenrechten op in de Grondwet.

10.2.3 N-VA

Reference 1 - 0,04% Coverage

e voorkomen dierproeven zoveel mogelijk. We investeren volop in alternatieven zodat we dierproeven maximaal kunnen vermijden of vervangen door wetenschappelijke methodes. We starten een ronde tafel met de sector om een concreet actieplan uit te werken om dierenproeven geleidelijk af te bouwen.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Vlaanderen blijft ijveren voor een verbod op de chirurgische castratie van biggen.

Reference 3 - 0,02% Coverage

We verbieden het gebruik van kooisystemen voor kippen. We bekijken samen met de landbouwsector de meer diervriendelijke alternatieven voor de huidige kooien.

Reference 4 - 0,02% Coverage

Dierenwelzijn krijgt meer gewicht bij het toekennen van landbouwinvesteringssubsidies voor de bouw van stallen.

Reference 5 - 0,01% Coverage

Vlaanderen vraagt aan alle gemeenten zich aan te sluiten bij een erkend dierenasiel.

Reference 6 - 0,02% Coverage

Vlaanderen verhoogt de handhaving inzake het ter beschikking zijn van schuilelementen voor dieren in de wei als de weersomstandigheden dit vragen.

Reference 7 - 0,04% Coverage

De N-VA wil meer Europese uitwisseling van beste praktijken en kennis inzake dierenwelzijn. We ijveren verder voor een Europees registratiesysteem om de handel in gezelschapsdieren beter te monitoren en sneller te kunnen ingrijpen waar nodig.

Reference 8 - 0,03% Coverage

We moeten alles in het werk stellen zodat wilde dieren in gevangenschap zoveel mogelijk hun natuurlijk gedrag kunnen vertonen. We bootsen zoveel mogelijk de natuurlijke leefomgeving van dieren na.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We kiezen voor een uitdoofbeleid op termijn voor het houden van dolfijnen in gevangenschap. Ook het gebruik van kermispony's is iets wat geleidelijk zal uitdoven.

Reference 10 - 0,04% Coverage

De fokkerijreglementering voor honden, op dit moment een exclusieve bevoegdheid van de Minister van Landbouw, moet onder de bevoegdheid van de Minister van Dierenwelzijn komen. Bovendien beperken we het aantal honden- en kattenrassen waarmee een kweker mag kweken.

Reference 11 - 0,03% Coverage

We transformeren de Inspectie Dierenwelzijn in een echte Dierenpolitie. De Dierenpolitie krijgt een zichtbare aanwezigheid in Vlaanderen en zal kordater kunnen optreden door het opleggen van hogere boetes.

Reference 12 - 0,03% Coverage

Elke Politiezone in Vlaanderen moet een expert hebben voor alles wat te maken heeft met Dierenwelzijn. Deze verantwoordelijke fungeert als intern en extern aanspreekpunt.

Reference 13 - 0,05% Coverage

De N-VA ijvert voor een herziening van de Europese reglementering van het transport van levende dieren. Het grootste probleem vormen de transporten naar slachthuizen. Zo moet de maximale transportduur absoluut worden ingekort en zouden we op termijn moeten evolueren naar transport van vlees in koelwagens i.p.v. transport van levende dieren.

Reference 14 - 0,04% Coverage

Het beleid moet weerspiegelen dat de maatschappelijke gevoeligheid voor dierenwelzijn toegenomen is in Vlaanderen. We onderzoeken hoe we dierenwelzijn het beste een plaats kunnen geven in de Grondwet, in navolging van deze evolutie binnen onze samenleving.

Reference 15 - 0,01% Coverage

Er komt ook een Vlaamse Codex voor Dierenwelzijn.

10.2.4 Open VLD

Reference 1 - 0,10% Coverage

Elke vorm van dierenmishandeling moet bestraft worden. We investeren in een controle- en handhavingsbeleid en streven naar een gelijke mate van gestrengheid voor alle actoren op het terrein. Ook illegale handel en import van dieren moet bestreden worden. Daarnaast streven we naar een verbetering van de omstandigheden van transport van levende dieren en streven we naar een beleid dat lange transporten vermijdt.

Reference 2 - 0,11% Coverage

We kijken nauwgezet toe op de naleving van de geldende verplichtingen voor het fokken van honden en katten, zowel bij particuliere als professionele fokkers, en zorgen voor een strenge controle op alle vormen van import van pups en volwassen honden uit het buitenland. We promoten het adopteren van honden vanuit binnenlandse asielen. Daartoe ontwikkelen we een beleid dat de werking van asielen ondersteunt en gestoeld wordt op een financieel leefbare basis.

Reference 3 - 0,10% Coverage

We werken aan een strategie rond het terugdringen van dierenproeven volgens het 3V-principe, dat gebaseerd is op het verminderen, vervangen en verfijnen van proeven op dieren. Ook Europa moet systematisch maatregelen in overleg neemt om het dierenwelzijn te garanderen én, waar dat relevant is, het dierenwelzijn meeneemt in bi- en multilaterale onderhandelingen over handelsovereenkomsten met niet Europese landen.

Reference 4 - 0,09% Coverage

In overleg met de betrokken subsectoren en met respect voor hun internationale concurrentiepositie zoeken we naar vooruitstrevende huisvestingsmethodes die de levenskwaliteit van nutsdieren verhogen. We houden onze blik op de toekomst en geven alle kansen aan de ontwikkeling van 'kweekvlees', waarbij vlees technologisch kan worden ontwikkeld op basis van een stamcellencultuur.

10.2.5 Sp.a

Reference 1 - 0,04% Coverage

De veestapel moet krimpen. We gaan voor een warme sanering, een sanering met de nodige sociaal correcte vergoedingen, en een afbouw van de industriële veehouderij door een bouwstop van te grote varkens-, kippen- en kalkoenstallen. De stallenbouw voor vee, varkens en pluimvee wordt gekoppeld aan het principe van 'staldering': nieuwe stallen kunnen pas gebouwd worden als elders stalruimte verdwijnt.

Reference 2 - 0,02% Coverage

We vormen de gekoppelde steun voor zoogkoeien om naar een stimuleringsbeleid met economische incentives voor veehouders die met extensieve begrazing blijvend en waardevol grasland valoriseren.

Reference 3 - 0,03% Coverage

In alle publieke voorzieningen - onder meer in scholen, ziekenhuizen, rusthuizen, sociale restaurants, lokale wijk- en dienstencentra, waar eten wordt geserveerd, kiezen we resoluut voor duurzame, lokaal geproduceerde voeding. We zijn voor het inpassen van 1 veggiedag per week in scholen en overheidsrestaurants.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We verbieden het verhakselen en vergassen van eendagskuikentjes en willen op Europees niveau de dierentransporten herleiden tot een maximum van 8 uur.

Reference 5 - 0,09% Coverage

De leefomstandigheden voor dolfijnen en andere zeezoogdieren in gevangenschap moeten verbeteren. De bestaande wettelijke minimale huisvestingsnormen moeten sluitend omschreven en geactualiseerd worden conform het advies van de raad van dierenwelzijn. De kweekprogramma's met dolfijnen en de import van gekweekte dolfijnen moeten verboden worden. Het verbod op de vestiging van nieuwe dolfinaria blijft gehandhaafd. Op deze manier werken we naar een uitdoofscenario van dolfijnen in gevangenschap. We tolereren geen circus met dolfijnen. Dolfinaria moeten evolueren naar educatieve centra waar de nadruk ligt op sensibilisering i.p.v. entertainment. Dolfinaria worden objectief, extern en regelmatig gecontroleerd. Zelfregulering vanuit de sector is uit den boze. Een nauwere samenwerking met de lokale en bovenlokale overheid is aangewezen.

Reference 6 - 0,03% Coverage

We kanten ons formeel tegen proeven op dieren waarvoor alternatieven bestaan. We pleiten voor een Europees label waardoor duidelijk wordt gemaakt bij welke producten er gebruik is gemaakt van testen op dieren. Het voedselagentschap en volksgezondheid moeten hier strenger op toezien en daarvoor de nodige slagkracht krijgen

Reference 7 - 0,01% Coverage

We vinden dat het slachten van dieren onder verdoving moet gebeuren met respect voor het grondwettelijk recht op vrijheid van godsdienst.

Reference 8 - 0,02% Coverage

De bescherming van dieren met gevoelsvermogen wordt in de grondwet ingeschreven. Dierenmishandeling moet leiden tot schorsing of intrekking van de vergunning en tot strafrechtelijke vervolging.

10.2.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,02% Coverage

Er moeten strengere straffen en hogere boetes komen voor dierenmishandeling en - verwaarlozing.

Reference 2 - 0,02% Coverage

Een levenslang houdverbod opleggen aan mensen en bedrijven die dieren meermaals mishandelden of verwaarloosden.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Vlaams Belang pleit ervoor dat in elke stad en gemeente een dienst Dierenwelzijn wordt opgericht. Deze dienst moet beschikken over een eigen meldpunt.

Reference 4 - 0,04% Coverage

Bovendien dient in alle politiezones minstens een inspecteur te worden opgeleid tot een deskundige inzake dierenwelzijn zodat effectief processen-verbaal worden opgesteld die leiden tot gerechtelijke vervolging.

Reference 5 - 0,04% Coverage

Er moet een noodnummer voor dierenmishandeling komen dat 7 dagen per week en 24 uur per dag bereikbaar is. Na een melding, zal een medewerker van de centrale de melding registreren en doorgeven aan de dierenpolitie.

Reference 6 - 0,02% Coverage

Totaalverbod op het onverdoofd slachten, ook in Brussel waar de onverdoofde slacht nog wél toegelaten is.

Reference 7 - 0,01% Coverage

Betere ondersteuning van dierenasielen.

Reference 8 - 0,01% Coverage

Meer investeren in alternatieven voor proefdierenonderzoek.

Reference 9 - 0,02% Coverage

De invoer van buitenlandse puppy's moet in samenwerking met de ons omringende landen strenger worden gecontroleerd.

Reference 10 - 0,01% Coverage

Illegale dierenhandel via internet dient te worden opgespoord en aangepakt.

Reference 11 - 0,02% Coverage

Voor de aanschaf van bepaalde dieren moet een bedenktijd worden ingevoerd om impulsaankopen tegen te gaan.

Reference 12 - 0,02% Coverage

Actief beleid tegen landen die dierenmishandeling of stroperij op beschermde dieren toestaan

Reference 13 - 0,03% Coverage

Er moet een import- en handelsverbod voor alle in het wild levende gevangen dieren ingevoerd worden. Opsporing en handhaving van de illegale handel in bedreigde diersoorten moet worden geïntensiveerd.

Reference 14 - 0,01% Coverage

Verplicht cameratoezicht in alle slachthuizen om wantoestanden te voorkomen

10.3 ENERGIE

10.3.1 CD&V

Reference 1 - 0,04% Coverage

Het EPC+, het nieuwe energieprestatiecertificaat sinds 2019, moet een belangrijke bron van objectieve informatie over de woning worden, zowel qua energieprestatie als qua woningkwaliteit (zoals dat het geval is op het conformiteitsattest). Daarnaast moeten het financiële instrumentarium en het informatieve EPC+ op elkaar afgestemd worden. Enkel zo kan het EPC+ haar rol spelen bij de prijsbepaling. We controleren de kwaliteit van de EPC+-attestering.

Reference 2 - 0,02% Coverage

Energie- en waterarmoede zorgen ervoor dat mensen hun levenskwaliteit geschaad wordt. We verlengen de winterperiode waarin afsluitingen van energie verboden zijn standaard tot en met het einde van maart, zodat dit niet jaarlijks verlengd moet worden. Hierdoor vermijden we dat mensen letterlijk in de kou blijven staan.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Het stookoliefonds vormen we om tot een verwarmingsfonds zodat, naast de bestaande regelingen voor elektriciteit, gas en stookolie, ook wie via andere bronnen (bv. pellets of steenkool) zijn woning verwarmd een tussenkomst kan krijgen.

Reference 4 - 0,07% Coverage

We voorzien, rekening houdend met de technische mogelijkheden, een minimale levering van drinkwater, na LAC-advies, als minder ingrijpende stap dan een afsluiting in geval van wanbetaling.

We streven naar duidelijke facturen en afrekeningen. Een eerste aanmaning mag niet leiden tot extra kosten. We bekijken hoe we zij die recht hebben op het sociaal tarief beter en ruimer kunnen afbakenen in het kader van sociale versterkingen en in overeenstemming brengen met het statuut 'beschermde klant'. De sociale tarieven moeten vlot toegekend worden en retroactief gelden wanneer dit te wijten is aan trage overheidsadministraties, zoals bv. recent gerealiseerd werd bij de erkenning van een handicap. Om een menswaardig bestaan te garanderen voor alle gezinstypes laten we de minimumlevering van tien ampère herberekenen naar de noden van vandaag. We maken ze gezinsgemoduleerd, zodat ook grotere gezinnen kunnen voorzien in hun basisnoden.

Reference 5 - 0,04% Coverage

De overheid heeft een voorbeeldrol in de verduurzaming van haar eigen gebouwenpatrimonium. Een jaarlijkse reductie met 2,09% van het primair energieverbruik is een minimum voor alle overheidsniveaus. Bijzondere aandacht moet gaan naar private kantoorgebouwen die we met het instrument van esco-contracten15 aanzetten tot efficiënter energieverbruik. Binnen de vijf jaar na aankoop moet dit type gebouwen een minimumaantal grondige gebouwschil- of verwarmingsmaatregelen ondergaan hebben, zoals het Klimaatplan 2021-2030 voorziet.

Reference 6 - 0,03% Coverage

Er moet een energieprestatiecertificaat (EPC) komen voor grote niet-woongebouwen. De grote kantoorgebouwen moeten tegen 2025 allemaal over een EPC beschikken en dit EPC moet ook een masterplan voor de renovatie tot een klimaatneutraal gebouw in uiterlijk 2050 bevatten. Grote overheidsgebouwen zouden het goede voorbeeld moeten geven en in 2040 al klimaatneutraal zijn. Er komt een duidelijke kalender voor een minimaal te behalen energielabel.

Reference 7 - 0,10% Coverage

Bij de residentiele woningen staan we voor een immense uitdaging. Tegen 2030 moet de broeikasgasuitstoot door gebouwenverwarming bijna gehalveerd zijn t.o.v. 2005. In 2050 zouden alle Vlaamse woningen hoogstens energielabel A mogen hebben of voor alle gebouwschildelen en verwarming moeten voldoen aan de streefnormen. Hiervoor moeten we jaarlijks 2,5% van ons woningpatrimonium grondig renoveren of vervangen door nieuwbouw. Dat betekent ongeveer 100.000 woningen per jaar. Om dat te bereiken moeten we woningeigenaars aanzetten tot renovatie en/of sloop en hernieuwbouw, met bijzondere aandacht voor de eigenaars van verhuurwoningen. Binnen de vijf jaar na verwerving van een woning, moet de nieuwe eigenaar ervoor zorgen dat de woning op minstens drie onderdelen van de gebouwenschil of verwarming energiezuinig is. Gecombineerd met het nieuwe EPC, zal dat de prijs van minder goede woningen doen dalen.

Reference 8 - 0,06% Coverage

De momenten van aankoop, schenking en overerving van een woning – de natuurlijke renovatiemomenten – moeten we aangrijpen om grondig te renoveren. Financieel moeten de maatregelen gericht zijn op het vooraf ter beschikking stellen van middelen, eerder dan op een gespreide ondersteuning in de tijd. Het premiebeleid moet eenvoudiger en robuuster worden: we willen minder, maar grotere premies. Als de verschillende financiële stimulansen aangeboden door de overheid goed gebruikt worden, moet minstens een vierde van de totale kost voor essentiële energetische renovatiewerken gedekt kunnen worden. Ook de verschillen in doelgroepen van de premies kunnen eenvoudiger, met meer eenvormige criteria. De procedure om Rationeel Energiegebruik- (REG) en andere premies aan te vragen, moet geïntegreerd worden in die van de energielening.

Reference 9 - 0,06% Coverage

De doelgroepen die in aanmerking komen voor de renteloze energielening aangeboden door de overheid zijn sinds de vorige legislatuur afgestemd op die van de verbeterings- en aanpassingspremie. Ongeveer 47% van de huishoudens kan er nu gebruik van maken. We werken een systeem van intrestbonificaties uit, waarbij alle particulieren in voor een energetische renovatie een renteloze energielening kunnen aangaan bij private aanbieders. De overheid draagt de rentelast. Daarnaast is er renovatie van noodkoopwoningen: die moet worden gestimuleerd met een traag rollend investeringsfonds, dat wordt gefinancierd via het energiefonds. Zo kunnen we renovatiekosten van noodkoopwoningen pre-financieren, met een terugbetaling van de lening na latere overdracht van het pand.

Reference 10 - 0,04% Coverage

Het nieuwe energieprestatiecertificaat (EPC+) wordt een belangrijke bron van objectieve informatie over de woning. Het geeft op een duidelijke manier de huidige (energetische) staat van een woning weer, lijst de noodzakelijke renovatiemaatregelen op en geeft een inschatting van het kostenplaatje en bijhorende ondersteuningsmogelijkheden. Zo kan EPC+ z'n rol spelen bij de prijsbepaling. EPC+ is nu al verplicht bij overdracht en huur. Vanaf 2025 moeten alle woningen gebouwd voor 1970 een EPC+ hebben. Dat zijn meestal woningen waar de grootste energiewinst te behalen is.

Reference 11 - 0,04% Coverage

CD&V pleit voor een vereenvoudiging van de bestaande energieprestatieregelgeving voor nieuwbouw (EPB). Het huidige systeem brengt veel administratieve last met zich mee, loopt achter wat betreft innovatieve technieken en is bovendien een theoretisch model dat sterk kan afwijken van de realiteit. Vereenvoudiging moet in de eerste plaats mikken op kleinschalige residentiële projecten. E-peil16 en EPC-kengetal17 moeten verder naar elkaar toegroeien. Het Vlaams beleidskader moet afgestemd worden op de regelgeving in Wallonië en Brussel

Reference 12 - 0,07% Coverage

Menselijke factoren zijn zo mogelijk nog belangrijker dan financiële prikkels om energiebesparing te stimuleren. Als eerste laagdrempelig aanspreekpunt willen we in elk gemeentehuis een woonen energieloket waar iedereen met al zijn vragen over wonen en energie terecht kan. Samen met de intergemeentelijke Energiehuizen informeren, sensibiliseren en begeleiden ze de burger. Men kan er bijvoorbeeld een overzicht krijgen van alle premies waar men recht op heeft en ze meteen aanvragen. Voor gespecialiseerde vragen kan naar een professionele renovatie-expert doorverwezen worden. Voor de doelgroep van de renteloze lening moet deze begeleiding gebeuren aan een gereduceerd tarief, waarbij de overheid de tegemoetkoming financiert. Wijkrenovaties en collectieve oplossingen zijn meestal goedkoper, maar vragen meer afspraken. Ook daar kunnen de woon- en energieloketten een proactieve rol spelen.

Reference 13 - 0,05% Coverage

Boven alles moet de energietransitie sociaal duurzaam zijn. We hebben in eerste instantie aandacht voor ontzorging en trajectbegeleiding. Dat vergt maatwerk en een lokale aanpak. We focussen in eerste instantie op kwetsbare buurten. Samenwerking tussen overheid en terreinwerkers is essentieel. In goede gemeentelijke klimaatplannen zit een integraal woonactieplan, met aandacht voor energie en voor woonkwaliteit, opgesteld na consultatie van alle maatschappelijke betrokkenen. Energiesnoeiers helpen kwetsbare doelgroepen energieverslindende apparaten te vervangen en woningen energiezuiniger te maken. Hun werking moet verbeterd worden: het levert de gezinnen een structurele besparing op.

Reference 14 - 0,04% Coverage

Er is nog veel energiebesparing mogelijk bij kmo's. We rekenen op de sectorale minienergiebeleidsovereenkomsten (mini-EBO's). Op basis van de evaluatie van de lopende mini-EBO's moeten meer sectoren worden betrokken, de ambities worden aangescherpt en de doelstellingen bindend gemaakt. Cruciaal is het aanbieden van zo groot mogelijke ontzorging en stimulansen voor de onderlinge overdracht van ervaring. Een toeslag bij verhoogde investeringsaftrek kan een extra prikkel zijn.

Reference 15 - 0,05% Coverage

Voor grotere bedrijven blijven energie-audits en energiebeleidsovereenkomsten de beste drijfveer om tot nog meer excellentie qua energie-efficiëntie te komen. Het scherpere klimaattraject maakt dat de lat van verplichte maatregelen daar omhoog moet. We voegen in samenspraak met de sector een klimaatcomponent met afspraken over milieutechnische verbeteringen of veranderingen in brandstofgebruik toe aan de EBO's. Ook de bedrijven onder de EU-emissiehandel zullen door de recente hervormingen hun inspanningen moeten opdrijven. We blijven erover waken dat geen koolstof 'weglekt' naar regio's buiten de EU met minder strenge klimaatregels.

Reference 16 - 0,03% Coverage

Voorstellen die het gelijke speelveld op wereldschaal bevorderen en WTO-conform zijn, kunnen op onze steun rekenen. Dat ook geïmporteerd cement, aluminium en staal een faire CO2-prijs betaalt, is niet meer dan logisch en vrijwaart onze bedrijven. In het algemeen rekenen we op een sterk engagement vanuit de bedrijfswereld voor het gezamenlijke Klimaatpact.

Reference 17 - 0,05% Coverage

We bewaken de verdeling van de lasten voor het steunbeleid voor groene stroom. Kosten voor de transitie naar een groene energieproductie moeten minder verhaald worden op de elektriciteitsfactuur, maar gespreid worden, evenredig met de CO2-impact van de gebruikte energiebron. Een betere spreiding van de klimaatlasten over alle energiedragers kan elektriciteit goedkoper maken. Ook de fusie van Eandis en Infrax tot Fluvius en de betere opdeling van de distributienetgebieden levert een belangrijke kostenbesparing op. De overheid kan extra kapitaal ophalen door middel van groene overheidsobligaties met een marktconform rendement.

Reference 18 - 0,06% Coverage

ledereen moet in zijn basisenergiebehoeften kunnen voorzien. Het Sociaal Verwarmingsfonds en de sociale tarieven moeten garanderen dat voor alle verwarmingsbronnen in huis een sociale tussenkomst mogelijk is. Een basisaansluiting voor elektriciteit is een recht van iedereen. Energiearmoede verdient onze specifieke aandacht en gaat doorgaans gepaard met andere vormen van armoede en sociale uitsluiting. Om die reden wordt energiearmoede best bestreden via een totaalaanpak. De middelen voor sociaal energiebeleid moeten een herverdeling blijven onder alle particulieren. Naarmate er meer en meer energiezuinige woningen zijn, moeten de inkomsten voor het sociaal energiebeleid geleidelijk naar de algemene financieringsmiddelen verschoven worden, i.p.v. verrekend te worden op de energiefactuur.

Reference 19 - 0,08% Coverage

De digitale elektriciteits- en gasmeters zullen de huidige analoge meters geleidelijk vervangen. Ze leiden de overgang in naar slim verbruik, zowel qua hoeveelheid als qua tijdstip. De dienstverlening van de leveranciers of energiedienstbedrijven mag uitbreiden met zaken als leasecontracten voor een nieuwe verwarmingsinstallatie of slimme toestellen, isolatiediensten,

variabele uurtarieven en maatregelen voor vraagbeheer. Dit zijn bij uitstek taken voor de vrije markt. Prosumenten krijgen versneld een digitale meter. Ze krijgen de garantie dat hun investering gedurende minstens vijftien jaar rendabel blijft. Wie zijn verbruik sterk op de eigen stroomproductie afstemt, moet daarvoor beloond worden via een optie om de effectieve brutoafname als basis voor de afrekening te kiezen. Ook voor nieuwe investeringen in zonnepanelen moet de ondersteuning op een transparante wijze mee evolueren met de investeringskost. Het resultaat moet een redelijke opbrengst zijn zonder oversubsidiëring.

Reference 20 - 0,02% Coverage

Vraagbeheer van elektriciteit kan dure piekcentrales die maar enkele uren per jaar zouden draaien, vermijden. Met adequate prijssignalen, batterijen of andere opslagtechnologieën, slimme toestellen, elektrische wagens en andere nieuwe technologieën kan de vraag naar elektriciteit beter afgestemd worden op het aanbod.

Reference 21 - 0,03% Coverage

Cruciaal voor de geloofwaardigheid van het Energiepact is een betrouwbare opvolging van de bevoorradingszekerheid en de energieprijzen, op korte en middellange termijn en voor de verschillende verbruiksgroepen. Ook de klimaatimpact moet mee worden verrekend. De rapportage moet op jaarbasis gebeuren en objectieve conclusies formuleren. Daar vloeien concrete doelstellingen en actieplannen tot 2030 uit voort, met de blik op 2050.

Reference 22 - 0,08% Coverage

België moet samen met de buurlanden een voortrekkersrol spelen in de vorming van een Europese Energieunie. Alleen zullen we de onevenwichten tussen het aanbod van (groene) stroom en de elektriciteitsvraag allicht niet kostenefficiënt kunnen opvangen. Vlaanderen heeft ook te weinig mogelijkheden om in eigen land volledig op hernieuwbare energie over te schakelen. Meer Europese samenwerking is nodig als we willen beschikken over elektriciteit en aardgas tegen de laagst mogelijke kost die tegelijk klimaatvriendelijk en betrouwbaar is. We streven naar regionale of Europese samenwerking op het vlak van nettariefprincipes, energie- en CO2taksen, regels voor marktwerking, ondersteunende netdiensten en stimulering van hernieuwbare energie. België profiteert van de zeer goede aardgasverknoping en ook onze elektriciteitsnetten zijn ook sterk verbonden met deze van de buurlanden. De uitvoering van de geplande verdere verhoging van onze interconnectiecapaciteit voor elektriciteit is essentieel.

Reference 23 - 0,02% Coverage

Alleen een gunstig en stabiel perspectief voor investeerders zal hen overtuigen te investeren in de nieuwe productiecapaciteit die nodig is om de vastgelegde kernuitstap praktisch mogelijk maken. We pleiten daarom voor een breder, maatschappelijk verankerd Energiepact.

Reference 24 - 0,04% Coverage

Op het einde van vorige legislatuur werd de kaderwet goedgekeurd voor een technologieneutraal, tijdelijk en flexibel financieel ondersteuningsmechanisme dat nieuwe investeringen mogelijk maakt tegen 2025. Verschillende industriële sites in ons land zijn technisch geschikt om nieuwe gascentrales te huisvesten. Er is geen tijd te verliezen om deze sites vergunningsklaar te maken. De ongebruikte gascentrales aan de Nederlands-Belgische grens moeten we betrekken.

Reference 25 - 0,09% Coverage

De kernuitstap tegen 2025, zoals wettelijk voorzien, blijft het uitgangspunt van de Federale Energiestrategie. We houden vast aan de voorziene stapsgewijze sluiting van de kerncentrales. Dat

wil zeggen dat de eerste reactor ten laatste sluit in 2022. Dat biedt ook zekerheid aan potentiële investeerders in de sector van de hernieuwbare energie. Nieuw uitstel mag niet nóg eens gemotiveerd worden door een slechte voorbereiding of een gebrek aan alternatieven. Net daarom moet snel duidelijk gemaakt worden welke capaciteit wanneer nodig is en hoe deze op een kostenefficiënte manier verzekerd kan worden. Een nieuwe kerncentrale in België is niet aan de orde. We blijven evenwel onderzoek naar nieuwe generaties nucleaire technologie verdedigen. Deze centrales kunnen tegemoet komen aan de minpunten van de huidige generatie (beperkte flexibiliteit, langlevend afval, intrinsieke veiligheid, proliferatierisico). België is hier wereldspeler in en mag deze knowhow niet verliezen. Verder zal de Belgische regering zo snel mogelijk een definitieve keuze maken voor de conditionering en de opslag van nucleair afval.

Reference 26 - 0,08% Coverage

We onderschrijven de Europese klimaataanpak in al haar aspecten. We beschouwen de klimaattransitie als een kans voor onze industrie en – bij uitbreiding – de ganse Belgische bevolking om nieuwe, duurzame economische activiteiten te ontwikkelen. We willen een ambitieus reductietraject naar 2030 en 2050. In 2050 willen we een klimaatneutrale samenleving in Europa. De huidige EU-doelstelling mikt op 40% broeikasgasreductie tegen 2030, tegenover het niveau van 1990. We blijven ervoor pleiten deze ambitie op te trekken tot 55%. In ons eigen Klimaatpact moeten proactief de noodzakelijke extra maatregelen worden opgenomen. Op die manier zijn we klaar voor een hogere niet-ETS18-reductie dan de eerder afgesproken -35% tegenover het referentiejaar 2005, als dit op een sociaal rechtvaardige en kostenefficiënte wijze kan gerealiseerd worden. De federale en regionale overheden zullen hier zo snel mogelijk een impactanalyse voor maken. Die moet toelaten zowel de opportuniteiten als de gevaren te evalueren.

Reference 27 - 0,03% Coverage

De doelstellingen zullen we echter enkel halen indien op Europees niveau ondersteunende maatregelen worden genomen in bijvoorbeeld de milieufiscaliteit of de productnormering en strengere emissienormen voor transport worden afgedwongen. Hoe hoger de Europese doelstellingen, hoe meer de verdeling van de inspanningen naar de lidstaten gebaseerd moet zijn op kostenefficiëntie.

Reference 28 - 0,04% Coverage

Gascentrales hebben een belangrijke rol in de energietransitie. Doordat ze flexibel inzetbaar zijn, zijn ze compatibel met de productie-eenheden voor groene stroom. Bovendien zijn ze veel milieuvriendelijker dan de steenkool- of bruinkoolcentrales die elders mee de Europese energiemix bepalen. Met een goed uitgekiend beleid kunnen efficiënte gascentrales de meer vervuilende steenkoolcentrales in het buitenland uit de markt duwen. Zo kan gas bijdragen tot de Europese klimaatdoelstellingen. De stijgende prijs voor CO2-emissierechten werkt dit in de hand

Reference 29 - 0,05% Coverage

We mikken op minstens 2,5 GW windturbines op land en 6,7 GW zonnepanelen in Vlaanderen tegen 2030. Dit zijn de minst dure hernieuwbare bronnen en hun kostprijs daalt nog. Voor zonnepanelen moet de tariefzetting de combinatie met opslag stimuleren om de piekproductie uit te vlakken. Gelet op de uitdaging, zorgen we ervoor dat gunstige windlocaties maximaal gebruikt kunnen worden voor hernieuwbare energieopwekking. De steun voor kleinschaligere windprojecten moet voor ons afhangen van het plaatselijk windrendement. Voor de verdere uitbouw van de geïnstalleerde capaciteit 'on-' en 'offshore' windturbines is de versterking van het transportnetwerk voor elektriciteit essentieel.

Reference 30 - 0,05% Coverage

We willen het beperkte potentieel voor wind en zon in Vlaanderen zo goed mogelijk benutten en de import van hout en biomassa voor biomassacentrales beperken. Biomassacentrales zijn hoe dan ook nodig in de energietransitie en indien import toch noodzakelijk is, hanteren we strikte duurzaamheidscriteria. Diepe geothermie biedt kansen in de Noorderkempen en Noord-Limburg, mits voldoende lokale afzetmogelijkheden voor de geproduceerde warmte. Intra-Europese marktwerking zou de beste plaatsen voor grootschalige, nieuwe hernieuwbare energieproductie moeten selecteren. Ook de intra-Belgische inspanningsverdeling moet streven naar het goedkoopste, gezamenlijke totaalpakket qua hernieuwbare energie.

Reference 31 - 0,08% Coverage

Meer dan de helft van het finale energieverbruik gaat naar verwarming en koeling, véél meer dan naar elektriciteit en naar transport. Duurzame warmte- en koudevoorziening verdient dan ook veel meer aandacht dan in het verleden. Collectieve warmte-uitwisseling via warmtenetten kan op de meest gunstige locaties qua beschikbare warmte en warmtevraag milieuwinst opleveren tegenover individuele verwarmingssystemen. Vlaanderen neemt een regierol op voor de planmatige uitrol van warmtenetten en ondersteunt lokale besturen in de opmaak van een warmteplan, dat aangeeft waar in de gemeente preferentieel verwarmd wordt met warmtenetten, warmtepompen of een andere oplossing. We blijven echter kritisch kosten en baten afwegen. Steun moet gaan naar nieuwe netten die worden gevoed door groene warmte of restwarmte, of die op korte termijn kunnen worden omgebouwd. Er moet een oplossing komen voor de afschrijving van gasnetten op plaatsen waar warmtenetten groot potentieel hebben.

Reference 32 - 0,03% Coverage

Als een aardgas- of warmtenet ontbreekt, moet het mogelijk zijn een warmtepomp te plaatsen tegen aansluitingsvoorwaarden die overeenkomen met de aansluitingskost van aardgas (bv. door een hogere REGpremie of aangepaste aansluitingskost). Wie zich vrijwillig afkoppelt van aardgas, zou niet gestraft mogen worden door ook nog eens de kosten voor de afsluiting van de aardgasmeter volledig zelf te moeten betalen.

Reference 33 - 0,04% Coverage

We willen het potentieel van duurzaam en hernieuwbaar gas in kaart te brengen. Duurzaam gas, geproduceerd uit hernieuwbare energie ('Power-to-Gas'), afval of gewasresten, kan worden ingezet via de bestaande aardgasinfrastructuur. De aanmaak is duurder dan aardgas. Via een sluitend systeem van garanties van oorsprong kunnen verbruikers bewust voor groen gas kiezen. Als dat onvoldoende blijkt, kan aan gasleveranciers een verplicht quotum voor groen gas worden opgelegd

Reference 34 - 0,07% Coverage

Ook andere technologische ontwikkelingen verdienen onze aandacht: onder meer een netwerk om CO₂ op te slaan, een waterstofnetwerk en projecten synthesegas. Op sectorniveau bekijkt de staalindustrie hoe ze koolstofmonoxide nuttig kan gebruiken als grondstof, in plaats van het om te zetten naar CO₂. We ondersteunen onderzoek naar de opschaling van technologieën om energie op te slaan. Het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen stimuleert met het Vlaamse clusterbeleid de samenwerking tussen bedrijven die actief zijn in een bepaald domein. WaterstofNet is zo'n voorbeeld van hoe duurzame waterstofprojecten ontwikkeld en gerealiseerd kunnen worden. Ook het Belgische nucleaire onderzoek behoort tot de wereldtop. Het is essentieel dat we onderzoek naar medische isotopen en een permanente oplossing voor het nucleaire afval blijven ondersteunen.

Reference 35 - 0,10% Coverage

We gaan voor een groeibevorderende, gedrag-sturende en ecologische fiscaliteit, gericht op de verdere bescherming van onze leefomgeving, door toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt'. Zo worden mensen en bedrijven aangezet tot milieuvriendelijk gedrag. We willen de CO2-uitstoot meenemen als kostenparameter op de energiefactuur. Dit betekent dat de lasten op aardgas en stookolie zullen stijgen en die op elektriciteit zullen afnemen. De globale elektriciteitsfactuur zal dalen. Door beter geïsoleerde woningen en zuinigere apparaten beogen we een daling van het gebruik van fossiele brandstoffen en een gedeeltelijke verschuiving naar (hernieuwbare) elektriciteit. Mensen moeten de mogelijkheid hebben om binnen redelijke termijn die omschakeling te maken. Voor diegene voor wie die transitie het moeilijkst is, voorzien we financiële ondersteuning en extra begeleiding. De verschuiving van klimaatlasten moet geleidelijk zijn, een vooraf vastgelegd prijstraject volgen en een duidelijk einddoel hebben. Bovendien moet ze de investeringslogica bewaren: een verschuiving van lasten richting aardgas mag bestaande investeringen in warmtekrachtkoppeling niet onrendabel maken. Voor sectoren die zeer gevoelig zijn voor concurrentienadelen met buurlanden letten we op een gelijk speelveld in CO2-reductiemaatregelen.

Reference 36 - 0,11% Coverage

lemand die van Londen naar New York en terug vliegt, stoot evenveel CO₂ uit als de gemiddelde Europeaan doet door een jaar lang zijn huis te verwarmen. CD&V steunt een ambitieuze invulling van het internationaal akkoord om de uitstoot in de luchtvaartsector te verminderen. Indien de uitkomst van die onderhandelingen onvoldoende zou blijken, moeten intercontinentale vluchten opnieuw onder het Europese emissiehandelssysteem komen. Sowieso moeten we de inspanningen in EU-verband opvoeren om de stijgende uitstoot van CO₂ door de luchtvaartsector aan banden te leggen. Hernieuwbare brandstoffen moeten een grotere rol spelen in de luchtvaart en de gunstige belastingregeling voor de sector is niet langer houdbaar. Duitsland, Frankrijk en vanaf 2021 ook Nederland, hebben al een vorm van vliegbelasting ingevoerd. Indien dit in EU-verband niet mogelijk blijkt, voeren we in 2021 een vliegbelasting in België in overleg met en afgestemd op de tarifering van onze buurlanden. Progressiviteit in de heffing op basis van het tickettype ('economy', 'business' en 'first class') is bespreekbaar, net als een hogere heffing op lawaaierige en vervuilende vliegtuigen. Finaal wil CD&V een gelijk speelveld voor reizen en goederentransport op de middellange (<800 km) afstand. Voor deze verplaatsingen moet de trein de financieel interessantste keuze worden.

Reference 37 - 0,01% Coverage

Overheden moeten (eventueel onrechtstreekse) participaties of beleggingen in bedrijven die fossiele brandstoffen produceren verder afbouwen.

Reference 38 - 0,01% Coverage

Wat betreft de internationale klimaatfinanciering pleit CD&V voor een billijke en ambitieuze bijdrage zoals vastgelegd in het VN-Klimaatverdrag en in lijn met de internationale afspraken.

10.3.2 Groen

Reference 1 - 0,04% Coverage

We maken een inhaalbeweging om onze woningen energiezuinig te maken. De renovatiegraad verdrievoudigen we. Met een eenvoudige renovatieportefeuille kan je aan de slag. Daarin zitten premies, adviescheques en toegang tot energieleningen.

Reference 2 - 0,06% Coverage

Duidelijke normen en een stappenplan op maat van je woningen geven de richting aan. Lokale woon- en energieloketten en erkende renovatiebegeleiders maken je wegwijs. Nieuwe financieringsformules, zoals derdebetalersystemen, nemen financiële drempels weg. Heb je het niet breed, dan voorzien we extra ondersteuning. Met een sociaal energierenovatieprogramma helpen we energiearmoede te voorkomen.

Reference 3 - 0,02% Coverage

We koppelen energieprestatienormen voor huurwoningen aan een sterk pakket van ondersteuningsmechanismen voor verhuurders.

Reference 4 - 0,04% Coverage

De overheid geeft het goede voorbeeld. We schakelen een versnelling hoger bij het energiezuinig maken van overheidsgebouwen. Een slimme en energiezuinige verlichting langs openbare wegen en in overheidsgebouwen doet ons een pak energie en kosten besparen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

Met ambitieuze energiebeleidsovereenkomsten sporen we de industrie aan tot een energieefficiëntie van wereldklasse. Kmo's realiseren stevige energiewinsten dankzij energie-audits, sectorale energiecoaches en eenvoudige ondersteuningsinstrumenten.

Reference 6 - 0,07% Coverage

Met een breed gedragen energiepact weet je als burger, ondernemer of investeerder eindelijk waar je aan toe bent. De klimaatdoelstellingen zijn ons kompas. Samen investeren we in sneltempo in de modernisering van ons energiesysteem. Zo kunnen we volop de vruchten plukken op economisch, sociaal en ecologisch vlak. Tegen 2025 is de helft van onze elektriciteit afkomstig van hernieuwbare energiebronnen en tegen 2030 minstens 60%

Reference 7 - 0,09% Coverage

Overal komen er zonnedaken. Twijfel je nog om zonnepanelen te leggen, dan maken we het jou nu gemakkelijk. Je krijgt een gepersonaliseerd aanbod via een lokaal woon- en energieloket. Een rollend zonnefonds financiert de investering. Je betaalt maandelijks af via de winst op je energiefactuur. Na een 8-tal jaar zijn de zonnepanelen van jou en kan je verder de energiewinst opstrijken. Voor overheidsgebouwen, de dienstensector en kmo's voorzien we een gelijkaardig derdebetalersysteem. Nieuwe toepassingsgebieden zoals gebouw-geïntegreerde zonneenergiesystemen stimuleren we.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Een winddecreet zorgt voor een gestroomlijnde inplanting van windmolens op land en garandeert dat burgers kunnen participeren in de bouw van windmolens. Bij windprojecten moet minstens de helft worden opengesteld voor rechtstreekse participatie van burgers en de lokale gemeenschap.

Reference 9 - 0,05% Coverage

Tegen 2024 realiseren we een capaciteit van 4,3 gigawatt aan windenergie in de Belgische Noordzee, in harmonie met de natuur en binnen een grensoverschrijdende energievisie. Dit is goed voor bijna 20% van ons elektriciteitsverbruik. We zorgen ervoor dat duurzame hoogspanningslijnen de energie op een veilige manier aan land brengen.

Reference 10 - 0,02% Coverage

Met waterenergie, aardwarmte en duurzame biomassa en -biogas vullen we onze energiemix aan. We gebruiken enkel lokale en kleinschalige biomassa en -gas.

Reference 11 - 0,04% Coverage

We zorgen voor een stabiel ondersteuningskader met zekere financiering voor investeringen in hernieuwbare energie. De steun passen we aan in functie van de dalende kost van hernieuwbare energie en van de energieprijzen. Zo kunnen we de ondersteuningskost beperken.

Reference 12 - 0,05% Coverage

De energienetten vormen de ruggengraat van ons energiesysteem. We houden ze zoveel mogelijk in publieke handen en passen ze aan zodat ze hernieuwbare energie goed kunnen integreren. We bouwen een Vlaams energiedistributienetbedrijf uit in samenspraak met de lokale besturen. Ook burgers en burgercoöperaties kunnen daarin mee investeren.

Reference 13 - 0,05% Coverage

De schommelingen in vraag en aanbod vangen we zoveel mogelijk lokaal op. Via vraagsturing, energie-opslag en een goede interconnectie met de buurlanden zorgen we voor een energiesysteem in evenwicht. Warmtepompen, elektrische wagens en waterstof zetten we ook in om energie op te slaan.

Reference 14 - 0,07% Coverage

Hernieuwbare warmte vervangt steenkool en stookolie, en geleidelijk aan ook aardgas. Tegen 2024 willen we lokale warmtezoneringsplannen over heel Vlaanderen. Die geven onder andere aan waar een collectieve aanpak met een warmtenet mogelijk is. Met de nodige ondersteuning kan je op het goede moment de overstap maken naar een duurzame verwarming via een warmtenet, warmtepomp, zonneboiler of duurzame pelletbrander.

Reference 15 - 0,06% Coverage

We gaan voor een gefaseerde vergroening van de warmtenetten. Op termijn maken we enkel gebruik van warmte afkomstig van hernieuwbare energiebronnen, en bijvoorbeeld niet langer van afvalverbrandingsovens. Zo vermijden we dat verbrandingsovens langer open gehouden worden om warmtenetten te voeden, en dat ten koste van recyclage van materialen en de uitbouw van een circulaire economie.

Reference 16 - 0,05% Coverage

We zorgen voor een goede ruimtelijke inplanting van hernieuwbare energie. We houden daarbij rekening met energetische, milieutechnische, ecologische en ruimtelijke aspecten. Dat is in het bijzonder belangrijk voor windenergie, hoogspanningsleidingen en warmtenetten. Burgers betrekken we op tijd in het planningsproces.

Reference 17 - 0,03% Coverage

We stimuleren burgercoöperaties en collectieve energieprojecten. Zij zorgen immers voor een lokale verankering van de hernieuwbare energieproductie en voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten.

Reference 18 - 0,13% Coverage

Kosten en baten van de energie-omwenteling verdelen we op een transparante en rechtvaardige manier. We zetten meer algemene middelen in voor de financiering van de energietransitie en het sociaal energiebeleid in plaats van alles door te rekenen in de factuur. Zo halen we een reeks kosten uit de factuur en verlichten we de elektriciteitsfactuur. De extra algemene middelen halen we onder meer uit inkomsten uit de veiling van emissierechten, nucleaire bijdragen, een afbouw van fossiele subsidies en Europese middelen. Kosten die nog doorgerekend worden in de factuur verdelen we eerlijk tussen de verschillende gebruikersgroepen. We verminderen de verregaande kortingen en compensaties voor grote bedrijven en rekenen de kosten niet meer te eenzijdig door aan gezinnen en kmo's.

Reference 19 - 0,07% Coverage

De energietarieven geven voldoende prikkels om efficiënt om te gaan met energie en het energienet. Je betaalt het minst als je weinig energie verbruikt en weinig broeikasgassen uitstoot. Je betaalt ook minder als je geen onnodige pieken veroorzaakt en je elektriciteitsverbruik zoveel mogelijk laat samen sporen met je eigen hernieuwbare energieproductie. We voorzien voldoende ondersteuning en sociale correcties voor mensen die (potentieel) in energiearmoede leven.

Reference 20 - 0,02% Coverage

We verzekeren het recht op en de toegang tot energie en energiediensten voor de laagste inkomens. Energie blijft zo betaalbaar voor iedereen.

Reference 21 - 0,07% Coverage

Ten laatste in 2025 sluiten de laatste kerncentrales. De kernexploitanten stellen voldoende middelen ter beschikking om de ontmanteling van de kerncentrales en het korte en langetermijnbeheer van het kernafval te verzekeren. Een onafhankelijk overheidsorgaan of de Nationale Bank van België beheert dat geld. We bouwen het uitlenen van de middelen af, zodat de provisies steeds beschikbaar zijn. Nucleaire exploitanten kunnen daar geen middelen meer van ontlenen.

Reference 22 - 0,02% Coverage

Kernexploitanten, samen met hun moedervennootschap en de andere vennootschappen van de groep, worden onbeperkt aansprakelijk.

Reference 23 - 0,03% Coverage

Als er geen absolute zekerheid kan geboden worden door binnen- en buitenlandse experten over de veiligheid van de scheurtjescentrales, sluiten we die meteen.

Reference 24 - 0,07% Coverage

Om voldoende vervangingscapaciteit te hebben, vullen we in een overgangsfase de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energie aan met flexibele aardgascentrales. We beperken de capaciteit aan gascentrales en hun draaiuren tot het minimum. Dat doen we door fors te investeren in energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, vraagsturing en energie-opslag, en de benodigde capaciteit op Europees niveau te bekijken.

Reference 25 - 0,04% Coverage

We geven geen overheidssteun meer voor de ontwikkeling van of onderzoek naar een nieuwe generatie kernreactoren. Het Myrrha-project voeren we dus af. We investeren die middelen in innovatie en ontwikkeling in het kader van de energie-omwenteling.

Reference 26 - 0,06% Coverage

Het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK, Mol) en het Nationaal Instituut voor Radio-elementen (IRE, Fleurus) fuseren we tot één enkel Instituut voor Nucleaire Veiligheid, Ontmanteling en Geneeskunde. Dat instituut laten we uitgroeien tot hét toonaangevend expertisecentrum in Europa op het vlak van veiligheid, afvalbeheer, ontmanteling van centrales en medische toepassingen.

Reference 27 - 0,02% Coverage

Er worden geen nieuwe steenkoolkachels of stookolieketels meer verkocht of geplaatst. De bestaande worden zo snel mogelijk vervangen.

Reference 28 - 0,05% Coverage

De investeringen die voorzien zijn voor de conversie van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas herzien we in functie van de uitfasering van fossiele brandstoffen. De invoering van een verplichte duurzame warmtetoets, ook bij de vervanging van oude gasleidingen, zorgt dat onmiddellijk voor de meest duurzame optie wordt gekozen.

Reference 29 - 0,07% Coverage

We brengen restwarmte in kaart via gedetailleerde warmtekaarten. Waar voldoende warmte voorhanden is, kiezen we voor warmtenetten en een afkoppeling van gas, zeker voor nieuwe wijken en op termijn ook voor bestaande wijken. We houden daarbij rekening met de geleidelijke uitfasering van verbrandingsovens en de ontwikkeling van nieuwe hernieuwbare warmtebronnen. De verplichting van een aardgasaansluiting bij nieuwbouw schaffen we af.

Reference 30 - 0,04% Coverage

Innovatiedoorbraken en transformatietrajecten brengen ons tot een koolstofarme industrie. Vooral in de energie-intensieve industrie richten we onze pijlen op echte innovatiesprongen die op middellange termijn een omwenteling van productieprocessen teweeg brengen.

Reference 31 - 0,03% Coverage

We faseren alle subsidies voor fossiele en nucleaire energie uit en zetten die in voor de financiering van de energietransitie. Een transparant monitoringsysteem maakt de voortgang zichtbaar.

Reference 32 - 0,05% Coverage

We renoveren meer en beter en zetten daar sterkere instrumenten voor in. Met name een heldere energieladder, een digitale woningpas, een opgewaardeerd EPC en waar mogelijk een collectieve, wijkgerichte aanpak. Woonkwaliteit, energie-efficiëntie én hernieuwbare verwarmingsbronnen brengen we samen in één renovatiestrategie.

Reference 33 - 0,02% Coverage

Om meer appartementsgebouwen te renoveren, is een renovatiewet nodig voor collectieve woongebouwen in mede-eigendom.

Reference 34 - 0,05% Coverage

Voor een sociale doelgroep verdubbelen we het jaarlijkse aantal energiescans in een ketenbenadering. Informatie uit de scans wordt doorgegeven aan intermediaire, ondersteunende organisaties die de renovatie begeleiden. Die ontzorging is toegankelijk voor iedereen, maar gratis voor precaire eigenaars en voor eigenaars-verhuurders.

Reference 35 - 0,04% Coverage

Voor een sociale doelgroep vervangen we de klassieke voorfinanciering door subsidieretentie. Daarbij financiert de overheid de renovatie en vloeit die subsidie terug naar de samenleving op het moment dat de woning van eigenaar verandert.

Reference 36 - 0,04% Coverage

We schaffen het verlaagde btw-tarief voor steenkool, bruinkool, turf en afgeleide producten af. Het uitzonderingstarief van 12% vervangen we door het standaardtarief van 21%. De terugbetaling van professionele diesel verdwijnt.

Reference 37 - 0,06% Coverage

We maken overheidsgebouwen en openbare verlichting energiezuinig. We moderniseren onze energienetten en versterken de interconnectie met onze buurlanden. We investeren in hernieuwbare energieproductie, energie-opslag en vraagsturing. De publieke investeringen zijn een hefboom voor private investeringen. Zo realiseren we de energie-omwenteling.

10.3.3 N-VA

Reference 1 - 0,10% Coverage

We hebben veel duurzame energie nodig die inzetbaar is op het ritme van de moderne maatschappij. We moeten onderzoek, innovatie en technologische vooruitgang alle groeikansen geven, zonder reeds op voorhand voorkeuren te uiten of pistes uit te sluiten. We moeten de sector zelf de kans geven om met oplossingen te komen voor het klimaat en energievraagstuk. Grote innovatieve doorbraken zijn nodig, denken we maar aan de opslag van energie uit wind en zon, het omzetten van CO2 naar nieuwe synthetische brandstoffen met waterstof (gerecycleerde koolstofbrandstoffen), het ontwikkelen van duurzame biobrandstoffen (zoals biomethaangas, waterstofgas, biomethanol,...) en innovatieve kernreactoren.

Reference 2 - 0,03% Coverage

We zetten verder in op bestrijding van energiearmoede door op vermindering van het energieverbruik te werken met een specifieke ondersteuning en de renteloze energielening

Reference 3 - 0,09% Coverage

We beschikken in Vlaanderen met het SCK in Mol over een van dé nucleaire kenniscentra in de wereld. Het project rond de MYRRHA-reactor heeft een doorstart gekregen die zich concretiseert in een langetermijnondersteuning door de federale regering. Dit moet Vlaanderen toelaten een belangrijke bijdrage te leveren in de domeinen van de nucleaire geneeskunde, op vlak van het verwerken van nucleair afval en op vlak van de nieuwste generatie van kernreactoren. We willen dan ook blijven inzetten op deze kennispool want naast wetenschappelijke faam heeft het ook een maatschappelijke meerwaarde.

Reference 4 - 0,08% Coverage

We bekijken hoe we de energiefactuur voor de burger en de ondernemingen kunnen beheersen. Ook voor de industrie willen we energie betaalbaar houden en hun competitiviteit versterken. Daarom voeren we een energienorm in die ervoor zorgt dat de energiefactuur bij ons niet hoger ligt dan in de buurlanden. Dit wordt gecombineerd met effectieve concrete maatregelen zodat we onze ondernemingen met hun innovatieve slagkracht in Vlaanderen houden want zij spelen een belangrijke rol in de oplossingen voor de klimaatuitdagingen.

Reference 5 - 0,05% Coverage

is het opportuun om 2 tot 3 GW aan nucleaire capaciteit minstens 10 jaar langer open te houden. Het gaat hierbij om de meest recente centrales die een upgrade krijgen op het vlak van veiligheid. De winst die we boeken met het langer openhouden van de jongste kerncentrales, investeren we in duurzame energietransitie.

Reference 6 - 0,03% Coverage

De N-VA sluit een nieuwe kerncentrale niet uit indien dit economisch rendabel is. Daarbij moeten we bijzondere aandacht hebben voor de verschillende mogelijkheden van verwerking van kernafval.

Reference 7 - 0,06% Coverage

Vlaanderen heeft een te beperkte oppervlakte om al zijn hernieuwbare energie op eigen bodem te genereren. Samenwerkingsverbanden met buurlanden om nieuwe grote projecten rond hernieuwbare energie op te zetten, kunnen, zolang ze dient om onze eigen doelstellingen te realiseren, ze een bijdrage levert aan onze bevoorradingszekerheid en zorgt voor lokale werkgelegenheid en een economische return.

Reference 8 - 0,03% Coverage

Een unieke software tool dient ontwikkeld te worden om real time alle mogelijke gegevens te verzamelen omtrent ons energieverbruik en -productie zodat we een gefundeerd beleid kunnen voeren.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We hervormen alle vormen van ondersteuning voor energie-efficiëntie tot één transparant systeem om energiebesparing in gebouwen te stimuleren.

Reference 10 - 0,04% Coverage

Warmtenetten zijn, waar passend, een belangrijk instrument om de energietransitie mogelijk te maken. Deze kunnen immers de restwarmte van ondernemingen, groene warmte uit lokale duurzame biomassa en geothermie transporteren naar verbruikers in de buurt.

Reference 11 - 0,03% Coverage

We mogen ons gasnetwerk niet zomaar afschrijven maar moeten dit efficiënter gebruiken. Synthetisch gas, biogas en groengas vormen bijkomende interessante en klimaatneutrale oplossingen, voor verwarming en transport.

Reference 12 - 0,05% Coverage

De elektriciteitsproductie wordt meer en meer onvoorspelbaar, waardoor het energielandschap flexibeler en dynamischer moet worden.

Om dit te kunnen faciliteren hebben we een slim elektriciteitsnet nodig en wordt de digitale meter snel en overal uitgerold. Na de snelwegen zetten we versneld in op een slimme uitrol van ledverlichting naar alle gewestwegen.

Reference 13 - 0,07% Coverage

Met het instrument van vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten, ook voor kmo's per sector, zorgen we dat de industrie richting 2030 haar voortrekkersrol blijft vervullen. Hierbij houden we rekening met de concurrentiepositie t.a.v. de ondernemingen in het buitenland. We brengen kennis over energie- en klimaatmaatregelen tot bij de kmo's en stellen een vergelijkingstool ter beschikking zodat ze binnen hun sector hun energiegebruik en gebruikte technologie kunnen vergelijken.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We integreren de investeringspremie voor ondernemingen voor energiebesparende maatregelen bij de netbeheerders in de ecologiepremie+.

Reference 15 - 0,06% Coverage

Het potentieel voor hernieuwbare energie (wind, zon en waterkracht) is beperkt in ons land. Wij willen Vlaanderen in Europa naar voren schuiven als een toekomstige draaischijf voor innovatieve koolstofneutrale brandstoffen (bv. waterstof) en materialen (bv. bouwmaterialen). We willen een duwtje geven aan de waterstofeconomie door het inzetten van innovatiemiddelen en het samenbrengen van sleutelsectoren en actoren.

Reference 16 - 0,05% Coverage

We moeten de ondersteuning van hernieuwbare energie herzien. Verschillende technologieën zijn intussen matuur geworden met lagere investeringskosten tot gevolg. Dit moet ten goede komen aan de verbruiker. Wij willen afstappen van exploitatiesteun, en zoveel mogelijk overstappen naar investeringssteun via openbare aanbestedingen.

Reference 17 - 0,04% Coverage

We zetten verder in op offshore windenergie: projecten zullen via een marktmechanisme toegekend worden om op die manier de subsidies te minimaliseren, zonder ondersteuning als het kan. We zetten ook verder in op samenwerking met onze buurlanden om te komen tot een netwerk op de Noordzee.

Reference 18 - 0,06% Coverage

Wind op land kan goedkoper door het ondersteuningssysteem efficiënter te maken. Een windturbine aan de kust, waar het meer waait, moet niet evenveel ondersteuning krijgen als een windturbine in het binnenland. Het werken met een windcorrectiefactor kan hier verandering in brengen. We rollen de technologie uit die moet toelaten om windmolens ook dichter bij luchthavens te plaatsen; daardoor neemt het windpotentieel sterk toe.

Reference 19 - 0,06% Coverage

We zetten verdere stappen in de richting van klimaatneutrale woningen en gebouwen. De overheid is een ondersteunende partner bij de renovatie. We informeren de burgers over het nut en de opbrengst van investeringen in renovatie, isolatie, verwarming, energieverbruik en hernieuwbare energie. We voorzien lokaal een uniek woon- en energieloket. Hiermee kunnen we de burger een betere dienstverlening aanbieden, en de kennis bundelen.

Reference 20 - 0,02% Coverage

We stellen de renovatiepremies open voor verhuurders. We stimuleren het gebruik van het conformiteitsattest, te beginnen met de oudste huurwoningen.

10.3.4 Open VLD

Reference 1 - 0,21% Coverage

We gaan verder op de ingeslagen weg en willen het potentieel van hernieuwbare energie in ons land maximaal benutten. In Vlaanderen alleen is er een potentieel van 57 GW aan zonnedaken. Vandaag is er ongeveer 2,8 GW aan capaciteit geïnstalleerd. Het geïnstalleerde vermogen per inwoner is in Vlaanderen het hoogste van Europa, na Duitsland. Maar het kan dus nog een stuk heter!

We geven daarom als overheid het goede voorbeeld en vragen aan lokale overheden om geschikte daken van openbare gebouwen vrij te geven voor zonnedelen. Zo creëren we een boost in de productie van zonne-energie en krijgen geïnteresseerde burgers een mooi rendement op hun investering. Ook ondernemingen met geschikte daken die zelf niet wensen te investeren moedigen we aan om hun daken ter beschikking te stellen. Bij de bouw van windmolens streven we eveneens naar maximale burgerparticipatie.

Reference 2 - 0,28% Coverage

Naast zon is wind de belangrijkste hernieuwbare energiebron voor België. De Noordzee is ons blauwe goud. Onze Noordzee mag dan geen olie of gas herbergen, ze is een enorme, windrijke oppervlakte die van onschatbare energetische waarde kan zijn. Vanaf 2026 zullen we al een capaciteit van 4 GW aan windenergie geïnstalleerd hebben. Dat komt overeen met de capaciteit van 4 grote kerncentrales. We onderzoeken de mogelijkheden om volle zee te gebruiken om hernieuwbare energie te produceren en versterken de internationale samenwerking op en rond de Noordzee met de uitbouw van een 'Northsea Grid' dat windmolenparken verbindt en rendementen optimaliseert.

We moeten blijven investeren in deze piste en ervoor zorgen dat parallel met de opwekking van windenergie de opslagmogelijkheden meegroeien, zodat we op momenten van overproductie de energie kunnen opslaan en gebruiken wanneer er weinig zon en/of wind is. Dat kan voor door middel van grote batterijen en centrales die de energie kunnen omzetten in bijvoorbeeld waterstof. Dit is trouwens ook een essentiële bouwsteen voor het verder uitbouwen van het decentrale energie-netwerk.

Reference 3 - 0,15% Coverage

Dankzij een sterke interconnectie met onze buurlanden verzekeren we onze bevoorradingszekerheid en wordt energie vlot getransporteerd van regio's waar op een bepaald moment een overschot is, naar andere regio's waar op datzelfde moment een tekort is. Door op zulke grote schaal samen te werken is het ook mogelijk om deze hernieuwbare energie efficiënter en aan de laagst mogelijke prijs te ontwikkelen. De afgelopen jaren heeft België al fors geïnvesteerd in meer connectie met de buurlanden. We zijn nu al één van de meest geconnecteerde landen van Europa en de komende jaren liggen er nog enkele mooie plannen in het vooruitzicht.

Reference 4 - 0,16% Coverage

Om volop op hernieuwbare energie te kunnen inzetten hebben we nood aan flexibele productie die de hernieuwbare productie kan aanvullen wanneer nodig. De huidige kerncentrales passen niet in dat model en hebben de afgelopen jaren hun onbetrouwbaarheid bewezen. In 2017 was de

nucleaire productie nog verantwoordelijk voor 49,9% van onze elektriciteitsproductie. In 2018 was dit al gedaald naar 34%. De nucleaire productie bleek hierbij erg onbetrouwbaar: van halfweg oktober tot halfweg november was er slechts 1 van de 7 centrales operationeel, Doel 3. Tijdens die oktobermaand had nucleaire energie nog slechts een aandeel van 15% in onze energieproductie.

Reference 5 - 0,07% Coverage

We blijven uiteraard wel onderzoek doen naar nieuwe nucleaire technologie, zodat we ook hier circulariteit kunnen nastreven en bijvoorbeeld in de toekomst kernafval zouden kunnen recycleren. Ook onderzoek voor medische doeleinden en nieuwe vormen van kernenergie zoals kernfusie blijven we ondersteunen

Reference 6 - 0,29% Coverage

We creëren een Vlaams klimaatinnovatiefonds dat zich specifiek toelegt op nieuwe technologie en proefprojecten in kader van nieuwe energievormen, carbon capture & utilisation, recyclage en nieuwe grondstoffen. Ook fundamenteel onderzoek binnen die domeinen komt in aanmerking. Zo maken we nieuwe technologie versneld volwassen en versterken we de innovatiecluster rond hernieuwbare energie die vandaag reeds aanwezig is. Vlaanderen is een kenniseconomie, door sterk in te zetten op innovatie creëren we jobs en lossen we problemen op. Niet enkel onze eigen problemen, maar ook die van andere landen. Zo kunnen onze oplossingen wereldwijd bijdragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde en voor duurzaamheid. En, onze economie vaart er wel bij. We werken hiervoor samen met private investeerders. Vlaanderen voorziet minstens 100 miljoen in het fonds en tegen elke euro die Vlaanderen investeert staat minstens een euro van private investeerders. Als de investering rendeert, dan vloeit het geld terug naar het fonds. Buitenlandse voorbeelden tonen bovendien dat er tegenover één euro geïnvesteerd door de overheid, al snel vijf euro privaat kapitaal staat. Van een boost gesproken!

Reference 7 - 0,40% Coverage

Tegen 2050 moeten onze woningen gemiddeld genomen klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat ze energiezuiniger moeten worden en de energie die ze nog nodig hebben moeten ze zelf opwekken. Energie die je niet gebruikt of zelf opwekt, is bovendien energie die je niet betaalt! We moeten de mensen aanmoedigen om volop in te zetten op energiezuinige investeringen. Ons woningpark is immers erg verouderd. Ongeveer de helft van de gebouwen in Vlaanderen werden vóór 1970 gebouwd. Om onze woningen tegen 2050 klimaatneutraal te maken, moeten we naar een renovatieritme van drie procent per jaar gaan (vandaag is dat nauwelijks 1%) en dit voor de komende 20 jaar. Een ambitieus doel, maar één met potentieel enorme impact. Want de gebouwen in Vlaanderen zijn goed voor niet minder dan 14 megaton CO2-uitstoot per jaar oftewel 30 procent van de totale Vlaamse broeikasgas-uitstoot (niet-ETS). De residentiële gebouwen nemen drie kwart van de gebouwen-uitstoot voor hun rekening. Daar valt dus de meeste milieuen energiewinst te boeken. We moeten dus ambitieus zijn en een versnelling hoger schakelen. We willen de toepassing van het verlaagd BTW-tarief van 6% voor afbraak en heropbouw van gebouwen uitbreiden tot het gehele grondgebied. Voor projectontwikkelaars die dergelijke gebouwen binnen het jaar verkopen aan natuurlijke personen is bovendien de levering van deze gebouwen onderworpen aan het verlaagd BTW-tarief van 6%.

Het bedrag van het hypotheekrecht (het Vlaamse registratierecht van 1% geheven op het bedrag waarvoor de hypothecaire inschrijving wordt genomen) wordt bij energie-geïnspireerde leningen volledig kwijtgescholden.

Reference 8 - 0,26% Coverage

De uitstoot van onze industrie is al fel gedaald, maar we moeten er voor zorgen dat de inspanningen van onze Europese bedrijven niet teniet gedaan wordt door de uitstoot buiten Europa. Per ton staal die in een Belgische fabriek geproduceerd wordt, wordt er 30% minder CO₂ uitgestoten dan in een niet-Europese fabriek. Het wordt evenwel pervers als dat betekent dat hun productiekost stijgt en we binnen Europa daardoor goedkopere, maar minder duurzaam, geproduceerde alternatieven invoeren. Zo daalt onze CO₂-uitstoot wel voor de eigen productie, maar stijgt ze op wereldniveau. We pleiten daarom voor een CO₂-vignet op Europees niveau dat bedrijven die hun producten minder duurzaam produceren moeten betalen vooraleer ze hun producten kunnen invoeren in Europa.

Door voor een gelijk speelveld te zorgen, zetten we onze marktmacht als Europa in om duurzaamheid en CO₂reductie op wereldniveau af te dwingen. Initieel kijken we best naar grote vervuilers waarvan het aandeel CO₂ in de productie eenvoudig berekend kan worden, zoals de staal-, aluminium- en cementindustrie.

Reference 9 - 0,46% Coverage

Opdat we minder uitstoten, minder energie verbruiken en meer hernieuwbare energie opwekken, moeten we ons energiesysteem radicaal veranderen. Het sleutelwoord hier is decentralisatie. Via slimme netwerken krijgt iedereen de kans om zelf energie te produceren en terug op de markt te zetten. De eerste digitale meters die van elke consument ook producent maken, komen in 2019 op de markt. We evolueren de komende jaren zo naar écht decentraal energiesysteem waar bij de opgewekte energie op een slimmere manier verbruikt en opgeslagen wordt.

De energienoden en -mogelijkheden moeten per buurt of per regio in kaart gebracht worden. Kleine waterstofcentrales, maar even goed een kleine windmolen of verschillende zonnepaneleninstallaties (aangevuld met opslagmogelijkheden) kunnen een hele buurt van hernieuwbare energie voorzien. Door kleine netwerken op maat (lokale energiegemeenschappen) onderling met elkaar te verbinden garanderen we bevoorradingszekerheid. Tegelijk kunnen micro-netwerken in industrieterreinen restwarmte afgeven aan naburige bedrijven, openbare gebouwen of wijken. Merksplas geeft het goede voorbeeld. De gemeente maakt al sinds 2002 van hernieuwbare elektriciteit haar visitekaartje. De groene stroom van zonnepanelen en warmtekrachtkoppeling is voor een deel afkomstig van landbouwbedrijven uit de buurt. Wat kan in Merksplas moet ook in de rest van Vlaanderen kunnen. Het afval en de restwarmte van landbouwbedrijven wordt de energie van gezinnen en bedrijven. We leggen niet alleen de focus op groene stroom, maar geven aandacht aan groene warmte. Bij individuele installaties, stimuleren we verder het gebruik van warmtepompen en warmtepompboilers. In de toekomst kan aardgas vervangen worden door zogenaamd groen gas (biomethaan) of waterstof. Voorts geven we verder alle kansen aan warmtenetten en de mogelijkheden van diepe geothermie om deze te voeden.

Reference 10 - 0,14% Coverage

De energie-omslag zal rendabel zijn of helemaal niet zijn. Belangrijk in dit opzicht is dat we alle kosten die niet met energie te maken hebben uit de elektriciteitsfactuur van mensen halen. Meer dan een derde van de elektriciteitsfactuur gaat namelijk naar de distributienettarieven. Die dekken niet enkel de exploitatiekosten om elektriciteit tot bij de consument te brengen, maar ook de kosten die gepaard gaan met de invulling van de zogeheten 'openbare dienstverplichtingen'. We verlagen de energiefactuur door de verdoken belastingen eruit te halen.

Reference 11 - 0,06% Coverage

Door in te zetten op energiebesparende investeringen voor huurwoningen met een beperkte verhuurprijs, bijvoorbeeld via de huur- en isolatiepremie, zorgen we er voor dat huurwoningen energiezuiniger worden. Zo daalt ook de energiefactuur voor de huurders.

10.3.5 Sp.a

Reference 1 - 0,07% Coverage

Via het 'terugbetaling via de meter'-systeem maken we het voor iedereen, ook wie daar niet de financiële middelen toe heeft, mogelijk om zijn woning energiezuinig of -neutraal te maken. De netbeheerder financiert via groepsaankopen en -aanbestedingen de installatie van zonnepanelen en warmtepompen, het isoleren van daken, gevels en vloeren en totaalrenovaties voor. De terugbetaling gebeurt via de energiefactuur en de afbetalingsperiode wordt zo gekozen dat het maandelijkse afbetalingsbedrag steeds lager ligt dan wat wordt uitgespaard aan energiekosten. Zo leidt de bewoner nooit koopkrachtverlies. We koppelen de lening aan de woning, meer bepaald aan de meter, en niet aan de investeerder.

Reference 2 - 0,04% Coverage

We introduceren een systeem van geconventioneerde huur. De deelnemende verhuurders bieden hun woning voor een bepaalde termijn tegen een lagere prijs aan in ruil voor een renovatiepremie. Zo maken we privéhuurwoningen toegankelijk voor bescheiden inkomens, maken we ze energiezuiniger én verzekeren we de kwaliteit van deze woningen door ze gratis aan een conformiteitsonderzoek te onderwerpen.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Bij de renovatie van sociale woningen moeten we ambitieuzer zijn dan de huidige normering. Sociale huisvesting moet de koploper worden qua energiezuinigheid en duurzaamheid. Dat komt niet alleen het klimaat ten goede, maar ook de portemonnee van de sociale huurder.

Reference 4 - 0,05% Coverage

Sociale huisvesting moet een voorloper zijn op het vlak van duurzame energie. We zetten dan ook in op collectieve en duurzame energiewinning in de sociale woningbouw via aansluiting op warmtenetten, collectieve zonneparken, geothermie en energieopslag. Daartoe nemen we alle bestaande belemmeringen weg huisvestingsmaatschappijen zelf energie te laten leveren aan hun huurders en om eventuele overschotten te laten injecteren in het elektriciteitsnet.

Reference 5 - 0,01% Coverage

We verlagen de btw op elektriciteit opnieuw van 21% naar 6%.

Reference 6 - 0,01% Coverage

We geven elk gezin een basispakket elektriciteit in de vorm van een 'duurzame gratis KWh'.

Reference 7 - 0,02% Coverage

We breiden de sociale tarieven voor elektriciteit, aardgas en warmte uit naar iedereen met een inkomen dat recht geeft op de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering, in schuldbemiddeling of budgetbegeleiding zit.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Vandaag worden de nettarieven onrechtvaardig verdeeld. De kleinste gebruikers, gezinnen en KMO's, betalen zo'n 80% van de netwerkkosten en zo'n 85 à 90% van de in de nettarieven doorgerekende openbaredienstverplichtingen (die dienen o.a. voor de zogenaamde groenestroomcertificaten). Grotere gebruikers dragen dus nauwelijks bij aan de 'energiesprong'. We zorgen voor een eerlijkere verdeling van de netkosten tussen de verschillende klantengroepen.

Reference 9 - 0,02% Coverage

ledereen die onder de armoedegrens leeft, recht heeft op een verhoogde tegemoetkoming en in schuldbemiddeling of budgetbegeleiding zit, moet genieten van een sociale correcte voor de waterfactuur.

Reference 10 - 0,01% Coverage

Elke Vlaming moet, ongeacht zijn woonplaats, een basispakket water aan dezelfde prijs krijgen.

Reference 11 - 0,01% Coverage

In geval van co-ouderschap wordt de korting op het vastrecht verhoudingsgewijs toegekend aan beide ouders.

Reference 12 - 0,07% Coverage

Het nationaal energie- en klimaatplan 2030 effent, op een sociaal rechtvaardige manier, de weg naar klimaatneutraliteit en 100% hernieuwbare energievoorziening tegen 2050. Het finale plan wordt, in tegenstelling tot het eind 2018 ingediende ontwerpplan, op een geïntegreerde wijze opgesteld om maximale coherentie na te streven. Via bindende sectorale routekaarten wordt, na consultatie van belanghebbenden, een koolstofbudget per sector vastgelegd. Het plan zorgt voor de omslag in eigen land en kiest dus niet voor valse oplossingen zoals biobrandstoffen van de eerste generatie en internationale offsets. De overheid informeert de bevolking over de positieve effecten van de maatregelen in het plan.

Reference 13 - 0,12% Coverage

Ook op Europees niveau streven we naar een klimaatverordening. Zo'n 'Europese klimaatwet' verankert de klimaatdoelstellingen van het Akkoord van Parijs in bindende wetgeving en zorgt ervoor dat alle andere Europese wetgeving in het licht staat van het halen van die doelstellingen. Zij zal private investeerders een zeer duidelijk signaal geven en moet er ook over waken dat de lasten eerlijk verdeeld worden volgens het principe van de vervuiler betaalt, zodat bedrijven hun eerlijk deel betalen en de transitie rechtvaardig gebeurt. De wet zal zo bijvoorbeeld het Europees emissiehandelssysteem (ETS) in lijn dwingen met de doelstelling van CO2-neutraliteit in 2040 en klimaatneutraliteit in 2050. Dat geeft nationale klimaatwetten meer speelruimte, want vandaag ondermijnen de zwaktes van het ETS-systeem meer nationale ambitie. De wet bevat ook een mechanisme dat het beleid jaarlijks beoordeelt en automatisch aanscherpt indien de doelstellingen niet gehaald dreigen te worden. Hier zijn ook sanctie aan verbonden voor wie zijn steen niet bijdraagt. Een Europese klimaatwet is ook een belangrijke tool voor stakeholders om in nationale en Europese rechtbanken implementatie af te dwingen.

Reference 14 - 0,07% Coverage

We bouwen alle overheidssubsidies en belastingverminderingen voor fossiele brandstoffen af en waken erover dat dit ook gebeurt bij alle instellingen en organisaties waarin de overheid participeert. We formuleren ethische en duurzaamheidscriteria waaraan elke financiële instelling waar overheden mee samenwerken moet voldoen. Vervolgens formuleren we een plan om de

samenwerking met instellingen die daar niet aan voldoen, te herzien of af te bouwen. De Universiteit van Gent toonde al aan dat deze aanpak werkt en dwingt banken effectief tot aanpassing van hun beleid.

Reference 15 - 0,03% Coverage

Belastingverminderingen voor fossiele brandstoffen die zuivere sociale correcties zijn, zoals het Sociaal Verwarmingsfonds, blijven behouden zolang het voor de ontvangers niet mogelijk is om op een betaalbare manier over te stappen naar een meer duurzaam alternatief. De overheid moet dit faciliteren.

Reference 16 - 0,03% Coverage

De federale staat vraagt haar aangewezen bestuurders bij Belfius en BNP Paribas om in hun respectievelijke banken aan te sturen op een desinvestering uit fossiele brandstoffen in het voordeel van investeringen in hernieuwbare energie en energie-efficiëntie.

Reference 17 - 0,11% Coverage

We optimaliseren de Europese emissiehandel (ETS) door een stijgende bodemprijs in te voeren en tegelijk het systeem uit te breiden tot een soort 'border adjustment tax' die de toets van de wereldhandelsorganisatie wel kan doorstaan. Dat werkt zo: voor constructiematerialen die onder ETS vallen, moeten voortaan niet enkel de producenten, maar ook de leveranciers een CO₂-prijs betalen. De producenten kopen emissierechten voor alles wat boven de benchmark van best beschikbare technieken uitkomt, de leveranciers kopen de emissierechten voor de uitstoot die daaronder valt. Zo worden alle emissiekosten geïnternaliseerd. Deze aankoopverplichting voor leveranciers geldt zowel voor in Europa geproduceerde producten, als voor geïmporteerde producten. De opbrengsten van deze veilingsrechten investeren we in onderzoek naar duurzame bouwmaterialen, zodat bouwen niet duurder wordt. Via monitoring- en reguleringssystemen zorgen we ervoor dat de vervuiler ook voor de gratis uitstootrechten betaalt en deze niet doorrekent in de prijzen.

Reference 18 - 0,06% Coverage

We besteden de inkomsten uit de Europese emissiehandel volledig aan klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering. Het ondersteunen van het concurrentievermogen van energieintensieve bedrijven, waar nu jaarlijks 40 miljoen euro uit het klimaatfonds naartoe gaat, maakt geen deel uit van het klimaatbeleid. Bedrijven die compensaties ontvangen voor het Europese en Belgische klimaatbeleid wenden deze integraal aan ter ondersteuning van het klimaatbeleid door te investeren in energiebesparing of CO₂-reductie. Op die manier verlagen ze hun energieafhankelijkheid en CO₂-kosten, waardoor hun concurrentiepositie verbetert.

Reference 19 - 0,04% Coverage

Om te garanderen dat ook de meest kwetsbare en armste landen hun klimaatuitdagingen de baas kunnen, komen we onze verplichting om voldoende en additionele internationale klimaatfinanciering te voorzien na. We voorzien een billijk en stijgend aandeel dat niet weegt op het budget voor ontwikkelingssamenwerking en leggen de focus op de aanpassing aan de klimaatverandering.

Reference 20 - 0,08% Coverage

Aardgas is een fossiele brandstof die bijdraagt tot de klimaatopwarming. Op termijn moet dus ook aardgas uit onze energiemix verdwijnen. We doen enkel investeringen in aardgas-infrastructuur vanuit dit perspectief: om tijdelijk een alternatief te bieden voor vervuilende en onveilige

technologieën als steenkool, olie en nucleaire energie. Om groene energie aan te vullen, maar zonder dat investeringen in echte duurzame technologieën in het gedrang worden gebracht of er een overcapaciteit dreigt te ontstaan. Wetende dat er haast geen missing links meer bestaan in ons Europees aardgastransportnetwerk stoppen we ook met Europese subsidies voor de verdere uitbouw van dat netwerk. Daarnaast pleiten we voor een Europese bijmengverplichting voor hernieuwbare gassen voor aardgastransportbedrijven.

Reference 21 - 0,02% Coverage

We verankeren het principe van Rechtvaardige Transitie ('Just Transition') in alle beleidsprocessen die te maken hebben met de overgang naar een klimaatneutrale en circulaire economie, zowel op Europees als op lidstaatniveau.

Reference 22 - 0,05% Coverage

Energie is een basisbehoefte die voor veel gezinnen te duur geworden is. Daarom is onze doelstelling om de elektriciteitsfactuur van de gezinnen met 20% te verminderen. Dit doen we via de verlaging van de BTW van 21 naar 6%, maar ook via een betere verdeling van de kosten tussen gezinnen en bedrijven, het weren van oude en te dure contracten en de uitbreiding van het sociaal tarief. Als stok achter te deur moet de overheid in de prijzen kunnen ingrijpen.

Reference 23 - 0,05% Coverage

We voeren de vangnetregulering opnieuw in om te vermijden dat de voordelen van de BTW-verlaging worden geabsorbeerd door hogere marges voor de leveranciers. Het vangnetmechanisme maakt een doorgedreven opvolging van de energieprijzen mogelijk. Leveranciers mogen de variabele energieprijzen driemaandelijks indexeren na controle door de regulator. Elektriciteits- en gasprijzen voor gezinnen en kmo's mogen niet hoger liggen dan in de buurlanden.

Reference 24 - 0,04% Coverage

We voeren de 'gratis KWh' terug in, maar dan wel een duurzame gratis KWh. In plaats van 100 KWh gratis per gezinslid, krijgen de gezinnen een gratis participatie in een lokaal gedeeld zonne- of windpark. Dat aandeel wordt verrekend als korting op de elektriciteitsfactuur. Op die manier krijgt elk gezin een 'ecologisch rugzakje' en garanderen we dat de gratis stroom duurzaam is en bijdraagt aan de leefbaarheid van onze planeet.

Reference 25 - 0,04% Coverage

We breiden de sociale tarieven voor elektriciteit, aardgas en warmte uit naar alle gezinnen met een inkomen dat recht geeft op de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering en naar gezinnen in schuldbemiddeling of budgetbegeleiding. Zo zullen ongeveer 1 miljoen gezinnen recht hebben op een betaalbare maximumprijs. We betalen dit via de algemene middelen

Reference 26 - 0,03% Coverage

We versterken het sociaal verwarmingsfonds en het sociaal fonds voor elektriciteit en aardgas, zodat OCMW's en sociale huisvestingsmaatschappijen nog meer dan nu kunnen inzetten op tussenkomsten in energiefacturen, maar ook kunnen investeren in de vermindering en de transitie van het energieverbruik van de zwakste gezinnen.

Reference 27 - 0,03% Coverage

overheid moet kwetsbare groepen meer helpen om over te schakelen naar een goedkopere energieleverancier. Alle gemeenten en OCMW's moeten mensen helpen bij het zoeken en kiezen

van de leverancier met de goedkoopste aanbieding en bij het in orde maken van alle administratieve zodat mensen effectief (kunnen) overstappen.

Reference 28 - 0,04% Coverage

Vandaag worden de nettarieven onrechtvaardig verdeeld. De kleinste gebruikers, gezinnen en KMO's, betalen zo'n 90% van de netkosten. Grotere gebruikers dragen dus nauwelijks bij. We zorgen voor een eerlijkere verdeling van de netkosten tussen de verschillende klantengroepen. Vandaag bepalen de distributienetbeheerders en de energieregulator die verdeling

Reference 29 - 0,07% Coverage

Het beleid in ons land en in de buurlanden zet vandaag te eenzijdig in op het wegwerken van 'kostenhandicaps' voor grote bedrijven, waarmee de race to the bottom wordt aangezwengeld. Zo stelde Duitsland zijn energie-intensieve industrie grotendeels vrij van kosten voor het hoogspanningsnet en voor steun aan hernieuwbare energie, waarna de buurlanden vonden dat ze niet konden achterblijven. We maken werk van Europese beleidskaders of afspraken met de buurlanden die kruissubsidiëring en oneigenlijke staatssteun vermijden. In de Europese elektriciteitswetgeving moet een bepaling opgenomen worden die zorgt voor een rechtvaardige verdeling van de kosten over de verschillende klantengroepen.

Reference 30 - 0,01% Coverage

Volledige informatie over de energiefactuur van onze bedrijven moet publiek beschikbaar zijn.

Reference 31 - 0,04% Coverage

Als een compensatiemechanisme nodig blijkt, moet dat beperkt worden tot de segmenten die het echt nodig hebben, kan de compensatie nooit hoger zijn dan nodig, moet het mechanisme passen in een weldoordacht industrieel beleid dat o.a. leidt naar de klimaatneutrale economie en degelijke jobs en kan de kostprijs niet worden verrekend in de energiefactuur van andere gebruikers.

Reference 32 - 0,03% Coverage

De overheid loopt voorop in de 'energiesprong'. Overheidsgebouwen zijn exemplarisch op vlak van energiegebruik en energiebeheer. Overheidsterreinen worden beschikbaar gemaakt voor de installatie van windturbines. De overheid betrekt als grote werkgever haar personeel bij het energiezorgsysteem voor overheidsgebouwen.

Reference 33 - 0,02% Coverage

We stimuleren coöperatieven en kennen hen extra punten toe in aanbestedingen van grote daken of offshore-windmolens. Daarnaast zetten we in op "citizen's energy communities", met inbegrip van een actieve en activerende rol voor gemeenten.

Reference 34 - 0,05% Coverage

We stimuleren 'zonnedelen' door gebruikers die elders participeren in een gezamenlijk zonnepark, (hun aandeel in) de geproduceerde elektriciteit in mindering te laten brengen op de eigen elektriciteitsfactuur. We geven de netbeheerders naast hun rol van 'sociale leverancier of last resort (voor 'gedropte' klanten die geen commerciële leverancier vinden), ook een rol als 'ecologische leverancier' of last resort (voor zonnedelers die geen commerciële leverancier kunnen vinden of slechts aan hoge prijs).

Reference 35 - 0,05% Coverage

We houden onze energie-infrastructuur in publieke handen. We onderzoeken hoe we burgers aandeelhouder kunnen maken van de energienetten, waarbij zij een dividend ontvangen wanneer er winst wordt gemaakt. We kijken daarbij hoe we de financieringsbron die intercommunales vandaag zijn voor de lokale besturen kunnen vervangen door andere financieringsbronnen. De netbeheerders krijgen als taak de uitwerking van een transitiestrategie richting de decarbonisatie van ons gebouwenbestand in 2050.

Reference 36 - 0,07% Coverage

Via het 'terugbetaling via de meter'-systeem maken we het voor iedereen, ook wie daar niet de financiële middelen toe heeft, mogelijk om zijn woning energiezuinig of -neutraal te maken. De netbeheerder financiert via groepsaankopen en -aanbestedingen de installatie van zonnepanelen en warmtepompen, het isoleren van daken, gevels en vloeren en volledige 'nul-op-de meter'-renovaties voor. De terugbetaling gebeurt via de energiefactuur en de afbetalingsperiode wordt zo gekozen dat het maandelijkse afbetalingsbedrag steeds lager ligt dan wat wordt uitgespaard aan energiekosten. Zo leidt de bewoner nooit koopkrachtverlies. We koppelen de lening aan de woning, meer bepaald aan de meter en niet aan de investeerder.

Reference 37 - 0,01% Coverage

We sluiten de scheurtjesreactoren Doel 3 en Tihange 2 en versnellen daarmee de kernuitstap.

Reference 38 - 0,03% Coverage

Lokale energiebehoeften worden maximaal lokaal en hernieuwbaar afgedekt, door lokale productie in eigen en/of coöperatieve handen. In Vlaanderen gaan we voluit voor een sterke uitbreiding van zon en wind op land. We gaan voor 10 GW in 2030, dat is 2,5 keer huidige capaciteit.

Reference 39 - 0,04% Coverage

We bouwen een Europese Gemeenschap van zon en wind uit in plaats van een gemeenschap van kolen en staal. We steunen de realisatie van grote windeilanden in de Noordzee als volwaardig alternatief voor het versleten Belgisch nucleair park. In een beter geïntegreerde Europese markt kunnen overschotten aan groene stroom gemakkelijk worden vervoerd naar 'tekortgebieden'.

Reference 40 - 0,05% Coverage

We werken een plan uit van zones die in aanmerking komen voor windenergie. In de vergunningverlening wordt - in overleg met de omwonenden - de nodige maatschappelijke afwegingen gemaakt zodat aan het draagvlak gewerkt wordt, de betrokkenheid opgebouwd wordt en juridische procedures maximaal vermeden worden. We stimuleren tegelijk de participatie van omwonende burgers, zowel op financieel vlak als via mede-eigendom en dus -zeggenschap

Reference 41 - 0,06% Coverage

De netbeheerders maken een transitiestrategie op om het aardgasverbruik geleidelijk af te bouwen en de gasinfrastructuur om te bouwen voor duurzame brandstoffen, zoals synthetische gassen of waterstof. In warmtezoneringsplannen stemmen we vraag en aanbod op elkaar af. Zo leggen we vast waar een collectieve aanpak met een warmtenet mogelijk is en waar we eerder naar een individuele duurzame aanpak moeten evolueren. Vlaanderen verfijnt de warmtekaart en stelt het basismateriaal voor haalbaarheidsstudies ter beschikking van de lokale besturen.

Reference 42 - 0,05% Coverage

We zetten in op flexibele elektriciteitsproductie die de productie van zon en wind aanvullen. Die kan bestaan uit conventionele gascentrales (STEG), maar bestaat bij voorkeur uit hoogefficiënte warmtekracht-koppelinginstallaties (WKK), warmtenetten, centrales op diepe geothermie, andere decentrale duurzame productietechnologieën, noodgeneratoren, vraagsturing en opslag. Ook buitenlandse gascentrales die momenteel niet gebruikt worden, zoals de Claus-centrale in Nederland kunnen aangesneden worden.

Reference 43 - 0,04% Coverage

Als blijkt dat de gascentrales niet rendabel zijn, ondersteunen we hen via 'contracts for differences'. Dit slechts zolang het nodig is: stijgt de groothandelsprijs, dan daalt de steun. Ook warmtekracht-koppelinginstallaties (meer energie-efficiënt dan STEG-centrales), vraagsturingportfolio's met uitschakelbaar stroomverbruik, grootschalige opslag en centrales die werken op diepgeothermische warmte kunnen meedoen aan de tender.

Reference 44 - 0,06% Coverage

De kernvervuiler betaalt: we laten Electrabel voor alle zekerheid sparen en betalen voor het duurste scenario van de berging van het nucleair afval en de ontmanteling van de kerncentrales. Moederbedrijf Engie moet zich garant stellen voor de hele spaarpot. En waar Electrabel de spaarpot vandaag voor 75% mag gebruiken als 'bank' om goedkoop te investeren in buitenlandse projecten, lenen we dat geld eerst en vooral uit aan investeerders die de 'energiesprong' in eigen land willen verwezenlijken.

Reference 45 - 0,04% Coverage

Alle Belgen hebben in het verleden hoge prijzen betaald om de kerncentrales af te schrijven. Electrabel maakt daar nu winst op. Daarom voerden wij de 'nucleaire rente' in die deze regering met 1 miljard verlaagd heeft. We verhogen deze rente opnieuw tot 1,75 miljard. Electrabel mag haar centrales al langer openhouden, het is niet de bedoeling dat ze twee keer langs de kassa passeert.

Reference 46 - 0,05% Coverage

Vlaanderen is zichtbaar vanuit de ruimte. We besparen 32 miljoen euro per jaar op de uitgaven van de lokale besturen door in onze openbare verlichting over te schakelen op ledlampen, die ook meer gericht schijnen en enkel als het nodig is. Op bepaalde plaatsen zoals in parken of verbindingswegen doven of dimmen we de verlichting. Vlaanderen verplicht de lokale besturen om een investeringsprogramma op te stellen met aandacht voor burgerparticipatie bij de financiering.

Reference 47 - 0,07% Coverage

We scherpen de energienormering van elektrische apparaten aan via onder meer ambitieuze wetgeving inzake ecodesign en energielabelling. Zo kunnen enkel energiezuinige en duurzame producten de markt bereiken en worden consumenten gestimuleerd om de best presterende toestellen aan te kopen. We zien erop toe dat energielabels duidelijk leesbaar begrijpbaar en correct zijn en gaan via performante testprocedures na of geclaimde prestaties overeenstemmen met wat gebruikers werkelijk ervaren in het dagelijkse gebruik. Producenten die doelbewust testresultaten manipuleren of ongegrond hoge prestatieniveaus afficheren, straffen we af. We voeren een wettelijke limiet in op het stand-by-verbruik van toestellen.

Reference 48 - 0,03% Coverage

We bouwen nieuwe woningen voor de toekomst. Dat betekent woningen die energieneutraal of positief en dus ook energiekosteloos zijn. Maar ook makkelijk aanpasbaar voor gezinnen waarvan de samenstelling verandert en aangepast aan de klimaatverandering die sowieso op ons af komt.

Reference 49 - 0,04% Coverage

Op wijkniveau komt er collectieve infrastructuur. Zo besparen gezinnen en alleenstaanden kosten, maar hebben ze toch toegang tot duurzame diensten en infrastructuur. Dit gaat van hernieuwbare energie (zonnepanelen, windturbines), over warmtenetwerken, deelauto's, gezamenlijke fietsenstallingen en speeltuigen tot zelfs gezamenlijke polyvalente ruimten en berging.

Reference 50 - 0,03% Coverage

De renovatiegraad moet verdrievoudigen. We overtuigen eigenaars tot het renoveren van hun woning op sleutelmomenten in hun leven of in de levensduur van de woning. De overheid biedt maximaal ondersteuning via de woningpas 'terugbetaling-via-de-meter-systeem'

Reference 51 - 0,06% Coverage

Wie een woning huurt, kan ze moeilijk grondig renoveren. Nochtans draait hij of zij wel op voor de energiekosten, en die lopen soms hoog op. Wij willen dat eigenaars verplicht worden om te investeren in de kwaliteit van een woning, met een zekere overgangstijd zodat ze bijvoorbeeld kunnen wachten met de werken tot tussen 2 huurperioden in. Woningen met verwarming op steenkool (ongezond en gevaarlijk) moeten overschakelen op een schone en betaalbare verwarmingsbron. Hiervoor moet op korte termijn een omschakelingsprogramma worden opgesteld.

Reference 52 - 0,03% Coverage

Alle sociale huisvestingsmaatschappij moeten een renovatieprogramma opstellen waarbij ze aangeven hoe ze hun woningenpark e-noveren, wat de prioriteiten zijn, welke woningen niet meer in aanmerking komen voor diepgaande renovatie en dus gesloopt zullen worden

Reference 53 - 0,01% Coverage

Wij willen dat de overheid groepsaankopen organiseert of faciliteert.

Reference 54 - 0,03% Coverage

We stimuleren bedrijven ook om clusters te vormen. Het warmteoverschot van het ene bedrijf kan bijvoorbeeld een bron van goedkope recuperatiewarmte voor het andere bedrijf zijn. We stimuleren ook de uitbouw van warmtenetwerken tussen bedrijven en woningen.

Reference 55 - 0,02% Coverage

Wij willen bedrijven verplichten een energiezorgsysteem in te voeren. Dit betekent dat ze samen met de werknemers op zoek moeten gaan naar kleine en grote maatregelen om energie te besparen.

Reference 56 - 0,05% Coverage

Kleine KMO's en non-profit organisaties kunnen gebruik maken van een gratis energie- en werkingsaudit. Bij grotere KMO's koppelen we de steun voor een energieaudit aan de uitvoering van de voorgestelde economisch rendabele maatregelen. Voor gezinnen werken we via projecten zoals 'klimaatwijken' collectieve projecten uit om hen te helpen het energiegebruik van hun woning en hun gedrag in kaart te brengen, te begrijpen en te verminderen

Reference 57 - 0,03% Coverage

We gaan voor een duurzaam en energie-efficiënt openbaar vervoer netwerk. We nemen energie efficiëntie op als selectiecriterium in het bestel van het rollend materieel, de inrichting van onze stations en stopplaatsen. We voeren het ecorijden in waardoor er significant kan bespaard worden op het elektriciteitsverbruik bij de spoorwegen.

10.3.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,03% Coverage

Vlaanderen moet kunnen beschikken over alle hefbomen van het energiebeleid, zowel inzake productie, innovatie als regulering. Die zijn onontbeerlijk om welvaart en welzijn veilig te stellen.

Reference 2 - 0,04% Coverage

Vlaams Belang wil door de verkoop van bestaande overheidsparticipaties middelen concentreren in een Vlaams ecofonds. Dit fonds moet structureel investeren in onderzoek naar thorium-kerncentrales en andere innovaties.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Het Vlaams ecofonds moet ook gediversifieerde energieproductie (zon, wind, kernenergie) financieren en investeren in energiezuinige oplossingen bij gezinnen en bedrijven.

Reference 4 - 0,02% Coverage

De huidige lokale en geldverslindende distributie-intercommunales moeten worden ontbonden en samengevoegd onder beheer van de Vlaamse regering.

Reference 5 - 0,02% Coverage

BTW op energie, gas, stookolie en elektriciteit moet naar het basistarief van 6% voor de normale verbruikshoeveelheid die ieder gezin nodig heeft.

Reference 6 - 0,04% Coverage

Een laagdrempelig energieloket moet burgers ondersteuning en begeleiding op maat bieden omtrent energie- en waterbesparing, de keuze voor de energieleverancier, energierenovatie en energiezuinig bouwen en verbouwen.

Reference 7 - 0,01% Coverage

Premies moeten zich richten op het isoleren van oude en slecht geïsoleerde woningen

Reference 8 - 0,03% Coverage

We mogen de trein naar de batterijtechnologie niet missen. We hebben alles in huis om een leidende rol te kunnen spelen in deze vernieuwende industrie.

Reference 9 - 0,03% Coverage

De Vlaamse overheid moet naast duurzame energiebronnen ook investeren in kerncentrales van de nieuwste generatie en de aanwezige nucleaire kennis verder ontwikkelen.

Reference 10 - 0,01% Coverage

Energiezuiniger maken van oudere woningen en stimuleren van vernieuwbouw via premies.

Reference 11 - 0,02% Coverage

Geen te abrupte verhoging van de energienormen van woningen om onbetaalbaarheid te vermijden.

10.4 GROENE ECONOMIE

10.4.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

CD&V pleit voor de uitbreiding van het verlaagde btw-tarief voor de afbraak en heropbouw van gebouwen tot heel Vlaanderen. Bovendien moet die btw-verlaging ook gelden wanneer een particulier een nieuwbouw aankoopt die het resultaat is van de afbraak en heropbouw van een oud pand.

Reference 2 - 0,05% Coverage

We bewaken de verdeling van de lasten voor het steunbeleid voor groene stroom. Kosten voor de transitie naar een groene energieproductie moeten minder verhaald worden op de elektriciteitsfactuur, maar gespreid worden, evenredig met de CO2-impact van de gebruikte energiebron. Een betere spreiding van de klimaatlasten over alle energiedragers kan elektriciteit goedkoper maken. Ook de fusie van Eandis en Infrax tot Fluvius en de betere opdeling van de distributienetgebieden levert een belangrijke kostenbesparing op. De overheid kan extra kapitaal ophalen door middel van groene overheidsobligaties met een marktconform rendement.

Reference 3 - 0,04% Coverage

Gascentrales hebben een belangrijke rol in de energietransitie. Doordat ze flexibel inzetbaar zijn, zijn ze compatibel met de productie-eenheden voor groene stroom. Bovendien zijn ze veel milieuvriendelijker dan de steenkool- of bruinkoolcentrales die elders mee de Europese energiemix bepalen. Met een goed uitgekiend beleid kunnen efficiënte gascentrales de meer vervuilende steenkoolcentrales in het buitenland uit de markt duwen. Zo kan gas bijdragen tot de Europese klimaatdoelstellingen. De stijgende prijs voor CO2-emissierechten werkt dit in de hand

Reference 4 - 0,05% Coverage

We mikken op minstens 2,5 GW windturbines op land en 6,7 GW zonnepanelen in Vlaanderen tegen 2030. Dit zijn de minst dure hernieuwbare bronnen en hun kostprijs daalt nog. Voor zonnepanelen moet de tariefzetting de combinatie met opslag stimuleren om de piekproductie uit te vlakken. Gelet op de uitdaging, zorgen we ervoor dat gunstige windlocaties maximaal gebruikt kunnen worden voor hernieuwbare energieopwekking. De steun voor kleinschaligere windprojecten moet voor ons afhangen van het plaatselijk windrendement. Voor de verdere uitbouw van de geïnstalleerde capaciteit 'on-' en 'offshore' windturbines is de versterking van het transportnetwerk voor elektriciteit essentieel.

Reference 5 - 0,05% Coverage

We willen het beperkte potentieel voor wind en zon in Vlaanderen zo goed mogelijk benutten en de import van hout en biomassa voor biomassacentrales beperken. Biomassacentrales zijn hoe dan ook nodig in de energietransitie en indien import toch noodzakelijk is, hanteren we strikte duurzaamheidscriteria. Diepe geothermie biedt kansen in de Noorderkempen en Noord-Limburg, mits voldoende lokale afzetmogelijkheden voor de geproduceerde warmte. Intra-Europese marktwerking zou de beste plaatsen voor grootschalige, nieuwe hernieuwbare energieproductie

moeten selecteren. Ook de intra-Belgische inspanningsverdeling moet streven naar het goedkoopste, gezamenlijke totaalpakket qua hernieuwbare energie.

Reference 6 - 0,01% Coverage

Overheden moeten (eventueel onrechtstreekse) participaties of beleggingen in bedrijven die fossiele brandstoffen produceren verder afbouwen.

Reference 7 - 0,03% Coverage

De circulaire economie maakt Vlaanderen onafhankelijker van de import van kritische grondstoffen (bv. zeldzame aarden die nodig zijn voor de productie van batterijen en zonnepanelen). We staan in Vlaanderen al sterk met een bloeiende (petro)chemische sector en hoogtechnologische bedrijven in de recuperatie van edelmetalen en zeldzame aarden. De circulaire economie zal hun positie alleen maar versterken.

Reference 8 - 0,06% Coverage

De circulaire economie kan ondersteund worden met een aangepast regelgevend kader met fiscale voordelen voor bedrijven die een voortrekkersrol opnemen (bv. grondstoffen gebruiken uit de circulaire economie), de ontwikkeling van een duurzaamheidslabel, stimuli voor circulaire overheidsaanbestedingen en overheidsaankopen, duidelijke beleidsdoelstellingen, maximale aandacht voor circulaire economie in het klimaatbeleid, de ondersteuning van de circulaire economie via het ondernemerschaps-, wetenschaps- en innovatiebeleid, de bevordering van de financiering van bedrijven met een goed businessmodel en -plan inzake circulair produceren vanuit een 'challenge-driven' aanpak, ingebouwde veroudering van toestellen tegengaan en door op Europees niveau een verlaagd btw-tarief voor herstellingen te bepleiten.

Reference 9 - 0,09% Coverage

Land- en tuinbouwers zijn ondernemers en moeten hun inkomen eerst en vooral uit de markt verwerven. We erkennen dat prijsschommelingen veroorzaakt door weersverschillen, de versheid van producten en marktschommelingen eigen zijn aan het beroep. Om de land- en tuinbouwers te wapenen tegen prijsschommelingen, blijft CD&V, naast de structuurondersteunende maatregelen, zowel de directe steun als de gekoppelde steun tijdens de komende GLB-onderhandelingen verdedigen. We waken erover dat ook kleine en middelgrote landbouwbedrijven op een eerlijk deel van de steun kunnen rekenen. We compenseren de landbouwsector voor het verlies aan areaal voor de agro-natuur. De inspanningen voor natuur en landschap horen mee in het verdienmodel. De focus van de ondersteuning ligt in eerste instantie op de beroepslandbouwers. Jonge landbouwers hebben recht op extra steun. Daarnaast wil CD&V gebruik maken van de mogelijkheden die het nieuwe GLB-voorstel biedt op het vlak van risicomanagement. De mogelijkheid om fiscale maatregelen voor de landbouwsector te voorzien is daarvan een aspect. Deze instrumenten moeten de financiële buffer tegen prijsschommelingen versterken.

Reference 10 - 0,07% Coverage

Om diversificatie aan te moedigen, zet CD&V ook in op een alternatieve keten. Een korte keten tussen landbouwer en consument en tussen het platteland en de stad creëert waardering voor de producten. Consumenten krijgen voeling met de afkomst van de producten. Deze vorm van landen tuinbouw kan voor de land- en tuinbouwers een meerwaarde zijn voor hun product. Initiatieven als 'Bio zoekt Boer' en 'Bio zoekt Keten' verdienen onze steun. Ze zetten respectievelijk in op de begeleiding van land- en tuinbouwers die interesse hebben om de stap naar biologische landbouw te zetten en op zij die ondersteuning nodig hebben bij de zoektocht naar nieuwe afzetkanalen en

een betere afstemming van de schakels in de keten. We pleiten voor een verdere uitvoering van het Strategisch Plan Biologische Landbouw en de implementatie van bioclusters.

Reference 11 - 0,03% Coverage

CD&V wil inzetten op nieuwe teelttechnieken en innovatie. Precisielandbouw ('smart farming'), technieken uit de biolandbouw en geïntegreerde gewasbescherming, kunnen hiertoe bijdragen. Kennisoverdracht en begeleiding van land- en tuinbouwers zijn essentieel om deze innovaties ingang te doen vinden in de praktijk. CD&V wil dan ook kwalitatieve begeleiding waarvoor de nodige middelen structureel worden voorzien.

Reference 12 - 0,06% Coverage

Voedsel is een basisbehoefte en voedselsoevereiniteit is van geopolitiek en strategisch belang. Omwille van de verwachte bevolkingstoename in zowel België, Europa als mondiaal, is de toekomstige uitdaging om meer voedsel te produceren met minder uitstoot (art. 2 Klimaatakkoord van Parijs). Dus: niet minder, maar meer én klimaatslimme landbouw. Klimaatslimme maatregelen zijn bv. een aangepast voedermanagement voor rundvee, mestmanagement, stikstofefficiëntie, reductie van bedrijfseigen energieverbruik en inzet van hernieuwbare energie via bv. 'pocketvergisters'. Onze performante landbouwsector produceert vlees met een voetafdruk die vaak de helft lager ligt dan in andere landen. De vermindering van economische activiteiten heeft geen nut als de vraag niet mee daalt, anders verschuift de uitstoot naar het buitenland.

Reference 13 - 0,08% Coverage

Een gemengd landbouwbedrijf was historisch waarschijnlijk het eerste circulaire bedrijf. Mest werd gebruikt als bron van nutriënten voor gewassen, van de gewasresten werd diervoeder gemaakt en het vee produceerde mest voor de gewassen. Door specialisatie is de sector lineairder geworden. De kring was op lokaal niveau niet meer gesloten, met soms een grotere milieu-impact als gevolg. De doelstelling van het land- en tuinbouwbeleid moet zijn om met de juiste technieken en aangepaste wetgeving de cirkel op macroniveau weer te sluiten, zonder daarbij de productie verplicht te laten inkrimpen. Op Europees niveau pleiten we voor aanpassing van de wetgeving, zodat behandelde dierlijke mest kan verhandeld worden als grondstof. Verder moeten we ook kijken of het wettelijke verschil tussen het gebruik van verwerkte dierlijke mest en het gebruik van chemische mest nog steeds relevant is. Chemische mest is immers een uitputbare grondstof die moet geïmporteerd worden.

Reference 14 - 0,05% Coverage

Circulaire landbouw is onmogelijk zonder veehouderij. Dieren zetten laagwaardige en voor de mens onbruikbare biomassa (grassen, koolzaad- en sojaschroot, groente-afval...) om in hoogwaardige bouwstenen voor het menselijke lichaam zoals eiwitten, vetten, mineralen en vitaminen. Dierlijke producten zoals vlees, eieren of melk maken deel uit van de voedingsdriehoek en van een gezond en evenwichtig voedingspatroon. De doelstelling kan niet zijn om deze voedingsproducten ongenuanceerd te bannen uit het dieet, maar om de inname ervan af te stemmen op de persoonlijke nutriëntenbehoefte. Die behoefte is afhankelijk van o.a. leeftijd, geslacht en fysieke activiteit.

Reference 15 - 0,04% Coverage

Ons land moet zich inzetten om voedselafval te halveren tegen 2030. Een stimulans is de ondersteuning van insectenkweek voor dierlijk veevoeder. CD&V wil de wettelijke obstakels voor de verwerking van insecten in veevoeding wegwerken. We zijn voorstander van een herinvoering van dierlijke eiwitten in veevoeding als dit op een wetenschappelijk onderbouwde en

gecontroleerde manier gebeurt. We willen níet dat rundveeafval opnieuw in veevoeder voor rundvee gebruikt wordt. Voedselafval dat niet herbruikbaar is in veevoeder kan via biomassavergisting omgezet worden in energie.

Reference 16 - 0,03% Coverage

België scoort niet goed inzake de opbrengsten uit milieufiscaliteit. In Europees perspectief valt België op door de lage lasten op milieu en energie en de hoge lasten op arbeid. Het pad van de belastingverschuiving ('taxshift') moeten we daarom verder bewandelen. Na de 'taxshift' weg van arbeid, willen we een duurzame 'taxshift'. De 'taxshift' is per definitie geen verhoging (of verlaging) van het algemene belastingpeil.

10.4.2 Groen

Reference 1 - 0,06% Coverage

Europese en Vlaamse subsidies zetten we in om de transitie naar een innovatieve, milieu- en diervriendelijke landbouw- en voedingssector te versnellen. We zorgen voor een aanzienlijke daling van de milieudruk in het landbouwgebied. We steunen duurzame innovaties in de voedingssector. We zetten een turbo op bio- en agro-ecologische landbouw, plantaardige productie en regionale afzetcoöperaties.

Reference 2 - 0,08% Coverage

We binden de strijd tegen voedselverspilling aan, hier maar ook in het Zuiden. Door in te zetten op een nabije voedselmarkt, kringlopen lokaal te sluiten en afdwingbare doelen vast te klikken voor landbouwers, voedselverwerkers en supermarkten willen we de voedselverspilling met 30% terugdringen tegen 2025. Voedsel weggooien omwille van het uitzicht verbieden we. Speculeren op voedingsproducten moet verdwijnen. Voedsel dient in de eerste plaats om op te eten, niet voor biobrandstoffen.

Reference 3 - 0,08% Coverage

We hervormen het systeem van beheerovereenkomsten waarbij boeren een deel van hun inkomen verdienen door acties te nemen voor typische landbouwsoorten, overstromingen in te dijken of verbindingen tussen natuurgebieden aanleggen en onderhouden. We kiezen voor collectieve en gebiedsgerichte beheerovereenkomsten met groepen van landbouwers en landgebruikers. Zo realiseren we meer milieu- en natuurwinst en zorgen we voor een betere samenwerking tussen bijvoorbeeld boeren en natuurorganisaties.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We voeren een koolstofheffing in zodat alternatieve energiebronnen en lokaal gemaakte duurzame producten aantrekkelijker worden.

Reference 5 - 0,05% Coverage

We bepleiten een minimumprijs voor CO₂-uitstootrechten. We trekken die prijs geleidelijk op en schrappen het overschot aan CO₂-uitstootrechten op de Europese markt. We maken komaf met het uitdelen van gratis emissierechten. Om een wereldwijde level playing field te creëren, voeren we een koolstofgrensheffing in op Europees niveau.

Reference 6 - 0,13% Coverage

Kosten en baten van de energie-omwenteling verdelen we op een transparante en rechtvaardige manier. We zetten meer algemene middelen in voor de financiering van de energietransitie en het

sociaal energiebeleid in plaats van alles door te rekenen in de factuur. Zo halen we een reeks kosten uit de factuur en verlichten we de elektriciteitsfactuur.. De extra algemene middelen halen we onder meer uit inkomsten uit de veiling van emissierechten, nucleaire bijdragen, een afbouw van fossiele subsidies en Europese middelen. Kosten die nog doorgerekend worden in de factuur verdelen we eerlijk tussen de verschillende gebruikersgroepen. We verminderen de verregaande kortingen en compensaties voor grote bedrijven en rekenen de kosten niet meer te eenzijdig door aan gezinnen en kmo's.

Reference 7 - 0,07% Coverage

De energietarieven geven voldoende prikkels om efficiënt om te gaan met energie en het energienet. Je betaalt het minst als je weinig energie verbruikt en weinig broeikasgassen uitstoot. Je betaalt ook minder als je geen onnodige pieken veroorzaakt en je elektriciteitsverbruik zoveel mogelijk laat samen sporen met je eigen hernieuwbare energieproductie. We voorzien voldoende ondersteuning en sociale correcties voor mensen die (potentieel) in energiearmoede leven.

Reference 8 - 0,04% Coverage

Innovatiedoorbraken en transformatietrajecten brengen ons tot een koolstofarme industrie. Vooral in de energie-intensieve industrie richten we onze pijlen op echte innovatiesprongen die op middellange termijn een omwenteling van productieprocessen teweeg brengen.

Reference 9 - 0,03% Coverage

We faseren alle subsidies voor fossiele en nucleaire energie uit en zetten die in voor de financiering van de energietransitie. Een transparant monitoringsysteem maakt de voortgang zichtbaar.

Reference 10 - 0,04% Coverage

De bovenlokale overheden in ons land spreken een investeringsnorm af, een bindend engagement om het totaal aan publieke investeringen op te trekken tot 4% van het bbp tegen 2030. Centraal staat het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

Reference 11 - 0,06% Coverage

We maken overheidsgebouwen en openbare verlichting energiezuinig. We moderniseren onze energienetten en versterken de interconnectie met onze buurlanden. We investeren in hernieuwbare energieproductie, energie-opslag en vraagsturing. De publieke investeringen zijn een hefboom voor private investeringen. Zo realiseren we de energie-omwenteling.

Reference 12 - 0,05% Coverage

We geven meer gewicht aan duurzaamheidscriteria bij informatieverstrekking en advies over financiële producten (PRIIP's en MiFID II). Het financieel advies omvat ook niet-financiële verwachtingen van de klant zoals ecologie, sociaal beleid en goed bestuur. Zo kunnen beleggers beter rekening houden met het sociaal rendement van de investering.

Reference 13 - 0,05% Coverage

Om een betrouwbaar aanbod van duurzame financiële producten te creëren, voorziet de overheid een wetgevend kader voor het duurzaamheidslabel. Onafhankelijke instellingen voeren de audits uit. Op basis van de duurzaamheidsscore evalueert de overheid de duurzaamheid van haar eigen participaties.

Reference 14 - 0,05% Coverage

We stimuleren pensioenfondsen en -verzekeraars om de middelen uit de aanvullende pensioenopbouw en pensioensparen te herinvesteren in duurzame projecten die de samenleving ten goede komen of in staatsobligaties. De overheid geeft het goede voorbeeld: haar pensioenfondsen worden 100% ethisch.

Reference 15 - 0,06% Coverage

De uitgifte van groene obligaties door bedrijven en overheden is een positieve tendens. Toch moeten we waakzaam zijn dat het niet leidt tot greenwashing, het zich duurzamer voordoen dan men werkelijk is. We laten jaarlijks een onafhankelijke audit uitvoeren van de obligaties. Als groene (staats)obligaties enkel een herverpakking zijn binnen een ongewijzigd beleid, hebben ze geen meerwaarde.

Reference 16 - 0,06% Coverage

Door divestment geeft de overheid een krachtig signaal en verlaagt ze haar blootstelling aan de koolstofzeepbel. De overheid, alle pensioenfondsen en de banken en verzekeraars waarvan de overheid aandeelhouder is, trekken zich terug uit alle investeringen in fossiele brandstoffen. De vrijgekomen middelen worden geïnvesteerd in de sectoren van de toekomst.

Reference 17 - 0,08% Coverage

We ruilen de te enge beleidsfocus op het bruto binnenlands product in voor een benadering met meer aandacht voor indicatoren die onze welvaart, welzijn en milieu-impact meten. Die nemen we ook op in het Europees kader. Een rechtvaardige transitie, waarbij we de overgang naar een nieuw economisch model in sociale dialoog en met voldoende sociale bescherming organiseren, staat daarbij centraal.

Reference 18 - 0,11% Coverage

We verschuiven de lasten op arbeid naar grondstoffen, vervuiling, afval en energie. Dankzij die taxshift kosten activiteiten die waarde behouden of toevoegen minder dan activiteiten die waarde onttrekken van de natuur. Een product herstellen of materialen recupereren kost dan minder dan een nieuw product maken. Lokaal gemaakte duurzame producten worden goedkoper dan producten waar veel transport aan te pas komt. Milieukosten, zoals het verbruik van grondstoffen en energie, afvalverwerking en CO₂-uitstoot, verrekenen we via gerichte heffingen mee in de productieketen. Zo verminderen we het concurrentienadeel waar duurzame bedrijven vaak tegenaan botsen.

Reference 19 - 0,05% Coverage

Leernetwerken en pilootprojecten die slim en duurzaam productontwerp en productdienstsystemen uitrollen, krijgen de wind in de zeilen. We voorzien innovatie- en experimenteerruimte voor een ketenaanpak om succesvol producten op de markt te brengen die lang meegaan en gemakkelijk herstelbaar en demonteerbaar zijn.

Reference 20 - 0,07% Coverage

We versterken de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en de terugnameplicht. Breng je een product op de markt met minder afval- en verwerkingskosten op het einde van de levenscyclus, dan betaal je ook minder bijdragen. Zo loont het om producten met een lagere ecologische voetafdruk op de markt te brengen. Een circulaire ketenaanpak passen we bij uitstek toe voor groene technologieën, zoals windmolens, zonnepanelen en batterijen voor elektrische wagens.

Reference 21 - 0,06% Coverage

We ondersteunen lokale deel- en platforminitiatieven die sociaal, ecologisch en democratisch te werk gaan. Gebruikers delen niet alleen in gebruik, maar ook in eigendom en zeggenschap. Zo vermijden we dat de platformeconomie gedomineerd wordt door platformen die gericht zijn op winst en geen mogelijkheden bieden voor medezeggenschap. Data van deelplatformen blijven in handen van de gebruikers.

Reference 22 - 0,05% Coverage

Consumenten krijgen duidelijke informatie over de verwachte levensduur van een product, de onderdelen en materialen ervan en instructies voor herstellingen. Een productpaspoort biedt daarnaast ook inzicht in de ecologische voetafdruk. Vervangstukken zijn ten minste 10 jaar beschikbaar.

Reference 23 - 0,05% Coverage

We verlengen de wettelijke garantieperiode zodat die meer in lijn ligt met de normale levensduur van een product. De bewijslast voor een productiefout aan een toestel ligt pas na 2 jaar bij de consument in plaats van na 6 maanden gebruik. Een controleorgaan gaat ingeplande veroudering tegen.

Reference 24 - 0,04% Coverage

We breiden het verlaagde btw-tarief van 6% voor herstellingen van fietsen, kledij en schoenen uit naar andere producten zoals witgoed en elektronica. We bouwen een netwerk van herstellers en repaircafés uit. Ook de sector van lokale kringwinkels breiden we verder uit.

Reference 25 - 0,03% Coverage

Wegwerpproducten worden tegen 2025 vervangen door een herbruikbaar alternatief. Statiegeldsystemen zorgen voor een betere inzameling van producten en minder zwerfvuil. Plastic zakjes verdwijnen.

Reference 26 - 0,04% Coverage

Dankzij een kwaliteitsindex voor gerecycleerde grondstoffen kan afval op een veilige en kwaliteitsvolle manier worden ingezet als grondstof. Via transparantie over de kwaliteit van de secundaire grondstoffen zwengelen we het gebruik ervan aan.

Reference 27 - 0,12% Coverage

We minimaliseren de milieu-impact van materialen- en goederentransport door een efficiëntere en meer duurzame logistiek. Door materiaalkringlopen zoveel mogelijk lokaal te sluiten, beperken we het aantal af te leggen vervoerskilometers. We promoten korte ketens. Zo vinden lokale landbouwproducten gemakkelijker de weg tot op onze borden, al dan niet na verwerking door een lokale kmo of horecazaak. We stimuleren samenwerking tussen bedrijven om reststromen nuttig in te zetten. Bijvoorbeeld door het in kaart brengen van die reststromen. Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen worden complementaire bedrijven geclusterd om de industriële kringlopen maximaal te sluiten. We bevorderen goederentransport via binnenvaart en spoor.

Reference 28 - 0,13% Coverage

Onze havens worden de motor voor een circulaire en koolstofarme economie. We zetten er meer in op een groene maakindustrie, een groene chemiecluster, schone technologie en jobcreatie. We combineren logistiek met productie aan het water. We sluiten industriële kringlopen op een

voldoende lage schaal zodat we langeafstandstransport van grondstoffen of goederen verminderen. Afval en restwarmte van het ene bedrijf worden grondstof of energie voor een ander bedrijf. Bijkomende containertrafiek vangen we in de eerste plaats op door inbreiding en efficiënter ruimtegebruik. Een sterkere samenwerking tussen de Vlaamse havens onderling en tussen de Vlaamse en Nederlandse havens is noodzakelijk. Zo vermijden we ook overcapaciteit aan dokken, sluizen, havenopslag-infrastructuur en ontsluitingswegen.

Reference 29 - 0,05% Coverage

Verbrandingsovens voor restafval bouwen we af. Nieuwe capaciteit is uitgesloten. Met een ambitieus strategisch plan zorgen we ervoor dat er tegen 2050 nauwelijks nog afvalverbranding nodig is. Restafvalverbrandingsovens kunnen geen beroep doen op groenestroomcertificaten en moeten voldoen aan strenge milieuregels.

Reference 30 - 0,04% Coverage

De overheid geeft het goede voorbeeld. Bij openbare aanbestedingen spelen de mate van hergebruik, herstelbaarheid en recuperatie van materialen een belangrijk rol als selectiecriteria. Onbenutte overheidsinfrastructuur krijgt een nuttige invulling.

Reference 31 - 0,05% Coverage

Lokale ondernemershuizen zorgen voor een begeleiding op maat en wijzen startende ondernemers de weg. Steun voor innovatie, opleiding en advies is vlot toegankelijk voor alle ondernemers, of ze nu in de profit of social profit werken. Ook de financieringskanalen zijn voor alle ondernemingen laagdrempelig.

Reference 32 - 0,10% Coverage

We investeren in mooie en aangename kernen met een verwevenheid aan functies en zichtbare bedrijvigheid. Een mix van handelaars, horeca, makers, vrije beroepen, kunstenaars en diensten zorgt voor een bruisende binnenstad. We roepen de bouw van baanwinkels, shoppingcentra en handelszaken in de rand een halt toe. Duurzame bedrijventerreinen en een efficiënt ruimtegebruik bieden ondernemers letterlijk ruimte om te ondernemen zonder dat we daarvoor nieuwe open ruimte moeten aansnijden. Leegstand pakken we actief aan met creatieve formules van herontwikkeling van bedrijfsruimtes of tijdelijke gebruik.

Reference 33 - 0,05% Coverage

We zetten in op een slimme, schone en veilige stadsdistributie. Goederen verzamelen we zo veel mogelijk aan de stadsrand. Van daaruit gaan ze gebundeld via kleine (elektrische) wagens en fietskoeriers naar hun eindbestemming. Heel wat nieuwe bedrijven bieden al duurzame oplossingen aan voor het overbruggen van de laatste kilometer.

Reference 34 - 0,05% Coverage

We geven een flinke por in de rug om online verkopen te verduurzamen. We stimuleren slimme logistieke modellen waarbij ondernemingen samenwerken doorheen de keten. De sector moet werken maken van minder en duurzamere verpakking en betere arbeidsomstandigheden. We sensibiliseren klanten rond de impact van onlineverkopen.

Reference 35 - 0,02% Coverage

Consumenten kunnen gemakkelijker kiezen voor duurzame, veilige en gezonde producten dankzij heldere productinformatie.

Reference 36 - 0,13% Coverage

We ondersteunen initiatieven die de transparantie van productieprocessen verhogen en verbeterprocessen opzetten. Via sectorconvenanten stimuleren we het openbaar maken van lijsten van productielocaties. Zo kunnen ngo's en vakbonden via hun partnerorganisaties meer zicht krijgen op de arbeidsomstandigheden in productielocaties en ze aankaarten. We vragen meer transparantie over de materialen die gebruikt worden in de sector en de duurzaamheid ervan. Individuele bedrijven zetten we aan om de grootste risico's in kaart te brengen op het gebied van bijvoorbeeld leefbaar loon, kinderarbeid, milieuschade en dierenwelzijn in de fabrieken waar ze produceren. We schalen de aanpak op door samen te werken met bijvoorbeeld Nederland en Duitsland, waar dergelijke initiatieven in de textielsector al bestaan.

Reference 37 - 0,05% Coverage

Dankzij duurzame overheidsaanbestedingen krijgen duurzame ondernemingen een grotere afzetmarkt. Grotere transparantie in productieketens en een sterk kenniscentrum rond duurzaam aankoopbeleid maakt dat op korte termijn alle overheidsaankopen voldoen aan strenge duurzaamheidscriteria.

10.4.3 N-VA

Reference 1 - 0,09% Coverage

We beschikken in Vlaanderen met het SCK in Mol over een van dé nucleaire kenniscentra in de wereld. Het project rond de MYRRHA-reactor heeft een doorstart gekregen die zich concretiseert in een langetermijnondersteuning door de federale regering. Dit moet Vlaanderen toelaten een belangrijke bijdrage te leveren in de domeinen van de nucleaire geneeskunde, op vlak van het verwerken van nucleair afval en op vlak van de nieuwste generatie van kernreactoren. We willen dan ook blijven inzetten op deze kennispool want naast wetenschappelijke faam heeft het ook een maatschappelijke meerwaarde.

Reference 2 - 0,04% Coverage

Warmtenetten zijn, waar passend, een belangrijk instrument om de energietransitie mogelijk te maken. Deze kunnen immers de restwarmte van ondernemingen, groene warmte uit lokale duurzame biomassa en geothermie transporteren naar verbruikers in de buurt.

Reference 3 - 0,03% Coverage

We mogen ons gasnetwerk niet zomaar afschrijven maar moeten dit efficiënter gebruiken. Synthetisch gas, biogas en groengas vormen bijkomende interessante en klimaatneutrale oplossingen, voor verwarming en transport.

Reference 4 - 0,07% Coverage

Met het instrument van vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten, ook voor kmo's per sector, zorgen we dat de industrie richting 2030 haar voortrekkersrol blijft vervullen. Hierbij houden we rekening met de concurrentiepositie t.a.v. de ondernemingen in het buitenland. We brengen kennis over energie- en klimaatmaatregelen tot bij de kmo's en stellen een vergelijkingstool ter beschikking zodat ze binnen hun sector hun energiegebruik en gebruikte technologie kunnen vergelijken.

Reference 5 - 0,02% Coverage

We integreren de investeringspremie voor ondernemingen voor energiebesparende maatregelen bij de netbeheerders in de ecologiepremie+.

Reference 6 - 0,06% Coverage

Het potentieel voor hernieuwbare energie (wind, zon en waterkracht) is beperkt in ons land. Wij willen Vlaanderen in Europa naar voren schuiven als een toekomstige draaischijf voor innovatieve koolstofneutrale brandstoffen (bv. waterstof) en materialen (bv. bouwmaterialen). We willen een duwtje geven aan de waterstofeconomie door het inzetten van innovatiemiddelen en het samenbrengen van sleutelsectoren en actoren.

Reference 7 - 0,05% Coverage

We moeten de ondersteuning van hernieuwbare energie herzien. Verschillende technologieën zijn intussen matuur geworden met lagere investeringskosten tot gevolg. Dit moet ten goede komen aan de verbruiker. Wij willen afstappen van exploitatiesteun, en zoveel mogelijk overstappen naar investeringssteun via openbare aanbestedingen.

Reference 8 - 0,04% Coverage

We zetten verder in op offshore windenergie: projecten zullen via een marktmechanisme toegekend worden om op die manier de subsidies te minimaliseren, zonder ondersteuning als het kan. We zetten ook verder in op samenwerking met onze buurlanden om te komen tot een netwerk op de Noordzee.

Reference 9 - 0,06% Coverage

Wind op land kan goedkoper door het ondersteuningssysteem efficiënter te maken. Een windturbine aan de kust, waar het meer waait, moet niet evenveel ondersteuning krijgen als een windturbine in het binnenland. Het werken met een windcorrectiefactor kan hier verandering in brengen. We rollen de technologie uit die moet toelaten om windmolens ook dichter bij luchthavens te plaatsen; daardoor neemt het windpotentieel sterk toe.

Reference 10 - 0,02% Coverage

De N-VA pleit voor duidelijke voorwaarden met betrekking tot economische activiteiten op zee en voor een strenge handhaving.

Reference 11 - 0,04% Coverage

We ondersteunen de ontwikkeling van ondernemingsmodellen waarbij je een dienst in plaats van een product koopt en van de deeleconomie. We bevorderen hiermee herstelling en recyclage van defecte toestellen. Dit moet effectief leiden tot een vermindering van grondstoffengebruik.

Reference 12 - 0,04% Coverage

We stellen bij openbare aanbestedingen circulaire voorrangsregels in om de kringloopeconomie te versterken. Daarbij kijken we ruimer dan de recycleerbaarheid van producten of het gehalte aan recyclaten in producten: we hebben ook veel meer aandacht voor hergebruik en reparatie.

Reference 13 - 0,01% Coverage

We zorgen voor criteria om de bouwsector te oriënteren richting circulaire en modulaire gebouwen.

Reference 14 - 0,04% Coverage

Een circulaire economie betekent dat Vlaanderen zich moet voorbereiden op een gefaseerde uitstap uit afvalverbranding tegen 2050. De afvalverbrandingsovens die we in tussentijd bewaren, moeten de hoogst mogelijke energie-efficiëntie hebben.

10.4.4 Open VLD

Reference 1 - 0,29% Coverage

We creëren een Vlaams klimaatinnovatiefonds dat zich specifiek toelegt op nieuwe technologie en proefprojecten in kader van nieuwe energievormen, carbon capture & utilisation, recyclage en nieuwe grondstoffen. Ook fundamenteel onderzoek binnen die domeinen komt in aanmerking. Zo maken we nieuwe technologie versneld volwassen en versterken we de innovatiecluster rond hernieuwbare energie die vandaag reeds aanwezig is. Vlaanderen is een kenniseconomie, door sterk in te zetten op innovatie creëren we jobs en lossen we problemen op. Niet enkel onze eigen problemen, maar ook die van andere landen. Zo kunnen onze oplossingen wereldwijd bijdragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde en voor duurzaamheid. En, onze economie vaart er wel bij. We werken hiervoor samen met private investeerders. Vlaanderen voorziet minstens 100 miljoen in het fonds en tegen elke euro die Vlaanderen investeert staat minstens een euro van private investeerders. Als de investering rendeert, dan vloeit het geld terug naar het fonds. Buitenlandse voorbeelden tonen bovendien dat er tegenover één euro geïnvesteerd door de overheid, al snel vijf euro privaat kapitaal staat. Van een boost gesproken!

Reference 2 - 0,26% Coverage

De uitstoot van onze industrie is al fel gedaald, maar we moeten er voor zorgen dat de inspanningen van onze Europese bedrijven niet teniet gedaan wordt door de uitstoot buiten Europa. Per ton staal die in een Belgische fabriek geproduceerd wordt, wordt er 30% minder CO₂ uitgestoten dan in een niet-Europese fabriek. Het wordt evenwel pervers als dat betekent dat hun productiekost stijgt en we binnen Europa daardoor goedkopere, maar minder duurzaam, geproduceerde alternatieven invoeren. Zo daalt onze CO₂-uitstoot wel voor de eigen productie, maar stijgt ze op wereldniveau. We pleiten daarom voor een CO₂-vignet op Europees niveau dat bedrijven die hun producten minder duurzaam produceren moeten betalen vooraleer ze hun producten kunnen invoeren in Europa..

Door voor een gelijk speelveld te zorgen, zetten we onze marktmacht als Europa in om duurzaamheid en CO₂reductie op wereldniveau af te dwingen. Initieel kijken we best naar grote vervuilers waarvan het aandeel CO₂ in de productie eenvoudig berekend kan worden, zoals de staal-, aluminium- en cementindustrie.

Reference 3 - 0,46% Coverage

Opdat we minder uitstoten, minder energie verbruiken en meer hernieuwbare energie opwekken, moeten we ons energiesysteem radicaal veranderen. Het sleutelwoord hier is decentralisatie. Via slimme netwerken krijgt iedereen de kans om zelf energie te produceren en terug op de markt te zetten. De eerste digitale meters die van elke consument ook producent maken, komen in 2019 op de markt. We evolueren de komende jaren zo naar écht decentraal energiesysteem waar bij de opgewekte energie op een slimmere manier verbruikt en opgeslagen wordt.

De energienoden en -mogelijkheden moeten per buurt of per regio in kaart gebracht worden. Kleine waterstofcentrales, maar even goed een kleine windmolen of verschillende zonnepaneleninstallaties (aangevuld met opslagmogelijkheden) kunnen een hele buurt van hernieuwbare energie voorzien. Door kleine netwerken op maat (lokale energiegemeenschappen) onderling met elkaar te verbinden garanderen we bevoorradingszekerheid. Tegelijk kunnen micro-netwerken in industrieterreinen restwarmte afgeven aan naburige bedrijven, openbare gebouwen of wijken. Merksplas geeft het goede voorbeeld. De gemeente maakt al sinds 2002 van hernieuwbare elektriciteit haar visitekaartje. De groene stroom van zonnepanelen en warmtekrachtkoppeling is voor een deel afkomstig van landbouwbedrijven uit de buurt. Wat kan in Merksplas moet ook in de

rest van Vlaanderen kunnen. Het afval en de restwarmte van landbouwbedrijven wordt de energie van gezinnen en bedrijven. We leggen niet alleen de focus op groene stroom, maar geven aandacht aan groene warmte. Bij individuele installaties, stimuleren we verder het gebruik van warmtepompen en warmtepompboilers. In de toekomst kan aardgas vervangen worden door zogenaamd groen gas (biomethaan) of waterstof. Voorts geven we verder alle kansen aan warmtenetten en de mogelijkheden van diepe geothermie om deze te voeden.

Reference 4 - 0,23% Coverage

Het beste afval is afval dat niet bestaat. We gaan voor slim en efficiënt materiaalgebruik, waarbij we ernaar streven om alle gebruikte materialen in een bepaald product te hergebruiken in een ander. Producten moeten zo ontworpen worden, dat ze later makkelijker gerecycleerd kunnen worden.

Op die manier wordt het afval van het ene product een grondstof voor het volgende. We moeten ons in België baseren op onderzoeken en best practices om tot een systeem te komen waarbij producenten aangezet worden om hun producten maximaal herbruikbaar en recycleerbaar te maken en consumenten aangemoedigd worden als ze duurzame producten kopen, bijvoorbeeld door die producten lager te belasten.

We denken op de lange termijn. De prijs is niet langer de doorslaggevende factor bij aanbestedingen door de overheid. We laten het duurzaamheidsaspect zwaarder doorwegen en integreren milieu-, sociale- en economische criteria in alle fases van een overheidsopdracht.

Reference 5 - 0,12% Coverage

We hebben ook nood aan één klimaatbegroting die transparant alle opbrengsten en kosten van onze klimaatinspanning in kaart brengt. Geen verborgen belastingen waarvan het onduidelijk is hoe ze exact bijdragen tot het tegengaan en opvangen van de klimaatverandering. Wel absolute duidelijkheid of en hoe elke klimaatinspanning zichzelf terugverdient. De klimaatverandering is een opportuniteit om onze mobiliteit en energieproductie om te gooien en mag geen nieuwe kostenpost voor de Vlaming worden.

Reference 6 - 0,62% Coverage

Omdat Vlaanderen een dichtbevolkte, verstedelijkte regio is, heeft onze landbouw zich ontwikkeld tot een hooggespecialiseerde, intensieve sector. In het dichtbevolkte Vlaanderen ligt de plaats waar gewassen geteeld worden en de plaats waar ze verkocht worden erg dicht bij elkaar. Toch blijft de afstand tussen producent en consument groot. Door in te zetten op het korte-keten model en innovatieve concepten zoals stadslandbouw kunnen we landbouwers en consumenten dichter bij elkaar brengen. We waken er over dat landbouwers een eerlijke prijs krijgen voor hun producten, binnen het ketenoverleg moet elke actor zijn verantwoordelijkheid opnemen om een correcte verdeling van de winstmarges te bekomen.

De technologische mogelijkheden evolueren razendsnel. We moeten koploper blijven. Technologie zoals 'CRISPR' stelt ons in staat om op minder oppervlakte meer opbrengst te genereren of om gewassen immuun te maken voor bepaalde ziektes, waardoor minder pesticiden nodig zijn. Met het Vlaams Instituut voor Biotechnologie hebben we de kennis in huis. We moeten die ook in de praktijk omzetten, uiteraard binnen de strenge Europese voedselveiligheidsnormen. Landbouwbedrijven kenmerken zich meestal door hun uitgestrekte oppervlakte en grote loodsen en stallen. We willen landbouwbedrijven meer en meer laten voorzien in hun eigen energiebehoefte. Kleine biomassacentrales, zonnepanelen, kleine of middelgrote windturbines... De mogelijkheden zijn er en de investeringen zijn rendabel. Op veel landbouwbedrijven liggen er nog daken in asbestplaten, wat een drempel betekent om zonnepanelen te installeren. We

voorzien daarom een renteloze lening aan landbouwers die hun asbestdaken vervangen om er zonnedaken van te maken.

Europa moet voor een gelijk speelveld zorgen. Strenge normen voor onze bedrijven op het vlak van dierenwelzijn, duurzaamheid,... moeten ook bij derde landen afgedwongen worden bij het afsluiten van internationale handelsakkoorden.

Net zoals andere ondernemers hebben ook landbouwers last van de regelneverij die Vlaanderen kenmerkt. We moeten die verder beperken. Jonge mensen moeten aangemoedigd worden om landbouwer te worden. Vrouwen spelen vandaag al een zeer belangrijke rol in de sector, maar doen dat te veel in de schaduw terwijl ze ook zelf perfect een eigen bedrijf kunnen oprichten of volwaardig aandeelhouder kunnen worden. Daarom willen we vrouwelijk ondernemerschap in de land- en tuinbouw actief stimuleren. We moedigen het vormen van een vennootschap aan en adviseren bedrijfsleiders op maat.

Reference 7 - 0,19% Coverage

Vissers hebben een zwaar en onregelmatig leven en verdienen het nodige respect. Vlaanderen is met unieke projecten als Vistraject en Valduvis, waarbij vissers en milieuverenigingen samenwerken, een voortrekker in het uittekenen van een toekomstgerichte lange termijnstrategie voor de ontwikkeling van duurzame en selectieve vangtechnieken. We dringen op Europees niveau aan op gelijkaardige inspanningen om de gevolgen van de verplichte aanlanding en het nakende teruggooiverbod het hoofd te kunnen bieden, maar ook om structurele overbevissing tegen te gaan. We ondersteunen onderzoek naar en investeringen in energiebesparende maatregelen om de productiekosten te verminderen en scheppen een kader om de ontwikkeling van aqua- en maricultuur in Vlaanderen vorm te geven.

10.4.5 Sp.a

Reference 1 - 0,05% Coverage

De Nationale Bank van België voert carbon stress tests uit om de blootstelling aan klimaatrisico's transparant te maken. De Europese centrale bank mag haar monetair beleid niet alleen richten op de 2% inflatiedoelstelling, maar moet haar beleid ook in lijn brengen met de 1,5°C klimaatdoelstelling. In plaats van bedrijfsobligaties op te kopen uit de fossiele economie (en die zo extra goedkoop kapitaal te verschaffen), moet zij zich richten op groene investeringsfondsen die een koolstofvrije en circulaire economie aansturen.

Reference 2 - 0,11% Coverage

We optimaliseren de Europese emissiehandel (ETS) door een stijgende bodemprijs in te voeren en tegelijk het systeem uit te breiden tot een soort 'border adjustment tax' die de toets van de wereldhandelsorganisatie wel kan doorstaan. Dat werkt zo: voor constructiematerialen die onder ETS vallen, moeten voortaan niet enkel de producenten, maar ook de leveranciers een CO₂-prijs betalen. De producenten kopen emissierechten voor alles wat boven de benchmark van best beschikbare technieken uitkomt, de leveranciers kopen de emissierechten voor de uitstoot die daaronder valt. Zo worden alle emissiekosten geïnternaliseerd. Deze aankoopverplichting voor leveranciers geldt zowel voor in Europa geproduceerde producten, als voor geïmporteerde producten. De opbrengsten van deze veilingsrechten investeren we in onderzoek naar duurzame bouwmaterialen, zodat bouwen niet duurder wordt. Via monitoring- en reguleringssystemen zorgen we ervoor dat de vervuiler ook voor de gratis uitstootrechten betaalt en deze niet doorrekent in de prijzen.

Reference 3 - 0,06% Coverage

We besteden de inkomsten uit de Europese emissiehandel volledig aan klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering. Het ondersteunen van het concurrentievermogen van energieintensieve bedrijven, waar nu jaarlijks 40 miljoen euro uit het klimaatfonds naartoe gaat, maakt geen deel uit van het klimaatbeleid. Bedrijven die compensaties ontvangen voor het Europese en Belgische klimaatbeleid wenden deze integraal aan ter ondersteuning van het klimaatbeleid door te investeren in energiebesparing of CO₂-reductie. Op die manier verlagen ze hun energieafhankelijkheid en CO₂-kosten, waardoor hun concurrentiepositie verbetert.

Reference 4 - 0,04% Coverage

De exploitatie van de regionale luchthavens werd uitbesteed aan een private partner, maar de Vlaamse overheid staat in voor het onderhoud van en de investering in de infrastructuur. Zo betalen we miljoenen euro's belastinggeld aan regionale luchthavens, die in se verlieslatend zijn en een aanzienlijke impact hebben op het leefmilieu. Deze geldstromen naar verlieslatende luchthavens moeten worden stopgezet.

Reference 5 - 0,04% Coverage

We maken komaf met de Europese belastingvrijstellingen inzake accijnzen en BTW voor de luchtvaartsector. Daarnaast hervormen we het ETS-systeem zodat luchtvaartmaatschappijen emissierechten moeten kopen voor vliegverkeer van en naar Europa. De opbrengst van deze heffingen investeren we in meer op elkaar afgestemde en goedkopere Europese treinverbindingen.

Reference 6 - 0,02% Coverage

We verankeren het principe van Rechtvaardige Transitie ('Just Transition') in alle beleidsprocessen die te maken hebben met de overgang naar een klimaatneutrale en circulaire economie, zowel op Europees als op lidstaatniveau.

Reference 7 - 0,08% Coverage

Mensen die werken in de klassieke, vervuilende industrieën, de wegwerpeconomie of de automobielsector gebaseerd op verbrandingsmotoren, moeten de zekerheid krijgen dat zij niet aan hun lot worden overgelaten. We richten een Fonds op voor Rechtvaardige Transitie dat de omslag moet helpen mogelijk maken én dat compensaties kan bieden aan werknemers die aan de verliezende kant van de transitie terecht dreigen te komen. We zorgen onder andere voor opleidingen en herscholingen voor die werknemers. Bovendien zorgen we dat fondsen binnen de verschillende budgetlijnen van het Europees meerjarig financieel kader toegewezen worden aan 'Just Transition'-investeringen en dat geen enkele investering ondersteund wordt die de duurzame transitie ondergraaft.

Reference 8 - 0,05% Coverage

De gewesten en het federale niveau maken samen een interfederale 'routekaart circulaire economie' via een participatief proces. Zo wordt de versnippering van het circulair en industrieel beleid tegengegaan. De routekaart bevat concrete doelstellingen voor grondstoffengebruik. We richten een platform op dat de verschillende initiatieven coördineert en de doelstellingen monitort. Het platform garandeert ook participatie en inspraak van stakeholders en burgers.

Reference 9 - 0,03% Coverage

Green deals vertrekken vanuit de sturende beleidsmaatregelen uit de routekaart om samenwerking in de keten te faciliteren en garanderen. We voorzien daarvoor voldoende

middelen, ondersteuning en experimenteerruimtes. Opgedane kennis en contacten wordt verzameld in een kennisplatform.

Reference 10 - 0,06% Coverage

We ontwikkelen een productpaspoort voor alle duurzame goederen die uit onderdelen bestaan. Dit bevat een lijst met onderdelen en de materialen waaruit deze bestaan. Daarnaast bevat het info over de levensduur, garantie, beschikbaarheid van vervangstukken, de ontmanteling, herstelbaarheid en levenscyclusanalyse. Alle paspoorten komen terecht in een publieke online databank en zijn te raadplegen via een QR-code op het product, zodat o.a. reparatiecentra er gebruik van kunnen maken. We willen maximale transparante over de externe kosten, omdat duurzaamheid nood heeft aan transparante.

Reference 11 - 0,02% Coverage

We planten de duurzame maakindustrie in op strategische plaatsen en oude industriële sites zoals de haven van Antwerpen, de voormalige Renault- en Fordsite en de mijnsites in Limburg.

Reference 12 - 0,02% Coverage

We creëren een afzetmarkt voor recyclaten, zodat het aandeel nieuwe grondstof(fen) in de producten kan dalen. Nieuw geproduceerde producten moeten een minimum percentage aan gerecycleerd materiaal bevatten.

Reference 13 - 0,01% Coverage

We zetten in op de deeleconomie: we verlagen de BTW op deelinitiatieven zoals autodelen naar 6%.

Reference 14 - 0,03% Coverage

We zetten in op de hersteleconomie. We bouwen een netwerk van reparateurs uit, naar het voorbeeld van Frankrijk. We stimuleren tewerkstelling in dit knelpuntberoep, werken financiële en educatieve maatregelen uit om deze mensen extra kansen te geven. We verlagen de BTW op hersteldiensten naar 6%.

Reference 15 - 0,04% Coverage

Producenten worden zoals in Frankrijk bij wet verplicht om consumenten mee te delen hoe lang hun producten meegaan en hoe lang er welke reservestukken voor beschikbaar zullen zijn. Anders riskeren ze een boete tot 5% van hun omzet in België. Tot 5 jaar na aankoop bieden producenten gratis herstel.

Reference 16 - 0,07% Coverage

Het beleid in ons land en in de buurlanden zet vandaag te eenzijdig in op het wegwerken van 'kostenhandicaps' voor grote bedrijven, waarmee de race to the bottom wordt aangezwengeld. Zo stelde Duitsland zijn energie-intensieve industrie grotendeels vrij van kosten voor het hoogspanningsnet en voor steun aan hernieuwbare energie, waarna de buurlanden vonden dat ze niet konden achterblijven. We maken werk van Europese beleidskaders of afspraken met de buurlanden die kruissubsidiëring en oneigenlijke staatssteun vermijden. In de Europese elektriciteitswetgeving moet een bepaling opgenomen worden die zorgt voor een rechtvaardige verdeling van de kosten over de verschillende klantengroepen.

Reference 17 - 0,04% Coverage

Als een compensatiemechanisme nodig blijkt, moet dat beperkt worden tot de segmenten die het echt nodig hebben, kan de compensatie nooit hoger zijn dan nodig, moet het mechanisme passen in een weldoordacht industrieel beleid dat o.a. leidt naar de klimaatneutrale economie en degelijke jobs en kan de kostprijs niet worden verrekend in de energiefactuur van andere gebruikers.

Reference 18 - 0,07% Coverage

Bedrijven die investeren in energie-efficiëntie, het hergebruik van grondstoffen en hernieuwbare energie zijn klaar voor de toekomst. Dit is echte industriële verankering. In plaats van bedrijven financiële cadeaus te geven zonder tegenprestatie willen wij hun een gerichte belastingvermindering geven als ze het geld hiervoor gebruiken voor investeringen in een duurzame energie-omslag. Ze moeten dan alle rendabele energiegrondstofbesparingsmaatregelen uitvoeren en zelf investeringen doen in hernieuwbare energie en warmterecuperatie. Op die manier creëren we investeringen en jobs, verankeren we onze bedrijven en maken hen voorlopers in plaats van afremmers in de 'energiesprong'.

Reference 19 - 0,03% Coverage

We stimuleren bedrijven ook om clusters te vormen. Het warmteoverschot van het ene bedrijf kan bijvoorbeeld een bron van goedkope recuperatiewarmte voor het andere bedrijf zijn. We stimuleren ook de uitbouw van warmtenetwerken tussen bedrijven en woningen.

Reference 20 - 0,02% Coverage

Wij willen bedrijven verplichten een energiezorgsysteem in te voeren. Dit betekent dat ze samen met de werknemers op zoek moeten gaan naar kleine en grote maatregelen om energie te besparen.

Reference 21 - 0,05% Coverage

Kleine KMO's en non-profit organisaties kunnen gebruik maken van een gratis energie- en werkingsaudit. Bij grotere KMO's koppelen we de steun voor een energieaudit aan de uitvoering van de voorgestelde economisch rendabele maatregelen. Voor gezinnen werken we via projecten zoals 'klimaatwijken' collectieve projecten uit om hen te helpen het energiegebruik van hun woning en hun gedrag in kaart te brengen, te begrijpen en te verminderen

Reference 22 - 0,09% Coverage

We voeren een slimme kilometerheffing in, maar stellen werkgevers verantwoordelijk voor de woon-werk kosten van hun personeel. Dit kadert binnen een taxshift waar werkgevers opdraaien voor de integrale kost van het woon-werkverkeer van hun werknemers en de opbrengst gaat naar een loonlastenverlaging. Dit moet tot een veel efficiënter gebruik van onze transportinfrastructuur, minder files en minder vervuiling leiden. Hoe beter de werkgever erin slaagt de kosten te drukken - door zich te vestigen nabij openbare vervoersknooppunten, hoe groter zijn individueel voordeel uit de taxshift. De opbrengsten van het recreatief of doorgaand autoverkeer worden aangewend voor investeringen in het openbaar vervoer. Dit werkt herverdelend naar kansarme gezinnen, gepensioneerden, werkzoekenden en mensen die bewust geen wagen hebben of de spits mijden. Voor de meest kwetsbare gezinnen voegen we een sociaal basistarief in

Reference 23 - 0,06% Coverage

We verplichten autoproducenten op Europees niveau om het aandeel wagens met nuluitstoot op te drijven. Daarvoor verscherpen we de Europese Verordening rond de CO₂-uitstoot van wagens en bestelwagens, zodat vanaf 2030 geen nieuwe ontploffingsmotoren meer op de markt kunnen komen. Voor wagens met ontploffingsmotoren die tot dan nog worden verkocht, voeren we strengere EURO 7- uitstootnormen in, ook voor polluenten die nu nog niet specifiek zijn gereguleerd, zoals methaan, ammoniak en stikstofdioxide. Wie de normen niet haalt, krijgt hoge boetes.

Reference 24 - 0,01% Coverage

Samen met de havenbedrijven zetten we een investeringsprogramma op om meer walstroominstallaties in de havens uit te bouwen

Reference 25 - 0,04% Coverage

Om het dossier van de nationale luchthaven uit de impasse te halen, stellen we een internationale intendant aan, die via een participatieparticipatief traject met alle belanghebbenden een gedragen, duurzame oplossing vindt die het evenwicht vindt tussen de economische leefbaarheid van de luchthaven, de levenskwaliteit van de omwonenden en die een concrete bijdrage levert in de strijd voor het klimaat.

Reference 26 - 0,02% Coverage

We vormen het VLIF om tot een transitiefonds en een taskforce die landbouwers helpt hun bedrijfsmodel aan te passen of om te schakelen naar andere en meer duurzame productievormen.

Reference 27 - 0,02% Coverage

We verzetten ons tegen de prijzendruk vanuit de retailsector voor vlees, zuivelproducten, groenten en fruit, en garanderen dat landbouwers minimum de kostprijs van hun producten betaald krijgen.

Reference 28 - 0,02% Coverage

We verzetten ons tegen het ongeoorloofde monopolie van het zaaigoed dat in handen komt van van enkele multinationals. Die multinationals controleren daarmee stelselmatig onze voedselproductie en maken boeren afhankelijk van die industrie.

10.4.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,03% Coverage

We mogen de trein naar de batterijtechnologie niet missen. We hebben alles in huis om een leidende rol te kunnen spelen in deze vernieuwende industrie.

10.5 KLIMAAT

10.5.1 CD&V

Reference 1 - 0,03% Coverage

We hervormen de woonbonus tot een klimaatbonus. Dit wil zeggen dat de bonus voortaan gunstiger zal zijn voor woningen die energiezuinig zijn of binnen een termijn van vijf jaar na

transactie energiezuinig zijn gemaakt. Zo belonen we investeringen in de woning die belangrijk zijn voor het klimaat. Aan bestaande engagementen wordt niet geraakt.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Energiebesparende renovaties van gezinswoningen met de steun van familie willen we ondersteunen. Dit met een Vlaamse tegemoetkoming naar analogie met de succesvolle winwinlening of 'vriendenlening'. Zo mobiliseren we spaargeld om onze klimaatdoelstellingen te halen en worden mensen die een renovatie (nog) niet kunnen dragen, ondersteund.

Reference 3 - 0,03% Coverage

De veralgemening van de lagere btw op afbraak en heropbouw moet ervoor zorgen dat mensen niet fiscaal afgestraft worden ten opzichte van een renovatie. De keuze voor renovatie of afbraak moet immers afhangen van de staat en het potentieel van de woning, niet van het fiscaal regime. We bekijken of er nog andere verbeteringen van de fiscale steunmaatregelen mogelijk zijn.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We werken op Europees niveau een globale 'ecoscore' uit waarmee de volledige ecologische impact van voertuigen van concept tot recyclage in kaart gebracht wordt. Zo houden we ook rekening met de duurzaamheid van grondstoffenproductie, productie van de voertuigen zelf, transport, verbruik en hergebruik van materialen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

We overschrijden de fijnstofdrempels niet. We verlagen de maximale snelheid op ringwegen om de uitstoot naar onze centra te beperken en de luchtkwaliteit te verbeteren. Om de luchtkwaliteit aan schoolomgevingen te verbeteren, overtuigen we zoveel mogelijk scholen en lokale besturen om schoolstraten in te voeren. Zo beperken we het drukke verkeer aan het begin en einde van de schooldag. We promoten het gebruik van de deelfiets en het openbaar vervoer.

Reference 6 - 0,05% Coverage

We zetten in op een vergroening van ons wagenpark. We hanteren hiervoor de 'ladder van vergroening'. In 2019 kopen we voor het openbaar vervoer enkel nog bussen op alternatieve aandrijving zoals elektriciteit of waterstof. Vanaf 2023 zijn nieuwe bedrijfswagens emissievrij. Vanaf 2025 hanteren we een nulemissie voor openbaar vervoer en taxi's in stadscentra. In 2030 zijn alle nieuwe wagens, het volledige openbaar vervoer en alle taxi's emissievrij. Tegen 2050 is het vollédige wagenpark emissievrij geworden. Voor zelfrijdende wagens hanteren we als principe dat zij vanaf introductie emissievrij zullen rondrijden.

Reference 7 - 0,03% Coverage

Om de opkomst van elektrische wagens en wagens op waterstof te ondersteunen, moeten we ambitieuzer zijn qua laadpalen. In centra moeten er binnen een straal van één kilometer meerdere publieke laadpalen te vinden zijn en langs autosnelwegen bouwen we een lint van snelladers. Nieuwe ontwikkelingen (wonen of bedrijven) en mobipunten worden voorzien van voldoende laadinfrastructuur.

Reference 8 - 0,06% Coverage

Dankzij CD&V werd het mobiliteitsbudget vorige legislatuur doorgevoerd. We breiden dit mobiliteitsbudget verder uit. Het vervangt het fiscaal gunstregime voor de salariswagens. Ook de tijd van het fiscaal voordeel van de tankkaart voor privégebruik bij salariswagens is voorbij. Huur of hypothecaire intresten kunnen worden ingebracht in het mobiliteitsbudget indien men binnen een

straal van vijf kilometer woont van het werk waardoor dichter bij het werk wonen wordt aangemoedigd. In combinatie met de ontwikkeling van MaaS, waarbij men met abonnementsformules betaalt voor mobiliteit op maat, moet dit leiden tot het gebruik van het juiste vervoersmiddel voor de juiste verplaatsing. Maatschappelijke kosten-batenanalyses moeten gezondheidseffecten internaliseren, zodat het beleid er rekening mee kan houden.

Reference 9 - 0,08% Coverage

We verliezen het effect van luchtvaart en internationale scheepvaart op het leefmilieu en de klimaatopwarming niet uit het oog. Er moet grotere fiscale solidariteit komen tussen de vervoersmodi in een Europees kader, zodat een gelijk speelveld ontstaat. Er zijn extra inspanningen nodig voor meer en betere internationale treinverbindingen, waaronder nachttreinen vanuit Brussel, zodat zij een volwaardig alternatief zijn voor korteafstandsvluchten. Luchtvaartmaatschappijen moeten worden aangezet geluidsarmere vliegtuigen te gebruiken. Voor de vluchten in Zaventem willen we een globale oplossing. Elk gewest neemt een deel van de last op zich. We vertrekken van maximaal vliegen op bestemming, omdat dit globaal leidt tot minder brandstofverbruik en vervuiling. Het uitgangspunt is veiligheid van de vliegoperaties. Hierop doen we geen concessies. Voor de rest streven we naar een combinatie van een evenwichtige geografische spreiding met het oog op de gezondheid van de bewoners en aandacht voor economie en tewerkstelling. Dit alles moet worden vastgelegd in een vliegwet.

Reference 10 - 0,04% Coverage

De overheid heeft een voorbeeldrol in de verduurzaming van haar eigen gebouwenpatrimonium. Een jaarlijkse reductie met 2,09% van het primair energieverbruik is een minimum voor alle overheidsniveaus. Bijzondere aandacht moet gaan naar private kantoorgebouwen die we met het instrument van esco-contracten15 aanzetten tot efficiënter energieverbruik. Binnen de vijf jaar na aankoop moet dit type gebouwen een minimum aantal grondige gebouwschil- of verwarmingsmaatregelen ondergaan hebben, zoals het Klimaatplan 2021-2030 voorziet.

Reference 11 - 0,03% Coverage

Er moet een energieprestatiecertificaat (EPC) komen voor grote niet-woongebouwen. De grote kantoorgebouwen moeten tegen 2025 allemaal over een EPC beschikken en dit EPC moet ook een masterplan voor de renovatie tot een klimaatneutraal gebouw in uiterlijk 2050 bevatten. Grote overheidsgebouwen zouden het goede voorbeeld moeten geven en in 2040 al klimaatneutraal zijn. Er komt een duidelijke kalender voor een minimaal te behalen energielabel.

Reference 12 - 0,10% Coverage

Bij de residentiele woningen staan we voor een immense uitdaging. Tegen 2030 moet de broeikasgasuitstoot door gebouwenverwarming bijna gehalveerd zijn t.o.v. 2005. In 2050 zouden alle Vlaamse woningen hoogstens energielabel A mogen hebben of voor alle gebouwschildelen en verwarming moeten voldoen aan de streefnormen. Hiervoor moeten we jaarlijks 2,5% van ons woningpatrimonium grondig renoveren of vervangen door nieuwbouw. Dat betekent ongeveer 100.000 woningen per jaar. Om dat te bereiken moeten we woningeigenaars aanzetten tot renovatie en/of sloop en hernieuwbouw, met bijzondere aandacht voor de eigenaars van verhuurwoningen. Binnen de vijf jaar na verwerving van een woning, moet de nieuwe eigenaar ervoor zorgen dat de woning op minstens drie onderdelen van de gebouwenschil of verwarming energiezuinig is. Gecombineerd met het nieuwe EPC, zal dat de prijs van minder goede woningen doen dalen.

Reference 13 - 0,08% Coverage

We onderschrijven de Europese klimaataanpak in al haar aspecten. We beschouwen de klimaattransitie als een kans voor onze industrie en – bij uitbreiding – de ganse Belgische bevolking om nieuwe, duurzame economische activiteiten te ontwikkelen. We willen een ambitieus reductietraject naar 2030 en 2050. In 2050 willen we een klimaatneutrale samenleving in Europa. De huidige EU-doelstelling mikt op 40% broeikasgasreductie tegen 2030, tegenover het niveau van 1990. We blijven ervoor pleiten deze ambitie op te trekken tot 55%. In ons eigen Klimaatpact moeten proactief de noodzakelijke extra maatregelen worden opgenomen. Op die manier zijn we klaar voor een hogere niet-ETS18-reductie dan de eerder afgesproken -35% tegenover het referentiejaar 2005, als dit op een sociaal rechtvaardige en kostenefficiënte wijze kan gerealiseerd worden. De federale en regionale overheden zullen hier zo snel mogelijk een impactanalyse voor maken. Die moet toelaten zowel de opportuniteiten als de gevaren te evalueren.

Reference 14 - 0,03% Coverage

De doelstellingen zullen we echter enkel halen indien op Europees niveau ondersteunende maatregelen worden genomen in bijvoorbeeld de milieufiscaliteit of de productnormering en strengere emissienormen voor transport worden afgedwongen. Hoe hoger de Europese doelstellingen, hoe meer de verdeling van de inspanningen naar de lidstaten gebaseerd moet zijn op kostenefficiëntie.

Reference 15 - 0,04% Coverage

Gascentrales hebben een belangrijke rol in de energietransitie. Doordat ze flexibel inzetbaar zijn, zijn ze compatibel met de productie-eenheden voor groene stroom. Bovendien zijn ze veel milieuvriendelijker dan de steenkool- of bruinkoolcentrales die elders mee de Europese energiemix bepalen. Met een goed uitgekiend beleid kunnen efficiënte gascentrales de meer vervuilende steenkoolcentrales in het buitenland uit de markt duwen. Zo kan gas bijdragen tot de Europese klimaatdoelstellingen. De stijgende prijs voor CO₂-emissierechten werkt dit in de hand

Reference 16 - 0,05% Coverage

We mikken op minstens 2,5 GW windturbines op land en 6,7 GW zonnepanelen in Vlaanderen tegen 2030. Dit zijn de minst dure hernieuwbare bronnen en hun kostprijs daalt nog. Voor zonnepanelen moet de tariefzetting de combinatie met opslag stimuleren om de piekproductie uit te vlakken. Gelet op de uitdaging, zorgen we ervoor dat gunstige windlocaties maximaal gebruikt kunnen worden voor hernieuwbare energieopwekking. De steun voor kleinschaligere windprojecten moet voor ons afhangen van het plaatselijk windrendement. Voor de verdere uitbouw van de geïnstalleerde capaciteit 'on-' en 'offshore' windturbines is de versterking van het transportnetwerk voor elektriciteit essentieel.

Reference 17 - 0,05% Coverage

We willen het beperkte potentieel voor wind en zon in Vlaanderen zo goed mogelijk benutten en de import van hout en biomassa voor biomassacentrales beperken. Biomassacentrales zijn hoe dan ook nodig in de energietransitie en indien import toch noodzakelijk is, hanteren we strikte duurzaamheidscriteria. Diepe geothermie biedt kansen in de Noorderkempen en Noord-Limburg, mits voldoende lokale afzetmogelijkheden voor de geproduceerde warmte. Intra-Europese marktwerking zou de beste plaatsen voor grootschalige, nieuwe hernieuwbare energieproductie moeten selecteren. Ook de intra-Belgische inspanningsverdeling moet streven naar het goedkoopste, gezamenlijke totaalpakket qua hernieuwbare energie.

Reference 18 - 0,08% Coverage

Meer dan de helft van het finale energieverbruik gaat naar verwarming en koeling, véél meer dan naar elektriciteit en naar transport. Duurzame warmte- en koudevoorziening verdient dan ook veel meer aandacht dan in het verleden. Collectieve warmte-uitwisseling via warmtenetten kan op de meest gunstige locaties qua beschikbare warmte en warmtevraag milieuwinst opleveren tegenover individuele verwarmingssystemen. Vlaanderen neemt een regierol op voor de planmatige uitrol van warmtenetten en ondersteunt lokale besturen in de opmaak van een warmteplan, dat aangeeft waar in de gemeente preferentieel verwarmd wordt met warmtenetten, warmtepompen of een andere oplossing. We blijven echter kritisch kosten en baten afwegen. Steun moet gaan naar nieuwe netten die worden gevoed door groene warmte of restwarmte, of die op korte termijn kunnen worden omgebouwd. Er moet een oplossing komen voor de afschrijving van gasnetten op plaatsen waar warmtenetten groot potentieel hebben.

Reference 19 - 0,03% Coverage

Als een aardgas- of warmtenet ontbreekt, moet het mogelijk zijn een warmtepomp te plaatsen tegen aansluitingsvoorwaarden die overeenkomen met de aansluitingskost van aardgas (bv. door een hogere REGpremie of aangepaste aansluitingskost). Wie zich vrijwillig afkoppelt van aardgas, zou niet gestraft mogen worden door ook nog eens de kosten voor de afsluiting van de aardgasmeter volledig zelf te moeten betalen.

Reference 20 - 0,04% Coverage

We willen het potentieel van duurzaam en hernieuwbaar gas in kaart te brengen. Duurzaam gas, geproduceerd uit hernieuwbare energie ('Power-to-Gas'), afval of gewasresten, kan worden ingezet via de bestaande aardgasinfrastructuur. De aanmaak is duurder dan aardgas. Via een sluitend systeem van garanties van oorsprong kunnen verbruikers bewust voor groen gas kiezen. Als dat onvoldoende blijkt, kan aan gasleveranciers een verplicht quotum voor groen gas worden opgelegd

Reference 21 - 0,07% Coverage

Ook andere technologische ontwikkelingen verdienen onze aandacht: onder meer een netwerk om CO₂ op te slaan, een waterstofnetwerk en projecten synthesegas. Op sectorniveau bekijkt de staalindustrie hoe ze koolstofmonoxide nuttig kan gebruiken als grondstof, in plaats van het om te zetten naar CO₂. We ondersteunen onderzoek naar de opschaling van technologieën om energie op te slaan. Het Vlaams Agentschap Innoveren en Ondernemen stimuleert met het Vlaamse clusterbeleid de samenwerking tussen bedrijven die actief zijn in een bepaald domein. WaterstofNet is zo'n voorbeeld van hoe duurzame waterstofprojecten ontwikkeld en gerealiseerd kunnen worden. Ook het Belgische nucleaire onderzoek behoort tot de wereldtop. Het is essentieel dat we onderzoek naar medische isotopen en een permanente oplossing voor het nucleaire afval blijven ondersteunen.

Reference 22 - 0,10% Coverage

We gaan voor een groeibevorderende, gedragsturende en ecologische fiscaliteit, gericht op de verdere bescherming van onze leefomgeving, door toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt'. Zo worden mensen en bedrijven aangezet tot milieuvriendelijk gedrag. We willen de CO₂-uitstoot meenemen als kostenparameter op de energiefactuur. Dit betekent dat de lasten op aardgas en stookolie zullen stijgen en die op elektriciteit zullen afnemen. De globale elektriciteitsfactuur zal dalen. Door beter geïsoleerde woningen en zuinigere apparaten beogen we een daling van het gebruik van fossiele brandstoffen en een gedeeltelijke verschuiving naar (hernieuwbare) elektriciteit. Mensen moeten de mogelijkheid hebben om binnen redelijke termijn

die omschakeling te maken. Voor diegene voor wie die transitie het moeilijkst is, voorzien we financiële ondersteuning en extra begeleiding. De verschuiving van klimaatlasten moet geleidelijk zijn, een vooraf vastgelegd prijstraject volgen en een duidelijk einddoel hebben. Bovendien moet ze de investeringslogica bewaren: een verschuiving van lasten richting aardgas mag bestaande investeringen in warmtekrachtkoppeling niet onrendabel maken. Voor sectoren die zeer gevoelig zijn voor concurrentienadelen met buurlanden letten we op een gelijk speelveld in CO₂-reductiemaatregelen.

Reference 23 - 0,11% Coverage

lemand die van Londen naar New York en terug vliegt, stoot evenveel CO₂ uit als de gemiddelde Europeaan doet door een jaar lang zijn huis te verwarmen. CD&V steunt een ambitieuze invulling van het internationaal akkoord om de uitstoot in de luchtvaartsector te verminderen. Indien de uitkomst van die onderhandelingen onvoldoende zou blijken, moeten intercontinentale vluchten opnieuw onder het Europese emissiehandelssysteem komen. Sowieso moeten we de inspanningen in EU-verband opvoeren om de stijgende uitstoot van CO₂ door de luchtvaartsector aan banden te leggen. Hernieuwbare brandstoffen moeten een grotere rol spelen in de luchtvaart en de gunstige belastingregeling voor de sector is niet langer houdbaar. Duitsland, Frankrijk en vanaf 2021 ook Nederland, hebben al een vorm van vliegbelasting ingevoerd. Indien dit in EU-verband niet mogelijk blijkt, voeren we in 2021 een vliegbelasting in België in overleg met en afgestemd op de tarifering van onze buurlanden. Progressiviteit in de heffing op basis van het tickettype ('economy', 'business' en 'first class') is bespreekbaar, net als een hogere heffing op lawaaierige en vervuilende vliegtuigen. Finaal wil CD&V een gelijk speelveld voor reizen en goederentransport op de middellange (<800 km) afstand. Voor deze verplaatsingen moet de trein de financieel interessantste keuze worden.

Reference 24 - 0,01% Coverage

Overheden moeten (eventueel onrechtstreekse) participaties of beleggingen in bedrijven die fossiele brandstoffen produceren verder afbouwen.

Reference 25 - 0,01% Coverage

Wat betreft de internationale klimaatfinanciering pleit CD&V voor een billijke en ambitieuze bijdrage zoals vastgelegd in het VN-Klimaatverdrag en in lijn met de internationale afspraken.

Reference 26 - 0,07% Coverage

Duurzame ruimtelijke stadsplanning gaat hand in hand met duurzame mobiliteit. We vertrekken vanuit het STOP-principe en maken de transitie naar 'mobility as a service' (zie Mobiliteit). De steden moeten alle actoren samenbrengen en duidelijke afspraken maken om ervoor te zorgen dat verschillende vervoersmodi complementair zijn en 'kannibalisatie' onder duurzame vervoersmodi vermeden worden. Ook moeten steeds begeleidende maatregelen genomen worden, mét inspraak. Wagens zonder verbrandingsmotor en deelmobiliteit worden actief aangemoedigd (bv. door aparte parkeerplaatsen te voorzien). Omgekeerd worden de meest vervuilende wagens geweerd, o.a. door lage-emissiezones of door parkeervergunningen niet te verlenen. Voor een vlottere doorstroming van het stadsverkeer wil CD&V de mogelijkheden van de digitalisering benutten.

Reference 27 - 0,06% Coverage

Voedsel is een basisbehoefte en voedselsoevereiniteit is van geopolitiek en strategisch belang. Omwille van de verwachte bevolkingstoename in zowel België, Europa als mondiaal, is de toekomstige uitdaging om meer voedsel te produceren met minder uitstoot (art. 2 Klimaatakkoord

van Parijs). Dus: niet minder, maar meer én klimaatslimme landbouw. Klimaatslimme maatregelen zijn bv. een aangepast voedermanagement voor rundvee, mestmanagement, stikstofefficiëntie, reductie van bedrijfseigen energieverbruik en inzet van hernieuwbare energie via bv. 'pocketvergisters'. Onze performante landbouwsector produceert vlees met een voetafdruk die vaak de helft lager ligt dan in andere landen. De vermindering van economische activiteiten heeft geen nut als de vraag niet mee daalt, anders verschuift de uitstoot naar het buitenland.

10.5.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

We doen er alles aan om de opwarming van de aarde onder de 1,5°C te houden. We ijveren voor ambitieuzere Europese doelstellingen tegen 2030 die in lijn zijn met het klimaatakkoord van Parijs: 55% minder CO₂-uitstoot, 45% meer energie-efficiëntie, 45% hernieuwbare energie en 70% van de elektriciteit afkomstig van hernieuwbare energiebronnen. Samen met Europa nemen we een leidende rol op om het energiegebruik en de broeikasgasemissies drastisch te verminderen.

Reference 2 - 0,07% Coverage

Met een klimaatwet halen we de vrijblijvendheid uit ons nationaal klimaatbeleid. Zo garanderen we dat de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990 tegen 2030 met 45% omlaag gaat en dat onze samenleving tegen 2050 volledig koolstofneutraal is. De Federale staat kan ingrijpen als gewesten hun doelstelling niet halen.

Reference 3 - 0,08% Coverage

We rollen samen met de sectoren een exitstrategie voor het gebruik van fossiele brandstoffen uit. We stellen een limiet aan de uitstoot in elke sector door aan de verschillende sectoren vijfjaarlijkse 'koolstofbudgetten' toe te kennen. Ze zijn vastgelegd op basis van de langetermijndoelstelling om volledig koolstofneutraal te zijn tegen 2050. We toetsen elk beleidsvoorstel af aan het beschikbare koolstofbudget voor Europa en België. Een onafhankelijke klimaatraad ziet erop toe dat de exitstrategie effectief wordt uitgevoerd.

Reference 4 - 0,06% Coverage

Lokale overheden zijn belangrijke partners in het klimaatbeleid. We betrekken lokale overheden actief in de uitrol van het klimaatbeleid. We rollen een systeem van klimaatcontracten uit, naar het voorbeeld van het Burgemeestersconvenant, om gemeenten, verenigingen en bedrijven te ondersteunen bij hun klimaatinspanningen. Op die manier geven we voorlopers een duw in de rug.

Reference 5 - 0,02% Coverage

We voeren een koolstofheffing in zodat alternatieve energiebronnen en lokaal gemaakte duurzame producten aantrekkelijker worden

Reference 6 - 0,05% Coverage

We bepleiten een minimumprijs voor CO₂-uitstootrechten. We trekken die prijs geleidelijk op en schrappen het overschot aan CO₂-uitstootrechten op de Europese markt. We maken komaf met het uitdelen van gratis emissierechten. Om een wereldwijde level playing field te creëren, voeren we een koolstofgrensheffing in op Europees niveau.

Reference 7 - 0,03% Coverage

Klimaat kan niet langer doodgezwegen worden bij vergunningsverlening. Bij ruimtelijke planningsprocessen of omgevingsvergunningen nemen we altijd de directe en indirecte effecten op het klimaat mee in de beslissingen.

Reference 8 - 0,05% Coverage

We nemen onze verantwoordelijkheid in de internationale klimaatfinanciering serieus. We trekken de Belgische bijdrage in de klimaatfondsen van de Verenigde Naties geleidelijk op tot 250 miljoen tegen 2024. Deze middelen zijn additioneel aan de budgetten voor ontwikkelingssamenwerking.

Reference 9 - 0,08% Coverage

Onze steden en gemeenten beschermen we tegen overstromingen en wateroverlast. We geven voorrang aan natuurlijke oplossingen voor overstromingen door rivieren, beken en grachten meer ruimte te geven, natuurlijke overstromingsgebieden te voorzien en onthardingsprojecten op te zetten. Zo nemen we in één klap ook maatregelen om de grondwaterlagen aan te vullen en gaan we verdroging tegen. Door de natuurlijke ecosystemen te herstellen, verhogen we ook het waterzuiverend vermogen van de rivieren.

Reference 10 - 0,05% Coverage

We maken werk van het herstellen van draslanden in groene bestemmingen. Zo bouwen we een natuurlijk opvangvat voor water bij hevige regenval en houden we koolstof vast in de bodem. Een quick win voor klimaat én natuur. Tegen 2030 zijn de helft van alle draslanden in groene bestemming hersteld.

Reference 11 - 0,04% Coverage

We geven ruimte aan robuuste duingordels en bouwen aan natuurlijke zee-strand-duinpolderovergangen. Zo beschermen we het binnenland tegen hoge waterstanden tijdens stormen. Waar mogelijk slopen we gebouwen langs onze kustlijn.

Reference 12 - 0,04% Coverage

We ondersteunen steden en gemeenten bij maatregelen om het hitte-eilandeffect te temperen en zo de temperatuur in de kernen onder controle te houden. Ook ondersteunen we steden bij maatregelen tegen waterbuffering en we ondersteunen hen in maatregelen voor waterbuffering

Reference 13 - 0,01% Coverage

Gezinnen die regenwater infiltreren, krijgen een infiltratiebonus op de drinkwaterfactuur.

Reference 14 - 0,04% Coverage

We maken een inhaalbeweging om onze woningen energiezuinig te maken. De renovatiegraad verdrievoudigen we. Met een eenvoudige renovatieportefeuille kan je aan de slag. Daarin zitten premies, adviescheques en toegang tot energieleningen.

Reference 15 - 0,06% Coverage

Duidelijke normen en een stappenplan op maat van je woningen geven de richting aan. Lokale woon- en energieloketten en erkende renovatiebegeleiders maken je wegwijs. Nieuwe financieringsformules, zoals derdebetalersystemen, nemen financiële drempels weg. Heb je het niet breed, dan voorzien we extra ondersteuning. Met een sociaal energierenovatieprogramma helpen we energiearmoede te voorkomen.

Reference 16 - 0,02% Coverage

We koppelen energieprestatienormen voor huurwoningen aan een sterk pakket van ondersteuningsmechanismen voor verhuurders.

Reference 17 - 0,04% Coverage

De overheid geeft het goede voorbeeld. We schakelen een versnelling hoger bij het energiezuinig maken van overheidsgebouwen. Een slimme en energiezuinige verlichting langs openbare wegen en in overheidsgebouwen doet ons een pak energie en kosten besparen.

Reference 18 - 0,04% Coverage

Met ambitieuze energiebeleidsovereenkomsten sporen we de industrie aan tot een energieëfficiëntie van wereldklasse. Kmo's realiseren stevige energiewinsten dankzij energieaudits, sectorale energiecoaches en eenvoudige ondersteuningsinstrumenten.

Reference 19 - 0,03% Coverage

Een slimme ruimtelijke ordening en duurzaam mobiliteitsbeleid verminderen het brandstofgebruik voor transport door een sterke vermindering van het aantal gemotoriseerde kilometers.

Reference 20 - 0,07% Coverage

Met een breed gedragen energiepact weet je als burger, ondernemer of investeerder eindelijk waar je aan toe bent. De klimaatdoelstellingen zijn ons kompas. Samen investeren we in sneltempo in de modernisering van ons energiesysteem. Zo kunnen we volop de vruchten plukken op economisch, sociaal en ecologisch vlak. Tegen 2025 is de helft van onze elektriciteit afkomstig van hernieuwbare energiebronnen en tegen 2030 minstens 60%

Reference 21 - 0,09% Coverage

Overal komen er zonnedaken. Twijfel je nog om zonnepanelen te leggen, dan maken we het jou nu gemakkelijk. Je krijgt een gepersonaliseerd aanbod via een lokaal woon- en energieloket. Een rollend zonnefonds financiert de investering. Je betaalt maandelijks af via de winst op je energiefactuur. Na een 8-tal jaar zijn de zonnepanelen van jou en kan je verder de energiewinst opstrijken. Voor overheidsgebouwen, de dienstensector en kmo's voorzien we een gelijkaardig derdebetalersysteem. Nieuwe toepassingsgebieden zoals gebouw-geïntegreerde zonneenergiesystemen stimuleren we.

Reference 22 - 0,05% Coverage

Een winddecreet zorgt voor een gestroomlijnde inplanting van windmolens op land en garandeert dat burgers kunnen participeren in de bouw van windmolens. Bij windprojecten moet minstens de helft worden opengesteld voor rechtstreekse participatie van burgers en de lokale gemeenschap.

Reference 23 - 0,05% Coverage

Tegen 2024 realiseren we een capaciteit van 4,3 gigawatt aan windenergie in de Belgische Noordzee, in harmonie met de natuur en binnen een grensoverschrijdende energievisie. Dit is goed voor bijna 20% van ons elektriciteitsverbruik. We zorgen ervoor dat duurzame hoogspanningslijnen de energie op een veilige manier aan land brengen.

Reference 24 - 0,02% Coverage

Met waterenergie, aardwarmte en duurzame biomassa en -biogas vullen we onze energiemix aan. We gebruiken enkel lokale en kleinschalige biomassa en -gas.

Reference 25 - 0,04% Coverage

We zorgen voor een stabiel ondersteuningskader met zekere financiering voor investeringen in hernieuwbare energie. De steun passen we aan in functie van de dalende kost van hernieuwbare energie en van de energieprijzen. Zo kunnen we de ondersteuningskost beperken.

Reference 26 - 0,05% Coverage

De energienetten vormen de ruggengraat van ons energiesysteem. We houden ze zoveel mogelijk in publieke handen en passen ze aan zodat ze hernieuwbare energie goed kunnen integreren. We bouwen een Vlaams energiedistributienetbedrijf uit in samenspraak met de lokale besturen. Ook burgers en burgercoöperaties kunnen daarin mee investeren.

Reference 27 - 0,05% Coverage

De schommelingen in vraag en aanbod vangen we zoveel mogelijk lokaal op. Via vraagsturing, energie-opslag en een goede interconnectie met de buurlanden zorgen we voor een energiesysteem in evenwicht. Warmtepompen, elektrische wagens en waterstof zetten we ook in om energie op te slaan.

Reference 28 - 0,07% Coverage

Hernieuwbare warmte vervangt steenkool en stookolie, en geleidelijk aan ook aardgas. Tegen 2024 willen we lokale warmtezoneringsplannen over heel Vlaanderen. Die geven onder andere aan waar een collectieve aanpak met een warmtenet mogelijk is. Met de nodige ondersteuning kan je op het goede moment de overstap maken naar een duurzame verwarming via een warmtenet, warmtepomp, zonneboiler of duurzame pelletbrander.

Reference 29 - 0,06% Coverage

We gaan voor een gefaseerde vergroening van de warmtenetten. Op termijn maken we enkel gebruik van warmte afkomstig van hernieuwbare energiebronnen, en bijvoorbeeld niet langer van afvalverbrandingsovens. Zo vermijden we dat verbrandingsovens langer open gehouden worden om warmtenetten te voeden, en dat ten koste van recyclage van materialen en de uitbouw van een circulaire economie.

Reference 30 - 0,05% Coverage

We zorgen voor een goede ruimtelijke inplanting van hernieuwbare energie. We houden daarbij rekening met energetische, milieutechnische, ecologische en ruimtelijke aspecten. Dat is in het bijzonder belangrijk voor windenergie, hoogspanningsleidingen en warmtenetten. Burgers betrekken we op tijd in het planningsproces.

Reference 31 - 0,03% Coverage

We stimuleren burgercoöperaties en collectieve energieprojecten. Zij zorgen immers voor een lokale verankering van de hernieuwbare energieproductie en voor een eerlijke verdeling van lusten en lasten.

Reference 32 - 0,13% Coverage

Kosten en baten van de energie-omwenteling verdelen we op een transparante en rechtvaardige manier. We zetten meer algemene middelen in voor de financiering van de energietransitie en het sociaal energiebeleid in plaats van alles door te rekenen in de factuur. Zo halen we een reeks kosten uit de factuur en verlichten we de elektriciteitsfactuur.. De extra algemene middelen halen we onder meer uit inkomsten uit de veiling van emissierechten, nucleaire bijdragen, een afbouw van fossiele subsidies en Europese middelen. Kosten die nog doorgerekend worden in de factuur

verdelen we eerlijk tussen de verschillende gebruikersgroepen. We verminderen de verregaande kortingen en compensaties voor grote bedrijven en rekenen de kosten niet meer te eenzijdig door aan gezinnen en kmo's.

Reference 33 - 0,07% Coverage

De energietarieven geven voldoende prikkels om efficiënt om te gaan met energie en het energienet. Je betaalt het minst als je weinig energie verbruikt en weinig broeikasgassen uitstoot. Je betaalt ook minder als je geen onnodige pieken veroorzaakt en je elektriciteitsverbruik zoveel mogelijk laat samen sporen met je eigen hernieuwbare energieproductie. We voorzien voldoende ondersteuning en sociale correcties voor mensen die (potentieel) in energiearmoede leven.

Reference 34 - 0,07% Coverage

Ten laatste in 2025 sluiten de laatste kerncentrales. De kernexploitanten stellen voldoende middelen ter beschikking om de ontmanteling van de kerncentrales en het korte en langetermijnbeheer van het kernafval te verzekeren. Een onafhankelijk overheidsorgaan of de Nationale Bank van België beheert dat geld. We bouwen het uitlenen van de middelen af, zodat de provisies steeds beschikbaar zijn. Nucleaire exploitanten kunnen daar geen middelen meer van ontlenen.

Reference 35 - 0,02% Coverage

Kernexploitanten, samen met hun moedervennootschap en de andere vennootschappen van de groep, worden onbeperkt aansprakelijk.

Reference 36 - 0,03% Coverage

Als er geen absolute zekerheid kan geboden worden door binnen- en buitenlandse experten over de veiligheid van de scheurtjescentrales, sluiten we die meteen.

Reference 37 - 0,07% Coverage

Om voldoende vervangingscapaciteit te hebben, vullen we in een overgangsfase de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energie aan met flexibele aardgascentrales. We beperken de capaciteit aan gascentrales en hun draaiuren tot het minimum. Dat doen we door fors te investeren in energie-efficiëntie, hernieuwbare energie, vraagsturing en energie-opslag, en de benodigde capaciteit op Europees niveau te bekijken.

Reference 38 - 0,04% Coverage

We geven geen overheidssteun meer voor de ontwikkeling van of onderzoek naar een nieuwe generatie kernreactoren. Het Myrrha-project voeren we dus af. We investeren die middelen in innovatie en ontwikkeling in het kader van de energie-omwenteling.

Reference 39 - 0,06% Coverage

Het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK, Mol) en het Nationaal Instituut voor Radioelementen (IRE, Fleurus) fuseren we tot één enkel Instituut voor Nucleaire Veiligheid, Ontmanteling en Geneeskunde. Dat instituut laten we uitgroeien tot hét toonaangevend expertisecentrum in Europa op het vlak van veiligheid, afvalbeheer, ontmanteling van centrales en medische toepassingen.

Reference 40 - 0,02% Coverage

Er worden geen nieuwe steenkoolkachels of stookolieketels meer verkocht of geplaatst. De bestaande worden zo snel mogelijk vervangen.

Reference 41 - 0,05% Coverage

De investeringen die voorzien zijn voor de conversie van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas herzien we in functie van de uitfasering van fossiele brandstoffen. De invoering van een verplichte duurzame warmtetoets, ook bij de vervanging van oude gasleidingen, zorgt dat onmiddellijk voor de meest duurzame optie wordt gekozen.

Reference 42 - 0,07% Coverage

We brengen restwarmte in kaart via gedetailleerde warmtekaarten. Waar voldoende warmte voorhanden is, kiezen we voor warmtenetten en een afkoppeling van gas, zeker voor nieuwe wijken en op termijn ook voor bestaande wijken. We houden daarbij rekening met de geleidelijke uitfasering van verbrandingsovens en de ontwikkeling van nieuwe hernieuwbare warmtebronnen. De verplichting van een aardgasaansluiting bij nieuwbouw schaffen we af.

Reference 43 - 0,04% Coverage

Innovatiedoorbraken en transformatietrajecten brengen ons tot een koolstofarme industrie. Vooral in de energie-intensieve industrie richten we onze pijlen op echte innovatiesprongen die op middellange termijn een omwenteling van productieprocessen teweeg brengen.

Reference 44 - 0,03% Coverage

We faseren alle subsidies voor fossiele en nucleaire energie uit en zetten die in voor de financiering van de energietransitie. Een transparant monitoringsysteem maakt de voortgang zichtbaar.

Reference 45 - 0,05% Coverage

We renoveren meer en beter en zetten daar sterkere instrumenten voor in. Met name een heldere energieladder, een digitale woningpas, een opgewaardeerd EPC en waar mogelijk een collectieve, wijkgerichte aanpak. Woonkwaliteit, energie-efficiëntie én hernieuwbare verwarmingsbronnen brengen we samen in één renovatiestrategie.

Reference 46 - 0,04% Coverage

We voorzien een inhaalbeweging in de (snel)laadinfrastructuur voor lichte elektrische voertuigen, personenwagens, bestelwagens, bussen en vrachtwagens. We werken een databank uit waarin alle laadpalen in België met hun eenheidsprijs en de oorsprong van hun stroom is opgenomen.

Reference 47 - 0,05% Coverage

De EU stelt een plafond vast voor de CO2-uitstoot van elke luchthaven. De uitbreidingsplannen voor Brussels Airport steunen we niet. We rollen een afbouwplan uit voor nachtvluchten, zodat tegen 2025 geen vliegtuigen meer 's nachts opstijgen of landen. Er is geen ruimte voor regionale luchthavens te midden van woonwijken.

Reference 48 - 0,05% Coverage

We doven de overheidssteun aan regionale luchthavens uit en heffen de vrijstelling op btw en accijnzen voor vliegtickets en kerosine op. Op korte termijn voert ons land een luchtvaartheffing in. Zo werken we de oneerlijke concurrentie weg. We maken de alternatieven zoals hogesnelheidstreinen aantrekkelijker.

Reference 49 - 0,05% Coverage

We schaffen het fiscaal gunstregime voor salariswagens af en introduceren een mobiliteitsbudget voor elke werknemer. Dat bedrag hangt af van de woon-werkafstand en beloont verplaatsingen te voet en met de fiets. We evolueren geleidelijk naar een afstandsonafhankelijk budget om nabijheid van wonen en werken te belonen.

Reference 50 - 0,04% Coverage

We schaffen het verlaagde btw-tarief voor steenkool, bruinkool, turf en afgeleide producten af. Het uitzonderingstarief van 12% vervangen we door het standaardtarief van 21%. De terugbetaling van professionele diesel verdwijnt.

Reference 51 - 0,02% Coverage

We moduleren accijnzen op brandstoffen in functie van hun milieu-impact. Om de impact van CO₂-uitstoot te integreren, voeren we een koolstofheffing in.

Reference 52 - 0,04% Coverage

De bovenlokale overheden in ons land spreken een investeringsnorm af, een bindend engagement om het totaal aan publieke investeringen op te trekken tot 4% van het bbp tegen 2030. Centraal staat het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

Reference 53 - 0,05% Coverage

De overheid gebruikt steeds duurzaamheidscriteria in haar aanbestedingen. Aangezien de overheden op alle niveaus zelf belangrijke investeerders en consumenten zijn, vormt het volume aan overheidsopdrachten een belangrijke hefboom om van sociaal en duurzaam ondernemen de norm te maken.

Reference 54 - 0,11% Coverage

We verschuiven de lasten op arbeid naar grondstoffen, vervuiling, afval en energie. Dankzij die taxshift kosten activiteiten die waarde behouden of toevoegen minder dan activiteiten die waarde onttrekken van de natuur. Een product herstellen of materialen recupereren kost dan minder dan een nieuw product maken. Lokaal gemaakte duurzame producten worden goedkoper dan producten waar veel transport aan te pas komt. Milieukosten, zoals het verbruik van grondstoffen en energie, afvalverwerking en CO₂-uitstoot, verrekenen we via gerichte heffingen mee in de productieketen. Zo verminderen we het concurrentienadeel waar duurzame bedrijven vaak tegenaan botsen.

Reference 55 - 0,09% Coverage

We maken van België een koploper in de circulaire economie. Samen met de werkgevers, vakbonden, milieubewegingen, consumentenorganisaties, onderzoeksinstellingen en andere stakeholders bepalen we duidelijke doelstellingen en maatregelen om het grondstoffengebruik en de afvalproductie drastisch te verminderen. Het doel moet zijn de ecologische voetafdruk in absolute termen te verkleinen, in eigen land en over de hele waardeketen. Jaarlijks volgen we de voortgang op. Zo blijven we op koers. Een kennisplatform circulaire economie biedt de nodige ondersteuning.

Reference 56 - 0,13% Coverage

Onze havens worden de motor voor een circulaire en koolstofarme economie. We zetten er meer in op een groene maakindustrie, een groene chemiecluster, schone technologie en jobcreatie. We combineren logistiek met productie aan het water. We sluiten industriële kringlopen op een

voldoende lage schaal zodat we langeafstandstransport van grondstoffen of goederen verminderen. Afval en restwarmte van het ene bedrijf worden grondstof of energie voor een ander bedrijf. Bijkomende containertrafiek vangen we in de eerste plaats op door inbreiding en efficiënter ruimtegebruik. Een sterkere samenwerking tussen de Vlaamse havens onderling en tussen de Vlaamse en Nederlandse havens is noodzakelijk. Zo vermijden we ook overcapaciteit aan dokken, sluizen, havenopslag-infrastructuur en ontsluitingswegen.

10.5.3 N-VA

Reference 1 - 0,10% Coverage

We hebben veel duurzame energie nodig die inzetbaar is op het ritme van de moderne maatschappij. We moeten onderzoek, innovatie en technologische vooruitgang alle groeikansen geven, zonder reeds op voorhand voorkeuren te uiten of pistes uit te sluiten. We moeten de sector zelf de kans geven om met oplossingen te komen voor het klimaat en energievraagstuk. Grote innovatieve doorbraken zijn nodig, denken we maar aan de opslag van energie uit wind en zon, het omzetten van CO_2 naar nieuwe synthetische brandstoffen met waterstof (gerecycleerde koolstofbrandstoffen), het ontwikkelen van duurzame biobrandstoffen (zoals biomethaangas, waterstofgas, biomethanol,...) en innovatieve kernreactoren.

Reference 2 - 0,08% Coverage

We bekijken hoe we de energiefactuur voor de burger en de ondernemingen kunnen beheersen. Ook voor de industrie willen we energie betaalbaar houden en hun competitiviteit versterken. Daarom voeren we een energienorm in die ervoor zorgt dat de energiefactuur bij ons niet hoger ligt dan in de buurlanden. Dit wordt gecombineerd met effectieve concrete maatregelen zodat we onze ondernemingen met hun innovatieve slagkracht in Vlaanderen houden want zij spelen een belangrijke rol in de oplossingen voor de klimaatuitdagingen.

Reference 3 - 0,05% Coverage

Is het opportuun om 2 tot 3 GW aan nucleaire capaciteit minstens 10 jaar langer open te houden. Het gaat hierbij om de meest recente centrales die een upgrade krijgen op het vlak van veiligheid. De winst die we boeken met het langer openhouden van de jongste kerncentrales, investeren we in duurzame energietransitie.

Reference 4 - 0,03% Coverage

De N-VA sluit een nieuwe kerncentrale niet uit indien dit economisch rendabel is. Daarbij moeten we bijzondere aandacht hebben voor de verschillende mogelijkheden van verwerking van kernafval.

Reference 5 - 0,06% Coverage

Vlaanderen heeft een te beperkte oppervlakte om al zijn hernieuwbare energie op eigen bodem te genereren. Samenwerkingsverbanden met buurlanden om nieuwe grote projecten rond hernieuwbare energie op te zetten, kunnen, zolang ze dient om onze eigen doelstellingen te realiseren, ze een bijdrage levert aan onze bevoorradingszekerheid en zorgt voor lokale werkgelegenheid en een economische return.

Reference 6 - 0,02% Coverage

We hervormen alle vormen van ondersteuning voor energie-efficiëntie tot één transparant systeem om energiebesparing in gebouwen te stimuleren.

Reference 7 - 0,04% Coverage

Warmtenetten zijn, waar passend, een belangrijk instrument om de energietransitie mogelijk te maken. Deze kunnen immers de restwarmte van ondernemingen, groene warmte uit lokale duurzame biomassa en geothermie transporteren naar verbruikers in de buurt.

Reference 8 - 0,03% Coverage

We mogen ons gasnetwerk niet zomaar afschrijven maar moeten dit efficiënter gebruiken. Synthetisch gas, biogas en groengas vormen bijkomende interessante en klimaatneutrale oplossingen, voor verwarming en transport.

Reference 9 - 0,05% Coverage

De elektriciteitsproductie wordt meer en meer onvoorspelbaar, waardoor het energielandschap flexibeler en dynamischer moet worden.

Om dit te kunnen faciliteren hebben we een slim elektriciteitsnet nodig en wordt de digitale meter snel en overal uitgerold. Na de snelwegen zetten we versneld in op een slimme uitrol van ledverlichting naar alle gewestwegen.

Reference 10 - 0,07% Coverage

Met het instrument van vrijwillige energiebeleidsovereenkomsten, ook voor kmo's per sector, zorgen we dat de industrie richting 2030 haar voortrekkersrol blijft vervullen. Hierbij houden we rekening met de concurrentiepositie t.a.v. de ondernemingen in het buitenland. We brengen kennis over energie- en klimaatmaatregelen tot bij de kmo's en stellen een vergelijkingstool ter beschikking zodat ze binnen hun sector hun energiegebruik en gebruikte technologie kunnen vergelijken.

Reference 11 - 0,02% Coverage

We integreren de investeringspremie voor ondernemingen voor energiebesparende maatregelen bij de netbeheerders in de ecologiepremie+.

Reference 12 - 0,06% Coverage

Het potentieel voor hernieuwbare energie (wind, zon en waterkracht) is beperkt in ons land. Wij willen Vlaanderen in Europa naar voren schuiven als een toekomstige draaischijf voor innovatieve koolstof neutrale brandstoffen (bv. waterstof) en materialen (bv. bouwmaterialen). We willen een duwtje geven aan de waterstofeconomie door het inzetten van innovatiemiddelen en het samenbrengen van sleutelsectoren en actoren.

Reference 13 - 0,05% Coverage

We moeten de ondersteuning van hernieuwbare energie herzien. Verschillende technologieën zijn intussen matuur geworden met lagere investeringskosten tot gevolg. Dit moet ten goede komen aan de verbruiker. Wij willen afstappen van exploitatiesteun, en zoveel mogelijk overstappen naar investeringssteun via openbare aanbestedingen.

Reference 14 - 0,04% Coverage

We zetten verder in op offshore windenergie: projecten zullen via een marktmechanisme toegekend worden om op die manier de subsidies te minimaliseren, zonder ondersteuning als het kan. We zetten ook verder in op samenwerking met onze buurlanden om te komen tot een netwerk op de Noordzee.

Reference 15 - 0,06% Coverage

Wind op land kan goedkoper door het ondersteuningssysteem efficiënter te maken. Een windturbine aan de kust, waar het meer waait, moet niet evenveel ondersteuning krijgen als een windturbine in het binnenland. Het werken met een windcorrectiefactor kan hier verandering in brengen. We rollen de technologie uit die moet toelaten om windmolens ook dichter bij luchthavens te plaatsen; daardoor neemt het windpotentieel sterk toe.

Reference 16 - 0,02% Coverage

In het kader van het klimaatbeleid dringen we de koolstofverliezen uit landbouwbodems terug. Onder andere waardevolle graslanden spelen daar een belangrijke rol in.

Reference 17 - 0,06% Coverage

We zetten verdere stappen in de richting van klimaat neutrale woningen en gebouwen. De overheid is een ondersteunende partner bij de renovatie. We informeren de burgers over het nut en de opbrengst van investeringen in renovatie, isolatie, verwarming, energieverbruik en hernieuwbare energie. We voorzien lokaal een uniek woon- en energieloket. Hiermee kunnen we de burger een betere dienstverlening aanbieden, en de kennis bundelen.

Reference 18 - 0,02% Coverage

Bij nieuwe (industrie)zones zorgen we ervoor dat de opgelegde milieumaatregelen gegarandeerd worden uitgevoerd.

10.5.4 Open VLD

Reference 1 - 0,21% Coverage

We gaan verder op de ingeslagen weg en willen het potentieel van hernieuwbare energie in ons land maximaal benutten. In Vlaanderen alleen is er een potentieel van 57 GW aan zonnedaken. Vandaag is er ongeveer 2,8 GW aan capaciteit geïnstalleerd. Het geïnstalleerde vermogen per inwoner is in Vlaanderen het hoogste van Europa, na Duitsland. Maar het kan dus nog een stuk beter!

We geven daarom als overheid het goede voorbeeld en vragen aan lokale overheden om geschikte daken van openbare gebouwen vrij te geven voor zonnedelen. Zo creëren we een boost in de productie van zonne-energie en krijgen geïnteresseerde burgers een mooi rendement op hun investering. Ook ondernemingen met geschikte daken die zelf niet wensen te investeren moedigen we aan om hun daken ter beschikking te stellen. Bij de bouw van windmolens streven we eveneens naar maximale burgerparticipatie.

Reference 2 - 0,28% Coverage

Naast zon is wind de belangrijkste hernieuwbare energiebron voor België. De Noordzee is ons blauwe goud. Onze Noordzee mag dan geen olie of gas herbergen, ze is een enorme, windrijke oppervlakte die van onschatbare energetische waarde kan zijn. Vanaf 2026 zullen we al een capaciteit van 4 GW aan windenergie geïnstalleerd hebben. Dat komt overeen met de capaciteit van 4 grote kerncentrales. We onderzoeken de mogelijkheden om volle zee te gebruiken om hernieuwbare energie te produceren en versterken de internationale samenwerking op en rond de Noordzee met de uitbouw van een 'Northsea Grid' dat windmolenparken verbindt en rendementen optimaliseert.

We moeten blijven investeren in deze piste en ervoor zorgen dat parallel met de opwekking van windenergie de opslagmogelijkheden meegroeien, zodat we op momenten van overproductie de energie kunnen opslaan en gebruiken wanneer er weinig zon en/of wind is. Dat kan voor door

middel van grote batterijen en centrales die de energie kunnen omzetten in bijvoorbeeld waterstof. Dit is trouwens ook een essentiële bouwsteen voor het verder uitbouwen van het decentrale energie-netwerk.

Reference 3 - 0,16% Coverage

Om volop op hernieuwbare energie te kunnen inzetten hebben we nood aan flexibele productie die de hernieuwbare productie kan aanvullen wanneer nodig. De huidige kerncentrales passen niet in dat model en hebben de afgelopen jaren hun onbetrouwbaarheid bewezen. In 2017 was de nucleaire productie nog verantwoordelijk voor 49,9% van onze elektriciteitsproductie. In 2018 was dit al gedaald naar 34%. De nucleaire productie bleek hierbij erg onbetrouwbaar: van halfweg oktober tot halfweg november was er slechts 1 van de 7 centrales operationeel, Doel 3. Tijdens die oktobermaand had nucleaire energie nog slechts een aandeel van 15% in onze energieproductie.

Reference 4 - 0,07% Coverage

We blijven uiteraard wel onderzoek doen naar nieuwe nucleaire technologie, zodat we ook hier circulariteit kunnen nastreven en bijvoorbeeld in de toekomst kernafval zouden kunnen recycleren. Ook onderzoek voor medische doeleinden en nieuwe vormen van kernenergie zoals kernfusie blijven we ondersteunen

Reference 5 - 0,29% Coverage

We creëren een Vlaams klimaatinnovatiefonds dat zich specifiek toelegt op nieuwe technologie en proefprojecten in kader van nieuwe energievormen, carbon capture & utilisation, recyclage en nieuwe grondstoffen. Ook fundamenteel onderzoek binnen die domeinen komt in aanmerking. Zo maken we nieuwe technologie versneld volwassen en versterken we de innovatiecluster rond hernieuwbare energie die vandaag reeds aanwezig is. Vlaanderen is een kenniseconomie, door sterk in te zetten op innovatie creëren we jobs en lossen we problemen op. Niet enkel onze eigen problemen, maar ook die van andere landen. Zo kunnen onze oplossingen wereldwijd bijdragen aan de strijd tegen de opwarming van de aarde en voor duurzaamheid. En, onze economie vaart er wel bij. We werken hiervoor samen met private investeerders. Vlaanderen voorziet minstens 100 miljoen in het fonds en tegen elke euro die Vlaanderen investeert staat minstens een euro van private investeerders. Als de investering rendeert, dan vloeit het geld terug naar het fonds. Buitenlandse voorbeelden tonen bovendien dat er tegenover één euro geïnvesteerd door de overheid, al snel vijf euro privaat kapitaal staat. Van een boost gesproken!

Reference 6 - 0,40% Coverage

Tegen 2050 moeten onze woningen gemiddeld genomen klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat ze energiezuiniger moeten worden en de energie die ze nog nodig hebben moeten ze zelf opwekken. Energie die je niet gebruikt of zelf opwekt, is bovendien energie die je niet betaalt! We moeten de mensen aanmoedigen om volop in te zetten op energiezuinige investeringen. Ons woningpark is immers erg verouderd. Ongeveer de helft van de gebouwen in Vlaanderen werden vóór 1970 gebouwd. Om onze woningen tegen 2050 klimaatneutraal te maken, moeten we naar een renovatieritme van drie procent per jaar gaan (vandaag is dat nauwelijks 1%) en dit voor de komende 20 jaar. Een ambitieus doel, maar één met potentieel enorme impact. Want de gebouwen in Vlaanderen zijn goed voor niet minder dan 14 megaton CO2-uitstoot per jaar oftewel 30 procent van de totale Vlaamse broeikasgas-uitstoot (niet ETS). De residentiële gebouwen nemen drie kwart van de gebouwen-uitstoot voor hun rekening. Daar valt dus de meeste milieuen energiewinst te boeken. We moeten dus ambitieus zijn en een versnelling hoger schakelen. We willen de toepassing van het verlaagd BTW-tarief van 6% voor afbraak en heropbouw van gebouwen uitbreiden tot het gehele grondgebied. Voor projectontwikkelaars die dergelijke

gebouwen binnen het jaar verkopen aan natuurlijke personen is bovendien de levering van deze gebouwen onderworpen aan het verlaagd BTW-tarief van 6%.

Het bedrag van het hypotheekrecht (het Vlaamse registratierecht van 1% geheven op het bedrag waarvoor de hypothecaire inschrijving wordt genomen) wordt bij energie-geïnspireerde leningen volledig kwijtgescholden.

Reference 7 - 0,26% Coverage

De uitstoot van onze industrie is al fel gedaald, maar we moeten er voor zorgen dat de inspanningen van onze Europese bedrijven niet teniet gedaan wordt door de uitstoot buiten Europa. Per ton staal die in een Belgische fabriek geproduceerd wordt, wordt er 30% minder CO₂ uitgestoten dan in een niet-Europese fabriek. Het wordt evenwel pervers als dat betekent dat hun productiekost stijgt en we binnen Europa daardoor goedkopere, maar minder duurzaam, geproduceerde alternatieven invoeren. Zo daalt onze CO₂-uitstoot wel voor de eigen productie, maar stijgt ze op wereldniveau. We pleiten daarom voor een CO₂-vignet op Europees niveau dat bedrijven die hun producten minder duurzaam produceren moeten betalen vooraleer ze hun producten kunnen invoeren in Europa..

Door voor een gelijk speelveld te zorgen, zetten we onze marktmacht als Europa in om duurzaamheid en CO₂reductie op wereldniveau af te dwingen. Initieel kijken we best naar grote vervuilers waarvan het aandeel CO₂ in de productie eenvoudig berekend kan worden, zoals de staal-, aluminium- en cementindustrie.

Reference 8 - 0,46% Coverage

Opdat we minder uitstoten, minder energie verbruiken en meer hernieuwbare energie opwekken, moeten we ons energiesysteem radicaal veranderen. Het sleutelwoord hier is decentralisatie. Via slimme netwerken krijgt iedereen de kans om zelf energie te produceren en terug op de markt te zetten. De eerste digitale meters die van elke consument ook producent maken, komen in 2019 op de markt. We evolueren de komende jaren zo naar écht decentraal energiesysteem waar bij de opgewekte energie op een slimmere manier verbruikt en opgeslagen wordt.

De energienoden en -mogelijkheden moeten per buurt of per regio in kaart gebracht worden.

Kleine waterstofcentrales, maar even goed een kleine windmolen of verschillende zonnepaneleninstallaties (aangevuld met opslagmogelijkheden) kunnen een hele buurt van hernieuwbare energie voorzien. Door kleine netwerken op maat (lokale energiegemeenschappen) onderling met elkaar te verbinden garanderen we bevoorradingszekerheid. Tegelijk kunnen micro-netwerken in industrieterreinen restwarmte afgeven aan naburige bedrijven, openbare gebouwen of wijken. Merksplas geeft het goede voorbeeld. De gemeente maakt al sinds 2002 van hernieuwbare elektriciteit haar visitekaartje. De groene stroom van zonnepanelen en warmtekrachtkoppeling is voor een deel afkomstig van landbouwbedrijven uit de buurt. Wat kan in Merksplas moet ook in de rest van Vlaanderen kunnen. Het afval en de restwarmte van landbouwbedrijven wordt de energie van gezinnen en bedrijven. We leggen niet alleen de focus op groene stroom, maar geven aandacht aan groene warmte. Bij individuele installaties, stimuleren we verder het gebruik van warmtepompen en warmtepompboilers. In de toekomst kan aardgas vervangen worden door zogenaamd groen gas (biomethaan) of waterstof. Voorts geven we verder alle kansen aan warmtenetten en de mogelijkheden van diepe geothermie om deze te voeden.

Reference 9 - 0,12% Coverage

We hebben ook nood aan één klimaatbegroting die transparant alle opbrengsten en kosten van onze klimaatinspanning in kaart brengt. Geen verborgen belastingen waarvan het onduidelijk is hoe ze exact bijdragen tot het tegengaan en opvangen van de klimaatverandering. Wel absolute duidelijkheid of en hoe elke klimaatinspanning zichzelf terugverdient. De klimaatverandering is een

opportuniteit om onze mobiliteit en energieproductie om te gooien en mag geen nieuwe kostenpost voor de Vlaming worden.

Reference 10 - 0,29% Coverage

De vergroening van ons wagenpark is een andere belangrijke doelstelling voor ons klimaat en onze luchtkwaliteit. Vandaag zijn er amper 10.000 elektrische wagens tegenover 770.000 bedrijfswagens. Het goede nieuws is dat we dus een enorm potentieel voor vergroening nog niet benut hebben. Ten laatste tegen 2028 moeten bedrijfswagens uitstootvrij zijn. Zo goed als alle bedrijfswagens komen daarna in het tweedehands-circuit terecht waardoor ook het private wagenpark in ons land snel kan verduurzamen. De overheid moet opnieuw het goede voorbeeld geven door vanaf 2021 enkel nog zero-emissie bussen aan te kopen en vanaf 2025 enkel nog personenwagens zonder uitstoot in haar wagenpark op te nemen.

Dat betekent dat we ook de laadmogelijkheden versneld moeten uitbouwen in onze steden en langs onze wegen. Elektriciteit (en waterstof) zijn de nieuwe benzine en diesel van tankstations. Bij toekenning van concessies aan tankstations worden elektrische laders een absolute voorwaarde. We zitten samen met de sector om ook binnen de bestaande concessies tegen 2025 overal snelladers te voorzien. Op elke publieke parking moeten er minstens twee laadpalen per, ongeveer, 30 parkeerplaatsen komen te staan.

10.5.5 Sp.a

Reference 1 - 0,03% Coverage

We beperken de opwarming van de aarde tot 1,5°C. Europa speelt een voortrekkersrol in het internationale klimaatbeleid en neemt zo haar historische verantwoordelijkheid op. Dat betekent een minimale uitstootvermindering van 55% tegen 2030, CO₂-neutraal in 2040 en klimaatneutraal in 2050.

Reference 2 - 0,10% Coverage

We federaliseren het vastleggen van de doelstellingen inzake klimaatbeleid. De federale klimaatminister treedt op als een soort diplomaat die de neuzen in dezelfde richting moet krijgen. We voeren ook een bijzondere wet inzake interfederaal klimaat- en energiebeheer in. Deze Klimaatwet heeft dezelfde status als de bijzondere wet inzake institutionele hervormingen en omschrijft het pad richting klimaatneutraliteit in 2050. Dat houdt duidelijke tussentijdse doelstellingen in, met globale en sectorale koolstofbudgetten en processen voor de voortgang, evaluatie en bijsturing. Deze doelstellingen worden vastgelegd op basis van wetenschappelijke input van een onafhankelijke klimaatraad. De klimaatwet zorgt ervoor dat de kortetermijndoelstellingen van elke legislatuur de langetermijndoelstelling van ons land niet in de weg staan. Daarnaast stelt de wet de verschillende sectoren in staat om in te spelen op de situatie, de nodige veranderingen door te voeren en nieuwe economische kansen te ontwikkelen.

Reference 3 - 0,02% Coverage

De Klimaatwet wordt vertaald in periodieke uitvoerings- en investeringsplannen, die totstandkomen met raadpleging en participatie van belanghebbenden en het maatschappelijk middenveld.

Reference 4 - 0,04% Coverage

We leggen een vaste intra-Belgische verdeelsleutel vast voor de lusten en lasten van het klimaatbeleid, zodat permanente onderhandelingen worden vermeden. Het ontvangen van de aan

een deelstaat toegewezen opbrengsten uit de emissiehandel wordt afhankelijk gemaakt van het behalen van de doelstellingen uit de vorige periode. Wie tekortschiet in beleid, krijgt geen geld.

Reference 5 - 0,07% Coverage

Het nationaal energie- en klimaatplan 2030 effent, op een sociaal rechtvaardige manier, de weg naar klimaatneutraliteit en 100% hernieuwbare energievoorziening tegen 2050. Het finale plan wordt, in tegenstelling tot het eind 2018 ingediende ontwerpplan, op een geïntegreerde wijze opgesteld om maximale coherentie na te streven. Via bindende sectorale routekaarten wordt, na consultatie van belanghebbenden, een koolstofbudget per sector vastgelegd. Het plan zorgt voor de omslag in eigen land en kiest dus niet voor valse oplossingen zoals biobrandstoffen van de eerste generatie en internationale offsets. De overheid informeert de bevolking over de positieve effecten van de maatregelen in het plan.

Reference 6 - 0,12% Coverage

Ook op Europees niveau streven we naar een klimaatverordening. Zo'n 'Europese klimaatwet' verankert de klimaatdoelstellingen van het Akkoord van Parijs in bindende wetgeving en zorgt ervoor dat alle andere Europese wetgeving in het licht staat van het halen van die doelstellingen. Zij zal private investeerders een zeer duidelijk signaal geven en moet er ook over waken dat de lasten eerlijk verdeeld worden volgens het principe van de vervuiler betaalt, zodat bedrijven hun eerlijk deel betalen en de transitie rechtvaardig gebeurt. De wet zal zo bijvoorbeeld het Europees emissiehandelssysteem (ETS) in lijn dwingen met de doelstelling van CO₂-neutraliteit in 2040 en klimaatneutraliteit in 2050. Dat geeft nationale klimaatwetten meer speelruimte, want vandaag ondermijnen de zwaktes van het ETS-systeem meer nationale ambitie. De wet bevat ook een mechanisme dat het beleid jaarlijks beoordeelt en automatisch aanscherpt indien de doelstellingen niet gehaald dreigen te worden. Hier zijn ook sanctie aan verbonden voor wie zijn steen niet bijdraagt. Een Europese klimaatwet is ook een belangrijke tool voor stakeholders om in nationale en Europese rechtbanken implementatie af te dwingen.

Reference 7 - 0,03% Coverage

Internationale klimaatverdragen moeten juridisch afdwingbaar zijn, net zoals handelsverdragen. Daarnaast moeten handelsverdragen ook klimaatbepalingen bevatten. We kunnen geen eerlijke handel voeren met landen die ongestoord het klimaat om zeep helpen

Reference 8 - 0,04% Coverage

Tegelijk wil sp.a dat in de toekomst de middelen voor (toegepaste) wetenschap en innovatie veel meer gestuurd worden vanuit de maatschappelijke vraag. Richtinggevend daarbij zijn de klimaatdoelstellingen en de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDGs). Daar waar deze doelen nog buiten bereik blijven, moet innovatie helpen om de kloof te dichten.

Reference 9 - 0,02% Coverage

Om die uitdaging aan te kunnen, willen we dat minstens 35% van de Europese onderzoeksbudgetten uit het Europees Horizon Europe programma worden toegewezen aan onderzoek dat helpt de klimaatdoelen dichterbij te brengen.

Reference 10 - 0,07% Coverage

We bouwen alle overheidssubsidies en belastingverminderingen voor fossiele brandstoffen af en waken erover dat dit ook gebeurt bij alle instellingen en organisaties waarin de overheid participeert. We formuleren ethische en duurzaamheidscriteria waaraan elke

financiële instelling waar overheden mee samenwerken moet voldoen. Vervolgens formuleren we een plan om de samenwerking met instellingen die daar niet aan voldoen, te herzien of af te bouwen. De Universiteit van Gent toonde al aan dat deze aanpak werkt en dwingt banken effectief tot aanpassing van hun beleid.

Reference 11 - 0,05% Coverage

De Nationale Bank van België voert carbon stress tests uit om de blootstelling aan klimaatrisico's transparant te maken. De Europese centrale bank mag haar monetair beleid niet alleen richten op de 2% inflatiedoelstelling, maar moet haar beleid ook in lijn brengen met de 1,5°C klimaatdoelstelling. In plaats van bedrijfsobligaties op te kopen uit de fossiele economie (en die zo extra goedkoop kapitaal te verschaffen), moet zij zich richten op groene investeringsfondsen die een koolstofvrije en circulaire economie aansturen.

Reference 12 - 0,11% Coverage

We optimaliseren de Europese emissiehandel (ETS) door een stijgende bodemprijs in te voeren en tegelijk het systeem uit te breiden tot een soort 'border adjustment tax' die de toets van de wereldhandelsorganisatie wel kan doorstaan. Dat werkt zo: voor constructiematerialen die onder ETS vallen, moeten voortaan niet enkel de producenten, maar ook de leveranciers een CO₂-prijs betalen. De producenten kopen emissierechten voor alles wat boven de benchmark van best beschikbare technieken uitkomt, de leveranciers kopen de emissierechten voor de uitstoot die daaronder valt. Zo worden alle emissiekosten geïnternaliseerd. Deze aankoopverplichting voor leveranciers geldt zowel voor in Europa geproduceerde producten, als voor geïmporteerde producten. De opbrengsten van deze veilingsrechten investeren we in onderzoek naar duurzame bouwmaterialen, zodat bouwen niet duurder wordt. Via monitoring- en reguleringssystemen zorgen we ervoor dat de vervuiler ook voor de gratis uitstootrechten betaalt en deze niet doorrekent in de prijzen.

Reference 13 - 0,06% Coverage

We besteden de inkomsten uit de Europese emissiehandel volledig aan klimaatbeleid en internationale klimaatfinanciering. Het ondersteunen van het concurrentievermogen van energieintensieve bedrijven, waar nu jaarlijks 40 miljoen euro uit het klimaatfonds naartoe gaat, maakt geen deel uit van het klimaatbeleid. Bedrijven die compensaties ontvangen voor het Europese en Belgische klimaatbeleid wenden deze integraal aan ter ondersteuning van het klimaatbeleid door te investeren in energiebesparing of CO₂-reductie. Op die manier verlagen ze hun energieafhankelijkheid en CO₂-kosten, waardoor hun concurrentiepositie verbetert.

Reference 14 - 0,04% Coverage

Om te garanderen dat ook de meest kwetsbare en armste landen hun klimaatuitdagingen de baas kunnen, komen we onze verplichting om voldoende en additionele internationale klimaatfinanciering te voorzien na. We voorzien een billijk en stijgend aandeel dat niet weegt op het budget voor ontwikkelingssamenwerking en leggen de focus op de aanpassing aan de klimaatverandering.

Reference 15 - 0,04% Coverage

We maken komaf met de Europese belastingvrijstellingen inzake accijnzen en BTW voor de luchtvaartsector. Daarnaast hervormen we het ETS-systeem zodat luchtvaartmaatschappijen emissierechten moeten kopen voor vliegverkeer van en naar Europa. De opbrengst van deze heffingen investeren we in meer op elkaar afgestemde en goedkopere Europese treinverbindingen.

Reference 16 - 0,12% Coverage

De criteria op basis waarvan de Europese Unie lidstaten beoordeelt, geven ook vorm aan haar beleid. Het strakke keurslijf van het Europees semester en het Stabiliteits- en Groeipact (SGP), dat voornamelijk in termen van budgettaire en monetaire parameters werkt, laat weinig ruimte voor sociale investeringen en duurzame ontwikkeling. We hervormen dit systeem tot een Sociaal en Duurzaam Ontwikkelingspact, in lijn met de VN-Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen. Dit doen we door het SGP aan te passen en uit te breiden met milieu-indicatoren en met een sociaal investeringspact. Een gezond budgettair beleid komt zo op gelijke voet met beleid dat sociale duurzame ontwikkeling beoogt. We hervormen het Europese semester, zodat het, naast de macroeconomische doelstellingen inzake overheidsschuld en begrotingstekort ook bindende doelstellingen aangaande ecologische en sociale parameters bevat. Dit plaatst de 3 pijlers van duurzame ontwikkeling: people, planet, prosperity op een gelijk niveau. Deze bindende set wordt dan verder aangevuld met niet-bindende doelstellingen, gebundeld in een Sociaal en Duurzaamheidsscorebord.

Reference 17 - 0,05% Coverage

De nieuwe, Europese meerjarenbegroting moet opgesteld worden met als belangrijke leidraden de Sustainable Development Goals (SDGs), op de Europese pijler van sociale rechten en de Europese sociale wetten die deze rechten afdwingbaar moeten maken, op onze verbintenissen die voortvloeien uit het klimaatakkoord van Parijs en de principes van de duurzame transitie. Dit wil zeggen dat investeringen in onze welvaartsstaten en duurzame toekomst dominante criteria moeten zijn.

Reference 18 - 0,06% Coverage

Om de noodzakelijke internationale inspanningen in het kader van de strijd tegen de klimaatverandering rechtvaardig te verdelen, kan het 'gelijk milieu-gebruiksrecht' uitkomst bieden. Als elke inwoner van een land een 'gelijk uitstootrecht' krijgt, kunnen landen die meer uitstoten dan hun eerlijk aandeel, betalen aan landen die daaronder zitten, met de afspraak dat deze middelen ingezet worden voor duurzame energie, (her)bebossing of een gewijzigd bodemgebruik dat leidt tot bijkomende koolstofopslag

Reference 19 - 0,02% Coverage

We verankeren het principe van Rechtvaardige Transitie ('Just Transition') in alle beleidsprocessen die te maken hebben met de overgang naar een klimaatneutrale en circulaire economie, zowel op Europees als op lidstaatniveau.

Reference 20 - 0,02% Coverage

We stimuleren coöperatieven en kennen hen extra punten toe in aanbestedingen van grote daken of offshore-windmolens. Daarnaast zetten we in op "citizen's energy communities", met inbegrip van een actieve en activerende rol voor gemeenten.

Reference 21 - 0,05% Coverage

We stimuleren 'zonnedelen' door gebruikers die elders participeren in een gezamenlijk zonnepark, (hun aandeel in) de geproduceerde elektriciteit in mindering te laten brengen op de eigen elektriciteitsfactuur. We geven de netbeheerders naast hun rol van 'sociale leverancier of last resort (voor 'gedropte' klanten die geen commerciële leverancier vinden), ook een rol als 'ecologische leverancier' of last resort (voor zonnedelers die geen commerciële leverancier kunnen vinden of slechts aan hoge prijs).

Reference 22 - 0,05% Coverage

We houden onze energie-infrastructuur in publieke handen. We onderzoeken hoe we burgers aandeelhouder kunnen maken van de energienetten, waarbij zij een dividend ontvangen wanneer er winst wordt gemaakt. We kijken daarbij hoe we de financieringsbron die intercommunales vandaag zijn voor de lokale besturen kunnen vervangen door andere financieringsbronnen. De netbeheerders krijgen als taak de uitwerking van een transitiestrategie richting de decarbonisatie van ons gebouwenbestand in 2050.

Reference 23 - 0,07% Coverage

Via het 'terugbetaling via de meter'-systeem maken we het voor iedereen, ook wie daar niet de financiële middelen toe heeft, mogelijk om zijn woning energiezuinig of -neutraal te maken. De netbeheerder financiert via groepsaankopen en -aanbestedingen de installatie van zonnepanelen en warmtepompen, het isoleren van daken, gevels en vloeren en volledige 'nul-op-de meter'-renovaties voor. De terugbetaling gebeurt via de energiefactuur en de afbetalingsperiode wordt zo gekozen dat het maandelijkse afbetalingsbedrag steeds lager ligt dan wat wordt uitgespaard aan energiekosten. Zo leidt de bewoner nooit koopkrachtverlies. We koppelen de lening aan de woning, meer bepaald aan de meter en niet aan de investeerder.

Reference 24 - 0,01% Coverage

We sluiten de scheurtjesreactoren Doel 3 en Tihange 2 en versnellen daarmee de kernuitstap.

Reference 25 - 0,03% Coverage

Lokale energiebehoeften worden maximaal lokaal en hernieuwbaar afgedekt, door lokale productie in eigen en/of coöperatieve handen. In Vlaanderen gaan we voluit voor een sterke uitbreiding van zon en wind op land. We gaan voor 10 GW in 2030, dat is 2,5 keer huidige capaciteit.

Reference 26 - 0,04% Coverage

We bouwen een Europese Gemeenschap van zon en wind uit in plaats van een gemeenschap van kolen en staal. We steunen de realisatie van grote windeilanden in de Noordzee als volwaardig alternatief voor het versleten Belgisch nucleair park. In een beter geïntegreerde Europese markt kunnen overschotten aan groene stroom gemakkelijk worden vervoerd naar 'tekortgebieden'.

Reference 27 - 0,05% Coverage

We werken een plan uit van zones die in aanmerking komen voor windenergie. In de vergunningverlening wordt - in overleg met de omwonenden - de nodige maatschappelijke afwegingen gemaakt zodat aan het draagvlak gewerkt wordt, de betrokkenheid opgebouwd wordt en juridische procedures maximaal vermeden worden. We stimuleren tegelijk de participatie van omwonende burgers, zowel op financieel vlak als via mede-eigendom en dus -zeggenschap

Reference 28 - 0,06% Coverage

De netbeheerders maken een transitiestrategie op om het aardgasverbruik geleidelijk af te bouwen en de gasinfrastructuur om te bouwen voor duurzame brandstoffen, zoals synthetische gassen of waterstof. In warmtezoneringsplannen stemmen we vraag en aanbod op elkaar af. Zo leggen we vast waar een collectieve aanpak met een warmtenet mogelijk is en waar we eerder naar een individuele duurzame aanpak moeten evolueren. Vlaanderen verfijnt de warmtekaart en stelt het basismateriaal voor haalbaarheidsstudies ter beschikking van de lokale besturen.

Reference 29 - 0,05% Coverage

We zetten in op flexibele elektriciteitsproductie die de productie van zon en wind aanvullen. Die kan bestaan uit conventionele gascentrales (STEG), maar bestaat bij voorkeur uit hoogefficiënte warmtekrachtkoppeling installaties (WKK), warmtenetten, centrales op diepe geothermie, andere decentrale duurzame productietechnologieën, noodgeneratoren, vraagsturing en opslag. Ook buitenlandse gascentrales die momenteel niet gebruikt worden, zoals de Claus-centrale in Nederland kunnen aangesneden worden.

Reference 30 - 0,04% Coverage

Als blijkt dat de gascentrales niet rendabel zijn, ondersteunen we hen via 'contracts for differences'. Dit slechts zolang het nodig is: stijgt de groothandelsprijs, dan daalt de steun. Ook warmtekrachtkoppeling installaties (meer energie-efficiënt dan STEG-centrales), vraagsturingportfolio's met uitschakelbaar stroomverbruik, grootschalige opslag en centrales die werken op diepgeothermische warmte kunnen meedoen aan de tender.

Reference 31 - 0,06% Coverage

De kernvervuiler betaalt: we laten Electrabel voor alle zekerheid sparen en betalen voor het duurste scenario van de berging van het nucleair afval en de ontmanteling van de kerncentrales. Moederbedrijf Engie moet zich garant stellen voor de hele spaarpot. En waar Electrabel de spaarpot vandaag voor 75% mag gebruiken als 'bank' om goedkoop te investeren in buitenlandse projecten, lenen we dat geld eerst en vooral uit aan investeerders die de 'energiesprong' in eigen land willen verwezenlijken.

Reference 32 - 0,04% Coverage

Alle Belgen hebben in het verleden hoge prijzen betaald om de kerncentrales af te schrijven. Electrabel maakt daar nu winst op. Daarom voerden wij de 'nucleaire rente' in die deze regering met 1 miljard verlaagd heeft. We verhogen deze rente opnieuw tot 1,75 miljard. Electrabel mag haar centrales al langer openhouden, het is niet de bedoeling dat ze twee keer langs de kassa passeert.

Reference 33 - 0,07% Coverage

We scherpen de energienormering van elektrische apparaten aan via onder meer ambitieuze wetgeving inzake ecodesign en energielabelling. Zo kunnen enkel energiezuinige en duurzame producten de markt bereiken en worden consumenten gestimuleerd om de best presterende toestellen aan te kopen. We zien erop toe dat energielabels duidelijk leesbaar begrijpbaar en correct zijn en gaan via performante testprocedures na of geclaimde prestaties overeenstemmen met wat gebruikers werkelijk ervaren in het dagelijkse gebruik. Producenten die doelbewust testresultaten manipuleren of ongegrond hoge prestatieniveaus afficheren, straffen we af. We voeren een wettelijke limiet in op het stand-by-verbruik van toestellen.

Reference 34 - 0,03% Coverage

We bouwen nieuwe woningen voor de toekomst. Dat betekent woningen die energieneutraal of positief en dus ook energiekosteloos zijn. Maar ook makkelijk aanpasbaar voor gezinnen waarvan de samenstelling verandert en aangepast aan de klimaatverandering die sowieso op ons af komt.

Reference 35 - 0,03% Coverage

We pleiten op Europees niveau voor het opleggen van een hardware-retrofit programma voor EURO 5- en EURO 6-wagens die bovenmatig uitstoten. Deze wagens moeten op kosten van de

constructeurs worden uitgerust met een nageplaatste katalysator zoals dat al het geval is in Duitsland.

Reference 36 - 0,05% Coverage

We zorgen er voor dat onze energietransitie en mobiliteitsshift niet leiden tot negatieve effecten in andere delen van de wereld. We kiezen daarom voor een volledige halt aan biobrandstoffen op basis van palmolie en andere voedselgewassen vanaf 2021.Deze biobrandstoffen hebben immers een grotere impact op het klimaat dan fossiele brandstoffen en brengen ook andere negatieve gevolgen inzake mensenrechten en biodiversiteit met zich mee.

Reference 37 - 0,06% Coverage

Ook in Vlaanderen en Brussel zetten we vol in op de transitie naar een wagenpark dat enkel nog bestaat uit zero-emissie voertuigen. We gaan voor een verbod op de verkoop van nieuwe bromfietsen en scooters met een ontploffingsmotor in 2022. Voor nieuwe auto's en bestelwagens met een ontploffingsmotor gaan we naar een verbod op de verkoop in 2030 en een halvering in 2025. In 2030 rijden alle treinen van de NMBS elektrisch en is de volledige busvloot van De Lijn emissievrij. In 2035 rijden alle nieuwe vrachtwagens zonder ontploffingsmotor. In 2050 gaan we naar een nuluitstoot van het transport.

Reference 38 - 0,07% Coverage

We bouwen een netwerk van publiek toegankelijke laadinfrastructuur uit om de doorbraak van elektrische voertuigen in Vlaanderen en Brussel te bewerkstelligen. Via een concessie- of vergunningenbeleid zorgen we ervoor dat tegen uiterlijk 2025 op elke tankstation langs een autosnelweg publiek toegankelijke snellaadinfrastructuur aanwezig is. We zetten bij voorkeur in op slimme laadpalen die rekening houden met de beschikbare capaciteit van het distributienetwerk en de groenestroomproductie. We vergroten de transparante van prijzen en oorsprong van de stroom via een betrouwbare, gecertificeerde databank waarin alle laadpalen zijn opgenomen.

Reference 39 - 0,03% Coverage

We voorzien laadinfrastructuur voor vrachtwagens op rustplaatsen. Vlaanderen vormt als transitregio ook een interessante locatie voor een pilootproject rond de eHighway, waar een bovenleiding de aandrijving voor elektrische vrachtwagens biedt.

Reference 40 - 0,02% Coverage

Ook de overheid heeft hierin een voorbeeldfunctie en het is bijgevolg haar plicht om haar wagenpark in te krimpen en de oudere wagens in te wisselen voor milieuvriendelijke, elektrische voertuigen.

Reference 41 - 0,03% Coverage

In de centra van onze steden en gemeenten, waar de meeste mensen worden blootgesteld aan vervuilde lucht, voeren we circulatieplannen in. Aanvullend bekijken we in onze steden de impact op vlak van luchtvervuiling van een lage emissiezone. De invoering daarvan wordt steeds gecorrigeerd met sociale maatregelen.

10.5.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,02% Coverage

Invoering van een schrootpremie voor eigenaars die hun vervuilende wagens vervangen voor een milieuvriendelijk exemplaar.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Financieel aanmoedigingsbeleid voor investeringen in milieuvriendelijke aandrijvingen.

10.6 LEEF EN OMGEVINGSKWALITEIT

10.6.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

Een gezonde leefomgeving stimuleert gezond gedrag. We verbeteren de luchtkwaliteit, zowel binnen- als buitenshuis, met prioriteit voor plaatsen waar veel kwetsbare mensen samenkomen (bv. schoolomgevingen, woon-zorgcampussen). Het luchtkwaliteitsplan van de Vlaamse regering voeren we uit.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Daarom wil CD&V een ambitieus beleid inzake luchtkwaliteit, met de integrale uitvoering van het Luchtbeleidsplan. Op korte termijn zorgen we ervoor dat we nergens in Vlaanderen de Europese luchtkwaliteitsnormen nog overschrijden, zodanig dat we op lange termijn de WHO advieswaarden kunnen bereiken. We pleiten voor een verlaging van de drempelwaardes bij metingen zodat het smogalarm sneller in werking kan treden.

Reference 3 - 0,02% Coverage

België mag tegen 2030 geen nieuwe auto's op fossiele brandstoffen meer inschrijven. De overheid moet het goede voorbeeld geven. Vanaf 2025 willen we in de stadscentra nulemissie voor het openbaar vervoer. Tegen 2030 moet het hele openbaar vervoer emissieloos rijden.

Reference 4 - 0,03% Coverage

We voeren slim rekeningrijden in voor personenwagens. In de uitwerking moet de milieu-impact van het voertuig een belangrijke parameter zijn. In de centrumsteden en schoolomgevingen kunnen lage-emissiezones soelaas bieden. De lokale besturen zijn het best geplaatst om over de wenselijkheid te oordelen. Wél moet Vlaanderen werken aan meer uniformiteit tussen de verschillende maatregelen.

Reference 5 - 0,02% Coverage

Volgens de Vlaamse Milieumaatschappij is houtverbranding verantwoordelijk voor 35% van de totale uitstoot van fijn stof. Met een 'Green Deal' stimuleren we de vervanging van laagrendementskachels en open haarden. Open haarden zonder naverbranding zouden tegen 2025 volledig verdwenen moeten zijn.

Reference 6 - 0,03% Coverage

We hebben speciale aandacht voor de luchtkwaliteit in en rondom plaatsen waar risicogroepen aanwezig zijn: scholen, crèches, jeugdhuizen, sportinfrastructuur en rust- en verzorgingstehuizen. Concreet moet de inplanting van 'kiss-and-ridezones' zo gebeuren dat ze een minimale impact

heeft op de luchtkwaliteit in klaslokalen, sportzalen en -terreinen, speelplaatsen... We pleiten ervoor zoveel mogelijk nieuwe schoolstraten in te richten.

Reference 7 - 0,02% Coverage

Bij de heraanleg van gewestwegen moeten geluidsarme toplagen de norm zijn. Voor nieuwe woonontwikkelingen en bij herbestemming van geluidsbelaste gebieden tot woongebied leggen we de initiatiefnemers milderende maatregelen op om het geluidsniveau tot een aanvaardbaar peil te brengen

Reference 8 - 0,01% Coverage

Luchtvaartmaatschappijen moeten worden aangezet geluidsarmere vliegtuigen te gebruiken. We bekijken of een heffing op lawaaierige en vervuilende vliegtuigen mogelijk is.

Reference 9 - 0,06% Coverage

In Vlaanderen zijn nog ongeveer 2,33 miljoen ton asbesthoudende materialen aanwezig in en rondom onze woningen, scholen, bedrijven en openbare gebouwen. Met de uitvoering van het asbestafbouwplan realiseren we op termijn een asbestveilig Vlaanderen. We maken werk van een verplicht asbestinventarisattest bij overdracht en verhuur van een risicowoning. We gebruiken de EPC+-methodologie als voorbeeld en koppelen beide aan de Woningpas. Schoolgebouwen zijn een prioriteit. Voor hen voeren we het in de voorbije legislatuur ontwikkelde plan uit. De protocollen afgesloten door OVAM met alle onderwijsverstrekkers blijven van kracht en zijn de leidraad om tot een volledige afbouw van asbesthoudende materialen in alle scholen in Vlaanderen te komen. We maken hier extra middelen voor vrij.

Reference 10 - 0,06% Coverage

De aanpak van zwerfvuil vereist een waaier van acties. We zetten het bestaande vijfpijlerbeleid verder. De publieke ruimte moet zo worden ingericht dat mensen worden aangezet vuilnisbakken te gebruiken. We zetten in op sensibiliseringscampagnes. Door buurtbewoners, vrijwilligers en verenigingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid en te betrekken bij de netheid van de publieke ruimte, wordt duidelijk gemaakt dat de openbare ruimte nooit 'van niemand' is. Buurten en verenigingen zouden een onkostenvergoeding moeten krijgen wanneer ze mee het openbaar domein onderhouden, zoals gebeurt bij 'Operatie Proper' van de 'Mooimakers'. Waar een zachte aanpak niet werkt, verhogen we de pakkans en leggen we sancties op

Reference 11 - 0,09% Coverage

In het verpakkingsbeleid pleiten we voor 100% producentenverantwoordelijkheid. De verpakkingsproducenten dragen de volledige financiële verantwoordelijkheid voor de ophaling en de verwerking van door hen geproduceerde verpakkingen en dus ook voor de opruiming van zwerfvuil. Ook producenten van sigaretten en kauwgom moeten bijdragen aan de opruiming, in verhouding tot hun relatieve impact op het probleem. Verpakkingsverantwoordelijken worden verplicht meer differentiatie aan te brengen in de Groene Puntbijdragen om zo niet-recycleerbare verpakkingen te benadelen t.o.v. recycleerbare of gerecycleerde alternatieven. We zijn ambitieuzer dan de plannen van de Europese Commissie: tegen 2025 zijn alle verpakkingen die op de markt gebracht worden, herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar. We verbieden dunne, plastic wegwerpzakjes in winkels en microplastics in verbruiksgoederen en pleiten tegelijk voor een ambitieus innovatiebeleid, met een belangrijke rol voor het initiatief 'Vlaanderen Circulair'. In de nieuwe legislatuur wordt een statiegeldsysteem het sluitstuk van het integraal verpakkingsbeleid.

Reference 12 - 0,03% Coverage

Als Vlaanderen wil dat open ruimte niet verder aangesneden wordt, moet het ervoor zorgen dat gemeenten die grote stukken open ruimte beheren hiervoor financieel beloond worden via het gemeentefonds. We moeten niet alleen de resterende open ruimte beschermen, maar ook binnen de bebouwde omgeving zorgen voor kwaliteitsvolle woon- en leefomgevingen met voldoende groen.

Reference 13 - 0,05% Coverage

De bescherming van de bedreigde open ruimte moet gebeuren in een correcte verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten, provincies en het Vlaams Gewest: gemeentes en provincies moeten de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (verdichting, ontharding, bewaren van onze open ruimte) op hun maat kunnen omzetten in beleidsdaden. Grote nieuwe ontwikkelingen moeten niet alleen afgestemd worden op de huidige mobiliteitsknooppunten, maar ook op toekomstige en grensoverschrijdende mobiliteitsknooppunten.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We investeren in kwalitatief stadsgroen en groen in publieke ruimtes: wijkgroen, groendaken, toegankelijke parken, natuurlijke speelplaatsen, stads- en speelbossen, grote solitaire bomen en goed bereikbare groengebieden om de stad heen. Stadsbewoners moeten op wandelafstand toegang hebben tot parken of groene pleinen.

Reference 15 - 0,04% Coverage

Stadsbeleid moet tijdelijke ravotzones op braakgrond ('pocket parks') toelaten. We formuleren een 'groennorm' voor stadsontwikkelingsprojecten, nieuwe woonwijken of verkavelingen. Het gaat om de minimale oppervlakte te realiseren groene, onverharde ruimte in verhouding tot de totale oppervlakte van het project en het aantal wooneenheden. Via de vergunningverlening integreren we de groennorm als voorwaarde voor de ontwikkeling van een onbebouwd goed, gelegen in woonreservegebied.

Reference 16 - 0,03% Coverage

Groenblauwe netwerken en stapstenen – kleine landschapselementen zoals een bosje, een poel, houtkanten of een stukje bloemrijk grasland – zijn ideaal om tot rust te komen en hebben bovendien een ecologische waarde. Ze verbinden de stedelijke groengebieden met het landelijke gebied en maken ruimte voor recreatie, toerisme, lokale economie en sociale of educatieve projecten.

Reference 17 - 0,06% Coverage

CD&V wil verder inzetten op bos- en natuurbeleving voor iedereen, met respect voor de ecologische meerwaarde. Niet enkel de absolute oppervlakte natuur en bos is van tel, maar ook de belevingswaarde en de toegevoegde maatschappelijke waarde die open ruimte levert. Denk maar aan sociale, gezondheids- en milieudiensten. Om iedereen te laten meegenieten van deze diensten zijn nabijheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid essentieel. Dit willen we realiseren door de verdere uitvoering van de landinrichtingsprojecten rond Brugge, Gent, Antwerpen, Brussel en Hasselt, in samenwerking met de lokale besturen en belanghebbenden. Met nieuwe landinrichtingsprojecten willen we ook de andere centrumsteden beter verbinden met de open ruimte.

Reference 18 - 0,10% Coverage

Bosbehoud en duurzame bosuitbreiding zijn voor CD&V prioritair. Het huidige bosareaal mag in geen geval achteruitgaan. De regelgeving rond het voor bosbehoud bedoelde boscompensatiefonds moet hiervoor garant staan. De oprichting van een bosuitbreidingsfonds moet bijdragen aan een duurzame bosuitbreiding en de versterking van ecosysteemdiensten die het bos levert. Het bosuitbreidingsfonds kan inzetten op de vergoeding van grondwaardeverlies en betoelaging van aankopen voor bosuitbreiding. Eigenaars van bospercelen die maatschappelijke doelstellingen realiseren ten koste van financieel rendement, moeten daarvoor gecompenseerd worden. CD&V wenst dat bij bebossing (toekomstige) tijdelijke ontbossingsrechten (drie tot vijf jaar) voor een ander perceel kunnen verkregen worden, zodat niet gewacht moet worden op een ontbossing vooraleer men met de aanplanting van een nieuw bos kan starten. Naast de Vlaamse overheid kunnen ook lokale besturen, private personen en organisaties participeren. Financiering kan vanuit de verschillende sectoren die baat hebben bij bossen, waardoor de slagkracht voor bosbehoud en bosuitbreiding groter wordt.

Reference 19 - 0,04% Coverage

We overschrijden de fijnstofdrempels niet. We verlagen de maximale snelheid op ringwegen om de uitstoot naar onze centra te beperken en de luchtkwaliteit te verbeteren. Om de luchtkwaliteit aan schoolomgevingen te verbeteren, overtuigen we zoveel mogelijk scholen en lokale besturen om schoolstraten in te voeren. Zo beperken we het drukke verkeer aan het begin en einde van de schooldag. We promoten het gebruik van de deelfiets en het openbaar vervoer.

Reference 20 - 0,05% Coverage

We zetten in op een vergroening van ons wagenpark. We hanteren hiervoor de 'ladder van vergroening'. In 2019 kopen we voor het openbaar vervoer enkel nog bussen op alternatieve aandrijving zoals elektriciteit of waterstof. Vanaf 2023 zijn nieuwe bedrijfswagens emissievrij. Vanaf 2025 hanteren we een nulemissie voor openbaar vervoer en taxi's in stadscentra. In 2030 zijn alle nieuwe wagens, het volledige openbaar vervoer en alle taxi's emissievrij. Tegen 2050 is het volledige wagenpark emissievrij geworden. Voor zelfrijdende wagens hanteren we als principe dat zij vanaf introductie emissievrij zullen rondrijden.

Reference 21 - 0,03% Coverage

Om de opkomst van elektrische wagens en wagens op waterstof te ondersteunen, moeten we ambitieuzer zijn qua laadpalen. In centra moeten er binnen een straal van één kilometer meerdere publieke laadpalen te vinden zijn en langs autosnelwegen bouwen we een lint van snelladers. Nieuwe ontwikkelingen (wonen of bedrijven) en mobipunten worden voorzien van voldoende laadinfrastructuur.

Reference 22 - 0,06% Coverage

Dankzij CD&V werd het mobiliteitsbudget vorige legislatuur doorgevoerd. We breiden dit mobiliteitsbudget verder uit. Het vervangt het fiscaal gunstregime voor de salariswagens. Ook de tijd van het fiscaal voordeel van de tankkaart voor privégebruik bij salariswagens is voorbij. Huur of hypothecaire intresten kunnen worden ingebracht in het mobiliteitsbudget indien men binnen een straal van vijf kilometer woont van het werk waardoor dichter bij het werk wonen wordt aangemoedigd. In combinatie met de ontwikkeling van MaaS, waarbij men met abonnementsformules betaalt voor mobiliteit op maat, moet dit leiden tot het gebruik van het juiste vervoersmiddel voor de juiste verplaatsing. Maatschappelijke kosten-batenanalyses moeten gezondheidseffecten internaliseren, zodat het beleid er rekening mee kan houden.

Reference 23 - 0,08% Coverage

We verliezen het effect van luchtvaart en internationale scheepvaart op het leefmilieu en de klimaatopwarming niet uit het oog. Er moet grotere fiscale solidariteit komen tussen de vervoersmodi in een Europees kader, zodat een gelijk speelveld ontstaat. Er zijn extra inspanningen nodig voor meer en betere internationale treinverbindingen, waaronder nachttreinen vanuit Brussel, zodat zij een volwaardig alternatief zijn voor korteafstandsvluchten. Luchtvaartmaatschappijen moeten worden aangezet geluidsarmere vliegtuigen te gebruiken. Voor de vluchten in Zaventem willen we een globale oplossing. Elk gewest neemt een deel van de last op zich. We vertrekken van maximaal vliegen op bestemming, omdat dit globaal leidt tot minder brandstofverbruik en vervuiling. Het uitgangspunt is veiligheid van de vliegoperaties. Hierop doen we geen concessies. Voor de rest streven we naar een combinatie van een evenwichtige geografische spreiding met het oog op de gezondheid van de bewoners en aandacht voor economie en tewerkstelling. Dit alles moet worden vastgelegd in een vliegwet.

Reference 24 - 0,05% Coverage

We gaan voor autoluwe centra door alternatieven zoals fiets en bus aantrekkelijker te maken en randparkings die door fietsdeelsystemen en snelle, frequente pendelbussen, tram- en metrolijnen met de centra worden verbonden. We hebben aandacht voor de bereikbaarheid voor bewoners en voor mogelijkheden voor zij die slechts een korte, snelle boodschap moeten doen (zogenaamde 'runshoppers'). Ook de taxi moet een volwaardige schakel zijn van onze mobiliteitsoplossing. De taxi van de toekomst is groen, heeft een rol in de 'last milebelevering' van personen en goederen en wordt veel meer gebruikt dan vandaag het geval is.

Reference 25 - 0,03% Coverage

Een auto staat 90% van de tijd stil. Een (tweede) wagen kan in veel gevallen vervangen worden door een deelauto. Er moeten voldoende betaalbare en groene autodeelsystemen aangeboden worden. Autodelen kan in elke gemeente, hoe klein ook. Het leidt tot minder auto's, minder nood aan parkeerplaatsen en minder verplaatsingen met de wagen.

Reference 26 - 0,06% Coverage

Het goederenvervoer in ons land blijft groeien.13 80 % van onze goederen wordt vervoerd over de weg. Om de verdere groei van het goederenvervoer aan te kunnen en de kwaliteit van onze leefomgeving te garanderen, is een 'modal shift' naar spoor en binnenvaart noodzakelijk. Ook die moeten trouwens vergroenen. Dit betekent: geen dieseltreinen meer en alternatief aangedreven schepen. Vrachtwagens horen niet thuis in schoolomgevingen tijdens de schoolspits of in dorpskernen buiten bepaalde laad- en losuren. We voeren een vrachtroutenetwerk in en kiezen resoluut voor depots aan de rand met een duurzame 'laatste kilometerlevering'. We optimaliseren de kilometerheffing voor vrachtwagens zodat sluipverkeer vermeden wordt en nachtelijke leveringen gestimuleerd.

Reference 27 - 0,04% Coverage

We denken bv. aan centrale ophaal- en leverpunten zoals mobipunten, haltes en stations, laatste kilometerleveringen met de fiets, inzet van ecowagens, sensibilisering, bundeling van leveringen... Het is belangrijk dat de overheid bepaalt wat kan en niet kan. Ook pleiten we voor een uitbreiding van de kilometerheffing van vrachtwagens naar bestelwagens. De inkomsten worden eerst en vooral ingezet om te investeren in klimaat en infrastructuur die bijdraagt aan een duurzame mobiliteit.

10.6.2 Groen

Reference 1 - 0,01% Coverage

In het vergunningenbeleid nemen we gezondheid en omgevingskwaliteit mee als sleutelcriteria

Reference 2 - 0,04% Coverage

Stilte is geen overbodige luxe. We pakken lawaaihinder aan. We investeren in maatregelen om de geluidsoverlast, het fijn stof en het ruimtebeslag van het verkeer terug te dringen. Dat kan door de ondertunneling of overkapping van grote autowegen.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Om de geluidsoverlast en de uitstoot van mobiliteit te beperken, maken we werk van maatregelen zoals circulatieplannen, snelheidsbeperkingen, slimme kilometerheffing en een lage-emissiezone.

Reference 4 - 0,05% Coverage

Bestaande natuur en bos verdienen de hoogste bescherming. Als de natuur in een gebied aangetast of vernietigd wordt, dan wordt dat verlies in de buurt ruim gecompenseerd. Of het nu gaat over beschermde natuur of niet-beschermde natuur. Zo zorgen we ervoor dat natuur- en bosareaal in jouw buurt zeker niet daalt.

Reference 5 - 0,06% Coverage

We ondersteunen pilootprojecten die inzetten op natuurinclusief bouwen, tijdelijke natuur en stadsnatuur. We ondersteunen initiatieven die ervoor zorgen dat burgers, organisaties en gemeenten ook buiten afgebakende groenzones plaats maken voor natuur. We zetten in op projecten die tegelijkertijd de natuur versterken en bijdragen aan lokale voedselvoorziening (zoals voedselbossen en pluktuinen).

Reference 6 - 0,03% Coverage

We zorgen ervoor dat tegen 2025 alle natuur- en bosgebieden een uitgebreidere toegankelijkheidsregeling hebben, zo integreren we natuur en recreatiedoelstellingen.

Reference 7 - 0,05% Coverage

De EU stelt een plafond vast voor de CO2-uitstoot van elke luchthaven. De uitbreidingsplannen voor Brussels Airport steunen we niet. We rollen een afbouwplan uit voor nachtvluchten, zodat tegen 2025 geen vliegtuigen meer 's nachts opstijgen of landen. Er is geen ruimte voor regionale luchthavens te midden van woonwijken.

10.6.3 N-VA

Reference 1 - 0,04% Coverage

Vanuit het gezondheids- en welzijnsbeleid wordt in het kader van preventie meer aandacht gegeven aan een groene, gezonde leefomgeving. We voorzien zoveel mogelijk zorginstellingen of scholen van substantiële groenfaciliteiten in het kader van de positieve relatie 'gezondheidnatuurbeleving'.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Handhaving blijft een belangrijk sluitstuk van een goed milieubeleid; via datamining zoeken we gerichter waar de echte milieurisico's optreden en geven prioriteit aan het opsporen van onvergunde activiteiten.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Bij nieuwe (industrie)zones zorgen we ervoor dat de opgelegde milieumaatregelen gegarandeerd worden uitgevoerd.

10.6.4 Open VLD

Reference 1 - 0,21% Coverage

We verbeteren de kwaliteit van onze waterlopen en zorgen voor een groenblauwe dooradering in zowel steden als dorpen. Zo willen we in steden het hitte-eiland effect tegengaan. We verbinden de natuur in het buitengebied met groenzones en parken in de stad. We zetten een versnelling hoger op het gebied van stads(rand)bossen en zorgen voor meer toegankelijke natuur, onder meer voor vrijetijdsbesteding, steeds met respect voor die natuur. Zo willen we ervoor zorgen dat iedere Vlaming op korte afstand van een groenzone woont. Dit is niet alleen goed voor de natuur, maar ook voor de onze gezondheid. Wetlands, bossen en graslanden dragen bij aan het tegengaan van de klimaatverandering door de koolstof die ze kunnen opnemen. Via de gepaste maatregelen willen wij deze natuurlijk afvangers van CO2 een meer centrale plaats geven in het natuurbeleid.

10.6.5 Sp.a

Reference 1 - 0,02% Coverage

We ontwikkelen samen met de Vlaamse Bouwmeester een Masterplan voor Publieke Infrastructuur 2040 waarbij maximale benutting voor georganiseerde en individuele vrijetijdsbesteding een centrale plaats krijgt.

Reference 2 - 0,06% Coverage

We brengen alle publieke gebouwen in kaart en zetten in op multifunctioneel gebruik. We ontwikkelen een innovatief model voor publieke gebouwen (zoals scholen, dienstencentra,...) vanuit een toekomstgerichte multifunctionaliteit zodat de invulling kan aangepast worden aan de wisselende noden. Op deze manier vangen we het groeiende tekort aan atelierruimte, oefenruimte, trainingslokalen etc. op. We creëren nieuwe open ruimtes waar jongeren zelf aan de slag kunnen met de invulling. Op deze manier garanderen we dat de ruimte tegemoet komt aan de noden die leven bij jongeren en vergroten we de betrokkenheid.

Reference 3 - 0,07% Coverage

Lokale besturen, sportclubs en sportfederaties ontwerpen in georganiseerd overleg het fysische sportlandschap van morgen. Ze zetten daarbij maximaal in op renovatie, hergebruik, en meervoudig gebruik van kwaliteitsvolle infrastructuur, samen met de Vlaamse overheid, de lokale bedrijfswereld en andere partners zoals scholen en non-profit organisaties. Enkel zo maken we de broodnodige investeringen budgettair haalbaar en zorgen we voor een maximale benutting van de bestaande sportinfrastructuur. Met een klantvriendelijk en soepel vergunningenbeleid en een meer sportvriendelijk beleid van ruimtelijke ordening vervult sp.a de noodzakelijke voorwaarden voor een betere sportinfrastructuur.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We starten een databank op waarin alle mogelijke ruimtes worden opgenomen en culturele organisaties en individuele kunstenaars makkelijk beschikbare en betaalbare ruimte kunnen in terug vinden.

Reference 5 - 0,04% Coverage

De exploitatie van de regionale luchthavens werd uitbesteed aan een private partner, maar de Vlaamse overheid staat in voor het onderhoud van en de investering in de infrastructuur. Zo betalen we miljoenen euro's belastinggeld aan regionale luchthavens, die in se verlieslatend zijn en een aanzienlijke impact hebben op het leefmilieu. Deze geldstromen naar verlieslatende luchthavens moeten worden stopgezet.

Reference 6 - 0,04% Coverage

Op wijkniveau komt er collectieve infrastructuur. Zo besparen gezinnen en alleenstaanden kosten, maar hebben ze toch toegang tot duurzame diensten en infrastructuur. Dit gaat van hernieuwbare energie (zonnepanelen, windturbines), over warmtenetwerken, deelauto's, gezamenlijke fietsenstallingen en speeltuigen tot zelfs gezamenlijke polyvalente ruimten en berging.

Reference 7 - 0,06% Coverage

Wie een woning huurt, kan ze moeilijk grondig renoveren. Nochtans draait hij of zij wel op voor de energiekosten, en die lopen soms hoog op. Wij willen dat eigenaars verplicht worden om te investeren in de kwaliteit van een woning, met een zekere overgangstijd zodat ze bijvoorbeeld kunnen wachten met de werken tot tussen 2 huurperioden in. Woningen met verwarming op steenkool (ongezond en gevaarlijk) moeten overschakelen op een schone en betaalbare verwarmingsbron. Hiervoor moet op korte termijn een omschakelingsprogramma worden opgesteld.

Reference 8 - 0,03% Coverage

Alle sociale huisvestingsmaatschappij moeten een renovatieprogramma opstellen waarbij ze aangeven hoe ze hun woningenpark e-noveren, wat de prioriteiten zijn, welke woningen niet meer in aanmerking komen voor diepgaande renovatie en dus gesloopt zullen worden

Reference 9 - 0,03% Coverage

In de centra van onze steden en gemeenten, waar de meeste mensen worden blootgesteld aan vervuilde lucht, voeren we circulatieplannen in. Aanvullend bekijken we in onze steden de impact op vlak van luchtvervuiling van een lage emissiezone. De invoering daarvan wordt steeds gecorrigeerd met sociale maatregelen.

Reference 10 - 0,04% Coverage

Om het dossier van de nationale luchthaven uit de impasse te halen, stellen we een internationale intendant aan, die via een participatief traject met alle belanghebbenden een gedragen, duurzame oplossing vindt die het evenwicht vindt tussen de economische leefbaarheid van de luchthaven, de levenskwaliteit van de omwonenden en die een concrete bijdrage levert in de strijd voor het klimaat.

Reference 11 - 0,01% Coverage

We verhogen budget voor aankoop en behoud van natuur en bos.

Reference 12 - 0,01% Coverage

De bosuitbreidingsteams worden opnieuw geactiveerd. Van de Europese plattelands- en vergroeningsmaatregelen gaat een substantieel deel naar bos.

Reference 13 - 0,11% Coverage

ledereen heeft recht op natuur binnen handbereik (minstens 30 ha toegankelijke en échte natuur binnen een afstand van 4 tot 6 kilometer). Dit houdt ook in dat er veel meer ruimte voor de natuur moet komen. We gaan voor $100m^2$ toegankelijke bos en natuur per inwoner, groennormen rond kwetsbare bestemmingen (ziekenhuizen, woonzorgcentra, crèches, scholen,...) en $20m^2$ publieke natuur per inwoner in stedelijke omgeving. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is nog altijd rechtsgeldig. De ruimteboekhouding van dat plan is aan herziening toe via een volwaardig Beleidsplan Ruimte Vlaanderen met een duidelijke taakstelling voor de bescherming en kwaliteitsverbetering van de resterende open ruimte. Om meer en betere natuur in Vlaanderen te realiseren gaat sp.a voluit voor een samenhangend Vlaams Ecologisch Netwerk van minstens 130.000 ha waarbij er gestreefd wordt naar een maximale afstemming met het Europees natuurnetwerk en naar maximale natuurbeleving.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We voeren een gezondheidsdoelstelling in over het belang van natuur. Ter realisatie van het 'health in all policies'-principe, wordt natuur betrokken bij het gezondheidsbeleid.

Reference 15 - 0,05% Coverage

Robuuste open ruimte is belangrijk voor de opvang van de gevolgen van klimaatverandering en voor biodiversiteit. De kerngebieden voor biodiversiteit, (Europees natuurnetwerk) en het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), worden aangevuld met verbindende netwerken van groenblauwe aders die voor een samenhangend en functioneel geheel zorgen dat de biodiversiteit herstelt en bijkomend ontwikkelt. De realisatie kan via onteigeningen gebeuren.

Reference 16 - 0,02% Coverage

Schadelijke stoffen die in onze landbouwgebieden gebruikt worden en schadelijk zijn voor natuur, milieu en de volksgezondheid moeten verboden worden.

Reference 17 - 0,03% Coverage

We gaan voor een 'gifvrije landbouw' door koplopers extra te belonen en volop in te zetten op onderzoek en innovatie rond functionele agrobiodiversiteit. We verzekeren de transparante van labels en behoeden ons voor misbruik van het biolabel.

10.7 LUCHT

10.7.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

Een gezonde leefomgeving stimuleert gezond gedrag. We verbeteren de luchtkwaliteit, zowel binnen- als buitenshuis, met prioriteit voor plaatsen waar veel kwetsbare mensen samenkomen (bv. schoolomgevingen, woon-zorgcampussen). Het luchtkwaliteitsplan van de Vlaamse regering voeren we uit.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Daarom wil CD&V een ambitieus beleid inzake luchtkwaliteit, met de integrale uitvoering van het Luchtbeleidsplan. Op korte termijn zorgen we ervoor dat we nergens in Vlaanderen de Europese luchtkwaliteitsnormen nog overschrijden, zodanig dat we op lange termijn de WHO advieswaarden

kunnen bereiken. We pleiten voor een verlaging van de drempelwaardes bij metingen zodat het smogalarm sneller in werking kan treden.

Reference 3 - 0,02% Coverage

België mag tegen 2030 geen nieuwe auto's op fossiele brandstoffen meer inschrijven. De overheid moet het goede voorbeeld geven. Vanaf 2025 willen we in de stadscentra nulemissie voor het openbaar vervoer. Tegen 2030 moet het hele openbaar vervoer emissieloos rijden.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We werken op Europees niveau een globale 'ecoscore' uit waarmee de volledige ecologische impact van voertuigen van concept tot recyclage in kaart gebracht wordt. Zo houden we ook rekening met de duurzaamheid van grondstoffenproductie, productie van de voertuigen zelf, transport, verbruik en hergebruik van materialen.

Reference 5 - 0,03% Coverage

We voeren slim rekeningrijden in voor personenwagens. In de uitwerking moet de milieu-impact van het voertuig een belangrijke parameter zijn. In de centrumsteden en schoolomgevingen kunnen lage-emissiezones soelaas bieden. De lokale besturen zijn het best geplaatst om over de wenselijkheid te oordelen. Wél moet Vlaanderen werken aan meer uniformiteit tussen de verschillende maatregelen.

Reference 6 - 0,02% Coverage

Volgens de Vlaamse Milieumaatschappij is houtverbranding verantwoordelijk voor 35% van de totale uitstoot van fijn stof. Met een 'Green Deal' stimuleren we de vervanging van laagrendementskachels en open haarden. Open haarden zonder naverbranding zouden tegen 2025 volledig verdwenen moeten zijn.

Reference 7 - 0,03% Coverage

We hebben speciale aandacht voor de luchtkwaliteit in en rondom plaatsen waar risicogroepen aanwezig zijn: scholen, crèches, jeugdhuizen, sportinfrastructuur en rust- en verzorgingstehuizen. Concreet moet de inplanting van 'kiss-and-ridezones' zo gebeuren dat ze een minimale impact heeft op de luchtkwaliteit in klaslokalen, sportzalen en -terreinen, speelplaatsen... We pleiten ervoor zoveel mogelijk nieuwe schoolstraten in te richten.

Reference 8 - 0,04% Coverage

We overschrijden de fijnstofdrempels niet. We verlagen de maximale snelheid op ringwegen om de uitstoot naar onze centra te beperken en de luchtkwaliteit te verbeteren. Om de luchtkwaliteit aan schoolomgevingen te verbeteren, overtuigen we zoveel mogelijk scholen en lokale besturen om schoolstraten in te voeren. Zo beperken we het drukke verkeer aan het begin en einde van de schooldag. We promoten het gebruik van de deelfiets en het openbaar vervoer.

Reference 9 - 0,05% Coverage

We zetten in op een vergroening van ons wagenpark. We hanteren hiervoor de 'ladder van vergroening'. In 2019 kopen we voor het openbaar vervoer enkel nog bussen op alternatieve aandrijving zoals elektriciteit of waterstof. Vanaf 2023 zijn nieuwe bedrijfswagens emissievrij. Vanaf 2025 hanteren we een nulemissie voor openbaar vervoer en taxi's in stadscentra. In 2030 zijn alle nieuwe wagens, het volledige openbaar vervoer en alle taxi's emissievrij. Tegen 2050 is het vollédige wagenpark emissievrij geworden. Voor zelfrijdende wagens hanteren we als principe dat zij vanaf introductie emissievrij zullen rondrijden.

Reference 10 - 0,03% Coverage

Om de opkomst van elektrische wagens en wagens op waterstof te ondersteunen, moeten we ambitieuzer zijn qua laadpalen. In centra moeten er binnen een straal van één kilometer meerdere publieke laadpalen te vinden zijn en langs autosnelwegen bouwen we een lint van snelladers. Nieuwe ontwikkelingen (wonen of bedrijven) en mobipunten worden voorzien van voldoende laadinfrastructuur.

Reference 11 - 0,06% Coverage

Dankzij CD&V werd het mobiliteitsbudget vorige legislatuur doorgevoerd. We breiden dit mobiliteitsbudget verder uit. Het vervangt het fiscaal gunstregime voor de salariswagens. Ook de tijd van het fiscaal voordeel van de tankkaart voor privégebruik bij salariswagens is voorbij. Huur of hypothecaire intresten kunnen worden ingebracht in het mobiliteitsbudget indien men binnen een straal van vijf kilometer woont van het werk waardoor dichter bij het werk wonen wordt aangemoedigd. In combinatie met de ontwikkeling van MaaS, waarbij men met abonnementsformules betaalt voor mobiliteit op maat, moet dit leiden tot het gebruik van het juiste vervoersmiddel voor de juiste verplaatsing. Maatschappelijke kosten-batenanalyses moeten gezondheidseffecten internaliseren, zodat het beleid er rekening mee kan houden.

Reference 12 - 0,08% Coverage

We verliezen het effect van luchtvaart en internationale scheepvaart op het leefmilieu en de klimaatopwarming niet uit het oog. Er moet grotere fiscale solidariteit komen tussen de vervoersmodi in een Europees kader, zodat een gelijk speelveld ontstaat. Er zijn extra inspanningen nodig voor meer en betere internationale treinverbindingen, waaronder nachttreinen vanuit Brussel, zodat zij een volwaardig alternatief zijn voor korteafstandsvluchten. Luchtvaartmaatschappijen moeten worden aangezet geluidsarmere vliegtuigen te gebruiken. Voor de vluchten in Zaventem willen we een globale oplossing. Elk gewest neemt een deel van de last op zich. We vertrekken van maximaal vliegen op bestemming, omdat dit globaal leidt tot minder brandstofverbruik en vervuiling. Het uitgangspunt is veiligheid van de vliegoperaties. Hierop doen we geen concessies. Voor de rest streven we naar een combinatie van een evenwichtige geografische spreiding met het oog op de gezondheid van de bewoners en aandacht voor economie en tewerkstelling. Dit alles moet worden vastgelegd in een vliegwet.

Reference 13 - 0,03% Coverage

Een auto staat 90% van de tijd stil. Een (tweede) wagen kan in veel gevallen vervangen worden door een deelauto. Er moeten voldoende betaalbare en groene autodeelsystemen aangeboden worden. Autodelen kan in elke gemeente, hoe klein ook. Het leidt tot minder auto's, minder nood aan parkeerplaatsen en minder verplaatsingen met de wagen.

Reference 14 - 0,06% Coverage

Het goederenvervoer in ons land blijft groeien.13 80 % van onze goederen wordt vervoerd over de weg. Om de verdere groei van het goederenvervoer aan te kunnen en de kwaliteit van onze leefomgeving te garanderen, is een 'modal shift' naar spoor en binnenvaart noodzakelijk. Ook die moeten trouwens vergroenen. Dit betekent: geen dieseltreinen meer en alternatief aangedreven schepen. Vrachtwagens horen niet thuis in schoolomgevingen tijdens de schoolspits of in dorpskernen buiten bepaalde laad- en losuren. We voeren een vrachtroutenetwerk in en kiezen resoluut voor depots aan de rand met een duurzame 'laatste kilometerlevering'. We optimaliseren de kilometerheffing voor vrachtwagens zodat sluipverkeer vermeden wordt en nachtelijke leveringen gestimuleerd.

Reference 15 - 0,04% Coverage

We denken bv. aan centrale ophaal- en leverpunten zoals mobipunten, haltes en stations, laatste kilometerleveringen met de fiets, inzet van eco-wagens, sensibilisering, bundeling van leveringen... Het is belangrijk dat de overheid bepaalt wat kan en niet kan. Ook pleiten we voor een uitbreiding van de kilometerheffing van vrachtwagens naar bestelwagens. De inkomsten worden eerst en vooral ingezet om te investeren in klimaat en infrastructuur die bijdraagt aan een duurzame mobiliteit.

10.7.2 Groen

Reference 1 - 0,04% Coverage

Stilte is geen overbodige luxe. We pakken lawaaihinder aan. We investeren in maatregelen om de geluidsoverlast, het fijn stof en het ruimtebeslag van het verkeer terug te dringen. Dat kan door de ondertunneling of overkapping van grote autowegen.

Reference 2 - 0,05% Coverage

Met het kachelplan starten we een stimuleringsprogramma voor de vervanging van huisverwarming met open haarden of vervuilende kachels. We maken zoveel mogelijk woningen energiezuinig zodat minder warmte nodig is en we schakelen geleidelijk aan over op duurzame verwarming zoals warmtenetten en warmtepompen.

Reference 3 - 0,07% Coverage

We doen er alles aan om de opwarming van de aarde onder de 1,5°C te houden. We ijveren voor ambitieuzere Europese doelstellingen tegen 2030 die in lijn zijn met het klimaatakkoord van Parijs: 55% minder CO2-uitstoot, 45% meer energie-efficiëntie, 45% hernieuwbare energie en 70% van de elektriciteit afkomstig van hernieuwbare energiebronnen. Samen met Europa nemen we een leidende rol op om het energiegebruik en de broeikasgasemissies drastisch te verminderen.

Reference 4 - 0,07% Coverage

Met een klimaatwet halen we de vrijblijvendheid uit ons nationaal klimaatbeleid. Zo garanderen we dat de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990 tegen 2030 met 45% omlaag gaat en dat onze samenleving tegen 2050 volledig koolstofneutraal is. De Federale staat kan ingrijpen als gewesten hun doelstelling niet halen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

We scherpen het decreet voor lage-emissiezones aan zodat voor Vlaamse steden en Brussel dezelfde ambitieuze emissiedoelstellingen gelden. Vanaf 2030 is het stedelijke verkeer volledig emissievrij en vanaf 2035 geldt dat voor heel Vlaanderen en Brussel.

Reference 6 - 0,02% Coverage

Vanaf 2025 zijn alle nieuwe personenwagens, bromfietsen, bestelwagens en bussen emissievrij en in 2030 volgen nieuwe vrachtwagens.

Reference 7 - 0,02% Coverage

We investeren in de ombouw van het voertuigpark van De Lijn, de MIVB en van de pachters naar nul-emissievoertuigen.

Reference 8 - 0,05% Coverage

De EU stelt een plafond vast voor de CO₂-uitstoot van elke luchthaven. De uitbreidingsplannen voor Brussels Airport steunen we niet. We rollen een afbouwplan uit voor nachtvluchten, zodat tegen 2025 geen vliegtuigen meer 's nachts opstijgen of landen. Er is geen ruimte voor regionale luchthavens te midden van woonwijken.

Reference 9 - 0,05% Coverage

We doven de overheidssteun aan regionale luchthavens uit en heffen de vrijstelling op btw en accijnzen voor vliegtickets en kerosine op. Op korte termijn voert ons land een luchtvaartheffing in. Zo werken we de oneerlijke concurrentie weg. We maken de alternatieven zoals hogesnelheidstreinen aantrekkelijker.

Reference 10 - 0,05% Coverage

We schaffen het fiscaal gunstregime voor salariswagens af en introduceren een mobiliteitsbudget voor elke werknemer. Dat bedrag hangt af van de woon-werkafstand en beloont verplaatsingen te voet en met de fiets. We evolueren geleidelijk naar een afstandsonafhankelijk budget om nabijheid van wonen en werken te belonen.

Reference 11 - 0,04% Coverage

We schaffen het verlaagde btw-tarief voor steenkool, bruinkool, turf en afgeleide producten af. Het uitzonderingstarief van 12% vervangen we door het standaardtarief van 21%. De terugbetaling van professionele diesel verdwijnt.

Reference 12 - 0,02% Coverage

We moduleren accijnzen op brandstoffen in functie van hun milieu-impact. Om de impact van CO2-uitstoot te integreren, voeren we een koolstofheffing in.

Reference 13 - 0,13% Coverage

Onze havens worden de motor voor een circulaire en koolstofarme economie. We zetten er meer in op een groene maakindustrie, een groene chemiecluster, schone technologie en jobcreatie. We combineren logistiek met productie aan het water. We sluiten industriële kringlopen op een voldoende lage schaal zodat we langeafstandstransport van grondstoffen of goederen verminderen. Afval en restwarmte van het ene bedrijf worden grondstof of energie voor een ander bedrijf. Bijkomende containertrafiek vangen we in de eerste plaats op door inbreiding en efficiënter ruimtegebruik. Een sterkere samenwerking tussen de Vlaamse havens onderling en tussen de Vlaamse en Nederlandse havens is noodzakelijk. Zo vermijden we ook overcapaciteit aan dokken, sluizen, havenopslag-infrastructuur en ontsluitingswegen.

10.7.3 N-VA

Reference 1 - 0,03% Coverage

We maken werk van een betere luchtkwaliteit: We ijveren verder voor ambitieuze productnormering om schadelijke uitstoot aan de bron te verminderen én aan een strikte handhaving van deze normen.

Reference 2 - 0,05% Coverage

Het beleid inzake emissies wordt gebaseerd op de Europese emissienormen die uitstoot in reële geobjectiveerde omstandigheden meten. Hiermee verkrijgt de burger objectieve en consistente

informatie over uitstoot en verbruik. Als overheid maken wij geen technologische keuzes maar baseren we ons beleid op objectieve Europese gegevens.

Reference 3 - 0,02% Coverage

We stimuleren steden om een LEZ in te voeren; we zetten in op emissievrij openbaar vervoer én distributie in de stadscentra.

10.7.4 Open VLD

Reference 1 - 0,13% Coverage

De luchtkwaliteit is de laatste jaren gestagneerd, de waterkwaliteit van de meeste waterlopen in Vlaanderen is ondermaats. We verbeteren de luchtkwaliteit door in te zetten op groener en meer collectief vervoer. Voor huishoudelijke verwarming stimuleren we milieuvriendelijke alternatieven. We streven er naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie te bereiken en geven ook voldoende aandacht aan de kwaliteit van de binnenlucht, gezien we gemiddeld 85% van onze tijd in een gesloten omgeving doorbrengen.

Reference 2 - 0,29% Coverage

De vergroening van ons wagenpark is een andere belangrijke doelstelling voor ons klimaat en onze luchtkwaliteit. Vandaag zijn er amper 10.000 elektrische wagens tegenover 770.000 bedrijfswagens. Het goede nieuws is dat we dus een enorm potentieel voor vergroening nog niet benut hebben. Ten laatste tegen 2028 moeten bedrijfswagens uitstootvrij zijn. Zo goed als alle bedrijfswagens komen daarna in het tweedehands-circuit terecht waardoor ook het private wagenpark in ons land snel kan verduurzamen. De overheid moet opnieuw het goede voorbeeld geven door vanaf 2021 enkel nog zero-emissie bussen aan te kopen en vanaf 2025 enkel nog personenwagens zonder uitstoot in haar wagenpark op te nemen.

Dat betekent dat we ook de laadmogelijkheden versneld moeten uitbouwen in onze steden en langs onze wegen. Elektriciteit (en waterstof) zijn de nieuwe benzine en diesel van tankstations. Bij toekenning van concessies aan tankstations worden elektrische laders een absolute voorwaarde. We zitten samen met de sector om ook binnen de bestaande concessies tegen 2025 overal snelladers te voorzien. Op elke publieke parking moeten er minstens twee laadpalen per, ongeveer, 30 parkeerplaatsen komen te staan.

10.7.5 Sp.a

Reference 1 - 0,06% Coverage

We verplichten autoproducenten op Europees niveau om het aandeel wagens met nuluitstoot op te drijven. Daarvoor verscherpen we de Europese Verordening rond de CO₂-uitstoot van wagens en bestelwagens, zodat vanaf 2030 geen nieuwe ontploffingsmotoren meer op de markt kunnen komen. Voor wagens met ontploffingsmotoren die tot dan nog worden verkocht, voeren we strengere EURO 7- uitstootnormen in, ook voor polluenten die nu nog niet specifiek zijn gereguleerd, zoals methaan, ammoniak en stikstofdioxide. Wie de normen niet haalt, krijgt hoge boetes.

Reference 2 - 0,03% Coverage

We pleiten op Europees niveau voor het opleggen van een hardware-retrofit programma voor EURO 5- en EURO 6-wagens die bovenmatig uitstoten. Deze wagens moeten op kosten van de

constructeurs worden uitgerust met een nageplaatste katalysator zoals dat al het geval is in Duitsland.

Reference 3 - 0,06% Coverage

Ook in Vlaanderen en Brussel zetten we vol in op de transitie naar een wagenpark dat enkel nog bestaat uit zero-emissie voertuigen. We gaan voor een verbod op de verkoop van nieuwe bromfietsen en scooters met een ontploffingsmotor in 2022. Voor nieuwe auto's en bestelwagens met een ontploffingsmotor gaan we naar een verbod op de verkoop in 2030 en een halvering in 2025. In 2030 rijden alle treinen van de NMBS elektrisch en is de volledige busvloot van De Lijn emissievrij. In 2035 rijden alle nieuwe vrachtwagens zonder ontploffingsmotor. In 2050 gaan we naar een nuluitstoot van het transport.

Reference 4 - 0,07% Coverage

We bouwen een netwerk van publiek toegankelijke laadinfrastructuur uit om de doorbraak van elektrische voertuigen in Vlaanderen en Brussel te bewerkstelligen. Via een concessie- of vergunningenbeleid zorgen we ervoor dat tegen uiterlijk 2025 op elke tankstation langs een autosnelweg publiek toegankelijke snellaadinfrastructuur aanwezig is. We zetten bij voorkeur in op slimme laadpalen die rekening houden met de beschikbare capaciteit van het distributienetwerk en de groenestroomproductie. We vergroten de transparante van prijzen en oorsprong van de stroom via een betrouwbare, gecertificeerde databank waarin alle laadpalen zijn opgenomen.

Reference 5 - 0,02% Coverage

Ook de overheid heeft hierin een voorbeeldfunctie en het is bijgevolg haar plicht om haar wagenpark in te krimpen en de oudere wagens in te wisselen voor milieuvriendelijke, elektrische voertuigen.

Reference 6 - 0,03% Coverage

In de centra van onze steden en gemeenten, waar de meeste mensen worden blootgesteld aan vervuilde lucht, voeren we circulatieplannen in. Aanvullend bekijken we in onze steden de impact op vlak van luchtvervuiling van een lage emissiezone. De invoering daarvan wordt steeds gecorrigeerd met sociale maatregelen.

Reference 7 - 0,01% Coverage

We voorzien in een schrootpremie voor mensen die hun oude, vervuilende wagen naar de schroothoop brengen.

10.7.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,01% Coverage

Geen lage-emissiezones (LEZ's) in onze Vlaamse steden en gemeenten.

Reference 2 - 0,02% Coverage

Invoering van een schrootpremie voor eigenaars die hun vervuilende wagens vervangen voor een milieuvriendelijk exemplaar.

Reference 3 - 0,01% Coverage

Een gunstige fiscale behandeling en geen rijverbod in lage-emissiezones voor oldtimers.

Reference 4 - 0,04% Coverage

Om een betere luchtkwaliteit te creëren, ziet Vlaams Belang heil in positieve, stimulerende maatregelen zoals bijvoorbeeld een financiële tegemoetkoming voor eigenaars van een vervuilende wagen die een milieuvriendelijk voertuig kopen.

10.8 MATERIALEN, AFVAL EN GRONDSTOFFEN

10.8.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

We werken op Europees niveau een globale 'ecoscore' uit waarmee de volledige ecologische impact van voertuigen van concept tot recyclage in kaart gebracht wordt. Zo houden we ook rekening met de duurzaamheid van grondstoffenproductie, productie van de voertuigen zelf, transport, verbruik en hergebruik van materialen.

Reference 2 - 0,06% Coverage

De aanpak van zwerfvuil vereist een waaier van acties. We zetten het bestaande vijfpijlerbeleid verder. De publieke ruimte moet zo worden ingericht dat mensen worden aangezet vuilnisbakken te gebruiken. We zetten in op sensibiliseringscampagnes. Door buurtbewoners, vrijwilligers en verenigingen aan te spreken op hun verantwoordelijkheid en te betrekken bij de netheid van de publieke ruimte, wordt duidelijk gemaakt dat de openbare ruimte nooit 'van niemand' is. Buurten en verenigingen zouden een onkostenvergoeding moeten krijgen wanneer ze mee het openbaar domein onderhouden, zoals gebeurt bij 'Operatie Proper' van de 'Mooimakers'. Waar een zachte aanpak niet werkt, verhogen we de pakkans en leggen we sancties op

Reference 3 - 0,09% Coverage

In het verpakkingsbeleid pleiten we voor 100% producentenverantwoordelijkheid. De verpakkingsproducenten dragen de volledige financiële verantwoordelijkheid voor de ophaling en de verwerking van door hen geproduceerde verpakkingen en dus ook voor de opruiming van zwerfvuil. Ook producenten van sigaretten en kauwgom moeten bijdragen aan de opruiming, in verhouding tot hun relatieve impact op het probleem. Verpakkingsverantwoordelijken worden verplicht meer differentiatie aan te brengen in de Groene Puntbijdragen om zo niet-recycleerbare verpakkingen te benadelen t.o.v. recycleerbare of gerecycleerde alternatieven. We zijn ambitieuzer dan de plannen van de Europese Commissie: tegen 2025 zijn alle verpakkingen die op de markt gebracht worden, herbruikbaar, recycleerbaar, composteerbaar of biodegradeerbaar. We verbieden dunne, plastic wegwerpzakjes in winkels en microplastics in verbruiksgoederen en pleiten tegelijk voor een ambitieus innovatiebeleid, met een belangrijke rol voor het initiatief 'Vlaanderen Circulair'. In de nieuwe legislatuur wordt een statiegeldsysteem het sluitstuk van het integraal verpakkingsbeleid.

Reference 4 - 0,04% Coverage

De stad van morgen is ook circulair. Steden moeten materiaalstromen in kaart brengen en via openbare aanbestedingen de lokale circulaire economie steunen (bv. door met de bouwsector afspraken te maken over lokaal hergebruik van bouwmaterialen of door stedelijke 'repair cafés' aan te moedigen). Op die manier verkleinen we de afvalproductie én beperken we onnodige mobiliteitsstromen. De digitalisering biedt ook mogelijkheden om spullen (bv. klusmateriaal of wagens) te delen. Delen is het nieuwe hebben.

Reference 5 - 0,03% Coverage

De circulaire economie maakt Vlaanderen onafhankelijker van de import van kritische grondstoffen (bv. zeldzame aarden die nodig zijn voor de productie van batterijen en zonnepanelen). We staan in Vlaanderen al sterk met een bloeiende (petro)chemische sector en hoogtechnologische bedrijven in de recuperatie van edelmetalen en zeldzame aarden. De circulaire economie zal hun positie alleen maar versterken.

Reference 6 - 0,06% Coverage

De circulaire economie kan ondersteund worden met een aangepast regelgevend kader met fiscale voordelen voor bedrijven die een voortrekkersrol opnemen (bv. grondstoffen gebruiken uit de circulaire economie), de ontwikkeling van een duurzaamheidslabel, stimuli voor circulaire overheidsaanbestedingen en overheidsaankopen, duidelijke beleidsdoelstellingen, maximale aandacht voor circulaire economie in het klimaatbeleid, de ondersteuning van de circulaire economie via het ondernemerschaps-, wetenschaps- en innovatiebeleid, de bevordering van de financiering van bedrijven met een goed businessmodel en -plan inzake circulair produceren vanuit een 'challenge-driven' aanpak, ingebouwde veroudering van toestellen tegengaan en door op Europees niveau een verlaagd btw-tarief voor herstellingen te bepleiten.

Reference 7 - 0,08% Coverage

Een gemengd landbouwbedrijf was historisch waarschijnlijk het eerste circulaire bedrijf. Mest werd gebruikt als bron van nutriënten voor gewassen, van de gewasresten werd diervoeder gemaakt en het vee produceerde mest voor de gewassen. Door specialisatie is de sector lineairder geworden. De kring was op lokaal niveau niet meer gesloten, met soms een grotere milieu-impact als gevolg. De doelstelling van het land- en tuinbouwbeleid moet zijn om met de juiste technieken en aangepaste wetgeving de cirkel op macroniveau weer te sluiten, zonder daarbij de productie verplicht te laten inkrimpen. Op Europees niveau pleiten we voor aanpassing van de wetgeving, zodat behandelde dierlijke mest kan verhandeld worden als grondstof. Verder moeten we ook kijken of het wettelijke verschil tussen het gebruik van verwerkte dierlijke mest en het gebruik van chemische mest nog steeds relevant is. Chemische mest is immers een uitputbare grondstof die moet geïmporteerd worden.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Circulaire landbouw is onmogelijk zonder veehouderij. Dieren zetten laagwaardige en voor de mens onbruikbare biomassa (grassen, koolzaad- en sojaschroot, groente-afval...) om in hoogwaardige bouwstenen voor het menselijke lichaam zoals eiwitten, vetten, mineralen en vitaminen. Dierlijke producten zoals vlees, eieren of melk maken deel uit van de voedingsdriehoek en van een gezond en evenwichtig voedingspatroon. De doelstelling kan niet zijn om deze voedingsproducten ongenuanceerd te bannen uit het dieet, maar om de inname ervan af te stemmen op de persoonlijke nutriëntenbehoefte. Die behoefte is afhankelijk van o.a. leeftijd, geslacht en fysieke activiteit.

Reference 9 - 0,04% Coverage

Ons land moet zich inzetten om voedselafval te halveren tegen 2030. Een stimulans is de ondersteuning van insectenkweek voor dierlijk veevoeder. CD&V wil de wettelijke obstakels voor de verwerking van insecten in veevoeding wegwerken. We zijn voorstander van een herinvoering van dierlijke eiwitten in veevoeding als dit op een wetenschappelijk onderbouwde en gecontroleerde manier gebeurt. We willen níet dat rundveeafval opnieuw in veevoeder voor rundvee gebruikt wordt. Voedselafval dat niet herbruikbaar is in veevoeder kan via biomassavergisting omgezet worden in energie.

10.8.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

Asbest is een stille en trage doder. Onze regio is tegen 2030 asbestvrij. We brengen in kaart in welke gebouwen en constructies nog asbest aanwezig is. Door een asbestverwijderingspremie in te voeren en gratis asbestscreenings aan te bieden, stimuleren we gezinnen, organisaties en scholen om asbest op een verantwoorde manier te verwijderen. Elk huis heeft in de toekomst een asbestattest dat onderdeel uitmaakt van de woningpas.

Reference 2 - 0,06% Coverage

We bannen hormoonverstorende stoffen uit producten. Bisfenol A, ftalaten, pesticiden en parabenen zijn stuk voor stuk voorbeelden van chemische stoffen die onze hormonen verstoren. Zelfs de kleinste doseringen kunnen schadelijk zijn en alternatieven zijn voorhanden. Duidelijke informatie en goede voorlichting geeft consumenten de mogelijkheid om zorgwekkende chemicaliën te mijden.

Reference 3 - 0,11% Coverage

We verschuiven de lasten op arbeid naar grondstoffen, vervuiling, afval en energie. Dankzij die taxshift kosten activiteiten die waarde behouden of toevoegen minder dan activiteiten die waarde onttrekken van de natuur. Een product herstellen of materialen recupereren kost dan minder dan een nieuw product maken. Lokaal gemaakte duurzame producten worden goedkoper dan producten waar veel transport aan te pas komt. Milieukosten, zoals het verbruik van grondstoffen en energie, afvalverwerking en CO₂-uitstoot, verrekenen we via gerichte heffingen mee in de productieketen. Zo verminderen we het concurrentienadeel waar duurzame bedrijven vaak tegenaan botsen.

Reference 4 - 0,09% Coverage

We maken van België een koploper in de circulaire economie. Samen met de werkgevers, vakbonden, milieubewegingen, consumentenorganisaties, onderzoeksinstellingen en andere stakeholders bepalen we duidelijke doelstellingen en maatregelen om het grondstoffengebruik en de afvalproductie drastisch te verminderen. Het doel moet zijn de ecologische voetafdruk in absolute termen te verkleinen, in eigen land en over de hele waardeketen. Jaarlijks volgen we de voortgang op. Zo blijven we op koers. Een kennisplatform circulaire economie biedt de nodige ondersteuning.

Reference 5 - 0,07% Coverage

We versterken de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en de terugnameplicht. Breng je een product op de markt met minder afval- en verwerkingskosten op het einde van de levenscyclus, dan betaal je ook minder bijdragen. Zo loont het om producten met een lagere ecologische voetafdruk op de markt te brengen. Een circulaire ketenaanpak passen we bij uitstek toe voor groene technologieën, zoals windmolens, zonnepanelen en batterijen voor elektrische wagens.

Reference 6 - 0,05% Coverage

Consumenten krijgen duidelijke informatie over de verwachte levensduur van een product, de onderdelen en materialen ervan en instructies voor herstellingen. Een productpaspoort biedt daarnaast ook inzicht in de ecologische voetafdruk. Vervangstukken zijn ten minste 10 jaar beschikbaar.

Reference 7 - 0,04% Coverage

We breiden het verlaagde btw-tarief van 6% voor herstellingen van fietsen, kledij en schoenen uit naar andere producten zoals witgoed en elektronica. We bouwen een netwerk van herstellers en repaircafés uit. Ook de sector van lokale kringwinkels breiden we verder uit.

Reference 8 - 0,03% Coverage

Wegwerpproducten worden tegen 2025 vervangen door een herbruikbaar alternatief. Statiegeldsystemen zorgen voor een betere inzameling van producten en minder zwerfvuil. Plastic zakjes verdwijnen.

Reference 9 - 0,04% Coverage

Dankzij een kwaliteitsindex voor gerecycleerde grondstoffen kan afval op een veilige en kwaliteitsvolle manier worden ingezet als grondstof. Via transparantie over de kwaliteit van de secundaire grondstoffen zwengelen we het gebruik ervan aan.

Reference 10 - 0,13% Coverage

Onze havens worden de motor voor een circulaire en koolstofarme economie. We zetten er meer in op een groene maakindustrie, een groene chemiecluster, schone technologie en jobcreatie. We combineren logistiek met productie aan het water. We sluiten industriële kringlopen op een voldoende lage schaal zodat we langeafstandstransport van grondstoffen of goederen verminderen. Afval en restwarmte van het ene bedrijf worden grondstof of energie voor een ander bedrijf. Bijkomende containertrafiek vangen we in de eerste plaats op door inbreiding en efficiënter ruimtegebruik. Een sterkere samenwerking tussen de Vlaamse havens onderling en tussen de Vlaamse en Nederlandse havens is noodzakelijk. Zo vermijden we ook overcapaciteit aan dokken, sluizen, havenopslag-infrastructuur en ontsluitingswegen.

Reference 11 - 0,05% Coverage

Verbrandingsovens voor restafval bouwen we af. Nieuwe capaciteit is uitgesloten. Met een ambitieus strategisch plan zorgen we ervoor dat er tegen 2050 nauwelijks nog afvalverbranding nodig is. Restafvalverbrandingsovens kunnen geen beroep doen op groenestroomcertificaten en moeten voldoen aan strenge milieuregels.

10.8.3 N-VA

Reference 1 - 0,02% Coverage

Europa heeft maar in beperkte mate eigen grondstoffen. Kringloopeconomie is dan ook essentieel om onze maatschappij onafhankelijker te maken van invoer.

Reference 2 - 0,24% Coverage

Producenten moeten we actief aanmoedigen om hun 56 offshore windenergiemarkt. De N-VA pleit voor duidelijke voorwaarden met betrekking tot economische activiteiten op zee en voor een strenge handhaving.

Aandacht voor water

In Vlaanderen zijn heel wat instanties actief inzake waterbeleid: polders en wateringen, bekkencomités, gemeenten, provincies, de VMM, de Vlaamse Waterweg nv, ... Dit versnipperde landschap leidt geregeld tot problemen. De N-VA wil het beheer van de bevaarbare en onbevaarbare waterlopen binnen één hydrografisch bekken samenvoegen naar het voorbeeld van

de Nederlandse waterschappen. Heffingen voor afvalwater moeten gebruikt worden waarvoor ze geïnd worden, nl. voor aanleg en onderhoud van riolering en zuiveringsinstallaties.

We brengen de belangrijkste bronnen van waterverontreiniging in beeld en pakken die aan. Het principe "de vervuiler betaalt" staat daarbij centraal.

Slim watergebruik We werken een korting op de waterfactuur uit voor gezinnen die hun hemelwater recupereren, laten infiltreren of vasthouden.

We stimuleren hergebruik van gezuiverd afvalwater én hemelwater om zo onze strategische voorraden beter te vrijwaren én ons te verzekeren van alternatieve aanvoer in periodes van dreigend tekort. Een slimmere buffering van hemelwater helpt ons bovendien te beschermen tegen overstromingen.

We rollen een slimme watermeter uit die ook aan lekdetectie doet en zich automatisch in veiligheid kan stellen om grote lekken te vermijden. Hierdoor vermijden we verspilling van water. merkidentiteit en hun marktinvloed in te zetten voor de bevordering en duurzame en circulaire consumptie.

Reference 3 - 0,04% Coverage

We ondersteunen de ontwikkeling van ondernemingsmodellen waarbij je een dienst in plaats van een product koopt en van de deeleconomie. We bevorderen hiermee herstelling en recyclage van defecte toestellen. Dit moet effectief leiden tot een vermindering van grondstoffengebruik.

Reference 4 - 0,04% Coverage

We stellen bij openbare aanbestedingen circulaire voorrangsregels in om de kringloopeconomie te versterken. Daarbij kijken we ruimer dan de recycleerbaarheid van producten of het gehalte aan recyclaten in producten: we hebben ook veel meer aandacht voor hergebruik en reparatie.

Reference 5 - 0,01% Coverage

We zorgen voor criteria om de bouwsector te oriënteren richting circulaire en modulaire gebouwen.

Reference 6 - 0,04% Coverage

Een circulaire economie betekent dat Vlaanderen zich moet voorbereiden op een gefaseerde uitstap uit afvalverbranding tegen 2050. De afvalverbrandingsovens die we in tussentijd bewaren, moeten de hoogst mogelijke energie-efficiëntie hebben.

Reference 7 - 0,03% Coverage

De N-VA ijvert voor een algemene Europese strategie inzake wegwerpproducten, ongeacht het materiaal waaruit ze gemaakt zijn. Bovendien moeten producten slimmer ontworpen worden, zodat ze langer meegaan en makkelijker herstelbaar zijn.

Reference 8 - 0,03% Coverage

In dit kader maken wij er ook een prioriteit van om de verspilling van voedsel te doen dalen. Via een ketenoverleg werken wij op de diverse niveaus verder aan een halvering van de voedselverspilling tegen 2030.

Reference 9 - 0,02% Coverage

Binnen een Europese aanpak verbieden we het gebruik door fabrikanten van microplastics in cosmetica, verzorgingsproducten, detergenten en dergelijke meer.

Reference 10 - 0,03% Coverage

Zwerfvuil aanpakken is ieders verantwoordelijkheid: we zorgen ervoor dat de verpakkingssector zijn engagementen nakomt en zetten in op handhaving. Ook de producenten hebben er baat bij dat hun producten als duurzaam worden bestempeld.

Reference 11 - 0,01% Coverage

We zorgen voor goede én betrouwbare cijfers over ingezameld en gerecycleerd afval

Reference 12 - 0,02% Coverage

We zetten in op maximale recyclage in eigen land van elektronisch afval, om de waardevolle grondstoffen te herwinnen én dumping te vermijden, mits economisch haalbaar.

Reference 13 - 0,03% Coverage

We onderzoeken hoe de afvalinzameling kan worden vereenvoudigd door afval efficiënter te sorteren en scheiden in het afvaldepot, vanwaar het optimaal verwerkt en gerecycleerd wordt.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We verwijderen risicovol asbest uit onze gebouwen, met prioriteit voor de meest kwetsbare doelgroepen (zoals scholen, kinderkribbes, ziekenhuizen ...).

10.8.4 Open VLD

Reference 1 - 0,23% Coverage

Het beste afval is afval dat niet bestaat. We gaan voor slim en efficiënt materiaalgebruik, waarbij we ernaar streven om alle gebruikte materialen in een bepaald product te hergebruiken in een ander. Producten moeten zo ontworpen worden, dat ze later makkelijker gerecycleerd kunnen worden.

Op die manier wordt het afval van het ene product een grondstof voor het volgende. We moeten ons in België baseren op onderzoeken en best practices om tot een systeem te komen waarbij producenten aangezet worden om hun producten maximaal herbruikbaar en recycleerbaar te maken en consumenten aangemoedigd worden als ze duurzame producten kopen, bijvoorbeeld door die producten lager te belasten.

We denken op de lange termijn. De prijs is niet langer de doorslaggevende factor bij aanbestedingen door de overheid. We laten het duurzaamheidsaspect zwaarder doorwegen en integreren milieu-, sociale- en economische criteria in alle fases van een overheidsopdracht.

Reference 2 - 0,10% Coverage

We willen zoveel mogelijk afval en zwerfvuil op straten, in de natuur en oceanen vermijden. Zwerfvuil ergert niet alleen een groot deel van de bevolking, het is ook slecht voor het milieu. We stappen af van het idee dat producten maar één keer gebruikt kunnen worden. We zetten in op hergebruik en recyclage tot nuttige toepassingen. We moeten meer producten gaan inzamelen en die producten moeten maximaal recycleerbaar worden.

Reference 3 - 0,08% Coverage

Producenten dragen hierbij ook verantwoordelijkheid. Zij hebben ook baat bij hoogwaardige recyclage en zijn ook deels verantwoordelijk als hun producten in het zwerfvuil belanden. Consumenten moeten gesensibiliseerd worden. Samen met verschillende sectoren, bijv. tabaksproducenten, proberen wij hier het hoofd aan te bieden.

Reference 4 - 0,09% Coverage

Met de Vlaamse regering hebben we ambitieuze afspraken gemaakt met de sector om het probleem van zwerfvuil aan te pakken. Indien deze doelstellingen in 2023 niet gehaald worden, voeren we het statiegeld op blikjes en plastic flesjes in. Dat moet wel in samenspraak met de andere regio's binnen België gebeuren, zodat er één systeem is voor gans het land.

10.8.5 Sp.a

Reference 1 - 0,01% Coverage

De Vlaamse overheid komt tussen bij de sanering van huizen met asbest of andere giftige stoffen.

Reference 2 - 0,05% Coverage

De gewesten en het federale niveau maken samen een interfederale 'routekaart circulaire economie' via een participatief proces. Zo wordt de versnippering van het circulair en industrieel beleid tegengegaan. De routekaart bevat concrete doelstellingen voor grondstoffengebruik. We richten een platform op dat de verschillende initiatieven coördineert en de doelstellingen monitort. Het platform garandeert ook participatie en inspraak van stakeholders en burgers.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Green deals vertrekken vanuit de sturende beleidsmaatregelen uit de routekaart om samenwerking in de keten te faciliteren en garanderen. We voorzien daarvoor voldoende middelen, ondersteuning en experimenteerruimtes. Opgedane kennis en contacten wordt verzameld in een kennisplatform.

Reference 4 - 0,03% Coverage

We maken de gegevens over de materiaalstromen publiek toegankelijk via een gebruiksvriendelijk platform. Op die manier kunnen onderzoeksinstellingen, bedrijven, overheden en burgers informatie over deze materialenstromen gebruiken ten gunste van de doelstellingen in de routekaart circulaire economie.

Reference 5 - 0,06% Coverage

We ontwikkelen een productpaspoort voor alle duurzame goederen die uit onderdelen bestaan. Dit bevat een lijst met onderdelen en de materialen waaruit deze bestaan. Daarnaast bevat het info over de levensduur, garantie, beschikbaarheid van vervangstukken, de ontmanteling, herstelbaarheid en levenscyclusanalyse. Alle paspoorten komen terecht in een publieke online databank en zijn te raadplegen via een QR-code op het product, zodat o.a. reparatiecentra er gebruik van kunnen maken. We willen maximale transparante over de externe kosten, omdat duurzaamheid nood heeft aan transparante.

Reference 6 - 0,03% Coverage

We ontwikkelen een gebouwenpaspoort dat alle materialen in een gebouw registreert en ervoor zorgt dat materialen en componenten hun waarde behouden. Zo'n paspoort stimuleert leveranciers om duurzame en circulaire materialen te leveren en vergemakkelijkt de terugname.

Reference 7 - 0,05% Coverage

We ijveren voor een ambitieuze en ruime Europese ecodesign-wetgeving die ook nietenergiegerelateerde producten opneemt. Naast energiegebruik worden ook andere parameters opgenomen in de verplichtingen wat betreft het ontwerp van producten zodat ze duurzaam, herstelbaar, herbruikbaar, demonteerbaar, recycleerbaar of up te graden zijn. Het gebruik van giftige stoffen, hormoonverstoorders en zeldzame grondstoffen wordt via ecodesign-richtlijnen zoveel mogelijk vermeden.

Reference 8 - 0,02% Coverage

We creëren een afzetmarkt voor recyclaten, zodat het aandeel nieuwe grondstof(fen) in de productie kan dalen. Nieuw geproduceerde producten moeten een minimum percentage aan gerecycleerd materiaal bevatten.

Reference 9 - 0,01% Coverage

Organisch afval wordt zoals in Wallonië verplicht selectief ingezameld bij bedrijven en huishoudens.

Reference 10 - 0,07% Coverage

Jaarlijks verdwijnt meer dan 3 miljoen ton aan primaire grondstoffen in verbrandingsinstallaties en stortplaatsen. We stellen een actieplan op om de energievalorisatie en grondstofrecuperatie uit niet-sorteerbare en mechanisch recycleerbare afvalstromen verder te verbeteren. Daartoe stimuleren we het onderzoek naar en de toepassing van chemische recyclagetechnieken. Met het vergunningenbeleid zorgen we voor de betere inplanting en een veel hoger energierendement van de resterende afvalverbrandingsinstallaties. Om onze afhankelijkheid van anderen tot een minimum te herleiden, organiseren we op gemeentelijk niveau zoveel mogelijk zelf onze grondstofrecyclage.

Reference 11 - 0,03% Coverage

We werken een Vlaamse plastic-strategie uit die de richting uitzet rond inzameling, verwerking, milieu-impact en alternatieven. We werken een beleid uit dat alle overheden en instellingen gelinkt aan de overheid kritisch doet omspringen met het uitdelen of voorzien van of in gadgets.

Reference 12 - 0,02% Coverage

We hebben vandaag geen Vlaamse recyclagecijfers. Wat we wel hebben, zijn inzamelcijfers van Fost Plus. OVAM rapporteert voortaan over de inzamelcijfers.

Reference 13 - 0,03% Coverage

Via een statiegeldsysteem voor blikjes, plastic flessen en herbruikbare bekers in bv. koffiezaken zorgen we voor meer hoogwaardige recyclage. Zo sluiten we niet alleen de materialenkringloop, we gaan ook zwerfvuil tegen. Ook voor artikelen die waardevolle metalen bevatten voeren we statiegeld of een inruilpremie in.

Reference 14 - 0,03% Coverage

Zwerfvuil kost de steden en gemeenten jaarlijks meer dan 155 miljoen euro. Door nauwkeurige zwerfvuilanalyses te maken, kunnen we het aandeel van elke producent in het zwerfvuil meten en hen voor de opkuis daarvan laten betalen. Ook de tabaksindustrie en de kauwgomproducenten zullen zo moeten bijdragen.

Reference 15 - 0,02% Coverage

De recyclagenorm voor plastic moet jaarlijks stijgen met 5%. Nu ligt die norm op 30%, en haalt men volgens Fost Plus 41,2%. Dat geeft de sector, die nu zegt al 41% te halen nog twee jaar de tijd om maatregelen door te voeren.

Reference 16 - 0,02% Coverage

Wie een verpakking ontwerpt die niet gerecycleerd kan worden, moet meer betalen. We trekken het Groene Punt-tarief voor niet-recycleerbare verpakkingen op tot minstens het drievoudige van het andere hoogste Groene Punt-tarief.

Reference 17 - 0,03% Coverage

Tegen 2025 vervangen we alle wegwerpproducten door een herbruikbaar alternatief. Via licentiewetgeving zorgen we ervoor dat organisatoren van evenementen vanaf 2020 enkel nog herbruikbare bekers en borden kunnen gebruiken, zoals reeds succesvol gebeurde in steden als Wenen, München, Freiburg, Nürnberg en Kiel.

Reference 18 - 0,03% Coverage

We voeren net als in Frankrijk, Groot-Brittannië, Finland, IJsland, Ierland, Luxemburg en Noorwegen een verbod in op doelbewust gebruik van microplastics door producenten. Dit niet alleen voor microplastics met een schurende functie, maar ook voor microplastics met een geleerof emulgatorfunctie.

Reference 19 - 0,01% Coverage

We voorzien in een schrootpremie voor mensen die hun oude, vervuilende wagen naar de schroothoop brengen.

Reference 20 - 0,01% Coverage

We voeren een verbod in op voedselverspilling. Elk overschot op de markt krijgt een meerwaarde.

10.8.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,03% Coverage

Afval bestrijden begint bij de bron: afval moet zoveel mogelijk vermeden worden. Er moet via regulering paal en perk gesteld worden aan plasticverpakkingen en meer ingezet worden op ecologische verpakkingen.

Reference 2 - 0,04% Coverage

Het statiegeld mag geen extra belasting zijn voor de consument. Buurtwinkels en lokale handelaars mogen niet getroffen worden door de invoering van statiegeld, noch logistiek, noch financieel. Zij mogen niet verplicht worden in te stappen in het systeem.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Mensen onderweg moeten in staat worden gesteld om hun afval kwijt te kunnen: er moeten extra vuilnisbakken langs de openbare wegen komen.

Reference 4 - 0,03% Coverage

Het Vlaams Belang wil wie goed sorteert en gescheiden afval naar het containerpark brengt, belonen. Mensen die hun afval netjes naar het containerpark brengen, moeten niet nog eens extra betalen.

Reference 5 - 0,03% Coverage

De pakkans voor sluikstort moet verhoogd worden (o.m. via de inzet van camera's op sluikstortgevoelige plaatsen) en overtreders moeten kordaat aangepakt worden (ook met werkstraffen).

10.9 NATUUR EN BIODIVERSITEIT

10.9.1 CD&V

Reference 1 - 0,10% Coverage

Bosbehoud en duurzame bosuitbreiding zijn voor CD&V prioritair. Het huidige bosareaal mag in geen geval achteruitgaan. De regelgeving rond het voor bosbehoud bedoelde boscompensatiefonds moet hiervoor garant staan. De oprichting van een bosuitbreidingsfonds moet bijdragen aan een duurzame bosuitbreiding en de versterking van ecosysteemdiensten die het bos levert. Het bosuitbreidingsfonds kan inzetten op de vergoeding van grondwaardeverlies en betoelaging van aankopen voor bosuitbreiding. Eigenaars van bospercelen die maatschappelijke doelstellingen realiseren ten koste van financieel rendement, moeten daarvoor gecompenseerd worden. CD&V wenst dat bij bebossing (toekomstige) tijdelijke ontbossingsrechten (drie tot vijf jaar) voor een ander perceel kunnen verkregen worden, zodat niet gewacht moet worden op een ontbossing vooraleer men met de aanplanting van een nieuw bos kan starten. Naast de Vlaamse overheid kunnen ook lokale besturen, private personen en organisaties participeren. Financiering kan vanuit de verschillende sectoren die baat hebben bij bossen, waardoor de slagkracht voor bosbehoud en bosuitbreiding groter wordt.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Via natuurbeheerplannen, bijhorende subsidies en de ondersteuning van inrichtingsprojecten realiseren we de biodiversiteitsdoelen op het terrein, rekening houdend met de socioeconomische impact. De natuurdoelstellingen maken dat we soms voor keuzes staan tussen bos en natuur. Nu en dan moet bos plaats maken voor zeer zeldzame en kwetsbare natuur. We bundelen daarom de doelstelling natuur en bos tot één doelstelling 'natuur'

Reference 3 - 0,06% Coverage

Met de 'Programmatische Aanpak Stikstof' (PAS) dringen we stikstofdeposities stelselmatig terug en dragen we bij aan de realisatie van de instandhoudingsdoelen (IHD), zonder de continuïteit van de vergunningverlening voor bedrijven en sectoren in het gedrang te brengen. Voor ons is het cruciaal dat niet in bestaande vergunningen wordt ingebroken op een manier die investeringen van bedrijven en sectoren plots waardeloos maken. We pleiten voor een combinatie van brongerichte en effectgerichte maatregelen. We brengen ons in lijn met de Europese doelstellingen, maar waken steeds over een gelijk speelveld. Met de herstructureringsprogramma's begeleiden we landbouwers bij de aanpassing van hun bedrijfsvoering.

10.9.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

We versterken het netwerk van natuur- en bosgebieden, en breiden de oppervlakte natuur en bos fors uit. Door te investeren in grote natuurgebieden rollen we een groene loper uit voor wilde dieren en planten, geven we kansen aan beschermde topsoorten zoals otters en boomkikkers, maar ook aan kleinere regionaal belangrijke soorten zoals vlinders en bijen. We investeren niet alleen in Europese topnatuur maar ook in kleinere, lokaal belangrijke natuur- en bosgebieden.

Reference 2 - 0,05% Coverage

Bestaande natuur en bos verdienen de hoogste bescherming. Als de natuur in een gebied aangetast of vernietigd wordt, dan wordt dat verlies in de buurt ruim gecompenseerd. Of het nu gaat over beschermde natuur of niet-beschermde natuur. Zo zorgen we ervoor dat natuur- en bosareaal in jouw buurt zeker niet daalt.

Reference 3 - 0,04% Coverage

De kwaliteit in onze natuurgebieden moet omhoog. We investeren in natuurherstel en pakken milieuknelpunten zoals vermesting, waterschaarste en watervervuiling structureel aan. Om natuur- en bosgebieden te bufferen, breiden we bestaande gebieden uit.

Reference 4 - 0,05% Coverage

Om sterk bedreigde soorten of dieren en planten die hun leefgebied grotendeels buiten natuurgebieden hebben kansen te geven, rollen we specifieke soortbeschermingsplannen uit. Ook maken we werk van de bestrijding van invasieve exoten die een bedreiging vormen voor onze biodiversiteit.

Reference 5 - 0,06% Coverage

We ondersteunen pilootprojecten die inzetten op natuurinclusief bouwen, tijdelijke natuur en stadsnatuur. We ondersteunen initiatieven die ervoor zorgen dat burgers, organisaties en gemeenten ook buiten afgebakende groenzones plaats maken voor natuur. We zetten in op projecten die tegelijkertijd de natuur versterken en bijdragen aan lokale voedselvoorziening (zoals voedselbossen en pluktuinen).

Reference 6 - 0,05% Coverage

Tegen 2030 zijn alle plannen voor de realisatie van stadsbossen in uitvoering. We verankeren de groennormen decretaal. We realiseren die norm stapsgewijs waarbij we voorrang geven aan regio's waar op dit moment weinig natuur en bos is. In 2050 is de norm realiteit in heel Vlaanderen.

Reference 7 - 0,03% Coverage

We maken een kader op om groengebieden te vrijwaren van zonevreemd gebruik. We beschermen de meest waardevolle ruimtelijk bedreigde bossen definitief tegen kap en beschermen bestaande monumentale bomen.

Reference 8 - 0,04% Coverage

We beschermen waarden als stilte, nachtelijke duisternis en weidse landschappen. We maken werk van een ontsnipperingsplan en zorgen voor ecologische passerellen waarlangs dieren en planten ongestoord kunnen bewegen tussen natuurgebieden.

Reference 9 - 0,05% Coverage

Middenveldorganisaties en grondeigenaars zijn belangrijke partners voor meer en betere natuur. We werken een kwaliteitscertificeringssysteem uit voor natuurbeheerders en voorzien eerlijke vergoedingen voor natuur- en bosbeheerders die meehelpen om de langetermijnengagementen voor meer en betere natuur te realiseren.

Reference 10 - 0,04% Coverage

We pakken de illegale handel in bedreigde dier- en plantensoorten en hout hard aan. We zetten in op voldoende middelen voor politie, gerecht en douane. We zorgen ervoor dat de

controlediensten uitgerust zijn met moderne technologieën om die illegale producten op te sporen.

Reference 11 - 0,07% Coverage

Boeren zijn verantwoordelijk om de landbouwbodems die ze bewerken vruchtbaar te houden. We pakken de problematiek van overbemesting aan, stimuleren kringlopen met organische mest en maken komaf met kunstmest. Zo verbeteren we de bodem. Om modderstromen en overstromingen te vermijden, beschermde soorten kansen te geven en bijen en hommels te beschermen, leggen we regionale teelt- en grondbewerkingsbeperkingen op.

Reference 12 - 0,04% Coverage

Tegen 2025 herbestemt Vlaanderen minstens de helft van de onbebouwde gronden binnen woon(uitbreidings)gebied naar open ruimte. In 2020 hebben we dat al afgerond voor overstromingsgebieden, slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden en zonevreemde ecologisch waardevolle bossen.

10.9.3 N-VA

Reference 1 - 0,04% Coverage

De N-VA maakt werk van meer, betere en toegankelijke bossen. We realiseren 10.000 ha extra bosuitbreiding en komen zo tegemoet aan de grote vraag naar stads- en speelbossen. We zetten vooral in op gebieden waar momenteel weinig bos is. We vrijwaren waardevolle zonevreemde bossen

Reference 2 - 0,04% Coverage

De N-VA maakt werkt van de realisatie en adequate bescherming van bestemde natuur- en bosgebieden. Wij pleiten ervoor dat natuur en bos, die in een groene 54 bestemming zijn opgenomen of definitief bestemd zijn, echt veiliggesteld worden voor de toekomst

Reference 3 - 0,05% Coverage

We creëren minstens vier grote iconische nationale parken in Vlaanderen in de polders van de Scheldevallei, Dijlevallei-Meerdaalwoud, Drongengoed en Bulskampveld. Ook de grote biotopen van Demervallei, Heidegebieden, kustduinen, Postels bossencomplex en de bronbossen van de Vlaamse Ardennen verdienen versterking.

Reference 4 - 0,03% Coverage

Het Koninklijk park van het paleis in Laken wordt publiek toegankelijk. De serres, uniek in de wereld, worden permanent, in plaats van slechts enkele weken per jaar opengesteld.

Reference 5 - 0,03% Coverage

Ankerplaatsen die in aanmerking komen als erfgoedlandschap zijn vaak rijk aan waardevolle natuur. Via het ruimtelijk beleid en het vergunningenbeleid beschermen we waardevolle landschappen actief als streekidentiteit.

Reference 6 - 0,03% Coverage

Natuur en biodiversiteit beperken zich niet tot beschermde natuurgebieden. Bij de inrichting van de open en de bebouwde ruimte zetten we in op de uitbouw van groenblauwe infrastructuur en natuurgebaseerde oplossingen.

Reference 7 - 0,02% Coverage

We zorgen voor verbindingen tussen belangrijke groenclusters. Vlaanderen identificeert hiervoor prioritaire netwerken die gewestelijk worden aangepakt

Reference 8 - 0,03% Coverage

We voorzien voldoende budget voor de verdere uitbouw van natuurreservaten buiten het Natura2000-netwerk. We geven evenwel voorrang aan de bestaande projecten groter dan vijf hectare.

Reference 9 - 0,04% Coverage

We zetten een geïntegreerde werking op met de actoren die aan milieu- en natuurhandhaving doen (natuurinspectie, milieuambtenaren, politie, boswachters, veldwachters, GAS-ambtenaren). Op die manier wordt de burger niet meer van het kastje naar de muur gestuurd.

Reference 10 - 0,05% Coverage

We zetten veel meer in op preventie van schade door wild via slimme afrastering en compensatiemechanismen om zo de terugkeer van otter, bever, wolf, lynx, marter en edelhert te faciliteren en draagvlak te vormen bij de bevolking. Het everzwijnvraagstuk wordt rationeel en wetenschappelijk onderbouwd aangepakt.

Reference 11 - 0,02% Coverage

We zetten in op het herstel van het natuurlijk watersysteem in valleigebieden: we benutten de infiltratie- en bergingscapaciteit van landschappen maximaal

Reference 12 - 0,02% Coverage

We zetten in op actieve ontsnippering van de infrastructuur op de grootste knelpunten door aanleg van ecoducten of ecotunnels.

Reference 13 - 0,02% Coverage

Europees blijven we mee aan de kar trekken voor een grensoverschrijdend netwerk van groene infrastructuur (TEN-G).

Reference 14 - 0,03% Coverage

We werken één kader uit voor landbouwers maar ook grondeigenaars die vrijwillig natuurdoelen nastreven, met het opzet ze daarvoor te compenseren op basis van wetenschappelijke monitoring.

Reference 15 - 0,03% Coverage

We pakken de sterke achteruitgang van (wilde) bijen en andere bestuivers grootschalig aan in tuinen en landbouwgebied. We stappen af van de huidige gebrekkige, versnipperde, relatief resultaatloze inspanningen.

Reference 16 - 0,03% Coverage

Ook landbouwgebieden moeten groenblauw dooraderd worden: zowel permanente (bosjes, kleine landschapselementen, waardevolle graslanden) als tijdelijke natuurelementen (bufferstroken, beheerovereenkomsten) dragen hiertoe bij.

Reference 17 - 0,07% Coverage

Het is nu al duidelijk dat de EU de afspraak in 2020 mist en de vooropgestelde doelen inzake biodiversiteit niet haalt. Het is noodzakelijk dat de Europese Commissie nu werk maakt van een

duidelijke strategische visie rond biodiversiteit voor de periode na 2020. Tegelijk maakt Vlaanderen werk van een eigen visie op biodiversiteitsbehoud en -versterking buiten de gebieden die Europees beschermd worden, in het bijzonder in het agrarisch gebied en in tuinen

Reference 18 - 0,03% Coverage

Vlaanderen heeft behoefte aan een plan voor de duisternis zodat we de impact van artificieel licht op ons biosysteem minimaliseren, zeker bij natuurgebieden. Vlaanderen investeert daarom in aangepaste verlichting.

Reference 19 - 0,04% Coverage

Vanuit het gezondheids- en welzijnsbeleid wordt in het kader van preventie meer aandacht gegeven aan een groene, gezonde leefomgeving. We voorzien zoveel mogelijk zorginstellingen of scholen van substantiële groenfaciliteiten in het kader van de positieve relatie 'gezondheidnatuurbeleving'.

Reference 20 - 0,05% Coverage

We beschermen het marien ecosysteem in de Noordzee door bv. strengere geluidsnormen voor het heien van windmolenpalen op zee. Geld uit het energie-transitiefonds kan gebruikt worden om innovatie naar stillere technieken te steunen (in bodem schroeven, waterhamer, zand wegblazen, ...) omdat dit zal renderen in een groeiende wereldwijde offshore windenergiemarkt.

10.9.4 Open VLD

Reference 1 - 0,10% Coverage

Voor de meest kwetsbare waardevolle bossen gaan we op zoek naar instrumenten die historisch waardevolle bossen (bv. omdat ze bijdragen tot de realisatie van onze Europese instandhoudingsdoelstellingen) kunnen behouden. We garanderen daarbij het eigendomsrecht en we zorgen voor een correcte vergoeding, bijvoorbeeld via een planschadevergoeding op basis van 100 % venale waarde (zonder uitsluitingsgronden).

10.9.5 Sp.a

Reference 1 - 0,01% Coverage

De bosuitbreidingsteams worden opnieuw geactiveerd. Van de Europese plattelands- en vergroeningsmaatregelen gaat een substantieel deel naar bos.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Op Europees niveau pleiten we voor het optrekken van het LIFE-budget van 0,3% naar 1% van het totale EU budget

Reference 3 - 0,01% Coverage

We kennen een rechtspersoonlijkheid toe aan onze meest waardevolle natuurgebieden.

Reference 4 - 0,05% Coverage

Robuuste open ruimte is belangrijk voor de opvang van de gevolgen van klimaatverandering en voor biodiversiteit. De kerngebieden voor biodiversiteit, (Europees natuurnetwerk) en het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), worden aangevuld met verbindende netwerken van groenblauwe aders

die voor een samenhangend en functioneel geheel zorgen dat de biodiversiteit herstelt en bijkomend ontwikkelt. De realisatie kan via onteigeningen gebeuren.

Reference 5 - 0,03% Coverage

We gaan voor een 'gifvrije landbouw' door koplopers extra te belonen en volop in te zetten op onderzoek en innovatie rond functionele agrobiodiversiteit. We verzekeren de transparante van labels en behoeden ons voor misbruik van het biolabel.

Reference 6 - 0,09% Coverage

We versterken de groen-blauwe netwerken door het stimuleren van het ecologisch inrichten van bedrijventerreinen. De, vaak braakliggende, restgronden in het bezit van de overheid worden geïnventariseerd en ecologisch ingericht. In Vlaanderen beslaan tuinen maar liefst 8% van de totale oppervlakte, dit ten opzichte van 11% bos. We stimuleren de mensen met verschillende overheidsinitiatieven om hun tuinen en ander privaat domein ecologisch in te richten. Om zo de biodiversiteit binnen en buiten steden in tuinen te vergroten. De bermen van autosnelwegen vormen groene corridors doorheen Vlaanderen met een groot potentieel voor planten en dieren. Voor het beheer van bermen van autosnelwegen dienen natuurbeheerplannen opgemaakt te worden om zo het ecologisch potentieel van deze groenzones te kunnen waarmaken.

Reference 7 - 0,01% Coverage

Als investeringen impact hebben op de natuur, maakt compensatie inherent deel uit van het investeringsdossier.

Reference 8 - 0,02% Coverage

Natuur-inclusieve landbouw wordt als specifiek luik opgenomen in instrumenten als investeringssteun, onderzoeks- en innovatieprogramma's en adviseringsdiensten.

Reference 9 - 0,06% Coverage

Vlaanderen moet de milieu- en natuurkwaliteit op het platteland verbeteren en 'de levering' van ecosysteemdiensten herstellen. Vlaanderen zet vanaf 2019 ook resoluut in op een verhoging van de milieu- en natuurkwaliteit en het herstel van levering van ecosysteemdiensten in het open gebied. Daarbij schenkt Vlaanderen bijzondere aandacht voor het effectief behoud en herstel van waardevolle graslanden en landschappen. We zetten extra in op het ecologisch herstel van beeksystemen die in veel gevallen zo terug de levensaders en verbindingsgebieden om natuur- en groengebieden met elkaar te verbinden.

Reference 10 - 0,01% Coverage

De wilde dieren zoals de vos, wolf, bever, steen- en boommarter die de voorbije jaren hun opmars maakten in Vlaanderen, heten we welkom.

Reference 11 - 0,02% Coverage

Tegen 2025 verbieden we, net als Frankrijk, alle producten die te maken hebben met ontbossingen uit tropische wouden. We pleiten ook voor een Europese aanpak.

Reference 12 - 0,01% Coverage

We voeren een nationaal actieplan in tegen de illegale handel in wilde soorten.

Reference 13 - 0,02% Coverage

sp.a is voor een drastische inperking van de jacht. Enkel jacht die past in een globaal natuurbeleid en/of in functie van het voorkomen van wildschade door bijvoorbeeld everzwijnen kan daar nog toegelaten worden toegelaten.

Reference 14 - 0,02% Coverage

Per Wildbeheerseenheid (WBE) moet minstens 3% van de oppervlakte worden beheerd als 'wilden voedselakker' en/of verruigd gebied om te zorgen voor voedsel, woon- en broedplaatsen voor dieren.

Reference 15 - 0,02% Coverage

We blijven onderzoek verrichten naar selectieve en duurzame vistechnieken die een alternatief zijn voor de bodemberoerende visserijtechnieken. We stimuleren lijn- en plaatvissen als alternatief voor korvissen.

Reference 16 - 0,02% Coverage

De Europese middelen worden gerichter inzet voor visserij met minimale tot geen impact op het mariene milieu. Indien het Verenigd Koninkrijk de EU verlaat, streven we ernaar het VK toch in het Europese visserijbeheersysteem te behouden.

10.9.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,05% Coverage

Met betrekking tot het bosbeleid ter bescherming van de meest kwetsbare bossen moet er helder worden gecommuniceerd met de betrokken eigenaars, moeten er inspraakprocedures worden voorzien en moeten er uiteraard correcte en volledige schadevergoedingen worden vastgelegd.

10.10 ONROEREND ERFGOED

10.10.1 CD&V

Reference 1 - 0,03% Coverage

Een beleid voor meer kunst & cultuur in de publieke ruimte is wenselijk. We denken daarbij aan kwaliteitsvolle straatkunst maar ook aan multifunctionele en verplaatsbare kiosken in parken en op pleinen. Bij de ontwikkeling van ruimtelijke plannen voorzien we ook vrijplaatsen in de publieke ruimte zodat ze een (tijdelijke) culturele bestemming kunnen krijgen of 'ingepalmd' kunnen worden door jongeren.

Reference 2 - 0,09% Coverage

Een coherente beleidsvisie moet de volledige erfgoedketen samenbrengen en versnippering tussen onroerend en roerend erfgoed wegwerken. Erfgoedbescherming heeft maar zin als er ook ontsluiting en, indien nodig, herbestemming is. De erfgoedsector moet daarom alle kansen krijgen om zich te ontwikkelen. We vragen extra aandacht voor de nieuwe fusieorganisatie 'Histories' die o.a. de werkingen met betrekking tot heem- en familiekunde verenigt en ondersteuning biedt aan erfgoedvrijwilligers. Er is nood aan een successieregeling voor verzamelaars en een garantieregeling bij langdurige bruikleen van collecties. Depotbeleid en ondernemerschap in de erfgoedsector moeten aangemoedigd worden. De digitalisering van ons erfgoed, zowel met het oog op bewaring als op ontsluiting, zal gerichte investeringen vragen. Bescherming blijft de beste

garantie tegen de verdwijning van erfgoed. Een extra inspanning is nodig. Dit kan, naast individuele beschermingsbesluiten, door een hechtere samenwerking en integratie met ruimtelijke ordening. Specifieke aandacht vragen we voor het rentmeesterschap over ons rijke religieuze erfgoed, met respect voor de oorspronkelijke bestemming en de eigenaars.

10.10.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

Bij kernversterking gaan we voor een evenwicht tussen verdichting en de menselijke maat en herkenbaarheid van dorpen en steden. Landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarden zijn troeven die we behouden en versterken. Hoger bouwen is op heel wat plaatsen mogelijk en wenselijk, maar we vermijden een algemene verappartementisering die geen rekening houdt met het karakter, het erfgoed en de draagkracht van de omgeving.

10.10.3 N-VA

Reference 1 - 0,03% Coverage

De wachtlijst met restauratie- en erfgoedpremiedossiers zal weggewerkt worden via een daartoe gereserveerd budget per jaar. Voor de restauratie van sites zetten we ook in op financiering uit de privésector en op crowdfunding.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Voor grote restauraties of herbestemmingsprojecten die onderdeel zijn van stadsontwikkelingsprojecten wordt gewerkt met projectregisseurs die zorgen voor de integrale afweging van alle belangen en met alle partners samenwerken.

Reference 3 - 0,06% Coverage

Inzake landschappen voeren we een volwaardig landschapsbeleid zodat we onze meest waardevolle cultuurhistorische landschappen opnieuw en beter beschermen. De grote uitdaging is om binnen deze ontwikkelingen een geïntegreerde aanpak voor een kwalitatieve ontwikkeling van het landschap tot stand te brengen. Zo kunnen het ruimtelijk, het erfgoed-, het natuur-, het plattelands- en landbouwbeleid beter op elkaar afgestemd worden.

10.10.4 Sp.a

Reference 1 - 0,03% Coverage

Het blijft belangrijk om ons erfgoed goed te ontsluiten, te inventariseren en toegankelijk te maken voor iedereen. We creëren samen met professionele en vrijwillige krachten een groter draagvlak voor erfgoed. Het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed speelt hierin een cruciale rol.

Reference 2 - 0,04% Coverage

De brede cultuursector moet meer ondersteuning en financiering krijgen. Van amateurkunsten tot erfgoed. Er moet een sterke structurele basis voorzien worden. Voor sp.a zijn alternatieve financieringsvormen als crowdfunding, tax shelter..., waardevolle bronnen, maar private bronnen mogen nooit overheidssubsidies vervangen. Een goede verhouding tussen structurele subsidies en projectsubsidies is cruciaal.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Het blijft belangrijk om erfgoed goed te ontsluiten, te inventariseren en toegankelijk te maken voor iedereen. We creëren samen met professionele en vrijwillige krachten een groter draagvlak voor erfgoed. Het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed speelt hierin een cruciale rol.

10.10.5 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,02% Coverage

De Vlaamse overheid moet onroerende en roerende goederen met een algemeen belang en een relevantie voor Vlaanderen beschermen.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Er moet worden ingezet op één geïntegreerde inventaris 'onroerend erfgoed' in Vlaanderen

Reference 3 - 0,03% Coverage

Stimuleren van private, apolitieke en met privéfondsen gefinancierde stichtingen die aan beheer van onroerend erfgoed doen naar het model van de Britse erfgoedverenigingen.

10.11 PLATTELAND EN OPEN RUIMTE

10.11.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

We gaan voor open ruimte en stilteplekken waar men zowel tot rust kan komen als aan zachte recreatie kan doen. De vele religieuze gebouwen bieden kansen om ze een nieuwe, zinvolle maatschappelijke bestemming te geven (bv. als bibliotheek, skatepark, markthal of sociale voorziening).

Reference 2 - 0,05% Coverage

Daarom heeft CD&V de voorbije legislatuur hard gewerkt aan de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) dat het ruimtebeslag tegen 2025 tot 3 ha per dag terugdringt en tegen 2040 tot netto 0 ha per dag. De komende legislatuur willen we hier dan ook op verder bouwen om tot een juridisch waterdicht systeem te komen. Eigenaars moeten een faire compensatie krijgen voor grondwaardeverlies. Daarom blijven we pleiten wij voor een volledige compensatie aan de actuele waarde in geval van planschade, conform de principes van het Instrumentendecreet. Daarnaast vrijwaren we de meest kritische, watergevoelige gebieden, en de slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden van verdere bebouwing.

Reference 3 - 0,03% Coverage

Als Vlaanderen wil dat open ruimte niet verder aangesneden wordt, moet het ervoor zorgen dat gemeenten die grote stukken open ruimte beheren hiervoor financieel beloond worden via het gemeentefonds. We moeten niet alleen de resterende open ruimte beschermen, maar ook binnen de bebouwde omgeving zorgen voor kwaliteitsvolle woon- en leefomgevingen met voldoende groen.

Reference 4 - 0,05% Coverage

De bescherming van de bedreigde open ruimte moet gebeuren in een correcte verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten, provincies en het Vlaams Gewest: gemeentes en provincies

moeten de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (verdichting, ontharding, bewaren van onze open ruimte) op hun maat kunnen omzetten in beleidsdaden. Grote nieuwe ontwikkelingen moeten niet alleen afgestemd worden op de huidige mobiliteitsknooppunten, maar ook op toekomstige en grensoverschrijdende mobiliteitsknooppunten.

Reference 5 - 0,05% Coverage

De leefbaarheid van de kernen stimuleren we door verenigingen, scholen, cafés en (buurt)winkels te ondersteunen via het plattelandsfonds. Aangezien het welzijn van mensen mee wordt bepaald door de aanwezigheid van (basis)voorzieningen in eigen buurt, streven we naar een nabij aanbod van zorg, onderwijs, winkels, sport en recreatie. Dit kan door bestaande wijken en dorpen te opnieuw te ontwikkelen, door sociale woningbouw en een behoorlijk aanbod openbaar vervoer. Zo verdwijnt ook de druk op de open ruimte. De versnippering tegengaan, kan bovendien de doortocht van vrachtwagens in dorpskernen verminderen en de levenskwaliteit verhogen.

Reference 6 - 0,01% Coverage

Voor CD&V blijft de realisatie van 750.000 ha agrarisch gebied voor beroepslandbouw het uitgangspunt.

Reference 7 - 0,07% Coverage

Agro-milieu-klimaatmaatregelen en beheerovereenkomsten binnen de tweede pijler van het GLB bevorderen de water-, bodem- en luchtkwaliteit. Houtkanten en bufferstroken werken als corridors, bruggen tussen natuurgebieden, die de biodiversiteit bevorderen. Niet alle functies zijn echter op één plaats combineerbaar. In specifieke gevallen heeft landbouw nood aan goed ingerichte agrarische ruimtes waar de focus ligt op maximale productiviteit, gescheiden van andere functies. CD&V pleit daarom voor een beleid dat landgebruiksfuncties tracht te verweven waar het kan, maar ze ook durft te scheiden waar het moet. Multifunctionaliteit is gericht op een verantwoord samengaan van openruimtefuncties en ruimtegebruik, waarbij de hoofdfunctie van hetzij landbouw, hetzij natuur en bos niet in het gedrang komt en de ruimtelijke draagkracht niet overschreden wordt. We willen verder gaan op de weg die is ingeslagen met het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Het multifunctionele karakter van de open ruimte vraagt een geïntegreerde ketenbenadering. CD&V wil nagaan in welke mate het beleid m.b.t. een duurzame voedselproductie (de mestproblematiek, het beheer van de bodem, beheerovereenkomsten, agromilieumaatregelen, het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds) dat op dit moment verspreid is over verschillende diensten, kan geïntegreerd worden in de landbouwadministratie. Dit zal leiden tot een coherenter, meer geïntegreerd beleid, een evenwichtiger inzet van de verschillende stimulerende en controlerende instrumenten en een sterkere landbouwsector met een lagere milieu-impact.

10.11.2 Groen

Reference 1 - 0,06% Coverage

Europese en Vlaamse subsidies zetten we in om de transitie naar een innovatieve, milieu- en diervriendelijke landbouw- en voedingssector te versnellen. We zorgen voor een aanzienlijke daling van de milieudruk in het landbouwgebied. We steunen duurzame innovaties in de voedingssector. We zetten een turbo op bio- en agro-ecologische landbouw, plantaardige productie en regionale afzetcoöperaties.

Reference 2 - 0,03% Coverage

Tegen 2030 streven we een halvering van de veestapel na via een vrijwillige opkoopregeling op korte termijn en vraag- en aanbodsturing van de veestapel op langere termijn.

Reference 3 - 0,04% Coverage

Landbouwgrond voor landbouwers. We stellen paal en perk aan de sluipende verpaarding en vertuining van het landbouwgebied. Vrijgekomen landbouwgrond wordt in eerste instantie aangeboden aan boeren of grondencoöperatieven zoals de Landgenoten

Reference 4 - 0,10% Coverage

We maken van het nieuwe Beleidsplan Ruimte Vlaanderen een bindend kader dat inzet op kernversterking en open ruimte. Om die open ruimte te behouden en versterken, sluiten we alle achterpoortjes in de wetgeving die de verdere verrommeling van de ruimte toelaten. Nieuwe ontwikkelingen vinden plaats aan knooppunten van openbaar vervoer. Die plekken inventariseren we in een atlas van verdichtingspotentieel. Daarbij vertrekken we van het lobbenmodel. 'Groene vingers' maken groen toegankelijk voor iedereen. 'Blauwe vingers', waterpartijen, zijn cruciaal om de gevolgen van de klimaatopwarming op te vangen.

10.11.3 N-VA

Reference 1 - 0,03% Coverage

Ankerplaatsen die in aanmerking komen als erfgoedlandschap zijn vaak rijk aan waardevolle natuur. Via het ruimtelijk beleid en het vergunningenbeleid beschermen we waardevolle landschappen actief als streekidentiteit.

Reference 2 - 0,05% Coverage

We stippelen een traject uit om tegen 2040 netto geen bijkomende open ruimte meer in te nemen en verhardingen te compenseren.

Ruimtelijk beleid is niet gratis. We voorzien middelen, passen financieringssystemen aan en zetten in op instrumenten zoals verhandelbare bouwrechten om de Vlaamse open ruimte te beschermen.

Reference 3 - 0,04% Coverage

We vrijwaren definitief de meest overstromingsgevoelige gebieden van bebouwing. We zorgen ervoor dat slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden niet meer worden aangesneden. We voeren een sluitende regeling rond woonuitbreidingsgebieden in.

Reference 4 - 0,02% Coverage

We gaan naar één regeling voor natuur, bos en ruimtelijke ordening wat betreft groen en bossen. Daarvoor integreren we het bosdecreet en het natuurdecreet.

Reference 5 - 0,08% Coverage

Naast de strategische gebieden voor landbouw, natuur en water, omvat de open ruimte gebieden met multifunctioneel ingerichte en gebruikte landschappen. We voorzien een specifieke bestemming voor dergelijke vormen van functieverweving (water, landschap, natuur, agrarische productie, recreatie, ...). Ook landbouwgebieden moeten groenblauw dooraderd worden: zowel permanente (bosjes, houtkanten, kleine landschapselementen, oeverzones, waardevolle graslanden) als tijdelijke natuurelementen (bufferstroken, beheerovereenkomsten) dragen hiertoe bij.

Reference 6 - 0,03% Coverage

Nieuwe landbouwondernemingen ontwikkelen hun activiteiten maximaal op bestaande landbouwsites. We voeren een uitdoofbeleid in voor zonevreemde landbouw in natuurgebieden.

Reference 7 - 0,03% Coverage

We voorzien ruimte voor intensieve landbouwactiviteiten en serres. We zonderen dergelijke grootschalige, semi-industriële activiteiten af op agro-industrieterreinen met een goede ontsluiting.

10.11.4 Sp.a

Reference 1 - 0,06% Coverage

We vermijden files door slimmer te bouwen. We ontwikkelen nieuwe woonwijken alleen nog op plaatsen die goed ontsloten zijn door openbaar vervoer en verkleinen zo de afstand met knoop- en mobipunten. We hervormen de woonfiscaliteit dusdanig dat mensen zonder de hoge kosten van een notaris of registratierechten een woning kunnen kopen en verkopen, zodat ze makkelijker kunnen verhuizen als ze werk op grote afstand vinden. Als overheid stimuleren we thuiswerken en coworking spaces. Elke werknemer die zich niet verplaatst naar zijn werk draagt ook bij aan een betere mobiliteit.

Reference 2 - 0,07% Coverage

We breiden het aanbod en de frequentie van de NMBS uit. We zetten in op vroege en late verbindingen, op een betere weekendregeling, op voorstadsnetten en verhogen de frequentie naar de verschillende provinciehoofdsteden naar 3 treinen per uur en een algemene halfuurregeling op het net. Ook tussen de verschillende provinciehoofdsteden wordt de frequentie opgetrokken naar 3 treinen per uur. Ook de mobiliteitsarmoede op het platteland wordt aangepakt door op regelmatige tijden rijdend openbaar vervoer te voorzien. In de plattelandsgebieden met extra lage bevolkingsaantallen moet er een volwaardige vervanging komen voor de belbussen.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Met een bouwverbod in landschappelijk waardevol agrarisch gebied trekken we de doelstellingen uit het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen consequent door.

Reference 4 - 0,01% Coverage

We kennen een rechtspersoonlijkheid toe aan onze meest waardevolle natuurgebieden.

Reference 5 - 0,05% Coverage

Robuuste open ruimte is belangrijk voor de opvang van de gevolgen van klimaatverandering en voor biodiversiteit. De kerngebieden voor biodiversiteit, (Europees natuurnetwerk) en het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), worden aangevuld met verbindende netwerken van groenblauwe aders die voor een samenhangend en functioneel geheel zorgen dat de biodiversiteit herstelt en bijkomend ontwikkelt. De realisatie kan via onteigeningen gebeuren.

Reference 6 - 0,02% Coverage

Schadelijke stoffen die in onze landbouwgebieden gebruikt worden en schadelijk zijn voor natuur, milieu en de volksgezondheid moeten verboden worden.

Reference 7 - 0,02% Coverage

Het VLIF wordt geheroriënteerd naar een transitiefonds, zodat het de gecontroleerde krimp van de veestapel ondersteunt en het verder betonneren van de open ruimte tegengaat.

Reference 8 - 0,02% Coverage

We vormen het VLIF om tot een transitiefonds en een taskforce die landbouwers helpt hun bedrijfsmodel aan te passen of om te schakelen naar andere en meer duurzame productievormen.

10.11.5 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,08% Coverage

Bij de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen in het kader van de afbakening van de agrarische en natuurlijke structuur moet voldoende aandacht uitgaan naar de historisch aanwezige economische activiteit op het platteland. Overdruk van erfgoedlandschap, bouwvrij agrarisch gebied, natuurverweving en andere potentieel beperkende bestemmingen kunnen enkel na intensief voorafgaand overleg met de sector. Dus verder verlies van landbouwgrond vermijden.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Een immigratiestop is de beste remedie tegen het verder afkalven van onze open ruimten.

10.12 RUIMTELIJKE ONTWIKKELING EN TERRITORIALE COHESIE

10.12.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

Anderzijds biedt tijdig verhuizen naar woonkernen voordelen qua (zorg)voorzieningen, mobiliteit en sociaal contact. De overheid moet er dan wél voor zorgen dat deze omgevingen toegankelijk zijn en de voorzieningen betaalbaar en mensen sensibiliseren.

Reference 2 - 0,05% Coverage

Daarom heeft CD&V de voorbije legislatuur hard gewerkt aan de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV) dat het ruimtebeslag tegen 2025 tot 3 ha per dag terugdringt en tegen 2040 tot netto 0 ha per dag. De komende legislatuur willen we hier dan ook op verder bouwen om tot een juridisch waterdicht systeem te komen. Eigenaars moeten een faire compensatie krijgen voor grondwaardeverlies. Daarom blijven we pleiten wij voor een volledige compensatie aan de actuele waarde in geval van planschade, conform de principes van het Instrumentendecreet. Daarnaast vrijwaren we de meest kritische, watergevoelige gebieden, en de slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden van verdere bebouwing.

Reference 3 - 0,05% Coverage

De bescherming van de bedreigde open ruimte moet gebeuren in een correcte verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten, provincies en het Vlaams Gewest: gemeentes en provincies moeten de principes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (verdichting, ontharding, bewaren van onze open ruimte) op hun maat kunnen omzetten in beleidsdaden. Grote nieuwe ontwikkelingen moeten niet alleen afgestemd worden op de huidige mobiliteitsknooppunten, maar ook op toekomstige en grensoverschrijdende mobiliteitsknooppunten.

Reference 4 - 0,05% Coverage

Dat begint bij een weldoordachte ruimtelijke planning, waar beschikbare ruimte goed wordt verdeeld én gedeeld tussen woningen, rustpunten als parken en pleintjes, bedrijven, collectieve voorzieningen en ruimte voor duurzame mobiliteitsconcepten. Bovendien moeten we rekening houden met het feit dat mensen op verschillende wijze de openbare ruimte beleven. Een goede ruimtelijke planning kan o.m. onveiligheidsgevoel tegengaan. Daarom willen we dat steden een aangepast lichtplan voorzien, waarbij niet enkel rekening wordt gehouden met toerisme en economische aspecten, maar veiligheid de prioriteit heeft.

Reference 5 - 0,07% Coverage

Duurzame ruimtelijke stadsplanning gaat hand in hand met duurzame mobiliteit. We vertrekken vanuit het STOP-principe en maken de transitie naar 'mobility as a service' (zie Mobiliteit). De steden moeten alle actoren samenbrengen en duidelijke afspraken maken om ervoor te zorgen dat verschillende vervoersmodi complementair zijn en 'kannibalisatie' onder duurzame vervoersmodi vermeden worden. Ook moeten steeds begeleidende maatregelen genomen worden, mét inspraak. Wagens zonder verbrandingsmotor en deelmobiliteit worden actief aangemoedigd (bv. door aparte parkeerplaatsen te voorzien). Omgekeerd worden de meest vervuilende wagens geweerd, o.a. door lage-emissiezones of door parkeervergunningen niet te verlenen. Voor een vlottere doorstroming van het stadsverkeer wil CD&V de mogelijkheden van de digitalisering benutten.

Reference 6 - 0,05% Coverage

We willen voldoende rustpunten waar mensen elkaar kunnen ontmoeten of zich even kunnen afzonderen van de hectiek van de stad. Dat kan in een park of op een pleintje, maar evengoed kan de inrichting van straten hieraan bijdragen. Om dit te verwezenlijken, ontwikkelt elke stad een 'groenplan' met concrete voorstellen om de stad groener en leefbaarder te maken, gaande van stimulansen voor groendaken en stadslandbouw, over de bijplanting van een ambitieus aantal bomen en de installatie van leefstraten en parkjes tot een strenge handhaving van de openbare netheid. Elke stadsbewoner moet op wandelafstand toegang hebben tot kwalitatief openbaar groen.

Reference 7 - 0,02% Coverage

CD&V wil vastgoedinvesteringen aanmoedigen die tegemoetkomen aan de maatschappelijke noden. We gaan voor compacte en betaalbare huur- en koopwoningen. Om wonen voor de laagste inkomensgroepen betaalbaar te houden, zijn bijkomende sociale huurwoningen nodig.

10.12.2 Groen

Reference 1 - 0,04% Coverage

Stilte is geen overbodige luxe. We pakken lawaaihinder aan. We investeren in maatregelen om de geluidsoverlast, het fijn stof en het ruimtebeslag van het verkeer terug te dringen. Dat kan door de ondertunneling of overkapping van grote autowegen.

Reference 2 - 0,04% Coverage

We beschermen waarden als stilte, nachtelijke duisternis en weidse landschappen. We maken werk van een ontsnipperingsplan en zorgen voor ecologische passerellen waarlangs dieren en planten ongestoord kunnen bewegen tussen natuurgebieden.

Reference 3 - 0,04% Coverage

Landbouwgrond voor landbouwers. We stellen paal en perk aan de sluipende verpaarding en vertuining van het landbouwgebied. Vrijgekomen landbouwgrond wordt in eerste instantie aangeboden aan boeren of grondencoöperatieven zoals de Landgenoten

Reference 4 - 0,03% Coverage

Klimaat kan niet langer doodgezwegen worden bij vergunningsverlening. Bij ruimtelijke planningsprocessen of omgevingsvergunningen nemen we altijd de directe en indirecte effecten op het klimaat mee in de beslissingen.

Reference 5 - 0,03% Coverage

Een slimme ruimtelijke ordening en duurzaam mobiliteitsbeleid verminderen het brandstofgebruik voor transport door een sterke vermindering van het aantal gemotoriseerde kilometers.

Reference 6 - 0,05% Coverage

We zorgen voor een goede ruimtelijke inplanting van hernieuwbare energie. We houden daarbij rekening met energetische, milieutechnische, ecologische en ruimtelijke aspecten. Dat is in het bijzonder belangrijk voor windenergie, hoogspanningsleidingen en warmtenetten. Burgers betrekken we op tijd in het planningsproces.

Reference 7 - 0,10% Coverage

We maken van het nieuwe Beleidsplan Ruimte Vlaanderen een bindend kader dat inzet op kernversterking en open ruimte. Om die open ruimte te behouden en versterken, sluiten we alle achterpoortjes in de wetgeving die de verdere verrommeling van de ruimte toelaten. Nieuwe ontwikkelingen vinden plaats aan knooppunten van openbaar vervoer. Die plekken inventariseren we in een atlas van verdichtingspotentieel. Daarbij vertrekken we van het lobbenmodel. 'Groene vingers' maken groen toegankelijk voor iedereen. 'Blauwe vingers', waterpartijen, zijn cruciaal om de gevolgen van de klimaatopwarming op te vangen.

Reference 8 - 0,09% Coverage

Het openbaar domein geven we opnieuw aan de bewoners. Veilige en rustige buurten met plaats voor ontmoeting, en vlot toegankelijk voor wie minder mobiel is, zijn een belangrijke remedie tegen eenzaamheid in een vergrijzende samenleving. Kinderen moeten terug kunnen spelen en ravotten op straten, pleintjes en in parken. We kiezen voor een duurzaam mobiliteitsbeleid dat werk maakt van het verminderen van de autodruk door middel van circulatieplannen, autoluwe en autovrije zones. We snoeien in de ruimte die wordt ingenomen door de wagen (parkeerplaatsen en wegcapaciteit).

Reference 9 - 0,05% Coverage

We geven prioriteit aan hergebruik. Aan elke ontwikkeling gaat een scan vooraf van leegstand, onderbenutting en restruimte binnen het ruime plangebied. We stimuleren het ombouwen van goed gelegen leegstaande gebouwen naar nieuwe (woon)bestemmingen. Uitbreiding in de hoogte heeft voorrang op het aansnijden van nieuwe ruimte.

Reference 10 - 0,07% Coverage

Bij kernversterking gaan we voor een evenwicht tussen verdichting en de menselijke maat en herkenbaarheid van dorpen en steden. Landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarden zijn troeven die we behouden en versterken. Hoger bouwen is op heel wat plaatsen mogelijk en

wenselijk, maar we vermijden een algemene verappartementisering die geen rekening houdt met het karakter, het erfgoed en de draagkracht van de omgeving.

Reference 11 - 0,05% Coverage

Bij stadsontwikkeling en grote/bovenlokale projecten is de overheid een betrokken partner die inzet op kwaliteit, inpasbaarheid in de omgeving, bereikbaarheid en op het behartigen van de belangen van de bevolking. Dat kan bijvoorbeeld onder begeleiding van een Vlaams/Brussels ruimtemeester.

Reference 12 - 0,05% Coverage

We laten de economische meerwaarde van verdichting deels terugvloeien naar de samenleving. Via een helder gewestelijk kader voor stedenbouwkundige lasten, dragen ontwikkelaars bij aan de onmiddellijke omgeving, zoals parken, pleintjes, gezamenlijke fietsparkings of parkings voor deelauto's.

Reference 13 - 0,04% Coverage

Bereikbaarheid bepaalt waar we voorzieningen met een hoge activiteitsgraad inplanten. Kantoor, winkel, cultuurcentrum, bibliotheek, ziekenhuis, school zijn in een kern zeer goed bereikbaar te voet, met de fiets én het openbaar vervoer.

Reference 14 - 0,04% Coverage

Tegen 2025 herbestemt Vlaanderen minstens de helft van de onbebouwde gronden binnen woon(uitbreidings)gebied naar open ruimte. In 2020 hebben we dat al afgerond voor overstromingsgebieden, slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden en zonevreemde ecologisch waardevolle bossen.

Reference 15 - 0,05% Coverage

Wie zijn voordeel doet aan een bestemmingswijziging, betaalt hier een correcte belasting op (planbaten). Wiens grond aan financiële waarde verliest, krijgt een eerlijke compensatie (planschade). Grondspeculatie belonen we niet. Vlaanderen legt een Ruimtefonds voor aan, gevoed door inkomsten uit planbaten en uit de algemene middelen.

Reference 16 - 0,06% Coverage

We gaan de strijd aan met verharding binnen open ruimtebestemmingen zoals landbouw, natuur en bos. Eigenaars die ontharden, geven we een duwtje in de rug door een slooppremie uit te keren. Overheden spelen een voorbeeldrol door pilootprojecten op te zetten. Voor het patrimonium in handen van overheden geldt een onthardingsdoelstelling van minimum 5% per jaar.

Reference 17 - 0,04% Coverage

We breiden de leegstandsheffing uit naar 'oneigenlijk gebruik' om ervoor te zorgen dat kostbare ruimte op goed gelegen plaatsen ter beschikking wordt gesteld voor nieuwe ontwikkelingen. We nemen leegstand op in de inventaris met verdichtingspotentieel.

Reference 18 - 0,04% Coverage

We vormen het ambt van bouwmeester om naar een ruimtemeester die ruimte en mobiliteit samen benadert. Hij/zij bewaakt ook het recht op mobiliteit voor iedereen en faciliteert de mobiliteitstransitie naar een duurzame mobiliteit.

Reference 19 - 0,10% Coverage

We investeren in mooie en aangename kernen met een verwevenheid aan functies en zichtbare bedrijvigheid. Een mix van handelaars, horeca, makers, vrije beroepen, kunstenaars en diensten zorgt voor een bruisende binnenstad. We roepen de bouw van baanwinkels, shoppingcentra en handelszaken in de rand een halt toe. Duurzame bedrijventerreinen en een efficiënt ruimtegebruik bieden ondernemers letterlijk ruimte om te ondernemen zonder dat we daarvoor nieuwe open ruimte moeten aansnijden. Leegstand pakken we actief aan met creatieve formules van herontwikkeling van bedrijfsruimtes of tijdelijke gebruik.

10.12.3 N-VA

Reference 1 - 0,05% Coverage

We evalueren de Vlaamse bevoogding in het woon- en ruimtelijk beleid. De leidraad daarbij is: "geen betutteling, maar vertrouwen". De gemeenten moeten dan wel aantonen dat ze het vertrouwen waard zijn door de regelgeving correct toe te passen. Vlaamse adviezen voor vergunningen en plannen bundelen we in één geïntegreerd advies.

Reference 2 - 0,02% Coverage

We vereenvoudigen, versnellen en automatiseren de vergunningsprocedures voor projecten die niet afwijken van de bestaande planvoorschriften.

Reference 3 - 0,03% Coverage

We creëren één omgevingsbesluit, waarin in één procedure (met verschillende beslispunten) de goedkeuring van het bestemmingsplan, milderende/ compenserende maatregelen, onteigening, planschade, etc. worden gevat.

Reference 4 - 0,03% Coverage

Vlaanderen zorgt voor kwalitatieve digitale ruimtelijke data die gemakkelijk beschikbaar zijn. We werken verder aan een performant en klantvriendelijk Omgevingsloket voor alle vergunningsaanvragen. We regionaliseren het kadaster.

Reference 5 - 0,02% Coverage

We focussen op "risicogerichte" handhaving, met extra aandacht voor niet-vergunde activiteiten en zetten in op samenwerking tussen de verschillende actoren.

Reference 6 - 0,04% Coverage

We betrekken burgers en middenveld van bij de start van een groot project om zo stilstand tijdens de procedure te vermijden. Deze vernieuwde aanpak heeft in het Oosterweeldossier tot resultaten geleid. Zo stellen we het algemeen belang opnieuw voorop en voorkomen we blokkeringen verderop in het proces.

Reference 7 - 0,02% Coverage

Bij nieuwe (industrie)zones zorgen we ervoor dat de opgelegde milieumaatregelen gegarandeerd worden uitgevoerd.

Reference 8 - 0,04% Coverage

We vrijwaren definitief de meest overstromingsgevoelige gebieden van bebouwing. We zorgen ervoor dat slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden niet meer worden aangesneden. We voeren een sluitende regeling rond woonuitbreidingsgebieden in.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We gaan naar één regeling voor natuur, bos en ruimtelijke ordening wat betreft groen en bossen. Daarvoor integreren we het bosdecreet en het natuurdecreet.

Reference 10 - 0,08% Coverage

Naast de strategische gebieden voor landbouw, natuur en water, omvat de open ruimte gebieden met multifunctioneel ingerichte en gebruikte landschappen. We voorzien een specifieke bestemming voor dergelijke vormen van functieverweving (water, landschap, natuur, agrarische productie, recreatie, ...). Ook landbouwgebieden moeten groenblauw dooraderd worden: zowel permanente (bosjes, houtkanten, kleine landschapselementen, oeverzones, waardevolle graslanden) als tijdelijke natuurelementen (bufferstroken, beheerovereenkomsten) dragen hiertoe bij.

Reference 11 - 0,03% Coverage

Nieuwe landbouwondernemingen ontwikkelen hun activiteiten maximaal op bestaande landbouwsites. We voeren een uitdoofbeleid in voor zonevreemde landbouw in natuurgebieden.

Reference 12 - 0,03% Coverage

We voorzien ruimte voor intensieve landbouwactiviteiten en serres. We zonderen dergelijke grootschalige, semi-industriële activiteiten af op agro-industrieterreinen met een goede ontsluiting.

Reference 13 - 0,06% Coverage

We voeren een actief grondbeleid. Via voorkooprecht geven we de overheid het middel om de stadsvernieuwing in goede banen te kunnen leiden. We moedigen de lokale besturen aan om leegstand en verwaarlozing actief tegen te gaan en maximaal in te zetten op verweven van functies. Een groenblauwe dooradering en een groene, kwalitatieve en toegankelijke open ruimte in de buurt worden de norm bij ontwikkelingsprojecten.

Reference 14 - 0,03% Coverage

Bedrijfsterreinen ontsluiten we vraaggericht met het openbaar vervoer en kwaliteitsvolle fietsverbindingen. Bij nieuwe bedrijfsterreinen zorgen we direct voor een goede ontsluiting.

10.12.4 Open VLD

Reference 1 - 0,72% Coverage

Het gebruik van onze beschikbare ruimte speelt een cruciale rol in het woon- en klimaatbeleid. Omdat de ruimte beperkt is in Vlaanderen, willen we die zo optimaal mogelijk benutten. De klassieke reflex de voorbije decennia was dan om die ruimte zoveel als mogelijk te gaan reguleren. Die te rigide regeltjes zorgen ervoor dat wanneer we vandaag een antwoord willen bieden op nieuwe maatschappelijke uitdagingen, in het bijzonder op vlak van nieuwe woonvormen, energie, mobiliteit en klimaat, er telkens een nieuwe regel moet worden uitgevonden om dingen mogelijk te maken. Regel op regel. En finaal eindigen we in zo'n kluwen dat niemand eigenlijk nog goed weet wat kan en wat niet kan en dat projecten met de beste bedoelingen vastlopen op de regelmuur.

Zo heeft het jaren geduurd vooraleer er regelgeving was die het mogelijk maakte om een (tijdelijke) wooncontainer in je tuin te plaatsen zodat een zorgbehoevende ouder dicht bij jou kan

wonen. En het blijft moeilijk. Hetzelfde verhaal wanneer je een bestaande woning die te groot is wil opsplitsen in twee aparte woningen.

We moeten in woongebieden streven naar meer flexibiliteit. Op deze manier stimuleren en faciliteren we als overheid de gewenste transitie binnen woongebied en kunnen we focussen op de verhoging van de kwaliteit van de publieke ruimte. Zo verwezenlijkt Open Vld de bouwshift op een maatschappelijke dynamische manier, met de burger als motor van de verandering, én met een voldoende groot draagvlak zonder een financieel bloedbad.

Tegenover de woongebieden staan de onbebouwde gebieden (agrarisch gebied, natuurgebied, bosgebied,...), die moeten uitblinken in biodiversiteit, waterbeheer, groenwaarden, recreatie en het opvangen van de klimaatverandering. Zonevreemde woningen die in onbebouwde gebieden liggen bieden we rechtszekerheid. De bestaande regelgeving wordt daar niet aangepast. In elk geval zullen onze woningen van de toekomst 'slim' en multifunctioneel zijn. Het zijn plaatsen waar we wonen maar evengoed onze eigen energie produceren. Appartementen boven een supermarkt of een crèche zijn vandaag nog de uitzondering maar moeten de regel worden. Of een groene tuin bovenop het dak van een supermarkt. We moeten ook vooruit denken. Als we vandaag investeren in bovengrondse parkings en we weten dat er in de toekomst meer en meer mensen zonder eigen wagen zullen zijn, dan moeten we er voor zorgen dat de constructie voorzien is om omgebouwd te worden tot appartementen of winkels, bijvoorbeeld door voldoende hoogte tussen de verschillende verdiepen te voorzien. Zo vermijden we dat we telkens opnieuw investeren in basisinfrastructuur, die op een bepaald moment niet langer nuttig is en dan volledig afgebroken moet worden om er iets anders te bouwen.

Op deze manier stimuleren en faciliteren we als overheid de gewenste transitie binnen woongebied en kunnen we focussen op de verhoging van de kwaliteit van de publieke ruimte.

10.12.5 Sp.a

Reference 1 - 0,02% Coverage

We planten de duurzame maakindustrie in op strategische plaatsen en oude industriële sites zoals de haven van Antwerpen, de voormalige Renault- en Fordsite en de mijnsites in Limburg.

Reference 2 - 0,02% Coverage

We stoppen met investeren in meer wegen en meer wegcapaciteit. Wel moet de bestaande infrastructuur worden onderhouden en slimmer gemaakt worden om te komen tot een kwaliteitsvol, geïntegreerd en verknoopt vervoersnetwerk.

Reference 3 - 0,02% Coverage

We zorgen voor een combinatie van grote mobiliteitsknooppunten op belangrijke vervoersassen en kleinere mobipunten op buurtniveau. Hier komen openbaar vervoer, deelfietsen en -auto's samen en wordt het bezit van een eigen wagen overbodig.

Reference 4 - 0,04% Coverage

We zetten in op MaaS (Mobility as a service). We gaan voor één geïntegreerd systeem dat toegang geeft tot alle vormen van openbaar vervoer en deelvervoer (auto's, fietsen, steps). Via dat systeem kan je ook je ticket of toegang aankopen. Aan de knoop- en mobipunten komen de verschillende vervoersmodi samen en sluiten ze op eenvoudige manier aan op elkaar.

Reference 5 - 0,06% Coverage

We vermijden files door slimmer te bouwen. We ontwikkelen nieuwe woonwijken alleen nog op plaatsen die goed ontsloten zijn door openbaar vervoer en verkleinen zo de afstand met knoop- en

mobipunten. We hervormen de woonfiscaliteit dusdanig dat mensen zonder de hoge kosten van een notaris of registratierechten een woning kunnen kopen en verkopen, zodat ze makkelijker kunnen verhuizen als ze werk op grote afstand vinden. Als overheid stimuleren we thuiswerken en coworking spaces. Elke werknemer die zich niet verplaatst naar zijn werk draagt ook bij aan een betere mobiliteit.

Reference 6 - 0,02% Coverage

We bouwen verkeersgenererende infrastructuur zoals kantoren, voetbalstadia en winkelcentra enkel daar waar we kunnen ontsluiten door hoogstaand openbaar vervoer en fietsinfrastructuur.

Reference 7 - 0,09% Coverage

We voeren een slimme kilometerheffing in, maar stellen werkgevers verantwoordelijk voor de woon-werk kosten van hun personeel. Dit kadert binnen een taxshift waar werkgevers opdraaien voor de integrale kost van het woon-werkverkeer van hun werknemers en de opbrengst gaat naar een loonlastenverlaging. Dit moet tot een veel efficiënter gebruik van onze transportinfrastructuur, minder files en minder vervuiling leiden. Hoe beter de werkgever erin slaagt de kosten te drukken - door zich te vestigen nabij openbare vervoersknooppunten, hoe groter zijn individueel voordeel uit de taxshift. De opbrengsten van het recreatief of doorgaand autoverkeer worden aangewend voor investeringen in het openbaar vervoer. Dit werkt herverdelend naar kansarme gezinnen, gepensioneerden, werkzoekenden en mensen die bewust geen wagen hebben of de spits mijden. Voor de meest kwetsbare gezinnen voegen we een sociaal basistarief in

Reference 8 - 0,03% Coverage

We werken een regulerend kader uit om het transport van pakjesbedrijven en e-commerce op de meest efficiënte en duurzame manier te laten verlopen. We zetten in op city-depots die de dispatching van goederen binnen de steden rationaliseert en vergroent. We experimenteren bij bpost met herbruikbare verpakkingen.

Reference 9 - 0,04% Coverage

De openbaar vervoersmaatschappijen moeten de zekerheid krijgen dat ze kunnen blijven investeren in de verdere uitbouw van ons openbaar vervoersnetwerk en dat ook in de toekomst kunnen exploiteren. Dit biedt de beste mobiliteitsgaranties. We stoppen met verder besparen op het exploitatiebudget van De Lijn en de NMBS en verhogen opnieuw, net zoals bij de MIVB de steun.

Reference 10 - 0,04% Coverage

De verschillende vervoersmodi worden op elkaar afgestemd om te komen tot een geïntegreerd openbaar vervoersnetwerk. Het station dient daarbij als multimodaal knooppunt, waar je vlot kan overstappen op bus, tram, (elektrische) deelfiets of -wagen. Met een verdubbeling van het aantal treinreizigers in 10 jaar tijd, verwezenlijken we een modal shift. Daarom moet de fiets ook op elk uur van de dag, altijd en overal gratis mee kunnen.

Reference 11 - 0,04% Coverage

Anderzijds maken we ook werk van de opwaardering van belangrijke en drukbezette bus- en tramlijnen of de doortrekking van bestaande tramlijnen. Het tramnet in grootstedelijke regio's moet uitgebreid worden naar de omliggende gemeenten en in andere steden moeten drukbezette buslijnen opgewaardeerd worden naar trambus-lijnen met een eigen bedding.

Reference 12 - 0,04% Coverage

Vlaanderen is de eindverantwoordelijke voor het in- en doorvoeren van de betonstop. Om betonstop te kunnen realiseren moeten de gemeenten ook effectief geholpen worden door goede en haalbare voorstellen van ontharding te bundelen. Er wordt daarom een vademecum 'ontharding' opgemaakt met code van goede praktijken, zodat ook lokale besturen hier mee aan de slag kunnen.

Reference 13 - 0,01% Coverage

We stemmen ons vergunningen- en handhavingsbeleid af op de betonstop en reduceren de uitzonderingen en achterpoortjes.

Reference 14 - 0,02% Coverage

Met een bouwverbod in landschappelijk waardevol agrarisch gebied trekken we de doelstellingen uit het Witboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen consequent door.

Reference 15 - 0,01% Coverage

Tegen 2025 neutraliseren we 30.000 hectare bouwgrond.

Reference 16 - 0,03% Coverage

We gieten enkel nog beton op plaatsen die zich daar het best toe lenen: goed bereikbaar met het openbaar vervoer en met een afdoend voorzieningenniveau. Voor woningen die slecht gelegen zijn (ver van mobiliteitsknooppunten en energie-infrastructuur, in open landschap) voorzien we een uitdoofbeleid.

Reference 17 - 0,03% Coverage

We bouwen compacter en efficiënter, voeren een grond- en pandenbeleid, zetten gedurfd in op hoogbouw, alternatieve bouwdichtheden en gemeenschappelijk ruimtegebruik (gemeenschappelijke parking, gezamenlijk afval sorteren, gemeenschappelijk groen,..) om zo maximaal open ruimte en groen te creëren

Reference 18 - 0,02% Coverage

Er komt een volledig bouw- en ophogingsverbod voor alle overstroombare beeken riviervalleien en andere natuurlijke waterbuffergebieden (die voorkomen op de kaart van de Watertoets).

Reference 19 - 0,01% Coverage

We verhogen budget voor aankoop en behoud van natuur en bos.

Reference 20 - 0,02% Coverage

Tot er exact wordt aangetoond hoeveel bossen er in Vlaanderen zijn en waar die liggen, voeren we kap-stop in van bossen. We realiseren de komende 10 jaar 12.000 hectare nieuw bos.

Reference 21 - 0,01% Coverage

Op Europees niveau pleiten we voor het optrekken van het LIFE-budget van 0,3% naar 1% van het totale EU budget.

10.12.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,01% Coverage

Een immigratiestop is de beste remedie tegen het verder afkalven van onze open ruimten.

Reference 2 - 0,01% Coverage

Vlaanderen moet het wonen in stads- en dorpskernen actief stimuleren.

Reference 3 - 0,02% Coverage

Het Vlaams Belang wil inzetten op verstandige inbreiding en op het (opnieuw) leefbaar maken van de stedelijke woonwijken.

Reference 4 - 0,02% Coverage

Mensen die niet meer mogen bouwen op bouwgronden, moeten daarvoor in het kader van de rechtszekerheid voor 100% worden vergoed.

Reference 5 - 0,01% Coverage

Er moet een goede reglementering rond verhandelbare bouwrechten worden uitgevaardigd.

Reference 6 - 0,03% Coverage

De Vlaamse regering mag de gemeenten niet opzadelen met een te hoge factuur voor de betaling van planschade en moet het grootste deel van de compensatievergoedingen voor haar rekening nemen.

Reference 7 - 0,05% Coverage

Met betrekking tot het bosbeleid ter bescherming van de meest kwetsbare bossen moet er helder worden gecommuniceerd met de betrokken eigenaars, moeten er inspraakprocedures worden voorzien en moeten er uiteraard correcte en volledige schadevergoedingen worden vastgelegd.

10.13 WATERBELEID

10.13.1 CD&V

Reference 1 - 0,08% Coverage

Een veerkrachtige ruimtelijke inrichting beperkt wateroverlast en watertekorten en draagt zo bij aan de Vlaamse 'Visie 2050' om te evolueren naar een 'robuust watersysteem' dat in staat is om klimaatschokken op te vangen, onze ecosystemen beschermt en tegelijkertijd vele functies en diensten biedt. Door bijkomende verharding te vermijden en bodeminfiltratie en regenwatercaptatie te bevorderen, verhogen we de waterbeschikbaarheid. Veilige, gezonde en natuurlijk functionerende watersystemen moeten natuur, landbouw, industrie, scheepvaart en recreatie helpen. Innovatieve oplossingen zoals decentrale opslag van regenwater en hergebruik van afvalwater van de industrie om reserves aan te dikken, moeten waterschaarste en droogte helpen vermijden. Via een systemische aanpak verkennen we de synergiën met andere systemen (bv. energie, mobiliteit...) die kunnen resulteren in een win-win voor de verschillende domeinen, een grotere gedragenheid en een besparing in geld en tijd bij de uitvoering.

Reference 2 - 0,01% Coverage

We moeten ons ook beschermen tegen het water van de Noordzee, daarom is in het kader van de klimaatopwarming belangrijk om verder en uitgebreider werk te maken van de kustbeveiliging.

Reference 3 - 0,04% Coverage

In landbouwgebieden met veel droogtegevoelige gewassen, zoals groenten en aardappelen, willen we bufferbekkens aanleggen om oppervlaktewater op te vangen in periodes van neerslagoverschot. Op deze manier worden bijkomende watervoorraden gecreëerd die ingezet kunnen worden voor irrigatie van gewassen in droge periodes. De vertraagde afvoer van het water zorgt bovendien voor denitrificatie, waardoor de hoeveelheid stikstof die in het watersysteem terecht komt, beperkt wordt.

Reference 4 - 0,04% Coverage

We blijven investeren in waterzuivering en waterafvoer. Willen we komen tot een goede kwaliteit van het oppervlaktewater dan blijft een doorgedreven subsidiëring van lokale besturen en hun rioolbeheerders voor de aanleg van nieuwe, gescheiden afvalwaterinfrastructuur een absolute must. 2027 is de uiterste datum om de doelstellingen uit de Europese kaderrichtlijn Water te behalen. Europese sancties mogen niet worden doorgeschoven naar de gemeenten.

Reference 5 - 0,02% Coverage

Voldoende en gezond drinkwater voor iedereen tegen een billijke prijs is essentieel. We moedigen gemeenten aan een hemelwaterplan op te maken en ondersteunen hen daarin vanuit de Vlaamse overheid.

Reference 6 - 0,06% Coverage

Met het zesde mestactieplan (MAP6) engageren we ons om de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw verder te verminderen. Zo komt de waterkwaliteit, na een periode van stagnatie, opnieuw in lijn met de Europese doelstellingen. We kiezen voor een aanpak die de economische activiteit loskoppelt van de milieukundige impact. Dit doen we door de implementatie van en de controle op het mestbeleid te verbeteren. Daarnaast worden bijkomende maatregelen genomen in de gebieden waar de waterkwaliteit onvoldoende verbeterd is, gedifferentieerd in functie van de doelafstand. Vier principes zijn richtinggevend: bemesting met de juiste mestsoort, op het juiste tijdstip, volgens de juiste techniek en in de juiste dosis.

10.13.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

We streven naar een zuiveringsgraad van ons afvalwater van 98-99%, zoals in Duitsland en Nederland. We investeren meer in rioleringen en werken overstorten weg. We investeren in de scheiding van afval- en hemelwater en in meer infiltratiekansen voor hemelwater. Het Vlaams Gewest werkt samen met gemeenten, drink- watermaatschappijen en Aquafin, maar houdt de regierol stevig in handen. Zo kunnen wegen- en rioleringswerken zoveel mogelijk op elkaar afgestemd worden

Reference 2 - 0,12% Coverage

Drinkwater is een basisrecht. Betalingsproblemen kunnen nooit een reden zijn om gezinnen af te sluiten van het drinkwaternet. Drinkwater en sanering moeten betaalbaar zijn voor iedereen, terwijl de kosten voor drinkwaterproductie en sanering eerlijk over alle gebruikers verspreid worden, afhankelijk van hun gebruik. Overmatig gebruik van drinkwater ontmoedigen we via progressieve tariefschalen. De kosten die doorgerekend worden, moeten in directe relatie staan met de levering van verplichte waterdiensten. Daarnaast zorgen we ervoor dat de doorgerekende kosten beperkt zijn tot de laagst mogelijke kosten om de waterdiensten op een kwalitatieve

manier aan te bieden. We integreren alle drinkwatermaatschappijen in één grote Vlaamse maatschappij.

Reference 3 - 0,03% Coverage

We pakken illegale lozingen en alle vormen van vervuiling van grond- en oppervlaktewater streng aan. Op korte termijn boeken we maximale milieuwinsten voor onze rivieren, beken en grachten.

Reference 4 - 0,07% Coverage

Het is perfect mogelijk om de doelen voor natuur en hernieuwbare energie naast elkaar te realiseren op zee. We vrijwaren de beschermde gebieden zoveel als mogelijk en kiezen voor die gebieden met zo weinig mogelijk impact op de natuur, bijvoorbeeld de militaire oefenzone. Er is geen plaats voor schadelijke economische activiteiten in de zeereservaten van de Noordzee. We maken een einde aan bodemberoerende visserijtechnieken in die gebieden.

Reference 5 - 0,08% Coverage

Onze steden en gemeenten beschermen we tegen overstromingen en wateroverlast. We geven voorrang aan natuurlijke oplossingen voor overstromingen door rivieren, beken en grachten meer ruimte te geven, natuurlijke overstromingsgebieden te voorzien en onthardingsprojecten op te zetten. Zo nemen we in één klap ook maatregelen om de grondwaterlagen aan te vullen en gaan we verdroging tegen. Door de natuurlijke ecosystemen te herstellen, verhogen we ook het waterzuiverend vermogen van de rivieren.

Reference 6 - 0,05% Coverage

We maken werk van het herstellen van draslanden in groene bestemmingen. Zo bouwen we een natuurlijk opvangvat voor water bij hevige regenval en houden we koolstof vast in de bodem. Een quick win voor klimaat én natuur. Tegen 2030 zijn de helft van alle draslanden in groene bestemming hersteld.

Reference 7 - 0,04% Coverage

We geven ruimte aan robuuste duingordels en bouwen aan natuurlijke zee-strand-duinpolderovergangen. Zo beschermen we het binnenland tegen hoge waterstanden tijdens stormen. Waar mogelijk slopen we gebouwen langs onze kustlijn.

Reference 8 - 0,04% Coverage

We ondersteunen steden en gemeenten bij maatregelen om het hitte-eilandeffect te temperen en zo de temperatuur in de kernen onder controle te houden. Ook ondersteunen we steden bij maatregelen tegen waterbuffering en we ondersteunen hen in maatregelen voor waterbuffering

Reference 9 - 0,01% Coverage

Gezinnen die regenwater infiltreren, krijgen een infiltratiebonus op de drinkwaterfactuur.

10.13.3 N-VA

Reference 1 - 0,02% Coverage

We zetten in op het herstel van het natuurlijk watersysteem in valleigebieden: we benutten de infiltratie- en bergingscapaciteit van landschappen maximaal

Reference 2 - 0,04% Coverage

We zorgen voor de volledige uitvoering van lopende grootschalige projecten voor natuurlijke waterveiligheid (Sigma, Rivierherstel Leie, Maasvallei) en verkennen in het kader van waterbeheersing, natuurherstel en klimaatmitigatie nieuwe noden voor dergelijke projecten.

Reference 3 - 0,01% Coverage

We kiezen zoveel mogelijk voor natuurlijke methoden van kustverdediging (bv. nieuwe duinen).

Reference 4 - 0,05% Coverage

We beschermen het marien ecosysteem in de Noordzee door bv. strengere geluidsnormen voor het heien van windmolenpalen op zee. Geld uit het energie-transitiefonds kan gebruikt worden om innovatie naar stillere technieken te steunen (in bodem schroeven, waterhamer, zand wegblazen, ...) omdat dit zal renderen in een groeiende wereldwijde offshore windenergiemarkt.

Reference 5 - 0,02% Coverage

De N-VA pleit voor duidelijke voorwaarden met betrekking tot economische activiteiten op zee en voor een strenge handhaving.

Reference 6 - 0,06% Coverage

In Vlaanderen zijn heel wat instanties actief inzake waterbeleid: polders en wateringen, bekkencomités, gemeenten, provincies, de VMM, de Vlaamse Waterweg nv, ... Dit versnipperde landschap leidt geregeld tot problemen. De N-VA wil het beheer van de bevaarbare en onbevaarbare waterlopen binnen één hydrografisch bekken samenvoegen naar het voorbeeld van de Nederlandse waterschappen.

Reference 7 - 0,02% Coverage

Heffingen voor afvalwater moeten gebruikt worden waarvoor ze geïnd worden, nl. voor aanleg en onderhoud van riolering en zuiveringsinstallaties.

Reference 8 - 0,02% Coverage

We brengen de belangrijkste bronnen van waterverontreiniging in beeld en pakken die aan. Het principe "de vervuiler betaalt" staat daarbij centraal.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We werken een korting op de waterfactuur uit voor gezinnen die hun hemelwater recupereren, laten infiltreren of vasthouden.

Reference 10 - 0,04% Coverage

We stimuleren hergebruik van gezuiverd afvalwater én hemelwater om zo onze strategische voorraden beter te vrijwaren én ons te verzekeren van alternatieve aanvoer in periodes van dreigend tekort. Een slimmere buffering van hemelwater helpt ons bovendien te beschermen tegen overstromingen.

Reference 11 - 0,03% Coverage

We rollen een slimme watermeter uit die ook aan lekdetectie doet en zich automatisch in veiligheid kan stellen om grote lekken te vermijden. Hierdoor vermijden we verspilling van water.

10.13.4 Open VLD

Reference 1 - 0,21% Coverage

We verbeteren de kwaliteit van onze waterlopen en zorgen voor een groenblauwe dooradering in zowel steden als dorpen. Zo willen we in steden het hitte-eiland effect tegengaan. We verbinden de natuur in het buitengebied met groenzones en parken in de stad. We zetten een versnelling hoger op het gebied van stads(rand)bossen en zorgen voor meer toegankelijke natuur, onder meer voor vrijetijdsbesteding, steeds met respect voor die natuur. Zo willen we ervoor zorgen dat iedere Vlaming op korte afstand van een groenzone woont. Dit is niet alleen goed voor de natuur, maar ook voor de onze gezondheid. Wetlands, bossen en graslanden dragen bij aan het tegengaan van de klimaatverandering door de koolstof die ze kunnen opnemen. Via de gepaste maatregelen willen wij deze natuurlijk afvangers van CO₂ een meer centrale plaats geven in het natuurbeleid.

Reference 2 - 0,20% Coverage

Water is een prioritaire levensader, maar wordt schaarser. Door het gebruik van zowel mens, bedrijf, plant en dier ontstaat er een toenemend spanningsveld tussen de noden van onze maatschappij en de natuurlijke veerkracht van ons watersysteem. Dit spanningsveld uit zich in problemen op het niveau van waterschaarste, wateroverlast en waterkwaliteit. We moedigen spaarzaam omgaan met water en hergebruik aan. We stimuleren dat er zoveel mogelijk water op eigen terrein wordt geïnfiltreerd en gerecupereerd. We voeren de digitale watermeter in gans Vlaanderen in ter preventie van waterarmoede en om duurzaam waterverbruik te stimuleren. Om kosten te besparen rollen we die zoveel als mogelijk samen uit met de digitale elektriciteitsmeter. Zo stemmen we verschillende nutstoepassingen op elkaar af en creëren we schaalvoordelen.

Reference 3 - 0,12% Coverage

We blijven verder investeren in de (natuurlijke) buffering van water, onder andere door de inrichting van overstromingsgebieden. Daarvoor gebruiken we onder andere de signaalgebieden die we omzetten naar watergevoelige openruimtegebieden. Opnieuw houden we maximaal rekening met het eigendomsrecht en voorzien we een correcte vergoeding. We zoeken in de eerste plaats naar partnerschappen met privé-eigenaars die vrijwillig mee participeren aan het realiseren van de doelstellingen.

Reference 4 - 0,29% Coverage

Ondanks de vele investeringen in riolering en waterkwaliteit blijven de uitdagingen groot. We kijken of en op welke manier we middelen efficiënter kunnen inzetten. Het nieuwe mestactieplan zet de gebiedsgerichte aanpak nog meer door en zet in op betere begeleiding van de landbouwers bij het mestbeheer. Het is ook in het belang van de landbouwers dat de objectieven van het nieuwe mestactieplan (MAP) 6 worden gehaald. Daarom zetten we in op periodieke evaluaties en een strikte handhaving. Wie de regels negeert of bewust overtreedt hypothekeert de toekomst van de welwillende en goedmenende boeren. Tegen deze zogenaamde spelbrekers treden we krachtdadig op. Binnen het nieuwe plan zetten we in op een aanpak op maat, waarbij diegenen die het goed doen beloond worden. Het is ondertussen ook duidelijk dat onder andere het gebruik van teveel kunstmest mede aan de basis ligt van de problemen. In MAP6 wordt gefocust op het oordeelkundig gebruik van kunstmest en wordt een monitoring op het gebruik voorzien. Noord-Franse en Waalse landbouwers zijn vragende partij voor Vlaamse mest. We pleiten er bij Europa voor dat onbewerkte mest eenvoudiger van Vlaanderen naar Wallonië en over de grens kan.

Reference 5 - 0,19% Coverage

Vissers hebben een zwaar en onregelmatig leven en verdienen het nodige respect. Vlaanderen is met unieke projecten als Vistraject en Valduvis, waarbij vissers en milieuverenigingen samenwerken, een voortrekker in het uittekenen van een toekomstgerichte lange termijnstrategie voor de ontwikkeling van duurzame en selectieve vangtechnieken. We dringen op Europees niveau aan op gelijkaardige inspanningen om de gevolgen van de verplichte aanlanding en het nakende teruggooiverbod het hoofd te kunnen bieden, maar ook om structurele overbevissing tegen te gaan. We ondersteunen onderzoek naar en investeringen in energiebesparende maatregelen om de productiekosten te verminderen en scheppen een kader om de ontwikkeling van aqua- en maricultuur in Vlaanderen vorm te geven.

10.13.5 Sp.a

Reference 1 - 0,12% Coverage

Het Planbureau voorspelt in België een groei van 40% van het goederenvervoer tegen 2030. In de huidige omstandigheden van een oververzadigd wegennet, waarbij het wegvervoer al 74% van het aandeel inneemt, is het noodzakelijk om dit op te vangen via spoor en water. De voorbije jaren is er al wat geïnvesteerd in vervoer over water, wat zijn vruchten heeft afgeworpen. Het spoor is hier wat verwaarloosd, wat je ook kan zien in het aandeel van vervoer dat zij heeft. Wij willen een verdubbeling van het aandeel van het goederenvervoer per spoor tegen 2030. We willen dat de overheid de modal shift stimuleert en gaat naar een transportmix die leidt tot een afname van het goederenvervoer op de weg. Wij willen dat de opbrengst van de kilometerheffing van vrachtvervoer niet in een pot van algemene middelen terecht komt of teruggaat naar het wegennet, maar onze mobiliteit gaat sturen. Daarom willen we dat een gedeelte van de opbrengst van de kilometerheffing voor vrachtwagens wordt geïnvesteerd in de shift naar spoorvervoer of andere duurzame logistieke oplossingen. Dit in overleg met de transportsector en de infrastructuurbeheerder.

Reference 2 - 0,02% Coverage

Er komt een volledig bouw- en ophogingsverbod voor alle overstroombare beek- en riviervalleien en andere natuurlijke waterbuffergebieden (die voorkomen op de kaart van de Watertoets).

Reference 3 - 0,05% Coverage

Vlaanderen zet ook in op de natuurlijke heraanleg van zijn waterwegen. Van de heraanleg van natuurlijke oevers en meandering van grote rivieren tot een natuurlijke heraanleg van de beken. Er dient een instrumentarium uitgewerkt te worden om het natuurlijk herinrichten van beken te faciliteren. Zo kan een vaste perimeter (die verder gaat dan de nu geldende 1meter die nu geldt) langs beken ingesteld worden om de externe invloeden op de ecologische structuur te bufferen.

Reference 4 - 0,02% Coverage

Met het oog op het halen van waterkwaliteitsdoelstellingen voeren we een sluitende registratie in voor het gebruik van kunstmest om overmatig en ongeregistreerd gebruik ervan aan banden te leggen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

Hoogwaardig grondwater wordt een schaars goed waar zuinig mee omgesprongen dient te worden. We voeren een vergunningenbeleid dat een garantie vormt voor een voldoende toevoer voor de infiltratie van regenwater in de bodem. We voorkomen verspilling van water in

verschillende sectoren en promoten het hergebruik van water. Ook voor grote bouwprojecten van overheden wordt aandacht besteed aan het waterverbruik.

10.13.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,02% Coverage

Er moet een sociale vrijstelling komen per gezinslid voor de zuiveringskosten van een basishoeveelheid water.

10.14 WONEN

10.14.1 CD&V

Reference 1 - 0,02% Coverage

Op de eigendomsmarkt wordt de toegang door het beleid vergemakkelijkt via de woonbonus en sociale leningen. Om van de woonbonus te kunnen genieten, moet men wel al op eigen kracht een hypothecaire lening kunnen aangaan.

Reference 2 - 0,03% Coverage

De sociale leningen, waar men wél zonder eigen kapitaal kan lenen, richten zich dan weer op een doelpubliek met een lager inkomen. Voor mensen met een modaal inkomen maar weinig kapitaal, bestaat er niet echt een beleidsinstrument. Een interessante ontwikkeling op de woningmarkt is het zogenaamde 'hamsterkopen', waarbij mensen huur onder bepaalde modaliteiten kunnen aftrekken van de aankoopprijs. We ontwikkelen hier een beleidskader voor.

Reference 3 - 0,04% Coverage

Om deze kloof te overbruggen willen we van de huursubsidie een echte betaalondersteuning van de huurder maken, in plaats van een verhuispremie. Momenteel zorgt de verhuisvoorwaarde ervoor dat de mensen die er het meeste nood aan hebben, geen beroep kunnen doen op de huursubsidie. We willen naast de woonbonus die enkel van toepassing is op de eigen woning, een echte huurbonus ter ondersteuning van de toegang tot de huurmarkt. Dit komt zowel de huurder als de verhuurder ten goede.

Reference 4 - 0,03% Coverage

Daarnaast willen we de verzekering gewaarborgd wonen, zoals die nu bestaat voor eigenaarsbewoners, uitbreiden naar huurders. Eigenaars met een hypothecaire lening worden terecht ondersteund door Vlaanderen wanneer ze buiten hun wil om hun inkomen verliezen. Er is echter geen reden waarom dit ook niet voor huurders zou kunnen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

Sociale huisvesting is de beste garantie op een kwalitatieve woning aan een betaalbare prijs voor mensen met een lager inkomen. We hebben de ambitie om de wachtlijsten gevoelig terug te dringen. In de eerste plaats zorgen we ervoor dat elke gemeente zijn bindend sociaal objectief qua aantal sociale woningen haalt. We bereiden eveneens een nieuw meerjarenprogramma voor dat onmiddellijk in werking treedt na afloop van het huidige programma in 2025.

Reference 6 - 0,06% Coverage

Op het vlak van de organisatie in de sociale huisvestingssector zijn nog efficiëntiewinsten te boeken. We willen evolueren naar eengemaakte woonmaatschappijen die op een meer flexibele manier betaalbare woningen aanbieden dan de huidige versnipperde werking van de sociale verhuurkantoren (SVK's) en sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM's). Dat zal onder andere een nieuw financieringsmechanisme vergen. De leidende principes zijn dat het kostendekkend moet zijn voor de woonmaatschappij en prijsneutraal voor de huurder. De huurprijsbepaling mag niet verschillend zijn voor een woning die via een SVK-methodiek of een SHM-methodiek wordt aangeboden. Zo verhelpen we het probleem dat de zwakste inkomens, door ons toewijzingssysteem, in de SVK-sector terechtkomen, waar ze hogere prijzen moeten betalen dan in de SHMsector.

Reference 7 - 0,03% Coverage

De lokale woonmaatschappijen kunnen ook een rol spelen op de private huurmarkt. Bij de overgang van de private naar de sociale huurmarkt moet de woonmaatschappij de opzegperiode helpen overbruggen, zodat mensen geen sociale woning moeten weigeren omdat ze de dubbele huur niet kunnen betalen. Ook woonbegeleiding van huurders en renovatiebegeleiding voor eigenaars kunnen op de private huurmarkt aangeboden worden, afhankelijk van de noden.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Ten slotte gaat een goed werkende woonmarkt ook discriminatie tegen. De keuze van de verhuurder voor een huurder is vrij, maar er zijn discriminerende criteria waarop men zich niet mag beroepen om die keuze te maken. Het schoentje knelt vooral bij de handhaving. CD&V gelooft dat 'mystery calls' bij makelaars en praktijktesten bij private verhuurders de bewijsvoering in een concrete zaak kunnen helpen. Maar het blijft aan de rechter om te beoordelen wat deze testen bewijzen en of ze op een geoorloofde manier gebeurd zijn. Er is tevens voldoende aandacht voor dubbele discriminatie waarmee mensen worden geconfronteerd, zoals alleenstaande ouders met een migratie-achtergrond.

Reference 9 - 0,03% Coverage

CD&V wil onderzoeken op welke manier een systeem van 'glijhuren' of 'proefhuren' kan geïntroduceerd worden waar mensen die met discriminatie geconfronteerd worden, toch naar een woning begeleid kunnen worden. Ook de eerder vermelde investeringen in sociale huisvesting zijn een goede manier om discriminatie tegen te gaan, aangezien een woning ter beschikking wordt gesteld op basis van een objectief toewijzingssysteem.

Reference 10 - 0,03% Coverage

We hervormen de woonbonus tot een klimaatbonus. Dit wil zeggen dat de bonus voortaan gunstiger zal zijn voor woningen die energiezuinig zijn of binnen een termijn van vijf jaar na transactie energiezuinig zijn gemaakt. Zo belonen we investeringen in de woning die belangrijk zijn voor het klimaat. Aan bestaande engagementen wordt niet geraakt.

Reference 11 - 0,03% Coverage

Energiebesparende renovaties van gezinswoningen met de steun van familie willen we ondersteunen. Dit met een Vlaamse tegemoetkoming naar analogie met de succesvolle winwinlening of 'vriendenlening'. Zo mobiliseren we spaargeld om onze klimaatdoelstellingen te halen en worden mensen die een renovatie (nog) niet kunnen dragen, ondersteund.

Reference 12 - 0,03% Coverage

De veralgemening van de lagere btw op afbraak en heropbouw moet ervoor zorgen dat mensen niet fiscaal afgestraft worden ten opzichte van een renovatie. De keuze voor renovatie of afbraak moet immers afhangen van de staat en het potentieel van de woning, niet van het fiscaal regime. We bekijken of er nog andere verbeteringen van de fiscale steunmaatregelen mogelijk zijn.

Reference 13 - 0,04% Coverage

Het EPC+, het nieuwe energieprestatiecertificaat sinds 2019, moet een belangrijke bron van objectieve informatie over de woning worden, zowel qua energieprestatie als qua woningkwaliteit (zoals dat het geval is op het conformiteitsattest). Daarnaast moeten het financiële instrumentarium en het informatieve EPC+ op elkaar afgestemd worden. Enkel zo kan het EPC+ haar rol spelen bij de prijsbepaling. We controleren de kwaliteit van de EPC+-attestering.

Reference 14 - 0,03% Coverage

Enerzijds wensen veel mensen de laatste levensfase door te brengen in de vertrouwde omgeving. Toegankelijkheid moet dan ook de nieuwe standaard worden in nieuwbouw – ook van de individuele wooneenheden in meergezinswoningen – en de premiestelsels voor aanpassing van bestaande woningen moeten beter op elkaar worden afgestemd. In de sociale woningbouw geven we als overheid het goede voorbeeld.

Reference 15 - 0,02% Coverage

Anderzijds biedt tijdig verhuizen naar woonkernen voordelen qua (zorg)voorzieningen, mobiliteit en sociaal contact. De overheid moet er dan wél voor zorgen dat deze omgevingen toegankelijk zijn en de voorzieningen betaalbaar en mensen sensibiliseren.

Reference 16 - 0,04% Coverage

Een woonbeleid dat afgestemd is op zorgnoden voorkomt dak- en thuisloosheid. Dat is immers de meest verregaande inbreuk op het recht op wonen. CD&V wil dat mensen die daar nood aan hebben begeleiding op maat krijgen. We creëren een eengemaakt kader voor woonondersteuning dat ruimte laat voor een gedifferentieerde aanpak naar intensiteit en aard van de begeleiding. Dit kader geeft de woonmaatschappijen en welzijnsorganisaties handvaten voor een bovenlokaal woon-ondersteuningsbeleid.

Reference 17 - 0,02% Coverage

CD&V wil dat eindelijk werk wordt gemaakt van een definitie van 'cohousing' in de Vlaamse Wooncode, zodat er duidelijkheid komt over de juridische consequenties voor overheden, investeerders, private spelers en particulieren.

Reference 18 - 0,04% Coverage

Daarnaast willen een kader uitwerken voor mobiele zorgwoningen. Voor mensen die via mantelzorg hulp geboden krijgen, moet de mogelijkheid van mobiele mantelzorgwoningen een oplossing bieden als betaalbaar en duurzaam alternatief voor de vaak dure, tijdelijke aanpassingen in de bestaande woning. Het huidige wetgevende kader is echter zeer onzeker en hangt vaak samen met een overdaad aan verouderde lokale regels. In dezelfde filosofie van kostenefficiënt aangepast wonen, willen we bekijken hoe we de bouw van meegroeiwoningen kunnen ondersteunen.

Reference 19 - 0,02% Coverage

Om de krapte op de woonmarkt aan te pakken, houden we vast aan het groeipad voor sociale huurwoningen en het sociaal objectief per gemeente. Daarbovenop blijft een ambitieus renovatieprogramma voor sociale woningen lopen. Hoe meer kwaliteitsvolle en energiezuinige sociale huurwoningen er zijn, hoe beter.

Reference 20 - 0,02% Coverage

De sociale verhuurkantoren (SVK's) kunnen de private huurmarkt ook activeren voor sociaal wonen. Tegen het eind van de legislatuur willen we 5% van de private huurwoningen via een SVK-systeem laten verhuren. Tegen 2030 moet dit 10% zijn.

Reference 21 - 0,02% Coverage

Wie in een residentiële setting verblijft, zoals een woonzorgcentrum, moet rond komen. Het moet duidelijk zijn wat de woonkosten en de zorgkosten zijn. Naast het pensioen, moeten andere inkomsten en compensaties voor zorg woonzorg kwaliteitsvol en betaalbaar houden. Waar nodig komt de lokale overheid tussen.

Reference 22 - 0,02% Coverage

Het stookoliefonds vormen we om tot een verwarmingsfonds zodat, naast de bestaande regelingen voor elektriciteit, gas en stookolie, ook wie via andere bronnen (bv. pellets of steenkool) zijn woning verwarmd een tussenkomst kan krijgen.

Reference 23 - 0,02% Coverage

Bij de heraanleg van gewestwegen moeten geluidsarme toplagen de norm zijn. Voor nieuwe woonontwikkelingen en bij herbestemming van geluidsbelaste gebieden tot woongebied leggen we de initiatiefnemers milderende maatregelen op om het geluidsniveau tot een aanvaardbaar peil te brengen

Reference 24 - 0,01% Coverage

Luchtvaartmaatschappijen moeten worden aangezet geluidsarmere vliegtuigen te gebruiken. We bekijken of een heffing op lawaaierige en vervuilende vliegtuigen mogelijk is.

Reference 25 - 0,06% Coverage

De momenten van aankoop, schenking en overerving van een woning – de natuurlijke renovatiemomenten – moeten we aangrijpen om grondig te renoveren. Financieel moeten de maatregelen gericht zijn op het vooraf ter beschikking stellen van middelen, eerder dan op een gespreide ondersteuning in de tijd. Het premiebeleid moet eenvoudiger en robuuster worden: we willen minder, maar grotere premies. Als de verschillende financiële stimulansen aangeboden door de overheid goed gebruikt worden, moet minstens een vierde van de totale kost voor essentiële energetische renovatiewerken gedekt kunnen worden. Ook de verschillen in doelgroepen van de premies kunnen eenvoudiger, met meer eenvormige criteria. De procedure om Rationeel Energiegebruik- (REG) en andere premies aan te vragen, moet geïntegreerd worden in die van de energielening.

Reference 26 - 0,02% Coverage

CD&V pleit voor de uitbreiding van het verlaagde btw-tarief voor de afbraak en heropbouw van gebouwen tot heel Vlaanderen. Bovendien moet die btw-verlaging ook gelden wanneer een particulier een nieuwbouw aankoopt die het resultaat is van de afbraak en heropbouw van een oud pand.

Reference 27 - 0,06% Coverage

De doelgroepen die in aanmerking komen voor de renteloze energielening aangeboden door de overheid zijn sinds de vorige legislatuur afgestemd op die van de verbeterings- en aanpassingspremie. Ongeveer 47% van de huishoudens kan er nu gebruik van maken. We werken een systeem van intrestbonificaties uit, waarbij alle particulieren in voor een energetische renovatie een renteloze energielening kunnen aangaan bij private aanbieders. De overheid draagt de rentelast. Daarnaast is er renovatie van noodkoopwoningen: die moet worden gestimuleerd met een traag rollend investeringsfonds, dat wordt gefinancierd via het energiefonds. Zo kunnen we renovatiekosten van noodkoopwoningen pre-financieren, met een terugbetaling van de lening na latere overdracht van het pand.

Reference 28 - 0,04% Coverage

Het nieuwe energieprestatiecertificaat (EPC+) wordt een belangrijke bron van objectieve informatie over de woning. Het geeft op een duidelijke manier de huidige (energetische) staat van een woning weer, lijst de noodzakelijke renovatiemaatregelen op en geeft een inschatting van het kostenplaatje en bijhorende ondersteuningsmogelijkheden. Zo kan EPC+ z'n rol spelen bij de prijsbepaling. EPC+ is nu al verplicht bij overdracht en huur. Vanaf 2025 moeten alle woningen gebouwd voor 1970 een EPC+ hebben. Dat zijn meestal woningen waar de grootste energiewinst te behalen is.

Reference 29 - 0,04% Coverage

CD&V pleit voor een vereenvoudiging van de bestaande energieprestatieregelgeving voor nieuwbouw (EPB). Het huidige systeem brengt veel administratieve last met zich mee, loopt achter wat betreft innovatieve technieken en is bovendien een theoretisch model dat sterk kan afwijken van de realiteit. Vereenvoudiging moet in de eerste plaats mikken op kleinschalige residentiële projecten. E-peil en EPC-kengetal moeten verder naar elkaar toegroeien. Het Vlaams beleidskader moet afgestemd worden op de regelgeving in Wallonië en Brussel.

Reference 30 - 0,07% Coverage

Menselijke factoren zijn zo mogelijk nog belangrijker dan financiële prikkels om energiebesparing te stimuleren. Als eerste laagdrempelig aanspreekpunt willen we in elk gemeentehuis een woonen energieloket waar iedereen met al zijn vragen over wonen en energie terecht kan. Samen met de intergemeentelijke Energiehuizen informeren, sensibiliseren en begeleiden ze de burger. Men kan er bijvoorbeeld een overzicht krijgen van alle premies waar men recht op heeft en ze meteen aanvragen. Voor gespecialiseerde vragen kan naar een professionele renovatie-expert doorverwezen worden. Voor de doelgroep van de renteloze lening moet deze begeleiding gebeuren aan een gereduceerd tarief, waarbij de overheid de tegemoetkoming financiert. Wijkrenovaties en collectieve oplossingen zijn meestal goedkoper, maar vragen meer afspraken. Ook daar kunnen de woon- en energieloketten een proactieve rol spelen.

Reference 31 - 0,05% Coverage

Boven alles moet de energietransitie sociaal duurzaam zijn. We hebben in eerste instantie aandacht voor ontzorging en trajectbegeleiding. Dat vergt maatwerk en een lokale aanpak. We focussen in eerste instantie op kwetsbare buurten. Samenwerking tussen overheid en terreinwerkers is essentieel. In goede gemeentelijke klimaatplannen zit een integraal woonactieplan, met aandacht voor energie en voor woonkwaliteit, opgesteld na consultatie van alle maatschappelijke betrokkenen. Energiesnoeiers helpen kwetsbare doelgroepen

energieverslindende apparaten te vervangen en woningen energiezuiniger te maken. Hun werking moet verbeterd worden: het levert de gezinnen een structurele besparing op.

10.14.2 Groen

Reference 1 - 0,07% Coverage

Op locaties geschikt voor verdichting voeren we een bovenlokaal aanbodbeleid voor nieuwe huuren koopwoningen. Steden en gemeenten die gronden bezitten of in staat zijn die te verwerven, zetten die in om betaalbaar wonen te realiseren. Zo komen er woningen voor gezinnen met twee of meer kinderen en alleenstaanden uit een lagere middengroep die het momenteel moeilijk hebben om een geschikt en betaalbaar aanbod te vinden.

Reference 2 - 0,03% Coverage

In een bovengemeentelijk samenwerkingsverband verhogen lokale overheden die geen grond bezitten of verwerven hun grip op de vastgoedmarkt. Ze doen dat via hun vergunningenbeleid.

Reference 3 - 0,05% Coverage

Het principe van de community land trust, waarbij men het pand koopt of huurt maar de grond in eigendom blijft van de lokale overheid, zijn goede formules om de prijs van het wonen aanzienlijk te drukken. Het huidig systeem van sociale koopwoningen vervangen we onmiddellijk door CLT's.

Reference 4 - 0,05% Coverage

We geven prioriteit aan hergebruik. Aan elke ontwikkeling gaat een scan vooraf van leegstand, onderbenutting en restruimte binnen het ruime plangebied. We stimuleren het ombouwen van goed gelegen leegstaande gebouwen naar nieuwe (woon)bestemmingen. Uitbreiding in de hoogte heeft voorrang op het aansnijden van nieuwe ruimte.

Reference 5 - 0,05% Coverage

We stellen de Vlaamse renovatiepremie open voor private verhuurders. Die wordt hervormd tot één integrale steunpremie voor woonkwaliteit, energie-efficiëntie en hernieuwbare energie. Private verhuurders brengen zelf ruim financiële middelen in. Wie met overheidsmiddelen zijn vermogen kan opwaarderen, moet ook zelf een inbreng doen.

Reference 6 - 0,06% Coverage

We voeren voor de hele huurmarkt richtinggevende, geobjectiveerde huurprijzen in. Die verrekenen zowel de kwaliteiten als de gebreken van een woning en zijn louter richtinggevend. Enkel in het slechte deel van de private huurmarkt wordt dat prijsstelsel verplicht. Dan zakt de prijs van slechte panden en dat zolang de verhuurder de woning niet in orde brengt.

Reference 7 - 0,07% Coverage

Op de private huurmarkt voeren we op korte termijn het systeem van huursubsidies gefaseerd in. In een eerste fase voorzien we een automatische toekenning voor gezinnen met kinderen die op basis van hun inkomen recht hebben op een sociale woning. We evolueren naar een Vlaamse huurtoelage voor alle sociale huurders op de private huurmarkt. De gelijktijdige invoering van bindende, geobjectiveerde huurprijzen houdt de huurprijzen in de hand.

Reference 8 - 0,02% Coverage

In steden en gemeenten met de hoogste sociale woonnood ontwikkelen we bijkomend sociaal huuraanbod boven het wettelijk minimum.

Reference 9 - 0,03% Coverage

We voeren het Grond- en Pandendecreet (2009) integraal uit tot elke stad of gemeente voldoet aan het wettelijk quotum van 9 % aan sociale woningen op haar grondgebied.

Reference 10 - 0,01% Coverage

We voeren de al zo dikwijls aangekondigde energiecorrectie van de sociale huurprijs in.

Reference 11 - 0,05% Coverage

We renoveren het bestaande sociaal huurpatrimonium. De uitverkoop van sociaal patrimonium willen we uitdrukkelijk niet. Ontbreekt het een Sociale Huisvestingsmaatschappij aan middelen, dan verkoopt die uitsluitend aan coöperatieven die de woningen renoveren en verhuren aan sociale huurders, zoals in het model van Collectief Goed.

Reference 12 - 0,10% Coverage

In steden komen steeds meer mensen in de informele huisvesting terecht of vallen ze ten prooi aan huisjesmelkers. Denk aan vluchtelingen, mensen die uit de integrale jeugdhulp stromen, exgedetineerden, mensen die uit een huurpand moeten wegens renovatie, informele woonprofielen Hun acute woonnood lenigen we met een housing first strategie. Met een creatieve en innovatieve invulling van het bestaande concept 'doorgangswoningen', leveren we snel (de)monteerbare units. Die zetten we in voor tijdelijke bewoning. De inplanting van die units koppelen we aan een beleid van ruimtelijk hergebruik en proactief leegstandsbeheer.

Reference 13 - 0,05% Coverage

We renoveren meer en beter en zetten daar sterkere instrumenten voor in. Met name een heldere energieladder, een digitale woningpas, een opgewaardeerd EPC en waar mogelijk een collectieve, wijkgerichte aanpak. Woonkwaliteit, energie-efficiëntie én hernieuwbare verwarmingsbronnen brengen we samen in één renovatiestrategie.

Reference 14 - 0,02% Coverage

Om meer appartementsgebouwen te renoveren, is een renovatiewet nodig voor collectieve woongebouwen in mede-eigendom.

Reference 15 - 0,05% Coverage

Voor een sociale doelgroep verdubbelen we het jaarlijkse aantal energiescans in een ketenbenadering. Informatie uit de scans wordt doorgegeven aan intermediaire, ondersteunende organisaties die de renovatie begeleiden. Die ontzorging is toegankelijk voor iedereen, maar gratis voor precaire eigenaars en voor eigenaars-verhuurders.

Reference 16 - 0,04% Coverage

Voor een sociale doelgroep vervangen we de klassieke voorfinanciering door subsidieretentie. Daarbij financiert de overheid de renovatie en vloeit die subsidie terug naar de samenleving op het moment dat de woning van eigenaar verandert.

Reference 17 - 0,03% Coverage

Voor huurders komen er samenhuiscontracten en voor eigenaars in een project van samenhuizen wordt er in de eigendomswetgeving een apart hoofdstuk ingeschreven.

Reference 18 - 0,05% Coverage

De EU stelt een plafond vast voor de CO₂-uitstoot van elke luchthaven. De uitbreidingsplannen voor Brussels Airport steunen we niet. We rollen een afbouwplan uit voor nachtvluchten, zodat tegen 2025 geen vliegtuigen meer 's nachts opstijgen of landen. Er is geen ruimte voor regionale luchthavens te midden van woonwijken.

Reference 19 - 0,06% Coverage

We doeken de woonbonus op. In de plaats van de woonbonus, verlagen we de registratierechten, die we op termijn en in kader van een vermogensrendementsheffing volledig schrappen. Wie een eerste woning koopt onder 175.000 euro, betaalt helemaal geen registratierechten. Bovendien verlagen we de tarieven van de notariskosten bij de aankoop van een woning.

Reference 20 - 0,03% Coverage

Het verouderde kadastraal inkomen (KI) is niet langer de grondslag voor de onroerende voorheffing. Voortaan wordt dat de geschatte verkoopwaarde. De onroerende voorheffing wordt berekend volgens een progressief tarief.

Reference 21 - 0,04% Coverage

We gebruiken het KI ook niet langer om binnenlandse huurinkomsten te belasten. Op korte termijn betalen verhuurders belastingen op basis van reële huurinkomsten. Op langere termijn integreren we ook huurinkomsten in de vermogensrendementsheffing.

Reference 22 - 0,03% Coverage

De registratierechten verdwijnen dankzij de vermogensrendementsheffing. Op korte termijn knippen we flink in de registratierechten door kopers meteen een fikse korting te geven in de plaats van een woonbonus.

10.14.3 N-VA

Reference 1 - 0,06% Coverage

We zetten verdere stappen in de richting van klimaatneutrale woningen en gebouwen. De overheid is een ondersteunende partner bij de renovatie. We informeren de burgers over het nut en de opbrengst van investeringen in renovatie, isolatie, verwarming, energieverbruik en hernieuwbare energie. We voorzien lokaal een uniek woon- en energieloket. Hiermee kunnen we de burger een betere dienstverlening aanbieden, en de kennis bundelen.

Reference 2 - 0,02% Coverage

We stellen de renovatiepremies open voor verhuurders. We stimuleren het gebruik van het conformiteitsattest, te beginnen met de oudste huurwoningen.

Reference 3 - 0,03% Coverage

We blijven investeren in sociale huisvesting. We creëren één transparant financieringssysteem voor alle vormen van sociale huisvesting. Mensen in een vergelijkbare situatie krijgen dezelfde tegemoetkoming.

Reference 4 - 0,03% Coverage

Misbruik van sociale huisvesting zoals domiciliefraude en overtreding van de eigendomseisen wordt strenger opgespoord en bestraft. We maken gebruik van de middelentoets voor de toegang tot sociale woningen.

Reference 5 - 0,04% Coverage

Binnen een gemeente of regio laten we de sociale woonactoren hun krachten bundelen. Zo kunnen ze als "woonmaatschappijen" sociale huur, bescheiden huur voor starters en sociale huur van private woningen via één loket aanbieden aan de burger.

Reference 6 - 0,04% Coverage

We maken één Vlaamse wachtlijst voor een sociale woning. We werken met één Vlaams aanmeldings- en toewijzingssysteem voor alle ondersteuningsvormen. Lokale binding blijft een voorrangscriterium. Burgers kunnen hun wensen kenbaar maken van waar ze willen wonen.

Reference 7 - 0,03% Coverage

Burgers in een sociale woning hebben soms nood aan woonbegeleiding. Daarom ondersteunen we de samenwerking tussen de sociale huisvestingsmaatschappijen en de welzijnspartners.

Reference 8 - 0,03% Coverage

We werken de juridische drempels weg om de opkomst van collectieve en innovatieve woonvormen te ondersteunen, zoals bijvoorbeeld woonprojecten via recht van opstal, cohousing, community land trusts en nieuwe bouwmethoden.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We bouwen de grondgebonden bevoegdheden van de provincies verder af en brengen ze onder bij Vlaanderen of bij de gemeenten.

Reference 10 - 0,05% Coverage

We evalueren de Vlaamse bevoogding in het wonen ruimtelijk beleid. De leidraad daarbij is: "geen betutteling, maar vertrouwen". De gemeenten moeten dan wel aantonen dat ze het vertrouwen waard zijn door de regelgeving correct toe te passen. Vlaamse adviezen voor vergunningen en plannen bundelen we in één geïntegreerd advies.

Reference 11 - 0,02% Coverage

We vereenvoudigen, versnellen en automatiseren de vergunningsprocedures voor projecten die niet afwijken van de bestaande planvoorschriften.

Reference 12 - 0,03% Coverage

We creëren één omgevingsbesluit, waarin in één procedure (met verschillende beslispunten) de goedkeuring van het bestemmingsplan, milderende/ compenserende maatregelen, onteigening, planschade, etc. worden gevat.

Reference 13 - 0,03% Coverage

Vlaanderen zorgt voor kwalitatieve digitale ruimtelijke data die gemakkelijk beschikbaar zijn. We werken verder aan een performant en klantvriendelijk Omgevingsloket voor alle vergunningsaanvragen. We regionaliseren het kadaster.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We focussen op "risicogerichte" handhaving, met extra aandacht voor niet-vergunde activiteiten en zetten in op samenwerking tussen de verschillende actoren.

Reference 15 - 0,04% Coverage

We vrijwaren definitief de meest overstromingsgevoelige gebieden van bebouwing. We zorgen ervoor dat slecht gelegen woonuitbreidingsgebieden niet meer worden aangesneden. We voeren een sluitende regeling rond woonuitbreidingsgebieden in.

10.14.4 Open VLD

Reference 1 - 0,40% Coverage

Tegen 2050 moeten onze woningen gemiddeld genomen klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat ze energiezuiniger moeten worden en de energie die ze nog nodig hebben moeten ze zelf opwekken. Energie die je niet gebruikt of zelf opwekt, is bovendien energie die je niet betaalt! We moeten de mensen aanmoedigen om volop in te zetten op energiezuinige investeringen. Ons woningpark is immers erg verouderd. Ongeveer de helft van de gebouwen in Vlaanderen werden vóór 1970 gebouwd. Om onze woningen tegen 2050 klimaatneutraal te maken, moeten we naar een renovatieritme van drie procent per jaar gaan (vandaag is dat nauwelijks 1%) en dit voor de komende 20 jaar. Een ambitieus doel, maar één met potentieel enorme impact. Want de gebouwen in Vlaanderen zijn goed voor niet minder dan 14 megaton CO2-uitstoot per jaar oftewel 30 procent van de totale Vlaamse broeikasgas-uitstoot (niet ETS). De residentiële gebouwen nemen drie kwart van de gebouwen-uitstoot voor hun rekening. Daar valt dus de meeste milieuen energiewinst te boeken. We moeten dus ambitieus zijn en een versnelling hoger schakelen. We willen de toepassing van het verlaagd BTW-tarief van 6% voor afbraak en heropbouw van gebouwen uitbreiden tot het gehele grondgebied. Voor projectontwikkelaars die dergelijke gebouwen binnen het jaar verkopen aan natuurlijke personen is bovendien de levering van deze gebouwen onderworpen aan het verlaagd BTW-tarief van 6%.

Het bedrag van het hypotheekrecht (het Vlaamse registratierecht van 1% geheven op het bedrag waarvoor de hypothecaire inschrijving wordt genomen) wordt bij energie-geïnspireerde leningen volledig kwijtgescholden.

Reference 2 - 0,21% Coverage

We verbeteren de kwaliteit van onze waterlopen en zorgen voor een groenblauwe dooradering in zowel steden als dorpen. Zo willen we in steden het hitte-eiland effect tegengaan. We verbinden de natuur in het buitengebied met groenzones en parken in de stad. We zetten een versnelling hoger op het gebied van stads(rand)bossen en zorgen voor meer toegankelijke natuur, onder meer voor vrijetijdsbesteding, steeds met respect voor die natuur. Zo willen we ervoor zorgen dat iedere Vlaming op korte afstand van een groenzone woont. Dit is niet alleen goed voor de natuur, maar ook voor de onze gezondheid. Wetlands, bossen en graslanden dragen bij aan het tegengaan van de klimaatverandering door de koolstof die ze kunnen opnemen. Via de gepaste maatregelen willen wij deze natuurlijk afvangers van CO_2 een meer centrale plaats geven in het natuurbeleid.

Reference 3 - 0,06% Coverage

Door in te zetten op energiebesparende investeringen voor huurwoningen met een beperkte verhuurprijs, bijvoorbeeld via de huur- en isolatiepremie, zorgen we er voor dat huurwoningen energiezuiniger worden. Zo daalt ook de energiefactuur voor de huurders.

Reference 4 - 0,05% Coverage

We stimuleren nieuwe woonvormen, zoals hamsterwonen, waarbij je een woning of appartement huurt met de optie om deze later te kopen. De reeds betaalde huurgelden worden dan in mindering gebracht van de aankoopprijs

Reference 5 - 0,12% Coverage

Om tegemoet te komen aan de huidige maatschappelijke tendensen, zoals kleinere gezinnen en in het bijzonder de groeiende groep van kinderloze singles, nieuw samengestelde gezinnen en alleenstaande ouders, kiest Open Vld voor een vraaggericht woonbeleid dat rekening houdt met de veelheid aan samenlevingsvormen. Dit vraagt dat we als beleid anders gaan denken over wonen en met structurele oplossingen moeten komen waarbij we nieuwe structurele oplossingen, zoals co-housing, verder moeten uitdenken.

10.14.5 Sp.a

Reference 1 - 0,06% Coverage

Het voordeel van het verwerven van een nieuwe eigendom, die aangepast is aan de gezinssituatie (kleiner, groter, single) of de plaats waar je werkt, moet groter zijn dan de transactiekosten die een verhuizing met zich meebrengt. Daarom verlagen we de transactiekosten bij de aankoop van een woning. We schrappen de registratiebelastingen voor de enige en eigen woning en passen in navolging daarvan de woonbonus aan. De notariskosten schrappen we door minder complexe taken die vandaag door de notarissen worden uitgevoerd (zoals het verlijden van koopaktes) over te dragen aan de administratie.

Reference 2 - 0,07% Coverage

Via het 'terugbetaling via de meter'-systeemmaken we het voor iedereen, ook wie daar niet de financiële middelen toe heeft, mogelijk om zijn woning energiezuinig of -neutraal te maken. De netbeheerder financiert via groepsaankopen en -aanbestedingen de installatie van zonnepanelen en warmtepompen, het isoleren van daken, gevels en vloeren en totaalrenovaties voor. De terugbetaling gebeurt via de energiefactuur en de afbetalingsperiode wordt zo gekozen dat het maandelijkse afbetalingsbedrag steeds lager ligt dan wat wordt uitgespaard aan energiekosten. Zo leidt de bewoner nooit koopkrachtverlies. We koppelen de lening aan de woning, meer bepaald aan de meter, en niet aan de investeerder.

Reference 3 - 0,01% Coverage

We verlagen de huurwaarborg weer van 3 naar 2 maanden huur.

Reference 4 - 0,07% Coverage

Oprichting van een centraal huurwaarborgfonds. Dit fonds verzamelt de huurwaarborgen van alle private huurders. Voor huurders die niet onmiddellijk de volledige waarborg kunnen ophoesten, wordt het bedrag tijdelijk voorgeschoten en een afbetalingsplan aangeboden. De waarborg kan vervolgens renteloos afbetaald worden over een haalbare periode. Zo heeft de verhuurder bij het afsluiten van het huurcontract de garantie dat de huurwaarborg ter beschikking is én is volledige anonimiteit voor de huurder gegarandeerd. Dit fonds levert de samenleving een extra rendement op dat kan ingezet worden voor de renovatie en aanpassing van huurwoningen.

Reference 5 - 0,01% Coverage

We ondersteunen de klassieke sociale en stedelijke verhuurkantoren als aanvulling op het aanbod van de sociale huisvestingsmaatschappijen.

Reference 6 - 0,02% Coverage

We voeren opnieuw het verplicht conformiteitsattest voor SVK-woningen in en zorgen voor een gefaseerde invoering van een verplicht conformiteitsattest voor alle andere private huurwoningen.

Reference 7 - 0,06% Coverage

Lokale besturen hebben bevoegdheden gekregen in de strijd tegen leegstand en verkrotting, om ongeschikte of onbewoonbare woningen te renoveren, te verbeteren en in te zetten in het sociale woonbeleid, onder meer door het sociale beheersrecht. We zullen er voor zorgen dat de uitvoeringsbesluiten van het decreet eindelijk worden gestemd en dat er daadwerkelijk op grote schaal van deze instrumenten gebruikgemaakt wordt. De uitvoering zal streng worden opgevolgd. Daarenboven moeten gemeenten opnieuw verplicht worden om leegstand actief op te sporen en te registreren.

Reference 8 - 0,05% Coverage

Sociale huisvesting moet een voorloper zijn op het vlak van duurzame energie. We zetten dan ook in op collectieve en duurzame energiewinning in de sociale woningbouw via aansluiting op warmtenetten, collectieve zonneparken, geothermie en energieopslag. Daartoe nemen we alle bestaande belemmeringen weg huisvestingsmaatschappijen zelf energie te laten leveren aan hun huurders en om eventuele overschotten te laten injecteren in het elektriciteitsnet.

Reference 9 - 0,02% Coverage

We werken regelgevende obstakels en ongelijkheden tussen wooncoöperaties en natuurlijke personen weg om de realisatie van coöperatieve woonprojecten te faciliteren.

Reference 10 - 0,04% Coverage

We zorgen voor een duidelijk regelgevend kader voor het hamsterhuren. Hamsterhuren is een soort woon-leasing. Je betaalt maandelijkse huur zoals bij een huurwoning met dit verschil dat je met dit huurgeld geleidelijk je woning afbetaalt. Zo leer je de eerste jaren het huis en de buurt goed kennen, zonder onmiddellijk te moeten kopen. Je houdt je opties open op korte termijn, maar op lange termijn bouw je woonzekerheid op.

Reference 11 - 0,05% Coverage

Ondersteuning aan Community Land Trusts via renteloze of lage renteleningen. Een CLT is een publieke organisatie die gronden koopt en in erfpacht geeft aan kopers die onvoldoende middelen hebben om op de privé-koopmarkt een woning te vinden. We ondersteunen ook het oprichten en uitbouwen van CLT's op organisatorisch vlak door goede praktijken op een structurele manier uit te wisselen en door specialisten binnen de overheidsdiensten opstartende CLT's te laten begeleiden.

Reference 12 - 0,03% Coverage

In het kader van de verdichting van woonkernen faciliteren we gemeenschappelijke woonprojecten, zoals kangoeroewonen, zorgwonen, hospitawonen, intergenerationeel wonen, cohousing, samenhuizen, stapelwoningen. Hierdoor intensiveren we de bezetting van het huidige woonbestand.

Reference 13 - 0,02% Coverage

We onderzoeken de mogelijkheden voor innovatieve woonvormen zoals 'Tiny Houses' waarmee we klimaatneutraal en ruimtebeperkt wonen, zonder comfortverlies, stimuleren met veel aandacht voor gedeelde ruimte.

Reference 14 - 0,02% Coverage

We zorgen ervoor dat de keuze voor een vorm van solidair wonen niet afgestraft wordt door de sociale zekerheid of sociale bescherming doordat alleenstaanden plots samenwonenden worden.

Reference 15 - 0,03% Coverage

We bouwen nieuwe woningen voor de toekomst. Dat betekent woningen die energieneutraal of positief en dus ook energiekosteloos zijn. Maar ook makkelijk aanpasbaar voor gezinnen waarvan de samenstelling verandert en aangepast aan de klimaatverandering die sowieso op ons af komt.

Reference 16 - 0,04% Coverage

Op wijkniveau komt er collectieve infrastructuur. Zo besparen gezinnen en alleenstaanden kosten, maar hebben ze toch toegang tot duurzame diensten en infrastructuur. Dit gaat van hernieuwbare energie (zonnepanelen, windturbines), over warmtenetwerken, deelauto's, gezamenlijke fietsenstallingen en speeltuigen tot zelfs gezamenlijke polyvalente ruimten en berging.

Reference 17 - 0,03% Coverage

De renovatiegraad moet verdrievoudigen. We overtuigen eigenaars tot het renoveren van hun woning op sleutelmomenten in hun leven of in de levensduur van de woning. De overheid biedt maximaal ondersteuning via de woningpas 'terugbetaling-via-de-meter-systeem'

Reference 18 - 0,06% Coverage

Wie een woning huurt, kan ze moeilijk grondig renoveren. Nochtans draait hij of zij wel op voor de energiekosten, en die lopen soms hoog op. Wij willen dat eigenaars verplicht worden om te investeren in de kwaliteit van een woning, met een zekere overgangstijd zodat ze bijvoorbeeld kunnen wachten met de werken tot tussen 2 huurperioden in. Woningen met verwarming op steenkool (ongezond en gevaarlijk) moeten overschakelen op een schone en betaalbare verwarmingsbron. Hiervoor moet op korte termijn een omschakelingsprogramma worden opgesteld.

Reference 19 - 0,06% Coverage

We vermijden files door slimmer te bouwen. We ontwikkelen nieuwe woonwijken alleen nog op plaatsen die goed ontsloten zijn door openbaar vervoer en verkleinen zo de afstand met knoop- en mobipunten. We hervormen de woonfiscaliteit dusdanig dat mensen zonder de hoge kosten van een notaris of registratierechten een woning kunnen kopen en verkopen, zodat ze makkelijker kunnen verhuizen als ze werk op grote afstand vinden. Als overheid stimuleren we thuiswerken en coworking spaces. Elke werknemer die zich niet verplaatst naar zijn werk draagt ook bij aan een betere mobiliteit.

10.14.6 Vlaams Belang

Reference 1 - 0,02% Coverage

Er moet ruchtbaarheid gegeven worden aan de minimale kwaliteitsnormen voor woningen. Huurders moeten worden aangemoedigd schendingen te melden.

Reference 2 - 0,04% Coverage

Een laagdrempelig energieloket moet burgers ondersteuning en begeleiding op maat bieden omtrent energie- en waterbesparing, de keuze voor de energieleverancier, energierenovatie en energiezuinig bouwen en verbouwen.

Reference 3 - 0,01% Coverage

Premies moeten zich richten op het isoleren van oude en slecht geïsoleerde woningen

Reference 4 - 0,02% Coverage

Het Vlaams Belang wil inzetten op verstandige inbreiding en op het (opnieuw) leefbaar maken van de stedelijke woonwijken.

Reference 5 - 0,02% Coverage

Mensen die niet meer mogen bouwen op bouwgronden, moeten daarvoor in het kader van de rechtszekerheid voor 100% worden vergoed.

Reference 6 - 0,01% Coverage

Er moet een goede reglementering rond verhandelbare bouwrechten worden uitgevaardigd.

Reference 7 - 0,03% Coverage

De Vlaamse regering mag de gemeenten niet opzadelen met een te hoge factuur voor de betaling van planschade en moet het grootste deel van de compensatievergoedingen voor haar rekening nemen.

Reference 8 - 0,02% Coverage

Geen grote sociale woonwijken, maar wel oordeelkundige inplanting van kleinschalige sociale woonprojecten.

Reference 9 - 0,03% Coverage

Ondersteuning van politiek onafhankelijke bewonersinitiatieven die controle kunnen uitoefenen op het beleid van de huisvestingsmaatschappij en zorg willen dragen voor de leefbaarheid van hun sociale woonwijk.

Reference 10 - 0,03% Coverage

Geen optrekken van de inkomensgrenzen in de sociale huisvesting, waardoor sociale huurders met een bescheiden inkomen uit arbeid geen sociale woning meer zouden kunnen huren.

Reference 11 - 0,02% Coverage

Sociale woningen worden enkel toegewezen aan wie het Nederlands in voldoende mate beheerst.

Reference 12 - 0,02% Coverage

Bij toewijzingen moet voorrang gegeven worden aan personen die over onze nationaliteit beschikken

Reference 13 - 0,03% Coverage

Enkel vreemdelingen die minstens acht voorbije jaren legaal in ons land hebben verbleven en minstens drie jaar gewerkt hebben, mogen toegang krijgen tot een sociale woning.

Reference 14 - 0,02% Coverage

Geen verhuring van sociale woningen aan onderdanen van landen die geen controle op de eigendomsvoorwaarde toelaten.

Reference 15 - 0,03% Coverage

(Kandidaat-)huurders met een vreemde nationaliteit moeten op regelmatige basis een uittreksel uit het kadaster van het thuisland afleveren dat bewijst dat ze er geen onroerend goed in eigendom hebben.

Reference 16 - 0,02% Coverage

Kordate aanpak sociale fraude, onder meer via bekendmaking van een meldpunt voor fraudegevallen.

Reference 17 - 0,02% Coverage

Strenge aanpak van overlast. Wie structureel overlast veroorzaakt moet als huurder worden opgezegd.

Reference 18 - 0,02% Coverage

Betere controle op de naleving van de minimale kwaliteitsnormen door de sociale huisvestingsmaatschappijen.

Reference 19 - 0,01% Coverage

Afschaffing antidiscriminatiewetgeving: geen invoering praktijktesten.

Reference 20 - 0,01% Coverage

Huurinkomsten fiscaal aftrekbaar maken.

Reference 21 - 0,02% Coverage

Betere promotie van het huurgarantiefonds dat verhuurders beschermt tegen verlies van huurinkomsten wanneer huurders huur niet betalen.

Reference 22 - 0,02% Coverage

Meer wooninspecties en kordate aanpak van huisjesmelkerij en verhuur van onbewoonbare woningen.

Reference 23 - 0,02% Coverage

Er moet ruchtbaarheid gegeven worden aan de minimale kwaliteitsnormen voor woningen. Huurders moeten worden aangemoedigd schendingen te melden.

Reference 24 - 0,02% Coverage

Degelijke ondersteuning van sociale verhuurkantoren via promotie, premies en fiscale voordelen aan eigenaars.

Reference 25 - 0,01% Coverage

Energiezuiniger maken van oudere woningen en stimuleren van vernieuwbouw via premies.

Reference 26 - 0,01% Coverage

Het Vlaams Belang wil dat private eigendomsverwerving blijvend ondersteund wordt.

Reference 27 - 0,02% Coverage

Geen te abrupte verhoging van de energienormen van woningen om onbetaalbaarheid te vermijden.

Reference 28 - 0,01% Coverage

Wonen in de stad en in gemeentekernen fiscaal aanmoedigen via lagere registratierechten.

Reference 29 - 0,01% Coverage

Voldoende aanbod van sociale verkoopwoningen voor gezinnen met bescheiden inkomen.

Reference 30 - 0,03% Coverage

Uitbouw van een beleid 'Wonen in eigen streek' in gebieden met hoge woningprijzen dat garandeert dat gezinnen met een bescheiden inkomen in de eigen gemeente of streek een betaalbare woning kunnen verwerven.

11 BIJLAGE 4: INVENTARIS MODELLEN PER BELEIDSDOMEIN

Tabel 10: Overzicht van beschikbare modellen binnen de Vlaamse Overheid

Beleidsdomein	Туре	Doel	Opmerkingen/uitvoerders
Kanselarij en	D/S	Demografisch model (gemeentelijke	DKB (inclusief VSA) en ABB
Bestuur		bevolkings- en HH vooruitzichten. Macro-	(domeinspecifieke effecten)
		Economisch: HERMREG (middellange termijn,	
		Input-outputtabel)	
Financiën en	D	Micro-modellen rond verkeersbelasting,	Analyses m.b.t. personenbelasting,
Begroting		Fantasi: is simuleren van beleid.	mobiliteit, verkooprechten,
Intornational		D7. 1 magazan kan halaidaayakatin yan	erfbelasting (= budgettaire effecten)
Internationaal Vlaanderen	-	BZ: 1 persoon kan beleidsevaluatie van programma's ontwikkelingssamenwerking	Is voor dep. BZ, Export Vlaanderen en Toerisme Vlaanderen. BZ:
Vidanacien		doen. Verder 1 iemand die impact op export	Domeinspecifieke maatregelen.
		van uitvoer strategische goederen kan	Toerisme VL: -
		inschatten.	
Economie,	D/S	Prognose, structuursimulatie	Budgettaire doorberekening gebeurt
Wetenschap en	, -		ook, maar niet a.d.h.v. modellen
Innovatie .			(schattingen). Ag. Ondernemen incl.
Ondorwiis on	-	-	Geen studiedienst
Onderwijs en Vorming	-	-	Geen studiedienst
Welzijn,	D	K&G: kinderopvang en groeipakket	Voorlopige cijfers; nog te valideren
Volksgezondheid		VAPH: kostprijs loonfinanciering; budgetten	door MACO
en Gezin		aan personen	
Cultuur, Jeugd,	-	-	Geen studiedienst
Sport en Media	D	Development of the second seco	Lauran dan MCC MDAD an Contra
Werk en Sociale	D	Raming werkzaamheid, maatregel-specifieke	Is voor dep. WSE, VDAB en Syntra.
Economie		prognoses	Doorberekenen: domeinspecifiek.
Landbouw en	D	Modellen door anderen ontwikkeld - EMAV	Budgettaire en landbouwspecifieke
Visserij		(ammoniak emissie) en CAPRI -(Gem. Landbouwbeleid)	effecten zouden kunnen doorberekend worden.
		Landbouwbeleid)	doorberekend worden.
Mobiliteit en	-	-	
Openbare			
Werken		Miliandrastan was del lucht au Idiosast	NUTO
Omgeving	-	Milieukostenmodel lucht en klimaat Simulatiemodel energie, lucht en klimaat	VITO VITO
		Ruimtemodel Vlaanderen	VITO
		Vlaamse milieu input-output model	VITO
		Luchtkwaliteitsmodellen	VITO + FPB
		Berekening gezondheidskosten	VMM/IRCEL-VITO
		Systeem-dynamisch model Vlaanderen	VITO-UH
		Transitietraject ruimte inname	
		Natuurwaardeverkenner	VITO
		Transportmodellen	Universiteiten - VITO
		Kosten- Baten analyses	Universiteiten – VITO -studiebureaus
Agentschap		Het Agentschap Wonen-Vlaanderen beschikt	
Wonen		niet over (voorspellende) rekentools.	
		(	
		Steunpunt Wonen kan op basis van (vooral)	
		data van het Groot Woononderzoek de impact	
		van diverse beleidsvoorstellen ramen (zowel	
		budgettair als naar effect op bv. betaalbaarheid	
		voor huishoudens)	

Beleidsdomein	Туре	Doel	Opmerkingen/uitvoerders
VMM		Modelketen voor de evaluatie van de	Nog in ontwikkeling. Ter
		waterkwaliteit, bestaat uit een reeks	voorbereiding van MAP6 en de SGBP
		deterministische modellen (BAM, ArcNEMO,	2022-2027.
		PEGASE, ELMO, MKM)	
		WEISS (Water Emissions Inventory planning	
		Support System). Dit is een geografisch	
		expliciet model, een stochastisch model. De	
		doelstelling is om de totale belasting van het	
		oppervlaktewater voor individuele parameters	
		in kaart te brengen alsook de relatieve bijdrage	
		van de verschillende emissiebronnen, zoals	
		RWZI's of uitspoeling vanuit landbouwgrond.	
		Luchtkwaliteitsmodellen om de concentraties	
		aan polluenten in de lucht te berekenen.	Referentietaak VITO
		Evaluatiemodellen: drie bij VMM-IRCEL,	
		namelijk de interpolatiemethode RIO, het RIO-	
		IFDM model en het VLOPS-model.	
		Voorspellingsmodellen: drie bij IRCEL om de	
		luchtkwaliteit te voorspellen. Gecombineerd	
		met de eigen expertise worden de resultaten	
		van de OVL-, SMOGSTOP- en CHIMERE-	
		modellen gebruikt om de bevolking te	
		informeren over ozonpieken en periodes met	
		hoge concentraties aan fijn stof.	
		Modellen voor de opmaak van de Emissie-	
		inventaris Lucht. Deze modellen berekenen de	
		emissies van luchtverontreinigende stoffen en	
		broeikasgassen veroorzaakt door diverse	
		bronnen in Vlaanderen (o.m. wegverkeer,	
D- datarministisch S-		scheepvaart, luchtverkeer,).	

D= deterministisch, S= stochastisch

Bron: Vlaamse Statistische Autoriteit (VSA), Departement Omgeving, VMM en Agentschap Wonen

12 BIJLAGE 5: DE BELANGRIJKSTE KENMERKEN VAN DE GESELECTEERDE REKENTOOLS

Tabel 11: Shortlist kansrijke modellen (voor prioritaire verkiezingsthema's in 2019)

Naam Model	Relevante beleidsthema's	Deeltoepassing	Ruimtelijk toe- passingsge bied	Ruimtelijke schaal	Tijds- resolutie	Output	Input	Eigenaar/- ontwikkelaar	Eind- gebruiker	Link naar documenta tie
ATMO-Street (RIO-IFDM- OSPM)	Lucht	Mapping & prognoses luchtkwaliteit	Vlaanderen België	10 m	1 u	Concentraties NO ₂ , PM ₁₀ , PM _{2.5} , O ₃ , EC	Emissies, meteo, 3D building info (emissies van verkeer, huishoudens, scheepvaart, industrie en landbouw)	VITO/VMM	VMM, OMG, LANTIS, steden	https://vito .be/nl/atm o-street
UrbClim	Klimaat	Adaptatie (stedelijk hitte-eilandeffect)	Vlaanderen steden	10 m	1 u	Hittestress, Omgevingstemperatuur, Urban Heat Island effecten	landgebruik, grootschalige meteo of klimaatprojecties	VITO	VMM, EC, Copernicus, steden	https://ww w.urban- climate.be/
TIMES model (The Integrated Markal-Efom System)	Energie	Energiesysteemanalyse en planning	België	België	5 jaarlijks	Investeringsbeslissingen en dispatchbeslissingen voor technologiegroepen gerelateerd aan het energiesysteem. Dit om op een kostenoptimale manier de toekomstige vraag naar nuttige energie te voldoen, rekening houdend met energie en klimaatdoeltstellingen.	Belgische energiebalans, technologie dataset op basis van JRC, literatuurstudie, overleg met industrie,	VITO	Federale overheid, Vlaamse overheid, industriële klanten	https://ww w.energyvil le.be/onder zoek/energi esysteempl anning-op- lange- termijn
MilieuKosten- Model lucht en klimaat	Lucht, klimaat, energie, groene economie	Klimaatmitigatie - emissiereductie	Vlaanderen		5 jaarlijks	klimaat emissies, energieverbruik (SO ₂ , NOx, niet-methaan vluchtige organische stoffen (NMVOS) en meerdere sectoren binnen de doelgroep	Vlaamse energiebalans, Vlaamse emissie- inventaris lucht, Vlaamse emissie- inventaris klimaat,	Departement Omgeving (data deels VEA)	Departeme nt Omgeving (beperkt VEA)	https://ww w.vlaander en.be/publi caties/het- milieukoste nmodel-

Naam Model	Relevante beleidsthema's	Deeltoepassing	Ruimtelijk toe- passingsge bied	Ruimtelijke schaal	Tijds- resolutie	Output	Input	Eigenaar/- ontwikkelaar	Eind- gebruiker	Link naar documenta tie
						industrie en energie, uitbreiding met tijdshorizon 2020, fijn stof, broeikasgassen (i.e. CO ₂ en niet-CO ₂ , tijdshorizon 2030), WKK en hernieuwbare energie	IMJVs, transportmodel, REBUS, Energieplannen VEA			naar-een- effectief- miliebeleid
RuimteModel Vlaanderen	Ruimtelijke ontwikkeling en territoriale cohesie	Landgebruik (37 landgebruiksklassen) wijzigingen in landgebruik en ruimte- indicatoren	Vlaanderen	10/100m	1 jaar	Landgebruikskaarten, ruimte indicatoren	landgebruik, groeitrends (bevolking, tewerkstelling, dichtheid)	VITO	VPO, VMM, INBO, VLAIO, VLM, Provincies	https://rui mtemodel. vlaanderen /
Systeemmodel Vlaanderen	Ruimtelijke ontwikkeling en territoriale cohesie Platteland en open ruimte Leef- en omgevingskwali teit Klimaat Lucht Energie Integraal waterbeleid Natuur en biodiversiteit Materialen, afval en grondstoffen Groene	Demografie, Economie, Mobiliteit, Ruimte, Lucht, Landbouw, Afval, Water, Energie, Biodiversiteit	Vlaanderen	Geen, wel ruimtelijke indicatoren	1 jaar	Indicatoren voor alle belangrijke deelsystemen i.v.m. omgeving & milieu	klimaat, immigratie, energieprijzen, huishoudengrootte, infrastructuur, innovatie, onderwijsniveau	VITO/VMM	VMM, VPO	https://ww w.milieurap port.be/pu blicaties/20 15/blauwdr uk- systeemdy namisch- model- vlaanderen

13 BIJLAGE 6: TEMPLATE DC2019 DOOR HET FEDERAAL PLANBUREAU T.A.V. DE POLITIEKE PARTIJEN

U kunt de onderstaande bijlagen openen door te dubbelklikken op het icoontje in de digitale versie.

Het Excelbestand is de infofiche die het Federaal Planbureau liet invullen door de politieke partijen in de eerste fase van de doorrekening. Hierin wordt onder meer de geschatte budgettaire impuls en de berekeningswijze ervan gevraagd aan de politieke partijen.

Het Wordbestand geeft richtlijnen weer voor het invullen van het Excelbestand.

Betreft	Richtlijnen bij het invullen van de template voor de bevraging van partijen met betrekking tot de voorgestelde maatregelen
Van	Federaal Planbureau
Voor	Politieke partijen
Datum	3 december 2018
Referentie	Vergadering van 14 december

1. Inleiding

In het kader van de doorrekening wordt u gevraagd om per maatregel een aantal gegevens aan te leveren aan het Federaal Planbureau (FPB). Om dit uitwisselingsproces te stroomlijnen werd in MS-Excel een template ontwikkeld met door u in te vullen velden. In sectie twee van de voorliggende nota beschrijven we over welke informatie we moeten beschikken om een maatregel verder te behandelen.

De informatie die wordt aangeleverd, zal vervolgens verwerkt worden door modellen van het FPB. Er wordt dan ook gevraagd om maatregelen zoveel als mogelijk te beschrijven in lijn met de mogelijkheden en beperkingen van de modellen die zullen ingezet worden. De mogelijkheden en de beperkingen van de modellen die per onderdeel zullen ingezet worden, worden toegelicht in de verschillende Working Papers en nota's die reeds eerder verdeeld werden.

Een ingreep in een bepaald domein kan het saldo van de totale ontvangsten en totale uitgaven onveranderd laten, omdat een verhoging/verlaging van de ontvangsten gecompenseerd wordt door een verhoging/verlaging van de uitgaven. In dat geval vragen we de betrokken ingreep uiteen te trekken in afzonderlijke maatregelen en die dan ook afzonderlijk te beschrijven.

Het kan zijn dat een bepaalde ontvangstenpost of uitgavenpost onveranderd blijft onder een berekeningsscenario dat na hervorming verschilt van het scenario voor hervorming. Het budgetneutrale karakter van de maatregel moet dan blijken uit de specificatie van de precieze technische modaliteiten van deze ene maatregel.

De voorliggende nota is een update van een document dat besproken werd op de vergadering van 22 juni 2018.¹ In vergelijking met de vorige versie werden er enkele praktische wijzigingen aangebracht aan de richtlijnen. In de vorige versie werden ook voorbeelden opgenomen die illustreren welke informatie in welke cel van de template opgenomen moet worden. We hernemen deze voorbeelden hier niet.

¹ Zie in dit verband het document "DC2019_TemplateMaatregelen_InvulRichtlijnen_NL.docx" als bijlage bij de mail met "Subject: vergadering/réunion DC 2019 - 22.06.2018" en "Time: 14/06/2018 16:26:40"

2. Beschrijving gevraagde informatie per maatregel

Per maatregel wordt gevraagd om volgende elementen in te vullen in het tabblad "Maatregelen":

1. Een volgnummer

- a. Het gaat hier om een nummer dat verder geen waarde heeft, maar dat bij de latere rapportering wel hernomen zal worden. Dat het nummer geen waarde heeft, wil zeggen dat de maatregel met nummer één niet noodzakelijk belangrijker is voor u dan maatregel twee, enzovoort.
- Nummers worden genoteerd in de vorm van een getal bestaande uit drie cijfers, te beginnen met 101.

2. Een omschrijving in woorden

a. In maximaal 150 karakters wordt omschreven welke ingreep u beoogt.

3. Nummer van de prioriteit

a. De wet op de doorrekening voorziet dat iedere partij zijn maatregelen klasseert onder minimaal drie en maximaal vijf verschillende prioriteiten. De prioriteiten zijn door iedere partij vrij te kiezen. In deze kolom geeft u enkel het nummer van de prioriteit. In het tabblad "Prioriteiten" geeft u voor ieder gebruikt nummer een bijkomende omschrijving in maximaal 50 karakters.

4. Het overheidsniveau

a. Hier preciseert u onder welke entiteit de maatregel valt: de Federale overheid, de Sociale zekerheid, het Vlaams Gewest, het Waals Gewest, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Franstalige Gemeenschap, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Franstalige Gemeenschapscommissie, de Duitstalige Gemeenschap.

5. De precieze technische modaliteiten

- a. Het kan zijn dat u welbepaalde parameters uit de regelgeving, bijvoorbeeld voor de berekening van een belasting of een uitkering, wil aanpassen. In dit onderdeel specifieert u dan de parameterwaarden die u wenst aan te passen, zowel met hun waarde voor als na hervorming. Indien het gaat om nominale bedragen die moeten aangepast worden, dan moeten deze bedragen uitgedrukt worden in prijzen van 2019.
- 6. Het tijdstip waarop deze technische modaliteiten van kracht zullen worden
 - a. Maatregelen kunnen ten vroegste ingaan op 1/1/2020. Voor de latere verwerking van de maatregel is het van belang te weten wanneer de maatregel ingang zal vinden, al dan niet gefaseerd.
- 7. Een raming van de budgettaire impuls op jaarbasis in miljoen euro
 - a. Voor elk jaar van de legislatuur maakt u een inschatting van de impuls van de voorgestelde maatregel. De nominale bedragen die u voorstelt worden uitgedrukt in miljoen euro en in prijzen van 2019. Het uitgangspunt is dat u bij het maken van deze

2

raming gebruik maakt van de volumes zoals die zullen gemeten worden respectievelijk op 1 januari 2019 of voor het jaar 2019. Dit impliceert dat de bedragen die u voor de verschillende tijdstippen rapporteert, enkel veranderen als gevolg van wijzigingen in de modaliteiten van de maatregel.

 Indien de impact van de maatregel op het begrotingssaldo negatief is (minderontvangsten of meeruitgaven), wordt gevraagd om het bedrag te noteren met een minteken.

8. Berekeningswijze

 Hier wordt gevraagd om kort toe te lichten hoe de voorgestelde budgettaire impuls geraamd werd.

9. Aanvullende opmerkingen

a. Hier kan u kort toelichten welke veronderstellingen van belang zijn voor de interpretatie van de voorgestelde budgettaire raming. U kunt hier ook andere effecten melden die u van de maatregel verwacht. Deze toelichting is facultatief.

Bron: Federaal Planbureau (2019) interview

Prioriteiten

Nummer van de prioriteit	Omschrijving van de prioriteit in maximum 50 karakters
1	
2	
3	
4	
5	

Maatregelen

Maatre	Omschrijving van de maatregel in 150	Nummer van	Overheidsniveau	Technische modaliteiten van de	Het tijdstip waarop deze technische	Paming yan da hu	daattaira im	nule on iaa	rhaeie in	Borokoningswiize	Aanvullende opmerkingen
Voignammer	karakters	de prioriteit	Overneidshiveau	maatregel	modaliteiten van kracht zullen worden						Adiivuliende Opinerkingen
						2020 2021	2022	2023	2024		
101											
102											
103											
103											
104											
105											
106											
107											
108											
109											
109											
110											
111											
112											
113											
114											
115											
116											
116											
117											
118											
119											
119											
120											